

มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะศิลปศาสตร์

PROCEEDINGS

การประชุมวิชาการระดับชาติ
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ครั้งที่ 5 ประจำปี 2564

ศิลปศาสตร์ในยุคดิจิทัล: ศิลปศาสตร์บูรณาการ เพื่อเตรียมความพร้อม สู่อาชีพ

LIBERAL ARTS IN THE DIGITAL ERA:
INTEGRATED LIBERAL ARTS FOR
CAREER PREPARATION

2 สิงหาคม 2564

ณ อาคารสิริวิทยา คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา

เอกสารสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceedings)
การประชุมวิชาการระดับชาติ ประจำปี 2564
เรื่อง “ศิลปศาสตร์ในยุคดิจิทัล: ศิลปศาสตร์บูรณาการเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาชีพ”
(Liberal Arts in the Digital Era: Integrated Liberal Arts for Career Preparation)

จัดพิมพ์: เดือนกันยายน พุทธศักราช 2564
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ จันทรวงศ์ คณบดีคณะศิลปศาสตร์

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีย์ พิศภูมิวิถี	รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิชาการเพื่อสังคม
อาจารย์ ดร.วรรณพร พงษ์เพ็ง	ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิจัยและวิชาการ
นางสาวประภาศรี คำสาอด	นักวิชาการศึกษา
นางสาวณัฐธิดา เดชมิตร	เจ้าหน้าที่วิจัย
นางสาวอโนญา ธรรมเกษร	นักวิชาการวัฒนธรรม

ออกแบบปก

นายสุทธิพงษ์ ตะเภาทอง นักนิเทศศิลป์

“เนื้อหา บทความ ภาพประกอบ ตาราง หรือข้อคิดเห็น ที่พิมพ์ในเอกสาร
สืบเนื่องจากการประชุมวิชาการฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนเท่านั้น
กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยและไม่ผูกพันกับคณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดลแต่ประการใด หากมีการละเมิดให้ถือเป็นความ
รับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงฝ่ายเดียว”

สารบัญ

	หน้า
กำหนดการ	5
บทความ	
การศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมผ่านคำอวยพรไทยและจีน <i>ไพศาล สุขใจรุ่งวัฒนา</i>	10
ธงสงกรานต์: ศิลปะบนผืนผ้าพลังศรัทธาที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวลาวครั้ง จังหวัดนครปฐม <i>จิตกวี กระจ่างเมฆ</i>	25
มุมมอง ทักษะคิด และการให้ความหมายต่อรอยสักของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต <i>สิริกร สมภักดี และ พัฒน์นรี สุวรรณรัตน์</i>	39
การขยายกรอบความคิดของกระบวนการอ่านแบบขดเขยสำหรับการอ่านภาษาที่สองเพื่อความเข้าใจ <i>วัฒนศักดิ์ เพ็ญบางหลวง และ วิรดา ปัญจานนท์</i>	49
Active Learning ประสบการณ์และมุมมองของผู้เรียน: กรณีศึกษาคณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ <i>เวธกา แสงนิล อสมภรณ์ ไทยนอ คมกฤษ มาลี และ ชนาภัทร ไวยชิน</i>	58
ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้ <i>จิริยุท คงพยัคฆ์ อุไรวรรณ วรกุลรังสรรค์ และ อีรดา ศิริภิรมย์</i>	68
มุมมองครูรุ่นใหม่ที่มีต่อการขอวิทยฐานะ <i>อาทิตยา มั่นหมาย และ ณิชชา พ่วงทอง</i>	79
สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ กรณีศึกษา: ร้านกาแฟในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต <i>ปิยะฉัตร เพ็ชรดี นวนันต์ เกิดนาค พีรณัฐ ธรรมวิสุทธิ และ อรญา อินจันทร์</i>	89
มุมมองต่อเพศภาวะกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนรายวิชาเพศวิถีศึกษาภายในสถานศึกษา <i>พุดมีเมธ แซ่เจียม</i>	103
ปรากฏการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านทางช่องทางออนไลน์ในรูปแบบไมโครเลิร์นนิ่ง กรณีศึกษาอินสตาแกรม <i>พรรณระวี ยาวะโนภาส</i>	124
การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล <i>ชาลิสา คล้ายพั้งสินธุ์ ภักด์จิรา เกตุบุตร และ อัสนีย์ เหมกระศรี</i>	134
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล <i>ภักด์จิรา เกตุบุตร สุวิมล งามผิว และ อัสนีย์ เหมกระศรี</i>	154
การศึกษาคุณภาพและแนวทางการให้บริการของสำนักงานธุรการ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ต่อการให้บริการแก่นักศึกษาของภาควิชาพฤกษศาสตร์ฯ <i>ชาลิสา คล้ายพั้งสินธุ์ และ อัสนีย์ เหมกระศรี</i>	170

การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) เลือกรียนภาษาฝรั่งเศสด้วยการใช้เกมเป็นสื่อการเรียนรู้เชิงรุก <i>ภัสนิษฐ์ คล้ายชนพัฒนา</i>	187
บูรณาการ ‘โคเซ็น’ การพัฒนาต่อเนื่องอย่างมีพลวัตร และการประยุกต์บัญชีบริหารเพื่อการอยู่รอดได้ของธุรกิจ <i>อัญชนา อภิชิตสกุล และ ดารณี เอื้อชนะจิต</i>	195
มุมมองทางนิเวศการเรียนรู้ต่อประสบการณ์การเรียนรู้ในหลักสูตรฐานสมรรถนะ: กรณีศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ <i>ภวิกา ทองสุข ณัฐฐา นาวายนต์ และ สุวัฒน์ จิตเกษม</i>	206
แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการเทคโนโลยีสำหรับห้องเรียนภาษาคุณนิวนอร์มัล <i>พนิดา หนูทวี</i>	214
การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินของผู้ปฏิบัติงาน ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล <i>นันทวรรณ กิ่งสวัสดิ์</i>	226
โครงการประชุมวิชาการระดับชาติสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2564 เรื่อง “ศิลปศาสตร์ในยุคดิจิทัล: ศิลปศาสตร์บูรณาการเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาชีพ”	237
คำสั่ง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานการประชุม วิชาการระดับชาติ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2564 เรื่อง “ศิลปศาสตร์ในยุคดิจิทัล: ศิลปศาสตร์บูรณาการเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาชีพ” (ฉบับแก้ไข)	240
คำสั่ง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เรื่อง แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการประเมิน บทคัดย่อและบทความวิจัย สำหรับการจัดประชุมวิชาการระดับชาติ สาขามนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2564 เรื่อง “ศิลปศาสตร์ในยุคดิจิทัล: ศิลปศาสตร์บูรณาการ เพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาชีพ”	244

กำหนดการ

การประชุมวิชาการระดับชาติ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2564
“ศิลปศาสตร์ในยุคดิจิทัล: ศิลปศาสตร์บูรณาการเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาชีพ”
“Liberal Arts in the Digital Era: Integrated Liberal Arts for Career Preparation”

วันจันทร์ที่ 2 สิงหาคม 2564 เวลา 09.30 – 16.30 น.

แบบออนไลน์

ณ อาคารสิริวิทยา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

09.00 – 09.30 น. ลงทะเบียนเข้าร่วมงาน

09.30 – 09.45 น. พิธีเปิดงาน

- รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พิศุกุมิวิธิ รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิชาการเพื่อสังคม กล่าวรายงาน
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ จันทร์อยู่ คณบดีคณะศิลปศาสตร์ กล่าวเปิดการประชุม

09.45 – 10.45 น. ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “การบูรณาการเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาชีพ”

โดย ดร.สิริกร มณีรินทร์ นายกสภาสถาบันวิทยาลัยชุมชน และอดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการ

10.45 – 11.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง (เช้า)

11.00 – 12.00 น. Parallel Session 1

ห้อง 423: วัฒนธรรม

- ผู้วิพากษ์:
1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ณ เกษมผลกุล (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)
 2. อาจารย์ ดร.ณัฐกาญจน์ นาคนวล (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)

เวลา	ผู้นำเสนอ	เรื่อง
11.00 – 11.20 น.	ไพศาล สุขใจรุ่งวัฒนา	การศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมผ่าน คำอวยพรไทยและจีน
11.20 – 11.40 น.	จิตกวี กระจ่างเมฆ	ธงสงกรานต์: ศิลปะบนผืนผ้าหลังศรัทธาที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของ ชาวลาวครั้ง จังหวัดนครปฐม
11.40 – 12.00 น.	สิริกร สมภักดี และ พัฒน์นรี สุวรรณรัตน์	มุมมอง ทักษะคติ และการให้ความหมายต่อรอยสักของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

ห้อง 424: ภาษาศาสตร์

- ผู้วิพากษ์: 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งภัทร เรืองพิทยา (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)
2. อาจารย์ ดร.วรรณพร พงษ์เพ็ง (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)

เวลา	ผู้นำเสนอ	เรื่อง
11.00 – 11.20 น.	สมบูรณ์ พจน์ประสาท	ความสามารถในการรู้จำเสียงกักเส้นเสียง /ʔ/ ในฐานะหน่วยเสียงย่อยของเสียง /t/ ในภาษาอังกฤษของผู้เรียนชาวไทย
11.20 – 11.40 น.	ยิ่งยศ กันจันะ	“ขอโทษนะ ฉันสามารถไปกับคุณได้ไหม”: การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการขอร้องของผู้พูดภาษาไทยชาวเกาหลีและผู้พูดชาวไทย

ห้อง 425: การศึกษาและการสอน

- ผู้วิพากษ์: 1. อาจารย์ ดร.อัญชลี ภู่มะกา (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)
2. อาจารย์ ดร.พงษ์กรณ์ วีรพิพรรธน์ (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)

เวลา	ผู้นำเสนอ	เรื่อง
11.00 – 11.20 น.	วิฒนศักดิ์ เฟื่องบางหลวง และ วิรดา ปัญจานนท์	การขยายกรอบความคิดของกระบวนการอ่านแบบชุดเซย์สำหรับการอ่านภาษาที่สองเพื่อความเข้าใจ
11.20 – 11.40 น.	นิธิวดี สวัสดิ์	“Who Can Replace a Man?”: ทศนคติของนักศึกษาอักษรศาสตร์ต่อบทบาทของหุ่นยนต์และปัญญาประดิษฐ์ในตลาดงานศตวรรษที่ 21
11.40 – 12.00 น.	เวธกา แสงนิล อสมภรณ์ ไทยนอ คมกฤษ มาลี และ ชนาภัทร ไวยชิน	Active Learning ประสบการณ์และมุมมองของผู้เรียน: กรณีศึกษาคณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

12.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

13.15 – 14.15 น. Parallel Session 2

ห้อง 423: สังคมศาสตร์

- ผู้วิพากษ์: 1. อาจารย์ ดร.ณัฐนี อมรประดับกุล (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)
2. อาจารย์ ดร.ธีระยุทธ สุริยะ (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)

เวลา	ผู้นำเสนอ	เรื่อง
13.15 – 13.35 น.	จิริยุทธ คงพยัคฆ์ อุไรวรรณ วรกุลรังสรรค์ และ ธีรดา ศิริภิรมย์	ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้

เวลา	ผู้นำเสนอ	เรื่อง
13.35 – 13.55 น.	อาทิทยา มั่นหมาย และ ณัฐชา พ่วงทอง	มุมมองครุรุ่นใหม่ที่มีต่อการขอวิทยฐานะ
13.55 – 14.15 น.	ปิยะฉัตร เพ็ชรดี นวนันต์ เกิดนาค พีรณัฐ ธรรมวิสุทธิ และ อรญา อินจันทร์	สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ กรณีศึกษา: ร้านกาแฟในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

ห้อง 424: การเรียนการสอนในชั้นเรียน

- ผู้วิพากษ์: 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศ วัฒนโกคากุล (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)
2. อาจารย์ ดร.พยุงค์ศักดิ์ แก่นจันทร์ (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)

เวลา	ผู้นำเสนอ	เรื่อง
13.15 – 13.35 น.	พุดิเมธ แซ่เจียม	มุมมองต่อเพศภาวะกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนของ ครูผู้สอนรายวิชาเพศวิถีศึกษา ภายในสถานศึกษา
13.35 – 13.55 น.	พรรณระวี ยาวะโนภาส	ปรากฏการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านทางช่องทางออนไลน์ใน รูปแบบไมโครเลิร์นนิ่ง กรณีศึกษาอินสตาแกรม
13.55 – 14.15 น.	ซาลิสลา คล้ายพึ่งสินธุ์ ภัคจิรา เกตุบุตร และ อัสนีย์ เหมกระศรี	การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชา ชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ห้อง 425: การจัดการเรียนการสอน

- ผู้วิพากษ์: 1. อาจารย์ ดร.ฉันทรัฐฯ หงษ์บุญไตร (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)
2. อาจารย์ ดร.ศุภชัย ชาญวรรณกุล (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)

เวลา	ผู้นำเสนอ	เรื่อง
13.15 – 13.35 น.	ภัคจิรา เกตุบุตร สุวิมล งามผิว และ อัสนีย์ เหมกระศรี	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักศึกษาระดับ ปริญญาตรีปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
13.35 – 13.55 น.	ซาลิสลา คล้ายพึ่งสินธุ์ และ อัสนีย์ เหมกระศรี	การศึกษาคุณภาพและแนวทางการให้บริการของ สำนักงานธุรการ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ต่อการให้บริการแก่นักศึกษาของภาควิชา พฤกษศาสตร์ฯ
13.55 – 14.15 น.	ภัศชนิษฐ์ ดลชัยชนพัฒน์	การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) เลือกเรียนภาษาฝรั่งเศสด้วยการใช้เกมเป็นสื่อการเรียนรู้เชิงรุก

14.15 – 14.45 น. พักรับประทานอาหารว่าง (บ่าย)

14.45 – 15.45 น. Parallel Session 3

ห้อง 423: ภาษาศาสตร์

- ผู้วิพากษ์: 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งภัทร เรืองพิทยา (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศ วัฒนโสภากุล (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)

เวลา	ผู้นำเสนอ	เรื่อง
14.45 – 15.05 น.	สิริกร ศรีม่วง	ปริจเฉทวิเคราะห์บทกวีในบทความวิจัยเชิงทดลองด้านการสอนภาษา
15.05 – 15.25 น.	ศุภกาญจน์ ผาทอง	การศึกษาการแปลประโยคเงื่อนไขจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย โดยใช้คลังข้อมูลภาษาของผู้เรียน
15.25 – 15.45 น.	วิภาพรรณ งามประมวญ	ภูมิทัศน์ทางภาษาศาสตร์ในประเทศไทย: กรณีศึกษาการใช้ช่องทางดิจิทัลและภาษา บนป้ายในท่าอากาศยานดอนเมือง

ห้อง 424: การจัดการ

- ผู้วิพากษ์: 1. อาจารย์ ดร. อัญชลี ภูษะกา (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)
2. อาจารย์ ดร.ศิธา จุฑารัตน์ (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)

เวลา	ผู้นำเสนอ	เรื่อง
14.45 – 15.05 น.	พงษ์กรณ์ วีรพิพรรณ	การวิเคราะห์การเขียนสะท้อนคิดของนักศึกษาในรายวิชาการพูดเพื่อการฝึกอบรม: มิติการพัฒนาการศึกษา
15.05 – 15.25 น.	พิชณี ไสตติโยธิน	มองช่องว่างการผลิตหนังสือภาพสำหรับเด็กผ่านวงความหมาย
15.25 – 15.45 น.	อัญชญา อภิชิตสกุล และ ดารณี เอื้อชนะจิต	บูรณาการ ‘โคเซ็น’ การพัฒนาต่อเนื่องอย่างมีพลวัต และการประยุกต์บัญชีบริหาร เพื่อการอยู่รอดได้ของธุรกิจ

ห้อง 425: การศึกษา

- ผู้วิพากษ์: 1. อาจารย์ ดร.พยุงค์ดี แก่นจันทร์ (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)
2. อาจารย์ ดร.เขมฤทัย บุญวรรณ (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)

เวลา	ผู้นำเสนอ	เรื่อง
14.45 – 15.05 น.	ภวิกา ทองสุข ณัฐรา นาวายนต์ และ สุวัฒน์ จิตเกษม	มุมมองทางนิเวศการเรียนรู้ต่อประสบการณ์การเรียนรู้ในหลักสูตรฐานสมรรถนะ: กรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
15.05 – 15.25 น.	พนิดา หนูทวี	แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการเทคโนโลยีสำหรับห้องเรียนภาษายุคนิวออร์มัล
15.25 – 15.45 น.	นันทวรรณ กิ่งสวัสดิ์	การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินของผู้ปฏิบัติงานภาควิชา คณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

การศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมผ่านคำอวยพรไทยและจีน
A Comparative Study of Cultural Reflections from Thai and Chinese Blessings

ไพศาล สุขใจรุ่งวัฒนา¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมผ่านคำอวยพรของไทยและจีน ผลการวิจัยพบว่า คำอวยพรของไทยและจีนสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนไทยและคนจีนที่ปรารถนาให้ชีวิตประสบแต่ความสุข ความเจริญ ความร่ำรวย และสมปรารถนาในสิ่งที่คาดหวังไว้ในชีวิต คำอวยพรของไทยและจีนต่างก็มีคำอวยพรที่ใช้ในโอกาสต่างๆ เช่น วันเกิด เทศกาล การแต่งงาน การเยี่ยมผู้ป่วย เป็นต้น คำอวยพรของจีนสะท้อนให้เห็นคติความเชื่อของจีนที่ใฝ่หาความเป็นสิริมงคลในชีวิต การปรารถนาการมีชีวิตที่สมบูรณ์ คำอวยพรของจีนสะท้อนให้เห็นความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทพเจ้าของจีน การเคารพผู้ใหญ่และผู้อาวุโส ความเชื่อในปรัชญาขงจื้อ คำอวยพรของไทยจำนวนมากมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อในพระพุทธศาสนา การศึกษาคำอวยพรของไทยและจีนมีส่วนช่วยให้เข้าใจวิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมไทยจีนได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: คำอวยพร ภาพสะท้อน วัฒนธรรม

ABSTRACT

This research aims to study the comparison of cultural reflections from Thai and Chinese blessings. The study result reveals that both Thai and Chinese blessings reflect Thai and Chinese way of life-wishing happiness, prosperity, worthy and achievement in life. Thai and Chinese blessings are blessed for various occasions, for example, birthday, marriage, patient visiting, etc. Chinese blessings reflect the belief of pursuing prosperity and an ideal life. In addition, the blessings also reflect on sacred and Chinese divine belief, the respectfulness to adults and elders, and the belief in Confucius philosophy. While many of Thai blessings are related to Buddhism belief. This comparative study of Thai and Chinese blessings results in better understanding in Thai and Chinese way of life, belief and culture.

KEYWORDS: Blessing, Reflection, Culture

บทนำ

ภาษานอกจากจะเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อสื่อสารแล้ว ภาษายังถือเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมและความเจริญงอกงามของสังคม ภาษาจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่มนุษย์ใช้บันทึกเหตุการณ์ เรื่องราว วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและทัศนคติของผู้คนในแต่ละยุคสมัย

¹อาจารย์ ดร., หมวดวิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

(ธัญญรัตน์ มะลาศรี, 2562: 135) ปัจจุบันภาษาจีนเป็นภาษาที่ได้รับความนิยมและได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในยุคดิจิทัลที่โลกหมุนไปอย่างรวดเร็ว ความรู้และความเข้าใจในภาษาและวัฒนธรรมจีนกลายเป็นสิ่งสำคัญในการติดต่อการค้ากับประเทศจีน ประเทศที่ขึ้นชื่อว่าเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจโลกในยุคใหม่ ก่อให้เกิดกระแสการเรียนภาษาจีนอย่างกว้างขวาง ในประเทศไทยมีผู้เรียนจำนวนมากสนใจเรียนภาษาและวัฒนธรรมจีน

การเตรียมความพร้อมด้านภาษาจีนเป็นกระแสหนึ่งทางการศึกษาที่กำลังได้รับความสนใจและต้องการการพัฒนาให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐในการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพต่อตลาดแรงงานของไทยให้สามารถก้าวไปสู่ตลาดแรงงานในระดับอาเซียนและ ระดับโลก (กัลปพฤกษ์โชคศิริ โชคดีมีสุข, 2558: 153) การใช้ภาษาจีนในการสื่อสารสำหรับอาเซียนแล้วภาษาจีนถือว่ามีค่ารองจากภาษาอังกฤษ การเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนเป็นสาเหตุที่ทำให้ภาษาจีนได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น สำหรับอาเซียนพบว่ามมีนักศึกษาจากกลุ่มประเทศอาเซียนไปศึกษาต่อในจีนมากขึ้น (พิทยา สุวคันธ์, 2561: 103)

จะเห็นได้ว่าประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียนมีการตื่นตัวในเรื่องการเรียนเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากภาษาจีนเป็นภาษาที่ใช้ติดต่อดำเนินธุรกิจการค้า และการลงทุนทำธุรกิจกับจีน ประเทศที่ก้าวมาเป็นประเทศมหาอำนาจด้านเศรษฐกิจในปัจจุบันของโลกในศตวรรษที่ 21 ในยุคปัจจุบันผู้ที่สื่อสารและเข้าใจวัฒนธรรมจีนย่อมได้เปรียบในการติดต่อสื่อสารและลงทุนทำการค้ากับจีน ประเทศหลายแห่งในอาเซียนได้กำหนดให้ภาษาจีนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในวิชาที่เรียน สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่า อาเซียนเปิดรับการใช้ภาษาจีน และเตรียมพร้อมให้ประชากรของประเทศมีทักษะทางด้านภาษาและวัฒนธรรมจีน

เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ด้านภาษาเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการพัฒนาทักษะได้ครอบคลุม จำเป็นต้องศึกษาถึงสังคม วัฒนธรรม ที่จะเป็นการพัฒนาพฤติกรรม ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเชี่ยวชาญและสามารถดึงศักยภาพในตนเองมาใช้ในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิตได้สูงสุด (กัลปพฤกษ์โชคศิริ โชคดีมีสุข, 2558: 160) การศึกษาภาษาสะท้อนทางวัฒนธรรมผ่านคำอวยพรของไทยและจีน ทำให้เราเข้าใจถึงแนวคิด วิถีชีวิต ตลอดจนแก่นแท้ของวัฒนธรรมจีนได้ดียิ่งขึ้น เพราะภาษาจีนและวัฒนธรรมจีนมีความเกี่ยวข้องกันอย่างลึกซึ้ง ยากที่จะแยกภาษาจีนออกจากวัฒนธรรมจีนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของคำอวยพรในภาษาจีนและภาษาไทย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมผ่านคำอวยพรของไทยและจีน

ผลการวิจัย

1. ลักษณะของคำอวยพรในภาษาจีนและภาษาไทย

การศึกษาการศึกษารูปภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมผ่านคำอวยพรจีนและไทย พบว่าคำอวยพรของไทยและจีนมีลักษณะเด่นดังต่อไปนี้

1. คำอวยพรของในภาษาจีนและภาษาไทยที่มีการเปรียบเทียบ

1. 金玉良缘

กิ่งทองใบหยก

2. 白头偕老

ถือไม้เท้ายอดทอง กระบองยอดเพชร

金玉良缘 และกิ่งทองใบหยก มักใช้เปรียบเทียบถึงคู่รักที่มีความเหมาะสมกันมากในทุกด้านไม่ว่าจะเป็น หน้าตา ผิวพรรณ ฐานะทางเศรษฐกิจ ฐานะทางสังคม ขาดิเชื่อกวศัตระกูล 白头偕老 และถือไม้เท้ายอดทอง กระบองยอดเพชร นิยมใช้อยพรในโอกาสมงคลสมรส หมายถึง อยู่กันจนแก่เฒ่า แสดงการเปรียบเทียบ คนจีนใช้ 白头 แปลว่า ผมขาว สื่อให้เห็นถึงคู่รักที่อยู่ด้วยกันจนแก่เฒ่า ผมเปลี่ยนเป็นสีขาว ส่วนคนไทยใช้ไม้เท้า ให้คู่บ่าวสาวได้อยู่ครองเรือนร่วมทุกข์ร่วมสุขไปจนจนแก่เฒ่า จนถึงใช้ไม้เท้าและมีความสุข ไม้เท้าและผมขาวนี้จึงเปรียบเสมือนกับผู้อาวุโส

3. 福禄鸳鸯

คู่สร้างคู่สมที่โชคดีและมีความสุข

2. คำอวยพรของในภาษาจีนและภาษาไทยที่ไม่มีมีการเปรียบเทียบ

1. 身体健康

ขอให้สุขภาพแข็งแรง

2. 万事如意

ขอให้สมปรารถนาทุกประการ

จะเห็นว่าลักษณะของคำอวยพรในภาษาจีนและภาษาไทย ลักษณะคำอวยพรของจีนมีคำอวยพรที่ใช้ประโยคที่ใช้สื่อสารทั่วไป และคำอวยพรที่มีความหมายเปรียบเทียบ คำอวยพรจีนนิยมใช้คำอวยพรที่มีความหมายเปรียบเทียบ ส่วนใหญ่มาจากสำนวนที่มีตั้งแต่ 4 ตัวอักษรขึ้นไป ส่วนลักษณะคำอวยพรของไทยมีคำอวยพรที่ใช้ประโยคที่ใช้สื่อสารทั่วไป และคำอวยพรที่มีความหมายเปรียบเทียบเช่นเดียวกับจีน แต่คำอวยพรของไทยส่วนใหญ่ใช้ประโยคที่ใช้สื่อสารทั่วไปที่ไม่นิยมใช้คำอวยพรที่มีความหมายเปรียบเทียบ

1. ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมผ่านคำอวยพรของไทย

1.1 ภาพสะท้อนความเชื่อที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์

พระพุทธศาสนานั้นถือเปนนศาสนาประจำชาติของประเทศไทย การถืออย่างนี้เป็นประเพณีที่สืบตอมมาโดยถูกต้องตามสมควรแกเหตุ คือ การที่พระพุทธศาสนากับชนชาติไทยได้มีความสัมพันธ์แนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ในทางประวัติศาสตร์ ความเปนมมาของชนชาติไทย เนื่องมาด้วยกันกับความเปนมมาของพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ นับตั้งแต่สมัยที่ชนชาติไทยมีประวัติศาสตร์อันชัดเจน ชาวไทยก็ได้นับถือพระพุทธศาสนาตอ เนื่องตลอดมา จนกล่าวได้ว่าประวัติศาสตร์ของประเทศไทยเปนนประวัติศาสตร์ของชนชาติ ที่นับถือพระพุทธศาสนาในดานวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยได้ผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อและหลักปฏิบัติ ในพระพุทธศาสนาตลอดเวลายาวนาน จนทำให้เกิดการปรับตัวเข้าหากันและสนองความต้องการของกันและกัน ตลอดจนผสมกลมกลืนกับความเชื่อถือและขอปฏิบัติสายอื่นๆ ที่มีมาในหมูชนชาวไทย ถึงขั้นที่ทำให้เกิดมีระบบความเชื่อและความประพฤติปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแบบของคนไทยโดยเฉพาะ อันมีรูปลักษณะและเนื้อหาของตนเองที่เนนเด่นบางแงบางดานเป็นพิเศษ แยกออกได้จากพระพุทธศาสนาอย่างทั่วๆ ไป ซึ่งเรียกได้วาเปนนพระพุทธศาสนาแบบไทย หรือพระพุทธศาสนาของชาวไทย วัฒนธรรมไทยทุกดานมีรากฐานสำคัญอยู่ในพระพุทธศาสนา ถอย

คำมากมายในภาษาไทยมีต้นกำเนิด มาจากคติในพระพุทธศาสนา แบบแผนและครรลองตามหลักการของพระพุทธศาสนาได้รับการยึดถือเป็นแนวทางและเป็นมาตรฐานสำหรับความประพฤติ การบำเพ็ญกิจหน้าที่และการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2537: 1-2) คนไทยได้นำคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาใช้ในคำอวยพร เพราะเชื่อว่าอำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถบันดาลความเป็นสิริมงคลให้แก่ชีวิต เช่น

ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย โปรดดลบันดาลให้บัณฑิตทุกท่านมีความสุข ความเจริญ มีสุขภาพแข็งแรง ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และประสบความสำเร็จในชีวิต และเจริญในหน้าที่การงานสืบไป

(สารแสดงความยินดีจากอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล)

จะเห็นว่าพระพุทธศาสนาเป็นมรดกอันล้ำค่าของคนไทย วิถีชีวิตของคนไทยผูกพันกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ความเชื่อถือและหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาแทรกซึมและผสมผสานอยู่ในกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ตลอดจนแนวคิดแทบทุกด้านของคนไทย ไม่ว่าจะอยู่ในเทศกาล หรือโอกาสพิเศษต่างๆ ประเพณีและพิธีการต่างๆ ล้วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ถ้าไม่ใช้กิจกรรมที่สืบเนื่องจากพระพุทธศาสนาโดยตรง ก็ต้องมีกิจกรรมตามคติความเชื่อหรือแนวปฏิบัติในพระพุทธศาสนาแทรกอยู่ด้วยเสมอ จากคำอวยพรสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับสังคมไทย มีคำอวยพรมากมายที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น “คิดสิ่งใดขอให้สมปรารถนา มีโชคลาภ ความสุขทุกเวลา บุญรักษา พระคุ้มครอง” นอกจากนี้ จะเห็นว่าในประเทศไทยยังมีความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถดลบันดาลความเป็นสิริมงคลให้แก่ชีวิต

1.2 ภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับความร่ำรวย

1. ขอให้รวยเป็นเศรษฐี มีเงินเป็นถัง
2. ขอให้รวยรับทรัพย์
3. ขอให้ร่ำรวยเงินทอง ตลอดปีตลอดไป
4. จงโชคดีตลอดไป มีเงินใช้ตลอดกาล

คนไทยนิยมใช้คำอวยพรที่มีความหมายแสดงถึงความร่ำรวย ความมั่งคั่ง สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยส่วนใหญ่ปรารถนาความร่ำรวยในชีวิต จะเห็นได้จากคำอวยพรของไทยจำนวนมากที่มักพบคำว่า “ขอให้รวยๆ” “ขอให้โชคลาภมากมี เงินทองมากมาย คำขายร่ำรวย” “ขอให้ร่ำรวยกันทั่วหน้า โชคลาภลอยมาไม่ขาดสาย” เป็นต้น

1.3 ภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับความสุข

1. ขอให้มีความสุขมากๆ
2. ขอให้มีความสุขตลอดปี
3. ขอให้อยู่เย็นเป็นสุข
4. ขอให้พระคุ้มครองให้มีความสุขความเจริญทั้งครอบครัว

ความสุขมีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ ทุกคนในโลกต้องการความสุขในชีวิต (สุภานี สุชนะนาคินทร์, 2549: 1) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความสุข” ไว้ดังนี้ ความสุขหมายถึงความสบาย ความสำราญ ความปราศจากโรค (ราชบัณฑิตยสถาน, 2538: 843) พระธรรมโกศาจารย์(พุทธทาสภิกขุ) (2545: 43-45) กล่าวว่า ความสุขที่แท้จริงคือ ความสงบของจิตใจ เมื่อจิตใจมีความยึดถือเป็นความเห็นแก่ตัวก็จะเกิดทุกข์ เมื่อปราศจากความเห็นแก่ตัวก็หมดทุกข์ ความสุขและความทุกข์อยู่ที่ใจมนุษย์ จาก

คำอวยพรสะท้อนให้เห็นความสุขนั้นเป็นสิ่งที่คนไทยปรารถนา สุขคือความสุขกายสบายใจ สุขทั้งกายและใจมีส่วนสัมพันธ์กัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

1.4 ภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและอายุมั่นขวัญยืน

“การไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ” ไม่ว่าจะเป็ดยุคใดสมัยใดก็ยังเป็นคำพูดที่ฟังดูแล้วไม่ล้าสมัย เพราะการมีสุขภาพดีเป็นสิ่งที่คนไทยปรารถนา ชาวไทยนิยมใช้คำอวยพรที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสุขภาพและอายุมั่นขวัญยืนอวยพรให้แก่กัน เช่น

1. ขอให้มีความสุขแข็งแรง ปราศจากโรคร้ายอันตรายใดๆ ทั้งหมด
2. ขอให้โชคชัย เงินทองหลังไหล ไร้อันตราย
3. ขอให้โชคดี มีแต่ความร่ำรวย สุขภาพแข็งแรงตลอดไป
4. ขอให้มีความสุข มีสุขภาพที่ดี เจริญยิ่งๆ ขึ้นไป

1.5 ภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย

1. ขอให้เดินทางโดยสวัสดิภาพ
2. ขอพรหลวงพ่อดำให้ท่านมีแต่ความสุข ปลอดภัย ไร้ทุกข์ ร่ำรวยร่ำรวย สุขภาพแข็งแรง
3. เดินทางขอให้ปลอดภัย คิดสิ่งใดจงสมปรารถนา มีโชคลาภทุกเวลา บุญรักษา หลวงพ่อเงินคุ้มครอง
4. ชีวิตจงสุขสันต์ การงานให้สดใส เดินทางให้ปลอดภัย ร่างกายให้แข็งแรง ร่ำรวย รุ่งเรือง

จะเห็นว่ากลุ่มคำอวยพรที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของไทย สะท้อนให้เห็นถึงความปรารถนาให้ผู้รับพรปลอดภัย เดินทางโดยสวัสดิภาพ

1.6 ภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับความเจริญรุ่งเรืองและความก้าวหน้าในอาชีพการงาน

1. ขอความสุขความเจริญ จงเกิดขึ้นแก่ท่านและครอบครัว
2. ขอให้มีความสุข มีสุขภาพที่ดี เจริญยิ่งๆ ขึ้นไป
3. ขอให้การงานมั่นคง กิจการรุ่งเรือง อยู่ดีมีสุขไร้ทุกข์โรคา
4. ขอพระคุ้มครองให้มีความสุข ความเจริญทั้งครอบครัว

จะเห็นได้ว่าคนไทยและคนจีนให้ความสำคัญกับการอวยพรเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการอวยพรในโอกาสใดก็ตาม คนจีนและคนไทยมักเลือกใช้คำที่มีความหมายที่ดี เป็นสิริมงคล ไม่ว่าจะเป็ยคำที่เกี่ยวกับความร่ำรวย ความเจริญก้าวหน้า สุขภาพ ความปลอดภัย อายุยืนยาวและสุขภาพดี โดยมีความเชื่อว่าคำอวยพรที่เป็นสิริมงคลเหล่านี้สามารถดลบันดาลให้ผู้รับคำอวยพรพบเจอแต่สิ่งที่ดีงามในชีวิต คำอวยพรที่เป็นมงคลเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความรัก ความปรารถนาดี ของผู้ที่อวยพรได้เป็นอย่างดี

2. ภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมผ่านคำอวยพรของจีน

2.1 ภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับไม่มงคล

1. 万柿如意 (万事如意)

ขอให้สมปรารถนาทุกประการ

2. 柿事顺利 (事事顺利)

ขอให้ราบรื่นในทุกๆ เรื่อง

ชาวจีนถือว่า 柿子 หรือลูกพลับเป็นผลไม้มงคล สื่อถึงความสุข ความสดชื่น คนจีนนำคำว่า 柿子 ซึ่งแปลว่า ลูกพลับมาแทนคำว่า 事 ซึ่งทั้งสองคำนี้ในภาษาจีนออกเสียงคำว่า shi เหมือนกัน เป็นคำพ้องเสียงมงคล ดังนั้น คนจีนจึงนิยมใช้ลูกพลับมาอวยพรซึ่งกันและกัน เช่น 柿事顺利 (事事顺利) ขอให้ราบรื่นในทุกๆ เรื่อง 万事如意 (万事如意) ขอให้สมปรารถนาทุกประการ

3. 苹苹安安 (平平安安)

ขอให้สงบสุขปลอดภัย

ในการไหว้สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวจีนมักจะมีแอปเปิ้ลอยู่เสมอ เพราะคำว่า แอปเปิ้ล ในภาษาจีนอ่านว่า 苹果 (ping guo) คำว่า 苹 พ้องเสียงกับคำว่า 平 ซึ่งแปลว่า ความสงบสุข ความสันติ ซึ่งหมายถึง 平安 ดังนั้น การมอบแอปเปิ้ลให้แก่กันและกัน หรือการใช้แอปเปิ้ลในการไหว้ขอพร ล้วนแล้วแต่แฝงความหมายในสัญลักษณ์ของแอปเปิ้ลว่า ขอให้ชีวิตนี้มีแต่สันติสุขตลอดไป (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2553: 276) จะเห็นว่าชาวจีนนิยมใช้แอปเปิ้ลกับคำอวยพรด้วยเช่นกัน 苹苹安安 (平平安安) ใช้อวยพรให้อยู่เย็นเป็นสุขและปลอดภัย

4. 橘吉祥如意 (吉祥如意)

เป็นสิริมงคล สมปรารถนาทุกประการ

วัฒนธรรมชาวจีนมีความเชื่อว่าส้มเป็นผลไม้มงคล ส้มเป็นผลไม้ที่นิยมมอบให้เป็นของขวัญแก่ญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือหรือนิยามทานเพื่อเสริมความเป็นสิริมงคล ส้ม ในภาษาจีนอ่านว่า 橘子 júzi ซึ่งพ้องเสียงกับคำว่า 吉 ที่แปลว่า สิริมงคล เหตุด้วยส้มเป็นผลไม้มงคลเช่นนี้เอง ในช่วงเทศกาลแห่งความสุข โดยเฉพาะวันตรุษจีน ชาวจีนจะนำส้มไปมอบให้กับผู้ใหญ่และผู้ที่น่านับถือเป็นของขวัญในวันเทศกาล ยิ่งผลส้มใบโตมากเท่าไรก็ยิ่งดีเพราะผลส้มผลใหญ่อ่านว่า 大橘 ซึ่งพ้องเสียงกับคำว่า 大吉 ที่แปลว่า มหามงคล ในช่วงเทศกาลตรุษจีนคนไทยเชื้อสายจีนจะนิยมนำส้ม 4 ผล ไปไหว้ขอพรกับผู้ใหญ่หรือคนที่เคารพนับถือ ผู้ใหญ่จะรับส้มเก็บไว้ 2 ผล และนำส้มในบ้านที่เตรียมคืนให้ 2 ผล ถือเป็นการอวยพรซึ่งกันและกัน พร้อมกับมอบอั่งเปา บางคนนิยมให้ส้ม 8 ผล ก็เป็นมหามงคลยิ่งขึ้นไปอีก จะเห็นว่าชาวจีนก็ได้้นำส้มที่เป็นผลไม้มงคลมาเป็นตัวแทนให้แก่กันเพื่อรับความเป็นสิริมงคลและความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ในปัจจุบันชาวจีนนิยมนำผลไม้มงคลมาอวยพรกันมากขึ้น โดยยังคงยึดตามคำพ้องเสียงมงคล ผลไม้มงคลชนิดอื่นๆที่นิยมนำมาอวยพรได้แก่ บัวย เช่น 杏福快乐 (幸福快乐) หมายถึง ขอให้มีความสุขมากๆ คำว่า 杏 xing พ้องเสียงกับคำว่า 幸 xing ที่มาจากคำว่า 幸福 ซึ่งแปลว่า ความสุข นอกจากบัวยแล้วยังมีผลไม้ชนิดอื่นๆ เช่น สาลี่ 梨想成真 (理想成真) ความฝันกลายเป็นจริง คำว่า สาลี่ 梨 พ้องเสียงกับคำว่า 理 ที่มาจากคำว่า 理想 พุทราที่เป็นผลไม้ชนิดหนึ่งที่นิยมนำมาอวยพร เช่น 枣生贵子 (早生贵子) ขอให้บุตรไวๆ คำว่า 枣 พุทรา พ้องเสียงกับคำว่า 早 แปลว่าเร็ว ชาวจีนก็นิยมชมชอบองุ่นเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากคำอวยพรที่ว่า 葡萨保佑 (菩萨保佑) พระโพธิสัตว์คุ้มครอง คำว่า 葡 มาจากคำว่า 葡萄 แปลว่า องุ่น พ้องเสียงกับคำว่า 菩萨 หมายถึง พระโพธิสัตว์

2.2 ภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับสัตว์มงคล

มังกรเป็นสัตว์ในจินตนาการ เอกสารโบราณบันทึกไว้ว่ามังกรมีลักษณะเด่นที่เรียกว่า “เก้าคล้าย” นั่นคือ หัวคล้ายอูฐ เขาคคล้ายกวาง ตาคคล้ายกระต่าย หูดคล้ายวัว คอคคล้ายงู ท้องคล้ายหอยกาบ เกล็ดคล้ายปลา กรงเล็บคล้าย

เหยี่ยว อั้งตั้นคล้ายเสือ มีการแบ่งมังกรออกเป็นหลายประเภท เช่น มังกรขาว มังกรเหลือง มังกรเขียว มังกรดำ มังกรแดง เป็นต้น นอกจากนี้ มังกรยังเป็นสัตว์ที่มีอิทธิฤทธิ์มหาศาล มีความสามารถเห็นชั้นฟ้าหรือดำลงน้ำจักเกิดลมฝน สักคมจีนสมัยก่อนเป็นสักคมเกษตร จึงมีการบูชามังกรเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของเรือกสวนไร่นา (นภ อั้งโพธิ์, 2549: 161) มังกรเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญต่อสังคมจีน และเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ในตำนานของจีน ตามความเชื่อของจีนโบราณเชื่อว่า มังกรอยู่จริง ๆ ทั่วผืนแผ่นดินจีน จึงมีตำนานเรื่องราวของมังกรต่างๆ มากมาย อิทธิพลของมังกรจึงมีอยู่ทั้งในเรื่องศาสนาและสังคม (ส.พลายน้อย, 2543: 151) คนจีนนิยมนำมังกรมาอวยพรให้แก่กัน เช่น

1. 二龙腾飞

สองมังกรเหาะเห็นโจนทะยาน

มังกรเป็นสัตว์ในเทพปกรณัมจีน เป็นสัญลักษณ์ของพระจักรพรรดิที่ทรงคุณงามความดี ชาวจีนเชื่อว่าบรรดาพระจักรพรรดิ ล้วนเป็นมังกรทองจากสวรรค์ลงมาจุติเป็นพระจักรพรรดิ (จินตนา ธันวานินวัฒน์, 2549: 100) จะเห็นว่าชาวจีนถือว่ามังกรเป็นสัตว์มงคล ในสังคมเกษตรของจีนมีการบูชามังกรเพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ปัจจุบันการบูชามังกรยังคงปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมจีน เช่น การเซิมังกรในงานเทศกาลต่างๆ การแข่งขันเรือมังกรในเทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดของชาวจีนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ไม่แปลกเลยที่ชาวจีนจะนิยมใช้มังกรในคำอวยพรต่างๆ เช่น 恭喜你得了一位龙子 หมายถึง ขอแสดงความยินดีที่ได้บุตรชาย 将来必是人中之龙 หมายถึง อนาคตต้องได้เป็นเจ้าของคน คนจีนถือว่ามังกรเป็นสัตว์มงคล มีพลังอำนาจยิ่งใหญ่ ชาวจีนได้เปรียบลูกชายว่าเป็นลูกของมังกร สัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่ทรงพลัง เปี่ยมด้วยอำนาจ และมีความยิ่งใหญ่ของจีน

หงส์เป็นสัตว์ในจินตนาการของจีน สื่อความหมายถึง เพศหญิง ความงาม และเป็นสัญลักษณ์ของจักรพรรดินี หงส์เกิดจากการนำสัตว์ทั้ง 5 มารวมกัน กล่าวคือ หัวคือไก่ฟ้า ปากของนกแก้ว ตัวคือเปิดแมนดาริน ขาของนกกระสา และหางของนกยูง ความหมายของหงส์มีมาตั้งแต่โบราณ จะสื่อถึงความดี 5 ประการ ได้แก่ คุณธรรม ความยุติธรรม ศีลธรรม มนุษยธรรม สัจธรรม (จิตรากรณ์นทเกียรติ, 2558: 50) ชาวจีนจึงนิยมนำหงส์มาใช้ในการอวยพร เช่น

2. 凤凰于飞

หงส์คู่โอบยิบ

จะเห็นว่า 凤凰于飞 หมายถึง ความสัมพันธ์ของสามีภรรยาที่รักกัน เป็นการอวยพรให้ชีวิตสมรสเต็มไปด้วยความสุข ตามตำนานของจีน 凤凰 จะอยู่ด้วยกันเป็นคู่ ไม่พรากจากกันไปไหน หากตัวใดตัวหนึ่งตาย อีกตัวหนึ่งก็จะตายตามไปด้วย ในสมัยโบราณนิยมใช้คำนี้เรียกคู่สามีภรรยา หงส์ถือว่าเป็นเจ้าแห่งนก ที่ช่วยปกป้องคุ้มครองนกทั้งหลาย ดังนั้น เพื่อเป็นการขอบคุณหงส์ นกทุกชนิดจึงพร้อมใจกันมอบขนที่สวยงามที่สุดของตนแก่หงส์ ด้วยเหตุนี้เองทำให้หงส์สวยและสง่างามยิ่งนัก ซึ่งหงส์จะเป็นสัตว์ที่จะปรากฏตัวต่อเมื่อมีเรื่องดีในชีวิตเท่านั้น ดังนั้น ชาวจีนจึงนำหงส์มาใช้ในการอวยพรให้แก่กัน โดยเชื่อว่าหงส์จะนำพามาซึ่งความเป็นสิริมงคลในชีวิต

3. 三羊开泰

สามแพะนำพาความสุขสงบ

4. 喜气洋洋

มีความสุขมหาศาลดุจมหาสมุทร

แพะถือเป็นสัญลักษณ์ในคุณธรรมที่งดงามของชาวจีน ชาวจีนสมัยโบราณถือว่าแพะเป็นสัตว์ที่มีความกล้าหาญ อ่อนโยน ไม่ดุร้าย ไม่รังแกสัตว์อื่น ลูกแพะเวลาที่กินนมแม่แพะ มักกินในท่าคุกเข่า ดังนั้น แพะในสายตาของ

ชาวจีนยังเป็นเครื่องหมายแห่งความกตัญญูอีกด้วย แพะเป็นสัตว์เลี้ยงที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ชาวจีนในหลายพื้นที่ถือว่า แพะเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ เช่น ประชาชนชาวทิเบตเชื่อว่าแพะเป็นพระเจ้าที่ปกป้องคุ้มครองชาวทิเบต จึงใช้รูปแพะที่สลักบนเสาหินเป็นสัญลักษณ์ของชนเผ่า และการบูชาเป็นประจำ ครอบครัวชาวทิเบตส่วนใหญ่นิยมแขวนหัวแพะไว้ตรงหน้าประตู โดยเชื่อว่าหัวแพะจะช่วยขับไล่สิ่งชั่วร้าย จะเห็นว่าวัฒนธรรมของชาวจีนมีส่วนเกี่ยวพันกับแพะเป็นอย่างมาก คนจีนนิยมใช้คำว่า 羊 มาอวยพรให้แก่กัน เช่น 喜气洋洋 คำว่า 羊 ในภาษาจีนซึ่งแปลว่า แพะ ในภาษาจีนออกเสียงว่า Yáng คำนี้มาจากคำพ้องเสียงของ 洋 ที่แปลว่ามหาสมุทรกับ 羊 ที่แปลว่าแพะนั้นเอง

5. 福禄鸳鸯

คู่สร้างคู่สมที่โชคดีมีความสุข

เปิดแมนดาริน ภาษาจีนเรียกว่า 鸳鸯 เปิดแมนดารินมีลักษณะเด่นคือจะอยู่กันเป็นคู่ ทั้งคู่จะไม่ห่างกันไปเลยแม้แต่เวลาบินก็จะบินเคียงคู่กัน แต่ไหนแต่ไรชาวจีนต่างก็มองว่าเปิดแมนดารินเป็นสัญลักษณ์อันดีงามแห่งความรักใคร่ปรองดองของคู่รักหรือคู่สามีภรรยา และชื่นชมในความรักที่บริสุทธิ์ไม่เสื่อมคลาย กล่าวกันว่าเปิดแมนดารินเป็นสัตว์ที่รักเดียวใจเดียวชั่วชีวิตของตัวเอง ถ้าคู่รักของตนเองตายไปก็จะอยู่โดดเดี่ยวโดยไม่มีคู่ตัวใหม่อีก (นริศ วนานนท์, 2552: 37)

2.3 ภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับของมงคล

1. 珠联璧合

เป็นคู่ที่เหมาะสมกันเหมือนกิ่งทองใบหยก

珠联璧合 เป็นการนำไข่มุกและหยกมาเรียงร้อยเข้าไว้ด้วยกัน เปรียบได้กับการนำสิ่งมีคุณค่าและดีงามมาไว้ด้วยกัน ใช้สำหรับอวยพรในงานแต่งงานว่าเป็นคู่แต่งงานที่เหมาะสมกันเหมือนกิ่งทองใบหยก

2. 明珠入手

ขอแสดงความยินดีที่ได้ลูกสาว

明珠入手 หมายถึง ขอแสดงความยินดีที่ได้ไข่มุก ไข่มุกนี้เปรียบได้กับลูกสาว คำอวยพรนี้จึงหมายถึงขอแสดงความยินดีที่ได้ลูกสาว เป็นการเปรียบเทียบกับลูกสาวมีค่าและงดงามดุจดังไข่มุก

3. 一帆风顺

ขอให้ทุกสิ่งทุกอย่างราบรื่น

一帆风顺 หมายถึงตลอดระยะเวลาทางการเดินเรือซึ่งเป็นไปโดยสวัสดิภาพและราบรื่น นำมาเปรียบกับการทำงานที่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

2.4 ภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับพิธีชงจี้และลัทธิเต๋า

หากจะกล่าวถึงแนวคิดและความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อชาวจีนอย่างมาก ตั้งแต่ยุคโบราณจนถึงปัจจุบัน ก็คงต้องยกตัวอย่างคำสอนที่ชาวจีนส่วนใหญ่เชื่อและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดทุกยุคทุกสมัย นั่นก็คือการยึดมั่นในความกตัญญูทั้งต่อบุพการีและผู้มีพระคุณ กับการเชื่อฟังผู้อาวุโสหรือครูบาอาจารย์ (รงรอง วงศ์โอบอ้อม, 2560: 141) จะเห็นว่าคำสอนต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ชาวจีนยึดถือและปฏิบัติมาเป็นเวลาหลายพันปีมาแล้ว หรือแม้แต่สังคมในโลกยุคปัจจุบัน หลักคำสอนเหล่านี้ยังสอดแทรกอยู่ในวัฒนธรรมจีนอย่างไม่เสื่อมคลาย

ชงจี้คือนักปราชญ์ลือชื่อแห่งแคว้นหลู่ คำสอนที่สำคัญของชงจี้คือเรื่องความรักมนุษย์อย่างมีเมตตา โดยสอนให้รักคนอื่นเหมือนรักตัวเอง โดยใช้หลักธรรม เมตตาและให้อภัย เน้นพิธีกรรมและระบบอาวุโส โดยเคารพนับ

ถือตามลำดับชั้น (เสี่ยวหลง, 2551: 94) คำอวยพรของจีนได้สะท้อนแนวคิดของขงจื้อเรื่องความกตัญญูทั้งต่อบุพการีและผู้มีพระคุณ เช่น

1. 祝子孙孝顺!

ขอให้ลูกหลานกตัญญูรู้คุณคน

2. 我会敬您爱您孝顺您一辈子! 祝妈妈节日快乐!

ผมจะเคารพเชื่อฟังแม่ รักและกตัญญูต่อแม่ชั่วชีวิต สุขสันต์วันแม่ครับ

3. 祝福爸爸妈妈身体健康, 开心每一天!

ขอให้พ่อและแม่สุขภาพแข็งแรง เบิกบานใจในทุกๆ วัน

4. 亲爱的妈妈: 您是我的骄傲! 祝愿您身体健康, 笑口常开!

คุณแม่ที่เคารพรัก แม่เป็นความภูมิใจของหนู ขอให้แม่สุขภาพแข็งแรง มีแต่รอยยิ้ม

5. 祝愿我的老师, 身体健康!

ขอให้อาจารย์ของหนูสุขภาพแข็งแรง

หลักคำสอนของเต๋า ได้ถ่ายทอดไว้ในคัมภีร์ เต๋า เตอ จิง ดังนี้ “ธรรมชาติเป็นผู้ให้กำเนิดทุกสรรพสิ่ง ธรรมชาติจึงเป็นมารดาของทุกสรรพสิ่ง ดังนั้นแล้วทุกสรรพสิ่งจึงล้วนแต่หมุนเวียนเป็นวัฏจักรด้วยหนทางของธรรมชาติทั้งสิ้น” หลักการของเต๋ามักจะอ้างอิงอยู่กับเรื่องของธรรมชาติ ค้นหาเหตุและผลจากสิ่งรอบตัวที่ธรรมชาติสร้างขึ้น สอนให้รู้จักการใช้เหตุและผล โดยสอนว่าสิ่งต่างๆ หรือเหตุการณ์ต่างๆ ล้วนแต่มีหนทางของมันเอง คือมีที่มาและที่ไปของมันเองทั้งสิ้น มีทั้งเหตุที่ทำให้เกิดขึ้น และมีผลของสิ่งที่เกิดขึ้น (รงรอง วงศ์โอบอ้อม, 2560: 150-152) จะเห็นว่าหลักแนวคิดที่สำคัญอันเป็นหัวใจที่สำคัญของเต๋า คือการมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับธรรมชาติ โดยมีความเชื่อที่ว่า “ธรรมชาติคือสิ่งจริงแท้” เต๋า คือธรรมชาติ ธรรมชาติคือเต๋า การเข้าถึงธรรมชาตก็คือการเข้าถึงเต๋า ตามความเชื่อของเต๋านั้น 三官大帝 (ผู้เป็นใหญ่ในสามโลก) ได้แก่ 天官 เทพเจ้าแห่งสวรรค์ 地官 เทพเจ้าแห่งพื้นพิภพ 水官 เทพเจ้าแห่งน้ำ ในสมัยโบราณของจีนฮ่องเต้เท่านั้นถึงมีสิทธิ์บูชาฟ้า ดิน และน้ำ ชาวบ้านทั่วไปอนุญาตให้บูชาได้เพียงบรรพบุรุษเท่านั้น ต่อมาในสมัยราชวงศ์ฮั่นได้มีการนำพิธีการนี้มาเผยแพร่ให้ชาวบ้านทั่วไปสามารถบูชาได้ คำอวยพรที่เกี่ยวข้องกับลัทธิเต๋า ได้แก่

1. 道祖赐福

ปรมจารย์ลัทธิเต๋าประทานพร

2. 修道幸福

ขอให้บำเพ็ญเต๋าอย่างมีความสุข

3. 天道保佑你

ขอให้วิถีแห่งเต๋اپกป้องคุ้มครองเธอ

4. 天官地官和水官, 赐福消灾解厄官

ขอให้เทพเจ้าแห่งสวรรค์ เทพเจ้าแห่งพื้นพิภพ เทพเจ้าแห่งน้ำประทานพรขจัดทุกข์ภัย

2.5 ภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับความร่ำรวย

ชาวจีนให้ความสำคัญกับความร่ำรวยเป็นอย่างมาก ดูได้จากคำอวยพรในเทศกาลตรุษจีนที่นิยมอวยพรว่า 新正如意, 新年发财 หมายถึง ปีใหม่นี้คิดสิ่งใดขอให้สมปรารถนาทุกประการ ปีใหม่นี้ขอให้ร่ำรวยเงินทอง 恭喜发财 หมายถึง ขอให้ร่ำรวยเงินทอง 招财进宝 เงินทองไหลมาเทมา เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการเชิญเทพเจ้าแห่งโชคลาภมาใช้อวยพรอีกด้วย เช่น

1. 财神到好运到

เทพเจ้าแห่งโชคลาภมาประทานความโชคดีให้

2. 财神到富贵到

财神 หรือเทพเจ้าแห่งโชคลาภ

财 หมายถึง ทรัพย์สินเงินทอง 神 หมายถึง เทพเจ้า ถาวร ลิกซโกศล (2561) กล่าวว่า สมัยโบราณ ชาวและผ้าเป็นปัจจัยสำคัญในการยังชีพ ทองและหยกเป็นแร่ธาตุสวยงามมีราคา จึงจัดเป็นของมีค่า ส่วนเงินตรามีบทบาทในวิถีชีวิตคนทั่วไปน้อย จึงไม่ถือเป็นของมีค่าหรือทรัพย์สินสำคัญ สิ่งใดมีความสำคัญต่อชีวิต มนุษย์ย่อมเชื่อว่าเทวดาประจำอยู่ ดังนั้น ในสมัยโบราณจึงไม่มีเทพแห่งทรัพย์สินอยู่ในสารบบของเทวดาจีน ต่อมาเมื่อสังคมเปลี่ยนไป การค้ามีบทบาทมากขึ้น คนสะสมทรัพย์สินส่วนตัวมากขึ้น เงินทองมีความสำคัญสูงขึ้น เทพแห่งทรัพย์สินจึงเกิดขึ้นและเป็นที่เคารพแพร่หลายยิ่งขึ้นตลอดมา ไม่แปลกเลยที่ชาวจีนนิยมนำเทพเจ้าแห่งโชคลาภมาใช้ในการอวยพร เพราะเชื่อว่าเทพเจ้าแห่งโชคลาภจะประทานความร่ำรวยมั่งคั่งร่ำรวยมาให้

2.6 ภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับความสุข

การศึกษาวิเคราะห์ยังพบว่าคำอวยพรในภาษาจีนสามารถสะท้อนให้เห็นแนวคิดและวัฒนธรรมจีนบางประการ เช่น คำอวยพรของจีนที่มีคำว่า 福 สะท้อนให้เห็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความสุขของจีน ภาษาจีนมีคำอวยพรจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับคำว่า 福 ชาวจีนจำนวนมากชอบคำอวยพรที่ว่า 五福临门 ได้รับความสุขทั้งห้า คำว่า 五福 กล่าวคือความสุขในอุดมคติของจีน ในคัมภีร์ซูจิง 书经 ของจีนได้กล่าวความหมายของ 五福 ไว้ ดังนี้ 长寿 อายุยืนยาว 富贵 ร่ำรวยทรัพย์สินเงินทอง 康宁 สุขภาพแข็งแรงและสงบสุข 好德 ศีลธรรมที่ดีงาม 善终 จากโลกนี้ไปอย่างสงบ จะเห็นได้ว่าเป็นเวลานานนับพันปีมาแล้วที่ชาวจีนใฝ่หาความสุข ความสุขทั้ง 5 ถือเป็นสิ่งที่ชาวจีนแสวงหาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความสุขทั้ง 5 ข้อนี้ หากขาดข้อหนึ่งข้อใดจะไม่ถือว่าเป็นความสุขที่สมบูรณ์ คำอวยพรที่ชาวจีนนิยมใช้อวยพรได้แก่

1. 福禄双全

ขอให้มั่งมีทั้งโชคและเงินทอง

2. 福禄安康

ขอให้มีความสุข มีเงินมีทอง ปลอดภัยและสุขภาพแข็งแรง

3. 合家欢乐

ขอให้ครอบครัวมีความสุข

4. 祝你们永远幸福

ขออวยพรให้คุณทั้งสองมีความสุขชั่วนิรันดร์

2.7 ภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและอายุมั่นขวัญยืน

ชาวจีนนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันให้ความสำคัญกับสุขภาพและอายุยืนยาวเป็นอย่างมาก เห็นได้จากจีนซีฮ่องเต้จักรพรรดิองค์แรกของจีนมีความปรารถนาที่จะมีชีวิตเป็นอมตะ จึงเสาะแสวงหายาอายุวัฒนะ พระองค์ได้สั่งให้ไพร่ฟ้าท้าวหล้าออกตามหายาวิเศษนี้ คำอวยพรที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและอายุมั่นขวัญยืนที่ชาวจีนนิยมอวยพร ได้แก่

1. 福如东海, 寿比南山。

มีความสุขดุจทะเลตะวันออก อายุยืนดุจขุนเขาแดนใต้

福如东海, 寿比南山 เป็นคำอวยพรที่ชาวจีนนิยมใช้อวยพรวันเกิดญาติผู้ใหญ่และมิตรสหายมากที่สุด (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2553: 119) กล่าวว่า 福如东海, 寿比南山 มีมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์หมิงกล่าวไว้ในบันทึกชิงผิงซานถิง (清平山堂) โดยมีข้อความตอนหนึ่งว่า ขออำนวยการพรให้ท่านจงมีอายุวัฒนะดังขุนเขาแดนใต้และสุขสันต์ดังทะเลบูรพา และมีลูกเต็มบ้านหลานเต็มเมือง ทุกชีวิรมีแต่ความรุ่งเรืองสืบไป คำว่า 福如东海, 寿比南山 ยังสามารถแยกออกจากกันได้สองแบบ มีที่มาและความหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ 福如东海 มาจากคำเต็มว่า 福如东海长流水 หมายถึงโชคดีมีสุขเหมือนกับทะเลบูรพาที่สายน้ำไหลรินอยู่ไม่จืดจาง คำว่าทะเลบูรพาหรือทะเลตะวันออก แท้จริงแล้วก็คือทะเลแปซิฟิก 渤海 สถานที่ที่มีทิวทัศน์งดงามตระการตาและท้องทะเลกว้างใหญ่ไพศาล นอกจากนี้ 寿比南山 มาจากคำเต็มว่า 寿比南山不老松 อายุยืนยืนนานเหมือนกับต้นสนบนขุนเขาแดนใต้ที่ไม่เคยร่วงโรยรา คำว่า ขุนเขาแดนใต้ มีผู้ตีความหมายไว้ต่างกันสองประเด็น ประเด็นแรกเชื่อว่า ขุนเขาแดนใต้คือภูเขาทางทิศใต้ของเกาะไหหลำ ส่วนประเด็นที่สองเชื่อกันว่า ขุนเขาแดนใต้คือภูเขาจางหนานซาน 终南山 จะเห็นว่าชาวจีนได้ยืมทะเลและขุนเขามาใช้ในคำอวยพร ขอให้มีความสุขดุจทะเลตะวันออกที่กว้างใหญ่ นำทะเลมาใช้ในการเปรียบเทียบเพราะทะเลนั้นมีความลึกและกว้างใหญ่ไพศาลยากที่จะวัดได้ ส่วนขุนเขาชาวจีนในสมัยโบราณมีความเชื่อว่าขุนเขาเป็นที่อยู่ของเทพเจ้าหรือเซียน คนจีนในสมัยโบราณจึงนับถือว่าภูเขาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ถือเป็นสิ่งของมงคลตามธรรมชาติ ขุนเขาเป็นแสดงถึงความมั่นคง คงทน ถาวร ในประเทศจีนมีขุนเขาศักดิ์สิทธิ์ทั้ง 5 เพราะมีความเชื่อว่าเทือกเขาศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้มีเทพเจ้าหรือเซียนสถิตอยู่ในลัทธิเต๋าได้มีการกล่าวถึงตำนานแห่งเขาคุนหลุน 昆仑山 ที่ทำให้เกิดเป็นลวดลายภูเขา 3 ลูก ลูกที่อยู่ตรงกลางมีความสูงและมีขนาดใหญ่ที่สุด ตามตำนานมีความเชื่อว่าใครก็ตามที่พิชิตเทือกเขาเหล่านี้ได้สำเร็จจะสามารถสำเร็จบรรลุปะเป็นเซียนได้ เทือกเขาคุนหลุนปรากฏชื่อบ่อยครั้งในตำนานปรัมปราของจีน โดยเชื่อกันว่าเขาคุนหลุนแห่งนี้เป็นดินแดนแห่งสุขาวดีของนักบวชในลัทธิเต๋า

2. 今天是你的生日, 祝你松柏常青

วันนี้เป็นวันเกิดของเธอ ขอให้เธอมีอายุยืนยาวเหมือนต้นสน

จะเห็นว่าความเป็นสิริมงคลเป็นสิ่งที่ชาวจีนแสวงหา ไม้มงคลมีบทบาทอย่างมากในวิถีชีวิตของชาวจีน ชาวจีนมีความเชื่อว่าต้นไม้ ดอกไม้ เป็นสิ่งมงคลอันมีผลต่อการดำเนินชีวิต สุขภาพอนามัย กิจการการค้า ตลอดจนสถานที่อยู่อาศัย ดังนั้น ไม้มงคลจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อครอบครัวชาวจีนมาทุกยุคทุกสมัย (พรพรรณ นานนท์, 2530: 99) ชาวจีนใช้ต้นสนมาใช้อวยพรวันเกิดเป็นสัญลักษณ์ของการมีอายุที่ยืนยาว ต้นสนเป็นไม้ที่มีอายุยืนยาว เป็นไม้ที่มีสีเขียวตลอดทั้งปี แม้ว่าต้นสนจะอยู่สภาพอากาศที่หนาวจนเป็นน้ำแข็งก็ยังไม่เหี่ยวเฉา แข็งแรง ด้วยเหตุนี้เองชาวจีนจึงนิยมใช้ต้นสนมาอวยพรวันเกิดให้มีอายุที่ยืนยาวและสุขภาพแข็งแรงดุจดั่งต้นสน

2.8 ภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย

ชาวจีนจะนิยมอวยพรให้ผู้จะเดินทางปลอดภัย สะท้อนถึงความปรารถนาที่อยากให้ผู้รับพรปรารถนาจากภัยอันตรายใดๆ เดินทางถึงที่หมายโดยสวัสดิภาพ ได้แก่

1. 一路平安

ขอให้เดินทางโดยสวัสดิภาพ

2. 一路顺风

ขอให้เดินทางโดยสวัสดิภาพ

3. 出入平安

ขอให้เดินทางไปกลับปลอดภัย

4. 岁岁平安

ขอให้ปลอดภัยในทุกๆปี

2.9 ภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับความเจริญรุ่งเรืองและความก้าวหน้าในอาชีพการงาน

1. 如日中天

เจริญรุ่งเรืองดุจตั้งพระอาทิตย์กลางท้องฟ้า

2. 生意兴隆

การค้าเจริญรุ่งเรือง

3. 学习进步

ก้าวหน้าในการเรียน

4. 学业有成

ประสบความสำเร็จในการเรียน

ในสมัยบรรพกาลนั้น คนเราอยู่สภาพแวดล้อมที่ใหญ่โตมหาศาลจนรู้สึกว่ามันเล็กเพียงนิดเดียว จึงกราบไหว้บูชาธรรมชาติ ปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมข้างกาย เช่น ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ลม ไฟ ภูเขา และสายน้ำ โดยถือว่าเป็นเทพเจ้าไปหมด เพื่อวิงวอนให้ตนเองอยู่อย่างมีความสุข หลบหนีจากภยันตรายอันตรายนานาได้ สิ่งเหล่านี้เป็นความเชื่อของมนุษย์ในสมัยเริ่มแรก การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรทางประวัติศาสตร์ในสมัยโบราณของจีน ทำให้ทราบถึงความนิยมในการกราบไหว้พระอาทิตย์และผืนดิน รูปแบบที่สำคัญของการบูชาดวงอาทิตย์คือการเซ่นไหว้เทพดวงอาทิตย์ สมัยราชวงศ์ซาง กิจกรรมบวงสรวงเซ่นไหว้ดวงอาทิตย์เป็นที่แพร่หลายมาก (นริศ วศินานนท์, 2552: 14-15) จะเห็นว่าคำอวยพรสะท้อนให้เห็นความเชื่อของชาวจีนที่มีการเซ่นไหว้ธรรมชาติ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้มีความสุขความเจริญร่มเย็นเป็นสุข นอกจากนี้ ชาวจีนยังให้ความสำคัญกับความก้าวหน้าในอาชีพการงานเป็นอย่างมาก เพราะการงานที่ดีมั่นคงทำให้คุณภาพชีวิตของเรามากขึ้น มีความภูมิใจในการทำงานมากขึ้น มีความสุขในการทำงานมากขึ้น ชาวจีนนิยมใช้ประโยคที่มีความหมายดีเป็นสิริมงคลมาอวยพรให้แก่กัน เช่น 生意兴隆 การค้าเจริญรุ่งเรือง 学习进步 ก้าวหน้าในการเรียน 学业有成 ประสบความสำเร็จในการเรียน เป็นต้น

3. การเปรียบเทียบภาพสะท้อนจากคำอวยพรไทยและจีน

การอวยพรให้แก่กันเป็นธรรมเนียมนิยมที่จีนและไทยนิยมปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะป็นโอกาสในวันปีใหม่ วันตรุษจีน หรือวันสงกรานต์ ซึ่งคนไทยถือว่าเป็นวันปีใหม่ของไทย งานแต่งงาน งานวันเกิด เดินทางไกล เลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงาน ตลอดจนเทศกาลแห่งความสุขหรือโอกาสพิเศษต่างๆ คนจีนและคนไทยก็มักจะอวยพรให้แก่กันเสมอ ลักษณะของภาษาที่ชาวจีนและชาวไทยนิยมใช้ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยถ้อยคำที่เป็นสิริมงคล มีความหมายดี เป็นภาษาที่ผู้ได้รับพรฟังแล้วรู้สึกอึดอัดใจ มีกำลังใจ และมีความสุข

ลักษณะของคำอวยพรของจีนและไทยมีลักษณะเด่นดังนี้ คำอวยพรของจีนและไทย มีคำอวยพรที่ใช้ประโยคที่ใช้สื่อสารทั่วไป และคำอวยพรที่มีความหมายเปรียบเทียบ ภาษาที่ใช้ให้พรของคนจีนสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับผลไม่มงคลของจีนและสัตว์มงคล ตลอดจนถึงศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ตามธรรมชาติและสิ่งของมงคลที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ลูกพลับ 柿子 ชาวจีนถือว่าเป็นผลไม้มงคล 万柿如意 (万事如意) ขอให้สมปรารถนาทุกประการ, สัตว์มงคล เช่น มังกร 龙 ชาวจีนถือว่าเป็นสัตว์มงคลของจีน 二龙腾飞 สองมังกรเหินโฉบทยาน, ไข่มุก 珠 ชาวจีนถือว่าเป็นสิ่งล้ำค่า 明珠入手 ขอแสดงความยินดีที่ได้ลูกสาว

คำอวยพรของจีนยังภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋า เช่น 老天保佑 หมายถึง ขอให้สวรรค์คุ้มครอง 天道保佑你 ขอให้วิถีแห่งเต๋ากำบังคุ้มครองเธอ เป็นคำอวยพรที่สะท้อนความเชื่อในลัทธิเต๋าคือได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ คำอวยพรของจีนได้สะท้อนแนวคิดของขงจื้อเรื่องความกตัญญูทั้งต่อบุพการีและผู้มีพระคุณ เช่น 我会敬您爱您孝顺您一辈子! 祝妈妈节日快乐! ผมจะเคารพเชื่อฟังแม่ รักและกตัญญูต่อแม่ชั่วชีวิต สุขสันต์วันแม่ครับ จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ภาษาที่ใช้ในการอวยพรของจีนมีลักษณะพิเศษและสร้างสรรค์ นิยมการเปรียบเทียบกับสิ่งต่างๆ ตามธรรมชาติ เช่น แอปเปิ้ล ส้ม พุทรา องุ่น มังกร หงส์ แพะ เป็ดแมนดาริน ภูเขา ทะเล หยก ไข่มุก เป็นต้น ทำให้ผู้รับพรเกิดกำลังใจ และเกิดความสุข การให้พรคือการให้ถ้อยคำแสดงความปรารถนาดี เพื่อให้ผู้รับพรประสบแต่สิ่งที่ดีเป็นมงคล

คนไทยและคนจีนต่างก็นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่นกัน แต่ต่างกันที่คำอวยพรของจีนส่วนใหญ่จะระบุว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นคืออะไร เช่น 财神到好运到 เทพเจ้าแห่งโชคลาภมาประทานความโชคดีให้ แต่คำอวยพรของไทยบางทีก็ไม่ได้ชี้ให้ชัดเจนว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นั่นคืออะไร เช่น ขออาราธนาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก จงดลบันดาลให้ท่านและครอบครัวประสบแต่ความสุขความเจริญ เป็นต้น จะเห็นว่าวัฒนธรรมที่แตกต่างส่งผลให้การใช้คำอวยพรที่ต่างกัน จีนให้ความสำคัญกับธรรมชาติ นับถือสิ่งมงคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ โดยมีความเชื่อว่าสิ่งมงคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้จะสามารถดลบันดาลความร่ำรวย ความสุข ความเจริญ และสิ่งดีๆ แก่ชีวิต ทั้งผู้อวยพรและผู้รับพร ภาพสะท้อนอีกอย่างหนึ่งจากคำอวยพรของไทยก็เชื่อความเชื่อในพระพุทธศาสนาของไทย จะเห็นได้จากมีคำอวยพรของไทยจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับพระรัตนตรัย เช่น ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายคุ้มครองรักษาประเทศไทยและประชาชนชาวไทย ให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่าภาพสะท้อนที่เกี่ยวข้องกับความร่ำรวย ความสุข สุขภาพและอายุมั่นขวัญเย็น ความปลอดภัย ความเจริญรุ่งเรืองและความก้าวหน้าในอาชีพการงาน ชาวจีนและชาวไทยมีค่านิยมที่ใกล้เคียงกัน เช่น ในด้านความร่ำรวย ชาวจีนและชาวไทยต่างปรารถนาถึงความร่ำรวย อยากร่ำรวยเงินทองเหมือนๆ กัน จึงมีคำอวยพรที่คล้ายๆ กัน เช่น ขอให้รวยๆ 恭喜发财 เงินทองไหลมาเทมา 招财进宝 ด้านความสุข ชาวจีนและชาวไทยต่างก็คำอวยพรที่มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับความสุขเช่นเดียวกัน เช่น 祝你幸福 ขอให้มีความสุข

นอกจากนี้ จีนยังมีการนำเทพเจ้ามาใช้ในการอวยพรความสุขให้แก่กันด้วย เช่น 祝您天官赐福 ขอให้เทพเจ้าแห่งสรวงสวรรค์ประทานความสุขมาให้คุณ ในด้านสุขภาพและอายุยืนขวัญยืน จีนและไทยต่างก็มีคำอวยพรเหมือนกัน เช่น 祝你身体健康 ขอให้สุขภาพแข็งแรง นอกจากนี้ จีนยังมีการเปรียบเทียบมาใช้ในการอวยพรให้มีอายุยืนยาวอีกด้วย เช่น 福如东海, 寿比南山 หมายถึงมีความสุขดุจทะเลตะวันออก อายุยืนดุจขุนเขาแดนใต้ ด้านความปลอดภัย จีนและไทยก็นิยมอวยพรให้กันก่อนที่จะเดินทางไกลเช่น 一路平安 ขอให้เดินทางโดยสวัสดิภาพ ด้านความเจริญรุ่งเรืองและความก้าวหน้าในอาชีพการงาน จีนและไทยก็มีการใช้คำอวยพรที่ใกล้เคียงกัน เช่น 生意兴隆 การค้าเจริญรุ่งเรือง นอกจากนี้ จีนยังมีการเปรียบเทียบมาใช้ในการอวยพรอีกด้วย เช่น 如日中天 เจริญรุ่งเรืองดุจตั้งพระอาทิตย์กลางท้องฟ้า

คำอวยพรมีบทบาทที่สำคัญมากต่อชาวจีนและชาวไทย เป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศ เพราะทุกคนต่างต้องการความสุขกายสบายใจ ไม่ว่าจะสังคมใดก็ตามทุกคนต่างมีสิ่งที่ปรารถนา มีสิ่งที่ต้องการและฝันใฝ่ การอวยพรจึงนับเป็นสื่อกลางในการส่งผ่านความเป็นสิริมงคล ความรักและความปรารถนาดี ความสุขและความสำเร็จมาให้ทั้งกับผู้อวยพรและผู้รับพร

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ความแตกต่างทางวัฒนธรรมทำให้ใช้คำอวยพรที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมจีนให้ความสำคัญกับครอบครัว ความร่ำรวย สุขภาพ สุขใจ ความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน การมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง และอายุยืนยาว ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อในสิ่งของมงคล ตลอดจนความเชื่อในลัทธิขงจื้อ ภาษาที่นิยมใช้ในคำอวยพรของจีนส่วนใหญ่เป็นสำนวนที่มีอักษร 4 ตัว คำอวยพรของจีนส่วนใหญ่นิยมใช้การเปรียบเทียบ เช่น 福如东海, 寿比南山 หมายถึงมีความสุขดุจทะเลตะวันออก อายุยืนดุจขุนเขาแดนใต้ ส่วนคำอวยพรของไทยสะท้อนให้เห็นความเชื่อในพระพุทธศาสนาที่สะท้อนออกมาผ่านภาษาที่นิยมใช้อวยพรในโอกาสต่างๆ เช่น ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยจงดลบันดาลให้ทุกท่านมีความสุข พบแต่สิ่งดีๆ ที่ท่านตั้งใจไว้ สมหวังตั้งปรารถนาทุกประการ ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะเห็นว่าพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อความเชื่อและวิถีชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก

จะเห็นว่าชนชาติจีนเป็นชาติที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันโดดเด่นและมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานหลายพันปี ชาวจีนให้ความสำคัญต่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน ให้ความสำคัญกับการใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันเป็นครอบครัว เมื่อถึงเทศกาลแห่งความสุขหรือโอกาสสำคัญๆ ชาวจีนก็ไม่ลืมใช้คำอวยพรที่มีความหมายเป็นสิริมงคลอวยพรให้แก่กัน คนจีนมีเชื่อว่าการให้พรแก่ผู้อื่น ตนเองก็จะได้รับพรนั้นด้วย คำอวยพรมงคลจีนมีมากมาย ใช้ได้ในหลายโอกาส เช่น ในโอกาสวันคล้ายวันเกิด โอกาสมงคลสมรส โอกาสเปิดกิจการหรือเปิดบริษัทใหม่ ตลอดจนเทศกาลต่างๆ และวันสำคัญต่างๆ เป็นต้น คนจีนให้ความสำคัญกับคำอวยพรเป็นอย่างมาก ชาวจีนมักจะอวยพรให้แก่กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันเทศกาลที่สำคัญของจีน ซึ่งการอวยพรของจีนนั้นมีความหมายนัยถึงการสานสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ให้สมัครสมานสามัคคี รักใคร่กลมเกลียว เสริมสร้างความอบอุ่น รวมถึงการให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสและบรรพบุรุษอีกด้วย ในประเทศไทยครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนหลายๆ ครอบครัวในปัจจุบันยังนิยมปลูกบ้านอยู่ใกล้ๆ กัน บางตระกูลนิยมอยู่ในซอยเดียวกัน หรือไม่ก็ซื้อบ้านติดกันหรือใกล้กัน ทำให้คนไทยเชื้อสายจีนหลายๆ ครอบครัวเติบโตมาท่ามกลางความรักความห่วงใยในครอบครัวใหญ่อันแสนอบอุ่น แม้ว่าในสังคมในยุคปัจจุบันหลายครอบครัวอาจจะไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกัน แต่เมื่อถึงวันเทศกาล และ ในวันสำคัญของครอบครัวทุกคนมักจะนัดรวมตัวกันเสมอ อวยพร

ให้แก่กัน การอวยพรให้แก่กันในครอบครัวถือเป็นการส่งต่อความเป็นสิริมงคลในชีวิตและความรักใคร่กลมเกลียวกันของทุกคนในครอบครัว จะเห็นว่าไม่ว่ากาลเวลาจะผ่านไปนานสักเพียงใด วิถีชีวิตของชาวจีนก็ยังคงผูกพันกับครอบครัว และยังคงรักษาธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมที่ดั้งเดิมเอาไว้อย่างเหนียวแน่น ก่อเกิดเป็นวิถีวัฒนธรรมอันโดดเด่นอันเป็นเอกลักษณ์ของจีน

บรรณานุกรม

- กัลปพฤกษ์โชคศิริ โชคดีมีสุข. (2558). การเตรียมความพร้อมด้านภาษาจีนในการก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *วารสาร มฉก.วิชาการ* 19(37): 153-161.
- จิตราภรณ์เกียรติ (2558). *ปวงสืออยู่ทุกเรื่องให้สมปรารถนา*. กรุงเทพฯ. แสงดาว.
- จินตนา ฉันทานวิวัฒน์ (2549). บทบาทของตำนานประวัติศาสตร์และเทพปกรณัมจีนในนิยายเรื่องความฝันในหอแดง. *วารสารอักษรศาสตร์ ฉบับนิทาน ตำนาน จินตนาการ ความจริง* 35 (2): 89-111.
- ถาวร สิกขโกศล (2561). ไฉนจึง: เทพแห่งทรัพย์สินของจีน เทวดาผู้มาแรงในปัจจุบัน. *ศิลปวัฒนธรรม* 39 (4) :150.
- ธัญญารัตน์ มะลาศรี (2562). เปรียบเทียบทัศนคติที่เกี่ยวกับความรักและการแต่งงาน: กรณีศึกษาสำนวนสุภาษิตไทย-จีน. *วารสารวิจัย (บัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์* 7(2) :135-144.
- นภ อึ้งโพธิ์ (2549). วัฒนธรรมการบูชาโทเท็มของชนชาติกลุ่มน้อยในจีน. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์* 1(1.): 155-183.
- นริศ วศินานนท์ (2552). *ศาสตร์ศิลป์วัฒนธรรมจีน*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ปิยะแสง จันทร์วงศ์ไพศาล (2553). *108 สิ่งมีมงคลจีน*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- พรพรรณจันทโรนานนท์ (2550). ไฉนมงคลของจีน. เรื่องสิริมงคลที่เกี่ยวข้องกับต้นไม้ดอกไม้และผลไม้. *วารสารรามคำแหง ปีที่ 24 ฉบับที่ 2*.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2537). *ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พิทยา สุวคันธ์ (2561). *จีนในอาเซียน: ผลกระทบต่อยุทธศาสตร์การเมืองและเศรษฐกิจ*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พุทธทาสภิกขุ (2545). *วิธีรักษาสุขภาพอนามัยจิตที่ดี*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.
- รณรงค์ วงศ์โอบอ้อม (2560). *ประวัติศาสตร์จีน*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- วิทยาลัยภาษาจีนปักกิ่ง, มหาวิทยาลัยครุหนานจิง, มหาวิทยาลัยครุอันฮุย (2550). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเทศจีน*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ส.พลายน้อย (2543). *เล่าเรื่องมังกร*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- สุภาณี สุขะนาคินทร์ (2549). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของประชาชน อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- เสี่ยวหลง (2551). *China Tips สารชีวิตจากแดนมังกร*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

ธงสงกรานต์: ศิลปะบนผืนผ้าพลังศรัทธาที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวลาวครั้ง จังหวัดนครปฐม
Songkran Flag: Art on Cloth and Faith Connected with the Way of Life of Lao Khrang People,
Nakhon Pathom Province

จิตกวี กระจำจ่างเมฆ¹

บทคัดย่อ

ประเพณีแห่งธงสงกรานต์เป็นประเพณีเก่าแก่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษชาวลาวครั้งสืบเชื้อสายลาวหลวงพระบาง ตามความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา ความผูกพันและความสัมพันธ์อันพี่น้องของลาวครั้งจังหวัดนครปฐม บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของประเพณีแห่งธงสงกรานต์ รูปแบบและลวดลายการประดิษฐ์ธงสงกรานต์ โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารและจากภาคสนามระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 – เดือนกันยายน พ.ศ. 2561 ผลการศึกษาพบว่า 1) ความเป็นมาของประเพณีแห่งธงสงกรานต์ของชาวลาวครั้ง จังหวัดนครปฐม เป็นประเพณีโบราณที่กลุ่มลาวครั้งเชื้อลาวสายหลวงพระบางได้นำติดตัวมาและมีการปฏิบัติสืบทอดมาจนปัจจุบัน จัดขึ้นในเทศกาลสงกรานต์ เริ่มตั้งแต่วันที่ 15 เมษายน และสิ้นสุดในวันที่ 30 เมษายนของทุกปี หมุนเวียนไปจนครบทุกชุมชนที่ลาวครั้ง เป็นประเพณีที่ช่วยยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์ด้วยการมาร่วมพิธีแห่ เชื่อกันว่าธงสงกรานต์ที่ใช้แห่แหวนรอบหมู่บ้านในที่นี้หมายถึง “ธงชัย” ธงแห่งชัยชนะที่กลุ่มอพยพและได้ตั้งที่อยู่อย่างเป็นหลักแหล่ง จึงแสดงออกด้วยการเฉลิมฉลองแห่แหวนรอบหมู่บ้านในวันสงกรานต์หรือวันปีใหม่ไทย จึงเรียกชื่อว่า “แห่ธงสงกรานต์” 2) รูปแบบและลวดลายการประดิษฐ์บนผืนผ้าที่ใช้เป็นธงสงกรานต์ พบว่าเป็นการประดิษฐ์ด้วยงานมือรูปแบบดั้งเดิมคือทรงสามเหลี่ยมผืนผ้า สีเหลี่ยมผืนผ้าและรูปทรงโคมไฟ บนผืนผ้าธงสงกรานต์พบปักลวดลายอุบะหน้าข้าง ลายพญานาค ลายนก ลายปลา ลายยอดเจดีย์เป็นหลัก ตามความเชื่อและศรัทธาที่ว่า เป็นของสูงส่งมีค่าควรเคารพ ผ้าที่ใช้พบการใช้ผ้าอาบน้ำฝน ผ้าขนหนู เสื่อ และอาสนะ สำหรับถวายวัด การสืบทอดโดยมีครอบครัวพ่อแม่เป็นผู้แนะนำถ่ายทอดให้ลงมือทำเป็นลำดับแรก จนเกิดการเรียนรู้ซึมซับไปในตัว

คำสำคัญ: ธงสงกรานต์ รูปแบบการประดิษฐ์ การสืบทอด ลาวครั้ง

ABSTRACT

The Songkran flag parade tradition is an old tradition inherited from Lao Khrang ancestors of Lao Luang Prabang according to their religious beliefs, and fraternal relations of Lao Khrang, Nakhon Pathom Province. This research aims to study the history of the Songkran flag parade tradition and the creation of the Songkran flag of Lao Khrang, Nakhon Pathom Province in the aspect of its patterns. Documentary and field data were collected from October 2017 to September 2018. The result of the research shows:

¹อาจารย์ ดร., สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ศาลายา

1) The history of the Songkran flag parade tradition of the Lao Khrang people, Nakhon Pathom province, is an ancient tradition that the Lao Khrang people of Luang Prabang descent have brought with them and have continued to this day. It is held during the Songkran Festival starting on April 15th and ends on April 30th of every year and is circulated through all Lao Khrang communities. It is a tradition that helps to strengthen relationships among people by joining the parade. It is believed that the Songkran flag used to parade around the village means "Thong Chai" or the victory flag. The victory flag showed that the migrants or their primary residence had settled down and they celebrated such an event by floating the flag around the village on Songkran Day or Thai New Year Day. The celebration is called the "Songkran Flag Parade".

2) The patterns on the fabric used as the Songkran flag are hand-crafted in an old style. They are triangle, rectangle, and lamp shape. On the fabric of the Songkran flag, an elephant-face uba pattern, a Naga pattern, a bird pattern, a fish pattern, and a chedi top pattern are mainly embroidered. These patterns are believed to be noble and worthy of respect. The cloth of the flag is found to be used for rain bathing, towels, mats, and asanas for temple offerings. This tradition is inherited by parents doing first until learning is absorbed in themselves.

KEYWORDS: Songkran Flag, Pattern Creation, Inheritance, Lao Khrang

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นครปฐมเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ที่เคลื่อนย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ด้วยเหตุผลของสงครามช่วงสมัยต้นรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะกลุ่มของคนลาวมีการกวาดต้อนเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก เพื่อทดแทนพื้นที่ว่างเปล่าและเพื่อใช้เป็นแรงงานในการศึกสงคราม ประชากรชาวลาวส่วนใหญ่เป็นชาวลาวครั้งโดยเฉพาะอำเภอดอนตูมเป็นพื้นที่ปรากฏการตั้งถิ่นฐานของชาวลาวครั้งมากที่สุดในปัจจุบัน

ลาวครั้งเป็นกลุ่มคนลาวสาขาหนึ่งที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยด้วยเหตุผลของสงคราม ถูกกวาดต้อนมาจากเมืองหลวงพระบางถิ่นฐานเดิมอยู่เมืองภูครั้ง เมืองภูครั้งปรากฏในหลักฐานเพียงว่าตั้งอยู่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงอยู่ระหว่างเมืองหลวงพระบางและเมืองไชยบุรี ซึ่งกองทัพไทยเคยยกไปตั้งมั่นชั่วคราวเมื่อทำสงครามกับเขมรและเวียดนาม สมัยรัชกาลที่ 3 (จากการศึกษาแผนที่โบราณพบเมืองคังหรือเมืองภูครั้งอยู่ระหว่างเมืองหลวงพระบางและเมืองไชยบุรี ซึ่งเข้าใจว่าเรียกชื่อตามถิ่นฐานบ้านเมืองเดิม เหมือนกับลาวพวนที่เรียกตัวเองว่าลาวพวนเพราะมาจากเมืองพวน หรือลาวเวียงเรียกตัวเองว่าลาวเวียงเพราะมาจากเมืองเวียงจันทน์) เมืองหลวงพระบางประเทศลาว ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรียกทัพไปตีเมืองเวียงจันทน์ และยึดได้สำเร็จเมื่อวันจันทร์ แรม 3 ค่ำ เดือน 10 ปีกุน จุลศักราช 1141 ครั้นสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกยกทัพไปปราบเมืองล้านช้าง (สีลา วีระ วงศ์, 2539, 151) กลุ่มคนลาวที่กวาดต้อนมานั้น ประกอบด้วยลาวเวียง ลาวโซ่ง ลาวพวน โดยให้ลาวโซ่งไปอยู่เพชรบุรี สพรรณบุรี ราชบุรี ส่วนลาวเวียงให้อยู่สระบุรี ลพบุรี ส่วนลาวภูครั้งได้มีการกวาดต้อนมาด้วยกันหลายครั้ง และให้มาตั้งบ้านเรือนรวมอยู่ที่เมืองนครชัยศรี (บังอร ปิยะพันธุ์, 2541, 49-50) ลาวครั้งมักเรียกตนเองว่า “ลาว” หรือ “ลาวซี้คั้ง” หรือ “ลาวคั้ง” ความหมายของคำว่า ครั้งหรือคั้งยังไม่ทราบความหมายที่แน่ชัด บางท่านสันนิษฐานว่ามาจากคำว่าภูซัง ซึ่งเป็นชื่อภูเขาที่มีลักษณะคล้ายระฆังอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของหลวงพระบางในสาธารณรัฐ

ประชาธิปไตยประชาชนลาว อันเป็นถิ่นฐานเดิมของลาวครั้ง (สิริวัฒน์ คำวันสา, 2529, 20) บางท่านให้ความเห็นว่า เพราะคนกลุ่มนี้ใช้ครั้งเป็นของส่งส่วยให้กับรัฐบาลไทยในสมัยที่มีการส่งส่วยคู่กับลาวซี้ไต (ลาวไต) ซึ่งเป็นลาวอีกกลุ่มหนึ่งที่ใช้ซี้ไตหรือไตเป็นของส่งส่วย จึงได้ชื่อว่า “ลาวซี้ครั้งและลาวซี้ไต” (วัลลียา วัชรภรณ์, 2534, 13) หากพิจารณาจากลักษณะด้านภาษาพูด บางคนก็เรียกลาวกลุ่มนี้ว่าลาวก๊ะละหรือลาวล่อก้อ เพราะคำลงท้ายของภาษาลาวครั้งจะลงท้ายแบบนั้นเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม (ชนัญ วงษ์วิภาค, 2532, 12) การเคลื่อนย้ายกลุ่มชนนำพาซึ่งวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมติดตัวมาด้วย บ่งบอกถึงรากเหง้าความเป็นมา ความเหมือนและความต่างของกลุ่มคน โดยเฉพาะการแสดงออกด้านวัฒนธรรมประเพณีของชาวลาวครั้งส่วนใหญ่จะถ่ายทอดส่งต่อจากบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่น ซึ่งแต่ละประเพณี บ่งบอกถึงความต่างของกลุ่มชน วิถีชีวิต ความเชื่อ พิธีกรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิม ตลอดจนเป็นภาพสะท้อนของรากเหง้าที่มาประวัติศาสตร์ของกลุ่มได้เป็นอย่างดี “ธงสงกรานต์” คือสิ่งสำคัญที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ของ “ประเพณีแห่งธงสงกรานต์” ที่มีมาแต่โบราณ ซึ่งตรุษสงกรานต์ถือเป็นนักขัตฤกษ์ที่ขึ้นหน้าขึ้นตามแต่คติกดาบรรพ์ เป็นเทศกาลวันสิ้นปีเก่าขึ้นปีใหม่ของคนอุษาคเนย์ซึ่งยึดถือสืบเนื่องมาแต่โบราณ เป็นระยะเวลาเข้าฤดูร้อนที่เสร็จจากการเก็บเกี่ยวข้าว จึงว่างจากการงานประจำ มีการละเล่นสนุกสนานรื่นเริงร่วมกันในหมู่บ้าน ปัจจุบันทางราชการได้ประกาศให้วันที่ 31 ธันวาคม เป็นวันสิ้นปี และวันที่ 1 มกราคมเป็นวันขึ้นปีใหม่ แต่ประเพณีการทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระและการละเล่นรื่นเริงในวันตรุษสงกรานต์ก็ยังคงมีอยู่ทั่วทุกภาค

บุญสงกรานต์หรือสงกรานต์ ชาวอีสานเรียกว่า “สังขานต์” แปลว่า สงกรานต์ หมายถึงพระอาทิตย์ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไปในอีกจักรราศีหนึ่ง เรียกว่า “สงกรานต์” การทำบุญสงกรานต์จะทำตั้งแต่วันที่ 13-15 เมษายน วันที่ 13 เมษายนจะทำบุญตักบาตร ตอนบ่ายจะมีการสรงน้ำพระพุทธรูปและพระสงฆ์ ชาวบ้านจะเตรียมดอกไม้ ธูป เทียน และน้ำอบเพื่อสรงน้ำพระ เมื่อสรงน้ำพระเสร็จแล้วผู้ใหญ่จะนำน้ำที่เหลือจากการสรงน้ำพระไปปะพรมศีรษะตัวเอง และลูกหลานเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข วันที่ 14 เมษายน จะเป็นวันหยุดชาวบ้านจะมาเล่นสงกรานต์ ครั้นถึงวันที่ 15 เมษายน ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์ ตอนเช้าจะมีการทำบุญตักบาตร เสร็จแล้วจะมีการก่อเจดีย์ทราย ขนทรายเข้าวัดและเล่นสาดน้ำกัน (ฐิติรัตน์, 2553, 139) ปัจจุบันการขนทรายเข้าวัดเป็นการขนเพื่อถมพื้นที่ลุ่มให้สูงขึ้นหรือวัดอาจนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น

ประเพณีแห่งธงสงกรานต์ ถือว่าเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่และมีความสำคัญของชาวลาวครั้ง เป็นทั้งงานบุญและงานสนุกสนานส่งเสริมยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ตลอดจนการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นประเพณีที่หล่อหลอมรวมใจชาวลาวครั้งทั้งจังหวัดนครปฐม เป็นการทำบุญกลางเดือน 5 ตามฮีต 12 ของชาวลาว เป็นงานประจำปีเริ่มพิธีแห่งเริ่มตั้งแต่วันที่ 14 เมษายน จนกระทั่งสิ้นเดือนเมษายน กินระยะเวลากว่าครึ่งเดือน พิธีแห่งธงสงกรานต์จะสลับกันไปแต่ละหมู่บ้านลาวครั้ง โดยใช้วิธีตามแรงหรือเอาแรงจนครบทุกหมู่บ้าน “แห่ทุ่ง” ออกเสียงตามภาษาถิ่นลาวครั้ง ธง มาจากคำบาลี-สันสกฤต คือ ธช, ธวช แปลตามศัพท์ว่า “ผ้าที่สะบัดไป” หมายถึง ธงทั่วไป ซึ่งเป็นสัญลักษณ์, เครื่องหมาย, เครื่องแสดง, เครื่องสังเกต พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556, 592) ให้ความหมายคำว่า ธง ว่า ธง น. ผืนผ้าสีเหลืองหรือสามเหลี่ยมโดยมากเป็นสีและบางอย่างมีลวดลายเป็นรูปต่างๆ ที่ทำด้วยกระดาษและสิ่งอื่นๆ ก็มี สำหรับใช้ 1) เป็นเครื่องหมายบอกชาติ ตำแหน่งในราชการ โดยมีกำหนดกฎเกณฑ์ เช่น ธงชาติ ธงแม่ทัพนายกอง 2) ใช้เป็นเครื่องหมายแบบสากลนิยม เช่น ธงกาชาดบอกที่ตั้งกองบรรเทาทุกข์ ธงขาวบอกความจำนงขอหย่าศึกหรือยอมแพ้, ธงเหลืองบอกเป็นเรือพยาบาลคนป่วย, ธงแดงบอกเหตุอันเป็นภัย 3) ใช้เป็นเครื่องหมายเดินทะเล สมาคมและอื่นๆ 4) ใช้เป็นอาณัติสัญญาณ 5) ใช้เป็นเครื่องตกแต่งสถานที่ในงานรื่นเริง 6) ใช้ถือเข้าขบวนแห่ นอกจากนี้ สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ ของอาจารย์ปรีชา พิณทอง ยังได้ให้ความหมาย

เกี่ยวกับธงไว้ว่า ทุง น. ธง ธง เรียก ทุง ทุงทำด้วยกระดาษเรียก ทุงกระดาษ ที่ทำด้วยผ้าเรียก ทุงผ้า ที่ทอด้วยผ้าใช้ไม้ไผ่สาน เรียก ทุงซ้อ ที่ทำเพื่อใช้ในเวลารบ เรียก ทุงชัย อย่างว่า มีทั้งทุงทองพร้อมทุงชัยทุงกระดาษ (เวส) ทุงสะอาด เหลื่อมทุงเบิกไควลม (กา) ทุงหยาดเหลื่อมเหลือท่งเงินยาง แมนกียอสมคามเคียดชูชิงม้าง ลุงบ่วงโสมแก้วสองศรี เสียง่าย อู่ค่าอ้างเถิงท้าวที่เซ็ง (อู่) ปรีชา พิณทอง, 2532: 410 (อ้างถึงใน วิณา วิสเพ็งและคณะ, 2562, 3 - 4)

พิธีแห่งสงกรานต์นิยมใช้ธงผ้าอาบน้ำฝนหรือผ้าเหลืองตัดเป็นสี่เหลี่ยมหรือสามเหลี่ยมตามต้องการ ผืนธงที่ตัดแล้วเรียกว่าหางธง มาประดับประดาด้วยดอกไม้สด ดอกไม้แห้ง ประดิษฐ์ลวดลายฉลุอย่างสวยงามพร้อมประพรมน้ำอบน้ำหอมใส่พาน ชาวบ้านนำมาขบวนแห่แหนรอบหมู่บ้านพร้อมเสียงพิณแคน ปิดท้ายด้วยขบวนแห่ลำไม้ไผ่ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายหรือวัยรุ่นชายยกไม้ไผ่สูงระดับมือของผู้ยก ขบวนแห่ลำไม้ไผ่นี้ไม่ได้เดินแห่ธรรมดาเหมือนขบวนแห่ส่วนของหางธง แต่จะวิ่งแห่ถอยหน้าถอยหลังอย่างรวดเร็ว ผู้ร่วมขบวนแห่จะต้องระมัดระวังเพราะกลัวขบวนลำไม้ไผ่จะชน ขบวนแห่จะแห่นรอบโบสถ์ 3 รอบ ต่อจากนั้นจะนำส่วนของผืนธงที่แห่มาขึ้นผูกติดกับแขนส่วนยอดของลำไม้ไผ่ เมื่อมีผู้คนมาจับลำไม้ไผ่เต็มลำตามความยาวแล้ว จึงนำโคนไม้ไผ่ปักลงดิน ชาวบ้านจะช่วยกันยกลำไม้ไผ่ขึ้นพร้อมเสียงโห่ร้องมองตามผืนธงที่โบกไสวอยู่ปลายยอดไม้ไผ่ แล้วจึงจุดธูปเพื่อกล่าวคำถวายธง กล่าวเสร็จปักธูปรอบโคนไม้ไผ่พร้อมร้องร่ารอบๆ โคนไม้ไผ่ เช้าวันรุ่งขึ้นจึงทำบุญบังสุกุลรวมญาติทั้งหมู่บ้าน จึงถือว่าเสร็จพิธีแห่งสงกรานต์ เชื่อกันว่าขณะที่จะยกคันไม้ไผ่ที่ผูกธงขึ้นปักนั้น (ยกธง) หากใครได้จับคันไม้ไผ่จะได้รับอานิสงส์อย่างสูงในพิธีจึงเห็นการรอคอยของผู้ร่วมพิธีในการช่วยกันจับเพื่อยกธงขึ้นตั้ง ซึ่งอานิสงส์จากการได้ถวายธงนั้น วิรุวัฒน์วงศ์คุปไทย, 2532: 6-11 อ้างถึงใน (ต้องตา ถิ่นประเทศ, 2547, 42) กล่าวว่า เรื่องของการถวายธงนี้เป็นกุศלתานอย่างหนึ่ง เป็นประเพณีที่มีมานานแล้วตั้งแต่ครั้งพุทธกาล นิยมใช้กันในพุทธศาสนา เพื่อเป็นเครื่องหมายให้รู้ว่าที่ตรงนั้นเป็นที่ตั้งวัดหรือเป็นที่ตั้งของปูชนียสถานสำคัญประการหนึ่ง หรือสำหรับระดับบูชาปูชนียวัตถุสถานในหังดงาม และเพื่อประกอบศาสนพิธีอย่างอื่น ๆ อีกประการหนึ่งการถวายธงนี้เป็นประเพณีเก่ามีเรื่องเล่าไว้หลายแห่งในชาดกพุทธศาสนาว่ามีชายผู้หนึ่งเดินทางไปในทางกันดาร ได้พบเจดีย์สถานควรสักการะบูชาเข้า เกิดศรัทธาเลื่อมใส ไม่มีอะไรจะบูชา จึงเอาผ้าสาฎกที่เป็นผ้าห่มของตนผูกปลายไม้ยกขึ้นปักบูชา ดังนั้น ธงบูชาจึงเป็นรูปธงตะขาบมาแต่ดั้งเดิม และธงจึงนับเป็นเครื่องบูชาอย่างสูงอย่างหนึ่ง ซึ่งทำกันเป็นประเพณีมานานแล้ว

สำหรับ “ธง” ในความหมายของลาวครั้งนั้นหมายถึง “ธงชัย” ธงแห่งชัยชนะที่กลุ่มอพยพและได้ตั้งที่อยู่อย่างเป็นทางการ จึงแสดงออกด้วยการเฉลิมฉลองแห่แหนรอบหมู่บ้านในวันสงกรานต์ จึงเรียกชื่อว่า “แห่ธงสงกรานต์” (เต๋อย บั้วสีทอง, สัมภาษณ์, 2561) ส่วนสำคัญในขบวนหรือพิธีการอยู่ที่สัญลักษณ์ของความศรัทธาคือ “ธงสงกรานต์” ศิลปะงานหัตถกรรมฝีมือจากภูมิปัญญาบ้านๆ ตามแบบบรรพบุรุษในการประดิษฐ์ ปัก ทอ เย็บ ผืนผ้าเพื่อใช้สำหรับถวายพระสงฆ์ในวันพิธี การประดิษฐ์ส่วนของธงสงกรานต์ รูปแบบที่ปรากฏจะสื่อถึงเรื่องของความเชื่อ ความศรัทธา วิถีชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพ เช่น พญานาค ลายตาข่ายหน้าช้าง ตามความเชื่อว่าเป็นตัวแทนของความอุดมสมบูรณ์ ตาข่ายหน้าช้างนั้นถือว่าเป็นช้างคือพาหนะที่นำพาครวอพยพคือความสูงส่งควรค่าแก่การเคารพกราบไหว้ ด้วยการใช้ดอกฝ้าย เมล็ดถั่ว เมล็ดข้าวโพด เมล็ดข้าวเปลือกหรืออื่น ๆ ที่หาได้ในท้องถิ่น (แสงเทียน เกียรติเสรี, สัมภาษณ์, 2561) เป็นลวดลายตามภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดซึมซับมาจากบรรพบุรุษลงบนผ้าอาบน้ำฝน อาสนะ สือ ที่หลากหลายรูปแบบหรืออุปกรณ์อื่นๆ ตามศรัทธาที่ถวายแล้ววัดไว้ใช้ประโยชน์จากผืนธง การนำผืนธงสงกรานต์ผูกติดไว้ที่ปลายลำไม้ไผ่จะติดไว้ 2 ผืน 2 ระดับ ปลายสุดที่มีแขนงไม้ไผ่ ส่วนนี้จึงเรียกว่า “หางธง” แล้วนำแห่แหนรอบหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านได้ร่วมติดพุ่มผ้าป่าก่อนนำถวายวัดเรียกว่า “พุ่มผ้าป่าหางธง” ประเพณีแห่งสงกรานต์จึงมีความสำคัญและมีความหมายในฐานะที่เป็นประเพณีเฉพาะกลุ่ม ที่เชื่อมโยงให้เห็นถึงวิถี

ชีวิตความเป็นอยู่ความผูกพันและความศรัทธาที่มีต่อศาสนา ต่อความสัมพันธ์ฉันพี่น้องของความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน ควรมีการอนุรักษ์ ถ่ายทอดและสืบทอดศิลปะการประดิษฐ์ลวดลายรูปแบบดั้งเดิมไว้ให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ต่อไป

บทความวิจัยนี้ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากผลงานวิจัยเรื่อง ชุมชนและการสืบทอดประเพณีแห่งสงกรานต์ของชาวลาวครั้ง จังหวัดนครปฐม นอกเหนือจากการได้เรียนรู้เรื่องประเพณีที่สำคัญและมีความหมายต่อจิตใจของชาวลาวครั้งในการที่จะทำนุบำรุงสืบทอดพระพุทธศาสนาความรักความสามัคคีของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว ยังมีมุมมองที่น่าสนใจ สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาศิลปะที่ชาวลาวครั้งมุ่งมั่นบรรจงประดิษฐ์ลวดลายลงบนผืนผ้าที่เรียกว่า “ธงสงกรานต์” ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะแบบดั้งเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และแบบแนวคิดคนรุ่นใหม่ผสมผสานในการทำธง เชื่อว่าเป็นการสร้างบุญบารมีให้กับตนเองและครอบครัวเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข ขณะเดียวกันก็เป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่งสงกรานต์ ของชาวลาวครั้ง จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษารูปแบบการประดิษฐ์ลวดลายธงสงกรานต์ ของชาวลาวครั้ง จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาประวัติความเป็นมาประเพณีแห่งสงกรานต์และรูปแบบการประดิษฐ์ลวดลายธงสงกรานต์ ของชาวลาวครั้ง จังหวัดนครปฐม เป็นประเด็นหลัก

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

สุวิทย์ ธีรศาสตร์ (2543, 129) ประวัติศาสตร์ลาว 1779-1975 ได้กล่าวถึงสาเหตุการเคลื่อนย้ายกลุ่มชาวลาวเข้าสู่ประเทศไทยว่า หลังกบฏเจ้าอนุวงศ์ประชาชนชาวลาวที่อยู่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงได้ถูกฝ่ายไทยกวาดต้อนมาไว้ทางฝั่งขวา คือในภาคอีสานเป็นจำนวนมาก และลาวที่อยู่ฝั่งขวาเดิมบางเมืองก็ถูกกวาดต้อนไปไว้ในภาคกลาง การกวาดต้อนชาวลาวมายังฝั่งขวาก็เป็นการเคลื่อนย้ายประชากรลาวครั้งใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยมีมาในประวัติศาสตร์ลาว และคนลาวเหล่านี้ก็ได้มาสร้างบ้านแปงเมืองขึ้นใหม่ในภาคอีสานเป็นจำนวนมาก ส่วนภาคกลางมาตั้งรกรากทั้งพื้นที่ฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา มีเมืองเพชรบุรี เมืองราชบุรี เมืองนครปฐม เมืองนครชัยศรี เมืองสุพรรณบุรี เมืองอ่างทอง เมืองกรุงเก่า กรุงเทพฯ เมืองชัยนาท เมืองอุทัยธานี เมื่อวิเคราะห์ถึงสภาพความเป็นอยู่และสถานที่การตั้งหลักแหล่งที่ปรากฏในปัจจุบัน กลุ่มลาวครั้งที่อยู่ตอนต้นมีความเป็นไปได้สูงว่าการเคลื่อนย้ายมาแต่ละครั้ง จะมารวมไว้กับกลุ่มเดิมที่เมืองนครชัยศรี ทำให้จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ลาวครั้งส่วนหนึ่งจึงมีการบุกเบิกและหาที่ทำกินตั้งรกรากใหม่ในพื้นที่ใกล้เคียงตั้งแต่บ้านศรีมหาโพธิ์ บ้านหลวง บ้านหนองกะพี้และอีกหลายตำบลในอำเภอตอนต้น ซึ่งมีจำนวนประชากรที่เป็นกลุ่มลาวครั้งมากที่สุดในจังหวัดนครปฐม

บังอร ปิยะพันธุ์ (2541, 89-90) ลาวในกรุงรัตนโกสินทร์ กล่าวถึงการกลุ่มชาวลาวที่อพยพมา กองทัพไทยได้กวาดต้อนกลุ่มลาวเวียง ลาวโขง ลาวพวนจำนวนหนึ่ง มาตั้งบ้านเรือนอยู่ตามหัวเมืองต่างๆ เพื่อให้มีประชากรหนาแน่น สร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่หัวเมืองขึ้นในภาคกลาง โดยให้ลาวโขงไปอยู่เพชรบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี ส่วนลาวเวียงให้อยู่สระบุรี ลพบุรี นอกจากนี้ ยังได้กวาดต้อนครัวลาวภูคังให้มาตั้งอยู่ที่เมืองนครชัยศรีแทนพื้นที่ว่างเปล่า

และเพื่อให้มาทำนาช่วยกองทัพสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กลุ่มลาวเหล่านี้ซึ่งประกอบด้วยลาวโง่ง ลาวเวียง ลาวตี้ ลาวพวนและลาวครั่ง ใน พ.ศ. 2358 เจ้าเมืองเวียงจันทน์ได้ส่งครัวลาวเมืองภูคังลงมากรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งชุมชนอยู่ที่เมืองนครชัยศรีพร้อมทั้งพระราชทานสิ่งของสำหรับปลูกบ้านเรือน ได้แก่ ไม้ จาก และผู้คน ไปช่วยปลูกเรือนด้วย ปัจจุบันกลุ่มลาวโง่ง ลาวตี้และลาวครั่งในอำเภอดอนตูมเขตพื้นที่ติดต่อใกล้เคียงซึ่งยังคงมีความเป็นพี่น้องไปมาหาสู่ร่วมกิจกรรมทางความเชื่อและประเพณีร่วมกัน อีกทั้งยังมีการแต่งงานระหว่างคนลาวครั่งกับลาวโง่งหรือลาวครั่งกับลาวเวียง ความสัมพันธ์จึงยังคงมีความแนบแน่นเช่นเดิม

วิมา วัสพงษ์และคณะ (2562) เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการเรื่อง “รุ่งระเหวอีสาน”: พุทธศิลป์แห่งพลังศรัทธา กล่าวถึงความเชื่อของคนอีสานเกี่ยวกับรุ่งว่า ความเชื่อที่เกี่ยวข้องจากรุ่งของคนอีสานไม่แตกต่างกันมากนัก จำแนกออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการถวายผ้ารุ่ง และด้านการนำรุ่งมาใช้ สำหรับความเชื่อที่เกี่ยวกับการถวายรุ่งให้วัดส่วนใหญ่เชื่อว่าได้กุศลแรง เพราะรุ่งเป็นของสูงในพิธีกรรม และมักถูกนำมาใช้ตกแต่งในงานบุญที่สำคัญๆ เสมอ หากถวายอุทิศกุศลให้ผู้ตายเชื่อว่าบุญจะถึงและได้บุญมาก คนอีสานจึงมีความเชื่อเกี่ยวกับรุ่งใน 2 ลักษณะ คือ การทำบุญเมื่อได้ทำบุญด้วยการถวายรุ่งแล้วจะอยู่เย็นเป็นสุข เป็นสิริมงคลแก่ชีวิต การให้ทานเมื่อได้ให้ทานด้วยการถวายรุ่งแล้วจะช่วยให้วิญญาณผู้ตายหลุดพ้นจากนรกหรือวิบากกรรม ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับการนำรุ่งมาใช้เชื่อว่า การปักหรือแขวนรุ่งในเขตงานเป็นการบอกกล่าวหรือเป็นสัญลักษณ์ให้ผู้คนรวมถึงสิ่งที่มีมองไม่เห็นได้รับรู้ว่าสถานที่แห่งนี้กำลังมีงานบุญ บางแห่งได้เย็บกระเป๋าดัดกับรุ่งสำหรับใส่เงิน ดอกไม้ และอื่นๆ ไว้ด้วย เชื่อว่าการใส่เงินอาจมีความแตกต่างกันไปบ้าง เช่น บางแห่งเชื่อว่าเป็นการส่งเงินให้คนหรือญาติที่ตายไปแล้ว บางแห่งบอกว่าให้กับเจ้ากรรมนายเวร ส่วนการปักหรือแขวนรุ่งเป็นการป้องกันพญามารมารบกวนเขตพิธีอันศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อ และการปักหรือแขวนรุ่งเป็นการตกแต่งสถานที่งานบุญที่สำคัญที่เคยยึดถือสืบต่อกันมาจนเป็นประเพณี

มูณี พันทวี (2543, บทคัดย่อ) ภูมิปัญญาและโลกทัศน์ของชาวอีสานกรณีการสร้างงานศิลปะพื้นบ้านในงานบุญแพวส งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงวิธีการและแนวคิดในการสร้างงานศิลปกรรมในประเพณีบุญแพวส นอกจากนี้ ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างงานศิลปกรรมในประเพณีบุญแพวสกับวิถีชีวิตของชาวอีสาน ศึกษาภาคสนามด้วยวิธีสังเกตและการสัมภาษณ์ ประกอบกับข้อมูลเอกสารนำเสนอรายงานด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ปรากฏผลการศึกษาดังต่อไปนี้ 1) ประเพณีงานบุญแพวสทำกันในเดือน 4 ตามฮีตของชาวอีสานระหว่างเดือนมีนาคมถึงเมษายนของทุกปี โดยใช้ชื่องานว่า “บุญแพวส” เป็นภาษาและสำเนียงการพูดของชาวอีสานที่มาจากชื่อพระเวสสันดร ชาวบ้านร่วมแห่และฟังเรื่องราวพระพุทธศาสนา 2) การจัดสถานที่เตรียมงาน เป็นกระบวนการที่ชาวบ้านร่วมสร้างงานศิลปกรรมมากที่สุด งานจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และงานช่างหลายประเภท เช่น งานจักสาน งานถักทอ งานกระดาษ งานทำดอกไม้ใบตอง ที่สอดคล้องกับเรื่องพระเวสสันดร สร้างความรู้สึกที่ดีต่อพิธีกรรม 3) การสร้างงานศิลปกรรมในงานบุญแพวสของชาวอีสานเกิดจากการสะสมพัฒนาจากภูมิปัญญาชาวบ้านได้รับแรงบันดาลใจสูงสุดจากหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สะท้อนความเป็นอยู่ของชาวบ้านทั้งโลกนี้และโลกหน้า ความร่วมมือจากชาวบ้านอันมีส่วนในการสร้างสันติสุขให้กับชุมชน

ภารดี มหาจันทร์ (2532, 162-164) พื้นฐานอารยธรรมไทย กล่าวถึงความหมายและการจำแนกประเภทประเพณีตามพื้นฐานอายุธรรม สรุปว่า ประเพณีหมายถึง ความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทัศนคติ ศีลธรรม จารีตระเบียบแบบแผน และวิธีการกระทำหรือการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่างๆ ซึ่งเชื่อถือและปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นแบบอย่างของความเชื่อและการกระทำนั้นๆ บางประเพณียังคงมีอิทธิพลอยู่จนปัจจุบัน บางประเพณีมีการเปลี่ยนแปลงไป บางประเพณีก็สูญหายไป แต่ละชนิดแต่ละสังคมจะมีประเพณีเป็นของตนเองซึ่งมีทั้งแตกต่างและ

สอดคล้องหรือคล้ายคลึงกับสังคมอื่นๆ ประเพณีจึงเป็นแนวปฏิบัติของสังคมหนึ่งๆ ที่นิยมถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ด้วยเห็นว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงามและมีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ประเพณีแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ จารีตประเพณีหรือกฎเกณฑ์ขนบธรรมเนียมประเพณีและธรรมเนียมประเพณี ประเพณีแต่ละประเภทที่มีความสำคัญและมีคุณค่าแตกต่างกันออกไปแต่ละประเภท สังคมไทยมีแนวปฏิบัติโดยทั่วไปคล้ายคลึงกัน บางท้องถิ่นมีรายละเอียดปลีกย่อยการปฏิบัติแตกต่างกันออกไป ประเพณีจำแนกตามกลุ่มที่ยึดถือคือประเพณีครอบครัว ประเพณีชุมชน หากพูดถึงประเพณีของลาวครั้งจะพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นประเพณีชุมชนเฉพาะกลุ่มมีความแตกต่างไปจากกลุ่มอื่นๆ และแฝงไปด้วยความเชื่อ เรื่องบุญ เรื่องบาปที่ชุมชนปฏิบัติสืบมา มีความสำคัญต่อสภาพจิตใจและวิถีความเป็นอยู่ ประเพณีต่างๆ ของกลุ่มลาวครั้ง จึงได้รับความสนใจจากบุคคลภายนอกกลายเป็นประเพณีที่กลุ่มอื่นๆ ยอมรับและร่วมพิธีด้วย

สุพัตรา สุภาพ (2549, 25-31) สังคมวิทยา กล่าวถึง การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม สรุปได้ว่าเป็น การสอนให้คนรุ่นหลังรู้ถึงระบบสัญลักษณ์ของสังคม ซึ่งเคยมีการตกลงกันไว้ว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง โดยจากการที่มนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ จะต้องทำการเรียนรู้ระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อถือเป็นหลักแกนกลาง ในการประพฤติปฏิบัติได้แก่บรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยม ความเชื่อ และการประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ที่ใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้สมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมเห็นว่าถูกต้องดีงาม และได้ยึดมั่นถือมั่นเป็นกรอบในการประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมา ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่มนุษย์จะต้องเรียนรู้ และทั้งจะต้องมีการถ่ายทอดส่งต่อกันไปคนรุ่นหลัง ซึ่งการถ่ายทอดวัฒนธรรมสามารถแบ่งออกได้สองลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่ การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมในสังคมเดียวกัน คือ การสืบทอดวัฒนธรรมในแนวตั้งจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมในแนวนอนคือ การที่สังคมหนึ่งยอมรับวัฒนธรรมของสังคมอื่นโดยที่ฝ่ายรับวัฒนธรรมใหม่ได้ละทิ้งวัฒนธรรมของตัวเองบางส่วน และทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม จนทำให้สูญเสียเอกลักษณ์เดิมไป การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมของลาวครั้งนั้น จะเป็นการสืบทอดในลักษณะแนวตั้งมากกว่าแนวนอน เนื่องจากคนรุ่นใหม่เกิดการเรียนรู้ เลียนแบบจากพ่อแม่บุคคลในครอบครัวด้วยการสอนหรือทำให้ดูและฝึกทำ ในการประดิษฐ์ธงสงกรานต์ พบว่าพ่อแม่ ผู้สูงอายุจะสอนให้ลูกหลานฝึกร้อยดอกไม้ ปักลวดลาย เย็บผ้าตามแบบที่ได้เรียนรู้ต่อๆ กันมา นอกจากนี้ ยังพบการผสมผสานความคิดของคนรุ่นใหม่แต่ยังคงรูปแบบเดิมๆ ไว้

จิตกวี กระจำนง (2556, บทคัดย่อ) “ระบบความเชื่อและพิธีกรรมการนับถือผีบรรพบุรุษในสังคมสมัยใหม่ของ กลุ่มชาติ พันธุ์ลาวครั้ง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเชื่อ พิธีกรรมและการสืบทอดการนับถือผีบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อศึกษาปัจจัยการปรับเปลี่ยนความเชื่อและพิธีกรรมการนับถือผีบรรพบุรุษของลาวครั้ง ตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ประกอบพิธีกรรม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 55 คน ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบบันทึกผลการสนทนากลุ่ม โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) ความเชื่อ พิธีกรรมและการสืบทอดการนับถือผีบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่ากลุ่มลาวครั้งที่อยู่จังหวัดนครปฐม คือกลุ่มชนที่อพยพมาจากเมืองหลวงพระบาง ด้วยเหตุผลทางสงคราม อาศัยอยู่บริเวณอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ การแสดงออกทางพิธีกรรมและภาษาเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีเงื่อนไข กฎ และข้อปฏิบัติในเรื่องการนับถือผี ผิดผี เสียผี และการขอขมา เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันถือว่าเป็นกฎหมายชาวบ้านที่ลาวครั้งรับรู้และซึมซับมาโดยไม่ต้องเรียน 2) ปัจจัยการปรับเปลี่ยนความเชื่อและพิธีกรรมการนับถือผีบรรพบุรุษของลาวครั้ง ตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า นโยบายภาครัฐและกระแสการพัฒนาเมือง

มีผลต่อค่านิยมและการดำเนินชีวิต ความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยีระบบอินเทอร์เน็ตการรับข้อมูลข่าวสารรวดเร็ว คนรุ่นใหม่มีการศึกษาสูงขึ้นมีเหตุผลในการเชื่อหรือไม่เชื่อในพิธีกรรม

งานวิจัยตามที่ได้ประมวลเบื้องต้นสะท้อนให้เห็นการศึกษาวិเคราะห์แนวคิดเรื่อง ธงสงกรานต์: ศิลปะบนผืนผ้าปลั่งศรัทธาที่ผูกพันกับวิถีชีวิต ประเพณีแห่งสงกรานต์ของลาวครั้งจังหวัดนครปฐม องค์ความรู้เรื่องประเพณี ความสำคัญของธง (ธง) ในทางพุทธศาสนา การประดิษฐ์และรูปแบบการทำธงสงกรานต์แล้ว ยังได้สะท้อนให้เห็นความเชื่อความศรัทธาของชาวลาวครั้งที่ยังคงปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

วิธีการวิจัย

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่นั้น มุ่งศึกษาประวัติความเป็นมาประเพณีแห่งสงกรานต์และรูปแบบการประดิษฐ์ ลวดลายธงสงกรานต์ ของชาวลาวครั้ง โดยเฉพาะพื้นที่บ้านทุ่งผักกูด ตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม การเก็บข้อมูล แบ่งเป็น

1. การเก็บข้อมูลเอกสาร เก็บข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับประวัติลาวครั้งและประเพณีแห่งสงกรานต์ จากหอสมุดสถาบันต่างๆ

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 – เดือนกันยายน พ.ศ. 2561 โดยการทำการวิจัยครั้งนี้มี 4 กลุ่ม เป้าหมายดังนี้

กลุ่มผู้อาวุโสในชุมชน จำนวน 25 คน, กลุ่มปราชัญท์ท้องถิ่น ชายหญิง จำนวน 25 คน, กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 10 คนและกลุ่มเยาวชนในชุมชน จำนวน 15 คน

ขั้นตอนการวิจัย

1. สืบค้นและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติลาวครั้ง ความเป็นมาประเพณีแห่งสงกรานต์ รูปแบบการประดิษฐ์ธงและลวดลาย จากเอกสารหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เก็บข้อมูลภาคสนามสัมภาษณ์ สันทนาแบบมีส่วนร่วมกับผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม การประดิษฐ์ธงสงกรานต์ชุมชนลาวครั้งบ้านทุ่งผักกูด อำเภอดอนตูม

3. ประมวลผล จัดกลุ่มและวิเคราะห์องค์ความรู้รูปแบบและลวดลายการประดิษฐ์ธงสงกรานต์ บ้านทุ่งผักกูด 4. เรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ประเพณีแห่งสงกรานต์ของลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม นับว่าเป็นประเพณีท้องถิ่นที่มีความสำคัญ จึงมีการสืบทอดจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นมาจนปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงความมีอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ความรักความร่วมมือและความสามัคคีในความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน และที่สำคัญได้เห็นพลังของความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาแสดงออกมาในรูปแบบของศิลปะทางความเชื่อและความศรัทธา จากการศึกษาพบองค์ความรู้เรื่องความเป็นมาของประเพณีแห่งสงกรานต์ รูปแบบการประดิษฐ์ธงและลวดลายบนธงสงกรานต์ ดังนี้

1. ความเป็นมาของประเพณีแห่งสงกรานต์ของชาวลาวครั้งจังหวัดนครปฐม เป็นประเพณีโบราณที่กลุ่มลาวครั้งเชื้อสายลาวหลวงพระบางปฏิบัติสืบทอดมาจนปัจจุบัน จัดขึ้นในเทศกาลสงกรานต์ เริ่มตั้งแต่วันที่ 15 เมษายน และสิ้นสุดในวันที่ 30 เมษายนของทุกปี หมุนเวียนทุกชุมชนที่เป็นลาวครั้ง เป็นประเพณีที่ช่วยยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์

ของกลุ่มด้วย เชื่อกันว่าธงสงกรานต์ที่ใช้แห่แหนรอบหมู่บ้านนั้นหมายถึง “ธงชัย” ธงแห่งชัยชนะที่กลุ่มได้ตั้งที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง จึงแสดงออกด้วยการเฉลิมฉลองในวันสงกรานต์ จึงเรียกชื่อว่า “แห่ธงสงกรานต์” (เต๋อย บัวสีทอง, สัมภาษณ์, 2561)

ภาพประกอบ 1-3: พุ่มผ้าป่าสงกรานต์ (ซ้าย) (กลาง-ขวา) ขบวนแห่ธงจากชุมชนลาวครั้งนครปฐม

ธงสงกรานต์คือส่วนที่มีความสำคัญในพิธีแห่ อาจทำในนามหมู่บ้าน ชุมชน หรือครอบครัว ควบคู่กับพุ่มผ้าป่าสำหรับผูกติดกับส่วนปลายสุดของคันธงไม้ไผ่ ใช้นำขบวนแห่แหนรอบหมู่บ้านธงสงกรานต์ นิยมนำผ้าอาบน้ำฝน ผ้าขนหนู เสื้อ อาสนะพระ มาประดิษฐ์ตกแต่งลวดลายด้วยการปัก การเย็บและการทอผ้าสำหรับทำผืนธง (ในอดีตชาวบ้านจะย้อมสีและทอผ้าใช้สำหรับทำผืนธงโดยเฉพาะ หรือทอเป็นผ้าใช้คลุมศีรษะขนาดแล้วแต่การใช้งาน) ปัจจุบันซื้อผ้าตามท้องตลาดเนื่องจากคนที่ทอผ้าเป็นได้เสียชีวิตลงและไม่มีการสืบสานต่อ (ดา บุญพวง, สัมภาษณ์, 2561) การทอผ้าผืนธงถือเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่สะท้อนให้เห็นความคิดและภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ กลุ่มคนเชื้อสายลาวมีฝีมือทางการทอผ้าขึ้นมาใช้เองผลิตงานหัตถกรรมลงบนผืนผ้าได้แก่กลุ่มลาวครั้ง ลาวโซ่ง และไทยวน ผ้าแต่ละผืนจะมีลักษณะการใช้งานที่แตกต่างกัน ลวดลายบนผืนผ้าก็มีความแตกต่างกันด้วย (พงศศิริ นาคพงศ์, 2536, 1) สิ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปจากธงสงกรานต์คือส่วนของไม้ไผ่ที่ใช้ทำธงหรือเรียกว่า “คันธง” เป็นส่วนที่จะใช้แห่รอบหมู่บ้าน ต้องผ่านการคัดสรรจากผู้สูงอายุในชุมชน โดยพิจารณาจากขนาดปานกลาง ความยาวลำตรง สีออกเหลืองสด การแผ่กิ่งก้านของแขนงนิยมใช้ไม้สีสุก ชัดเกลี้ยงข้อ ให้เหลือส่วนปลายที่มีแขนงยื่นออกมาสำหรับใช้ผู้ผืนธง โดยเชื่อไม้สีสุกชื่อเป็นมงคล การแตกกิ่งก้านเป็นระเบียบนั้นเปรียบเสมือนการเจริญเติบโตออกนอกอกของลาวครั้งไล่เรียงไปไม่สิ้นสุด ส่วนของหางเสาสำหรับผูกผืนธงจะผูกผืนที่มีขนาดเล็กไว้บนสุด ผืนที่มีขนาดใหญ่ผูกลดหลั่นกันลงมา (บุตร พุ่มพยอม, สัมภาษณ์, 2561) ส่วนของปลายไม้ไผ่เรียกว่า “หางเสา” สำหรับลายบนผืนธงสงกรานต์นั้นจะใช้วิธีปัก ร้อย เย็บลงบนผืนผ้าในอดีตก่อนถึงวันแห่ธงสงกรานต์ชาวบ้านจะพากันไปหาวัสดุในท้องถิ่น ประเภทเมล็ดฝ้าย เมล็ดลูกเดือย เมล็ดข้าวเปลือกนำมาตกแต่ง ต่อมามีการนำหลอดดูดน้ำแข็งมาตัดปลายร้อยและเย็บติดบนผืนธง ประดับชายธงด้วยการตัดกระดาษว่าวให้เป็นริ้ว (มาลี จินธิ์, สัมภาษณ์, 2516) ปัจจุบันส่วนใหญ่ยังคงมีการสืบสานอนุรักษ์รูปแบบตามอย่างโบราณคือใช้ผ้าอาบน้ำฝน ผ้าเหลือง เสื้อตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยม เป็นสามเหลี่ยม ปัจจุบันปรับเปลี่ยนเป็นคอมไฟทรงกลม แบบโมบายแขวนหน้าโบสถ์ บานประตู หน้าต่างหรือประดับบริเวณวัด

ภาพประกอบ 4-6: คັນธงในขบวนแห่ (กลาง,ขวา) ธงสงกรานต์ประดับบริเวณวัด

2. รูปแบบการประดิษฐ์ลวดลายทางธงสงกรานต์ของชาวลาวครั้ง เป็นรูปแบบที่มีการอนุรักษ์สืบทอดการประดิษฐ์ทางธงสงกรานต์ตามแบบโบราณและแบบผสมสมัยใหม่ ใช้การ เย็บ ปัก ร้อย ลวดลายต่างๆ ลงบนผืนผ้า ลวดลายหลักๆ ที่ปรากฏ ประกอบด้วยลายตาข่ายหน้าช้าง ลายพญานาค ลายนก ลายปลา ลายยอดเจดีย์ตกแต่งด้วยลายอุบะหรือลายอื่นๆ สื่อถึงสิ่งที่มีผูกพันกับวิถีชีวิต บนผ้าอาบน้ำฝน เสื้อ ผ้าขนหนูและอาสนะ ด้วยรูปแบบต่างๆ ผ้าสำหรับทำธงสงกรานต์พบว่ามีทำเป็นแบบครอบครัว หมู่บ้าน หรือชมรม

ภาพประกอบ 7-9: แบบธงสงกรานต์ดั้งเดิม (กลางและขวา) แบบใช้ผ้าอาบน้ำฝนหรือผ้าเหลือง

ภาพประกอบ 10-12: (ซ้าย) ลายปลา (กลาง) ลายเจดีย์ (ขวา) แบบอุบะหน้าช้างบนเสื้อต่อ

ด้านการสืบทอด พบว่าพ่อแม่ ผู้สูงอายุ สอนให้ลูกหลานได้ฝึกในครัวเรือน เป็นการเรียนรู้และซึมซับไปในตัว ต่อๆ กันมาจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันมีการอบรมถ่ายทอดให้เยาวชน โดยให้ผู้สูงอายุในชุมชน พ่อแม่ เป็นปราชญ์ช่วยสอน ถ่ายทอดการเย็บ ปัก ร้อย วิธีการเหลา ตัดไม้ไผ่ โดยเน้นลวดลายเอกลักษณ์โบราณของท้องถิ่นไว้หรือออกแบบรูปทรง ใหม่ก็ได้แต่จะต้องทำแบบเดิมๆ ที่ปู่ตายายให้เป็นก่อนจะได้สอนให้ลูกหลานต่อไปได้ (สำเรียน โปธิ์ด้วง, สัมภาษณ์, 2561) ขณะเดียวกันก็พบว่าเยาวชนรุ่นใหม่มีการปรับเปลี่ยนเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ การประดิษฐ์ให้เหมาะสมกับยุคสมัย ผสมผสานกับแนวคิดใหม่แต่ยังรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้

การสืบทอด พบว่าพ่อแม่ ผู้สูงอายุสอนให้ลูกหลานได้ฝึกในครัวเรือน เป็นการเรียนรู้และซึมซับไปในตัวต่อๆ กันมาจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันมีการอบรมถ่ายทอดให้เยาวชนโดยให้ผู้สูงอายุในชุมชน พ่อแม่ เป็นปราชญ์ช่วยสอน ถ่ายทอดการเย็บ ปัก ร้อย วิธีการเหลา ตัดไม้ไผ่ โดยเน้นลวดลายเอกลักษณ์โบราณของท้องถิ่นไว้หรือออกแบบรูปทรง ใหม่ก็ได้แต่จะต้องทำแบบเดิมๆ ที่ปู่ตายายให้เป็นก่อนจะได้สอนให้ลูกหลานต่อไปได้ สำเรียน (เชิง กำมา, สัมภาษณ์, 2561) ขณะเดียวกันก็พบว่าเยาวชนรุ่นใหม่มีการปรับเปลี่ยนเรื่องของวัสดุ อุปกรณ์ การประดิษฐ์ให้เหมาะสมกับยุค สมัยผสมผสานกับมุมมองแนวคิดใหม่แต่ยังรักษาเอกลักษณ์โบราณของท้องถิ่นไว้

ภาพประกอบ 13-15: (ซ้าย) ตัดโครงไม้ไผ่ (กลาง) ปักลวดลาย (ขวา) ร้อยตาข่ายหน้าช้าง

ประเพณีแห่งธงสงกรานต์ยังคงมีการสืบทอดและปฏิบัติมาจนปัจจุบัน ด้วยความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อ ศาสนาที่ได้เชื่อมโยงสายสัมพันธ์ความเป็นพี่น้องของชาวลาวครั้งจังหวัดนครปฐมไว้ ส่วนของธงสงกรานต์คือส่วนที่ชาว ลาวครั้งให้ความสำคัญ ลวดลายและรูปแบบศิลปะการประดิษฐ์ธงสงกรานต์เป็นการสืบทอดทำตามภูมิปัญญาแบบ บ้านๆ สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมสืบต่อตามๆ กันมา

อภิปรายผลการศึกษา

ความรู้เรื่องประเพณีแห่งธงสงกรานต์ รูปแบบของธงและประดิษฐ์พื้นธงสงกรานต์ ตลอดจนการเย็บ การร้อย และการปักด้วยลวดลายที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อความศรัทธาที่ชาวลาวครั้งมีต่อพุทธศาสนา ล้วนแล้วแต่ได้รับการ สืบทอดส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นมาจนปัจจุบัน ด้วยการแสดงออกถึงการสร้างบุญบารมี การร่วมบริจาคปัจจัย การรวมกลุ่ม แสดงพลังและการได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษทั้งรูปแบบการทำธง การประดิษฐ์ธง การร้อย การปักและเย็บ ธงสงกรานต์

นอกจากนี้ ในประเพณีแห่งธงสงกรานต์ของชาวลาวครั้งจังหวัดนครปฐม ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในการ เลือกลงวัสดุที่สื่อถึงความเป็นมงคล เช่น ไม้ไผ่ สำหรับนำมาขึ้นโครงที่จะทำในรูปแบบต่างๆ ลักษณะการเรียงข้อของ

แขนง การตกแต่งไม้ที่ไม่ใช่สำหรับเป็นคันทองต้องเป็นไม้ไม้สีสุกเชื่อว่าจะเป็นมงคลต่อชีวิต ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดของภารตี มหาชนธ์ (2532) ที่กล่าวว่าประเพณีก็คือความเชื่อ ความคิด การกระทำหรือการประกอบพิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา ลักษณะของผ้าที่ใช้ทำธงในอดีตใช้การทอมือ ปัจจุบันเพื่อความสะดวกจึงใช้วิธีซื้อสำเร็จ การเปลี่ยนผ่านผู้คนจึงเป็นการสูญเสียมรดกทางภูมิปัญญาไปด้วย จึงส่งผลให้ไม่มีการสืบทอดเรื่องการทอผ้ามาจนปัจจุบัน สีของฝ้ายนิยมใช้สีเหลืองพระเป็นสีหลัก การผูกผืนธง รวมถึงสิ่งของที่จะต้องนำมาใช้ในพิธี

ส่วนของ “ธงสงกรานต์” คือส่วนที่มีความสำคัญ สัญลักษณ์ที่มีความโดดเด่นหลากหลายรูปแบบ สีสรรและลวดลายโบกไสวอยู่บนปลายเสาบอกให้รู้ว่าสถานที่แห่งนี้กำลังจัดพิธีงานบุญ การประดับ การเย็บ การปักและร้อยลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าแสดงออกถึงความผูกพันกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ตลอดจนการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีการปรับเปลี่ยนจากการใช้วัสดุหาในท้องถิ่นมาใช้ประเภทพลาสติกแทน ดังนั้น ความสวยงาม ความละเอียด ย่อมมีความแตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของวีณา วิสเพ็งและคณะ (2562) ที่กล่าวถึง ธง ว่าเป็นสิ่งหนึ่งซึ่งสละบัตไหว้อยู่ในอากาศเพื่อเป็นเครื่องหมายเครื่องแสดง เครื่องสังเกตให้กับมนุษย์ในเผ่าชนของโลกทั้งในอดีตกาลมาจนปัจจุบันอย่างต่อเนื่องมาช้านาน หน้าที่ของธงในปัจจุบันแม้จะไม่ผิดแผกแตกต่างจากเดิม แต่ก็มีพัฒนาการทั้งทางด้านรูปแบบ สีสนเป็นจำนวนมากหลากหลายตามพื้นที่ ตามแต่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ หากแต่ผืนธงและเสาธงยังคงเป็นองค์ประกอบหลักอย่างที่เคยเป็นมาแต่ในอดีต

การสืบทอดให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม ถือว่ามีความจำเป็นและเป็นการปลูกจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญและคุณค่าของประเพณีที่ดั่งงามของบรรพบุรุษ ตรงกับแนวคิดของ สุพัตรา สุภาพ (2549) ที่สรุปไว้ว่า การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมในสังคมเดียวกัน คือ การสืบทอดวัฒนธรรมในแนวตั้งจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวเป็นไปตามแนวการปฏิบัติเรื่องการสืบทอดการประดิษฐ์ธงสงกรานต์ของลาวครั้ง การปัก การร้อยและการเย็บแสดงถึงความมีทักษะ ความชำนาญของพ่อแม่ สำหรับสังคมของลาวครั้งแล้วครอบครัวจึงเป็นผู้ถ่ายทอดเป็นลำดับแรกเพราะมีความใกล้ชิด ขณะเดียวกันการสร้างสรรค์ ออกแบบรูปทรงแบบต่างๆ ลวดลายมีความหลากหลายขึ้น เพราะผู้ประดิษฐ์เป็นคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม ในการฝึกอบรมสืบทอดเพื่อฟื้นฟูและส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เกิดการเรียนรู้ จึงทำให้เห็นการผสมผสานลวดลาย รูปแบบของธงตามโบราณและแบบการผสมผสานความคิดของคนรุ่นใหม่ จึงปรากฏชิ้นงานที่แปลกตา สวย ทันสมัย แต่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ดั้งเดิมและใช้ประโยชน์ได้หลากหลายมากขึ้น

สรุป

ประเพณีแห่งสงกรานต์เป็นพิธีที่แสดงถึงความมีเอกลักษณ์สำคัญ โดดเด่นเฉพาะกลุ่มของชาวลาวครั้งที่มีการอนุรักษ์สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ โดยประเพณีแห่งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจในเรื่องความเชื่อ ความศรัทธา บาบุญคุณ โทษ ความสามัคคีผูกพันของชาวลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม และเพื่อต้องการมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงถวายปัจจัยให้กับวัด การประดิษฐ์ธงสงกรานต์การเย็บ การร้อย การปัก ยังคงไว้ซึ่งรูปแบบเดิม และมีการผสมผสานกับแนวคิดของคนรุ่นใหม่ทั้งวัสดุการทำธงตลอดจนลวดลาย ด้วยความสำคัญ ความศรัทธา ความเชื่อที่มีต่อพิธีแห่ง ต่อการประดิษฐ์ผืนธงที่มุ่งหวังตั้งมั่นเพื่อถวายสร้างอานิสงผลบุญทั้งภาคนี้และภาคหน้าให้วัดได้ใช้ประโยชน์ เชื่อว่า “ได้บุญ” เป็นการทำบุญใหญ่ จะทำให้อยู่เย็นเป็นสุข เป็นสิริมงคลต่อชีวิต การให้ทานด้วยการถวายธงพร้อมเงินพุ่มผ้าป่าแล้ว จะทำให้วิญญานของบรรพบุรุษที่ล่วงลับหลุดพ้นจากวิบากกรรมไปเกิดบนสวรรค์ (เงิน สนภาพ, สัมภาษณ์, 2561) ประเพณีแห่ง

ธงสงครามตั้งสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวลาวครั้งจังหวัดนครปฐมที่มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับการทำบุญ ทำทาน สร้างบุญบารมีให้กับตนเองและครอบครัว

บรรณานุกรม

- ชิง กำมา. *สัมภาษณ์*. ชาวลาวครั้งชุมชนบ้านทุ่งผักกูด ตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม, 12 เมษายน 2561.
- เงิน สนภา. *สัมภาษณ์*. ชาวลาวครั้งชุมชนบ้านทุ่งผักกูด ตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
- จิตกวี กระจ่างเมฆ. (2556). *ระบบความเชื่อและพิธีกรรมการนับถือผีบรรพบุรุษในสังคมสมัยใหม่ของของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชนัญ วงษ์วิภาค. (2532). *การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรมศึกษาเฉพาะลาวครั้งอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี*. กรุงเทพฯ : ภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฐิติรัตน์. (2553). *ประเพณีไทย 4 ภาค*. กรุงเทพฯ: สกายบุ๊กส์จำกัด.
- ดา บุญพวง. *สัมภาษณ์*. ชาวลาวครั้งชุมชนบ้านทุ่งผักกูด ตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม, 12 เมษายน 2561.
- ต้องตา ถิ่นประเทศ. (2547). *การสร้างและหาประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกลุ่มสาระเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเรื่อง “ประเพณีถวายธงตะขาบ” ของชาวมัญญะ จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- เต๋อย บัวสีทอง. *สัมภาษณ์*. ชาวลาวครั้งชุมชนบ้านทุ่งผักกูด ตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม, 9 เมษายน 2561.
- บ้งอร ปิยะพันธุ์. (2541). *ลาวในกรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุตร พุ่มพยอม. *สัมภาษณ์*. ชาวลาวครั้งชุมชนบ้านทุ่งผักกูด ตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม, 14 เมษายน 2561.
- ปรีชา พิณทอง. (2532). *สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ*. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรม.
- พงศ์ศิริ นาคพงศ์. (2536). *อันเนื่องมาจากลวดลายและสีล้นบนผืนผ้าไทพื้นเมืองในภาคกลาง*. รายงานวิจัยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ภารดี มหาขันธ์. (2532). *พื้นฐานอารยธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- มาลี จินฮี้. *สัมภาษณ์*. ชาวลาวครั้งชุมชนบ้านทุ่งผักกูด ตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม, 9 เมษายน 2561.
- มุกดี พันทวี (2543). *ภูมิปัญญาและโลกทัศน์ของชาวอีสานกรณีการสร้างงานศิลปะพื้นบ้านในงานบุญเผรวส*. รายงานวิจัยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

- วีณา วิสเพ็งและคณะ. (2562). เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการเรื่อง “สูงพะเหวดอีสาน : พุทธศิลป์แห่งพลังศรัทธา”. สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัลลียา วัชรภรณ์.(2534). “การศึกษาคำลงท้ายในภาษาลาวครั้ง” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา, สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- สำเรียน โพธิ์ด้วง. *สัมภาษณ์*. ชาวลาวครั้งชุมชนบ้านทุ่งผักกูด ตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม 10 เมษายน 2561.
- สิริวัฒน์ คำวันสา. (2529). *โครงการลุ่มน้ำท่าจีน : ภาษาและวรรณกรรมจังหวัดสุพรรณบุรี*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สีลา วีระวงศ์. (2539). *ประวัติศาสตร์ลาว*. (สมชาย เปรมจิต, แปล). พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- สุพัตรา สุภาพ. (2549). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- สุวิทย์ ธีรศาสตร์. (2543). *ประวัติศาสตร์ลาว 1779-1975*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์จำกัด.
- แสงเทียน เกียรติเสรี. *สัมภาษณ์*. ชาวลาวครั้งชุมชนบ้านทุ่งผักกูด ตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม 9 เมษายน 2561.

มุมมอง ทศนคติ และการให้ความหมายต่อรอยสักของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต¹

The Perspective, Attitude and Meaning Toward Tattoo Among Students at
Thammasat University, Rangsit Campus

สิริกร สมภักดี และ พัฒน์นรี สุวรรณรัตน์²

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องมุมมอง ทศนคติ และการให้ความหมายต่อรอยสักของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อศึกษามุมมอง และทัศนคติรวมถึงการให้ความหมายต่อรอยสักของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

การศึกษาใช้วิธีดำเนินการวิจัยโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีรอยสักบนร่างกายซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต จำนวน 6 คน แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 2 คน เพศหญิง จำนวน 2 คน และ LGBT จำนวน 2 คน ใช้ประเด็นคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลจากบทสัมภาษณ์เพื่อหาแก่นสาระและนำมาจัดหมวดหมู่

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบรอยสักส่วนใหญ่เป็นแบบ Minimalist Tattoo บางกรณีได้มีการผสมผสานกับรอยสักในรูปแบบอื่นๆ เช่น Quote Tattoo Natural Tattoo และอื่นๆ 2) ผู้สักแต่ละคนมีความเชื่อเบื้องหลังรอยสักของตน ความเชื่อดังกล่าวประกอบสร้างขึ้นจากตนเอง สังคม ครอบครัว กลุ่มเพื่อน ผู้คนในสังคมรอบข้าง และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสักประกอบไปด้วยครอบครัว ราคา และอาชีพและหน้าที่การงานในอนาคต 3) ผู้สักแต่ละคนมีข้อสังเกตและวิถีดิตต่อรอยสักของตนเอง และรวมไปถึงตำแหน่ง 4) ผู้สักมีความพึงพอใจต่อรอยสักของตนเอง และมีแนวโน้มที่จะสักเพิ่มเติม ผู้สักแต่ละคนต้องการเปิดเผยรอยสักของตนเองในระดับที่แตกต่างกัน จากประสบการณ์การสักของผู้สักทุกคนมีความเห็นตรงกันว่ารอยสักนั้นสามารถสร้างการเรียนรู้ให้แก่ผู้สักได้อีกด้วย

คำสำคัญ: มุมมอง และทัศนคติ การสื่อสารความหมาย รอยสัก

ABSTRACT

The Perspective, Attitude and Meaning toward Tattoo among Students at Thammasat University, Rangsit Campus

The qualitative study was applied to this research. The research aims to study perspective and attitude toward tattoo among the students at Thammasat University, Rangsit Campus; and also study the meaning of the tattoo the provided by all these students.

This study was conducted by interviewing from a group of key informants: the undergraduate students with a tattoo or more on their body at Thammasat University, Rangsit Campus. The key

¹งานวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาการวิจัยทางการศึกษา วรศ. 340

²นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะวิทยาการเรีนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

informants included two males, two females, and two LGBTQs. Data was collected using a semi-structured interview with questions that correspond to the objectives. The collected data was then analyzed to find their essence and put into groups.

The findings show that most of their tattoos displayed in minimalist while others are quote or natural, for example. Also, each of the students has their own belief behind the tattoo, which is built upon oneself, the society, their friends and family, and the people around them. The factors that affect their decision to put on a tattoo include their family, prices, and their future career. Each of the tattooists has their own observation and way of thinking about tattooing and where to position a tattoo on their body.

In terms of satisfaction, they were satisfied with the tattoo on their body and are likely to have more in the future, but each of them demonstrated different levels of willingness to reveal their tattoo to different people. However, all of them agreed to the fact that based on their experience, a tattoo can be in some way a learning experience for the tattooist as well.

KEYWORDS: Perspective and Attitude, Meaning of Communication, Tattoo

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสักนับว่าเป็นศิลปะรูปแบบหนึ่งที่ถือกำเนิดขึ้นมาอย่างยาวนานนับพันปี ตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ โรมัน อียิปต์ และจีนโบราณ โดยแต่ละวัฒนธรรมมีวิธีการในการแสดงออก และการสื่อความหมายที่แตกต่างกันออกไป รอยสักมีการพัฒนาและมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในยุคกรีกโบราณรอยสักถูกนำมาใช้ในเชิงสัญลักษณ์กับผู้ที่เป็นทาส และอาชญากร ซึ่งคล้ายคลึงกับการสักในประเทศไทยในสมัยอยุธยาที่มีการ “สักเลข” เพื่อแสดงความหมายแก่ผู้ที่ต้องถูกเกณฑ์ทหารเพื่อทำหน้าที่ไพร่ และการ “สักหน้าผาก” แก่บุคคลที่เป็นผู้ต้องโทษ ปราชิก (รัตนา อรุณศรี, 2547) ขณะเดียวกันการสักของชนเผ่าต่างๆ ถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของความกล้าหาญ ความแข็งแรง อดทน เนื่องจากการสักในยุคนั้นการสักต้องใช้ฟันของสัตว์แทนเข็ม ซึ่งผู้สักต้องค่อยๆ ตอกลงบนผิวหนัง และต้องสักให้เสร็จภายในครั้งเดียว (ภัทราวดี ศรีบุญช่วย, 2561) นอกจากนี้ รอยสักรยังมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความคิดความเชื่อทางไสยศาสตร์ ในแง่ของการคุ้มครอง ป้องกัน และเมตตามหานิยม การสักในแต่ละที่มีรูปแบบการสัก และการสื่อความหมายที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละความเชื่อและวัฒนธรรม การสักนั้นไม่มีการกำหนดชนชั้น หรือการแบ่งเพศในการสัก (ภัทราวดี ศรีบุญช่วย, 2561) เห็นได้จากการสักของชาวเมารีที่สามารถสักได้ทุกเพศ เพื่อแสดงออกถึงการเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ หากเปรียบเทียบกับการสักของประเทศไทยในสมัยอยุธยาจะพบว่าเพศชายจะนิยมสักมากกว่าเพศหญิง เพราะการออกรบต้องมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ จึงมีการสักเพื่อกุศโลบายยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งการอยู่ยงคงกระพัน หรือเมตตามหานิยมเพื่อดึงดูดเพศตรงข้าม มีเสน่ห์เป็นที่รัก (พจมาน นิตยใหม่, 2550) รวมถึงเป็นการแสดงออกถึงความเป็นชายและการถูกยอมรับในสังคมในช่วงเวลานั้น (ปิยะฉัตร สุขสมาน, 2554) ยุคของโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน การสักมีจุดประสงค์ใหม่เพิ่มเข้ามาเป็นการสักเพื่อความสวยงาม และแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ต่างๆ ตามการตีความหมายของตัวผู้สักโดยลายสักแต่ละแบบได้รับมาจากอิทธิพลของแต่ละประเทศ เช่น ลายปลาการ์พ ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศญี่ปุ่น (พจมาน นิตยใหม่, 2550)

จากมุมมอง ทักษะ และ การให้ความหมายต่อรอยสัก จะพบว่ามีการให้มุมมอง และ ทักษะ แตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย รวมไปถึงการให้ความหมายของแต่ละบุคคลก็มีความแตกต่างกัน เนื่องมาจากปัจจัยในด้านต่างๆ เช่น ประสบการณ์ของผู้สัก จุดประสงค์ที่สัก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษามุมมอง ทักษะ และ การให้ความหมายต่อรอยสัก ในยุคปัจจุบันเพื่อนำมุมมอง ทักษะ และความหมายของรอยสักที่ได้ความคิดเห็นจากผู้ที่มาศึกษาอิทธิพลทางสังคมที่ส่งผลให้ผู้สักตัดสินใจที่จะสัก และความหมายที่ผู้สักได้นิยมในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามุมมอง และ ทักษะ ที่มีต่อรอยสักของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
2. เพื่อศึกษาการให้ความหมายต่อรอยสักของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1.1 มุมมอง และ ทักษะ ของกลุ่มนักศึกษาในระดับปริญญาตรีที่มีรอยสักของตนเอง
 - 1.2 การให้ความหมายต่อรอยสักของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
2. ขอบเขตเกี่ยวกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
 - 2.1 กลุ่มนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีที่มีรอยสัก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัย คือ กลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีรอยสักบนร่างกาย ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต มีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ ต้องเป็นผู้ที่มีรอยสักอย่างน้อย 1 ตำแหน่ง ซึ่งในการสักครั้งแรกมีระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 1 ปี โดยผู้สักต้องไม่มีวัตถุประสงค์ในการสักที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางไสยศาสตร์ และ ผู้สักทุกคนมีความต้องการที่จะสักเพิ่มในอนาคต โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีจำนวน 6 คน โดยแบ่งเป็นเพศ ดังนี้

1. เพศชาย จำนวน 2 คน
2. เพศหญิง จำนวน 2 คน
3. LGBT จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือเป็นการสัมภาษณ์ (Interview) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ร่วมกับใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในครั้งแรกแนะนำบุคคลที่มีรอยสักที่ตนรู้จักเพิ่มเติมให้กับผู้วิจัย ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการออกแบบและวางกรอบของประเด็นคำถามเป็นคำถามแบบปลายเปิด ให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีอิสระในการตอบคำถาม สามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องได้ เพื่อเจาะลึกทำความเข้าใจมุมมอง

ทัศนคติ และการให้ความหมายของผู้ให้ข้อมูลที่มีรอยสักมากยิ่งขึ้น ซึ่งในคำถามสัมภาษณ์ประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคล มุมมองและทัศนคติที่ผู้สักมีต่อรอยสักของตนเอง บริบททางสังคมที่ส่งผลให้ผู้สักตัดสินใจไปสัก และการให้ความหมายต่อรอยสัก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและรูปแบบรอยสักชนิดต่างๆ ผ่านเอกสารงานวิจัย เพื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการที่หลากหลายของการให้ความหมาย และรูปแบบของรอยสัก ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะศึกษามุมมอง ทัศนคติและการให้ความหมายต่อรอยสักของผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคล รวมทั้งประสบการณ์อื่นๆ ที่ได้รับจากการสักจากผู้ให้ข้อมูล

การวิเคราะห์การศึกษา

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) โดยการถอดเทปสัมภาษณ์ จากนั้นจึงอ่านทำความเข้าใจข้อมูล และจัดหมวดหมู่ตามเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่กำหนดไว้

ภาพที่ 1: รอยสักอักษรคันจิภาษาญี่ปุ่น แปลว่า “อิสระ”

ภาพที่ 2: รอยสักรูปร่างผีเสื้อ

ภาพที่ 3: รอยสักสัญลักษณ์ Infinity มีตัวอักษรชื่อผู้สัก

ภาพที่ 4: รอยสักรูปร่างราตรีประดับดาว

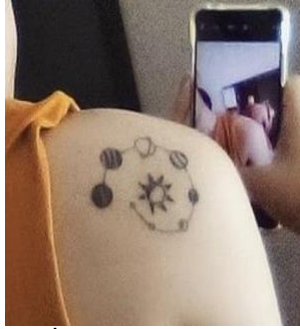
ภาพที่ 5: รอยสักประโยค “แล้วสักวันจะไปหา” ตัวสีแดง

ภาพที่ 6: รอยสักตัวเลข “2822” ตัวสีแดง

ภาพที่ 7: รอยสักรูปคนถือดอกไม้

ภาพที่ 8: รอยสักรูประบบสุริยะ

ภาพที่ 9: รอยสักรูปดาวพลูโต

จากการศึกษารอยสักเหล่านี้พบว่า มีรูปแบบรอยสักแบ่งออกเป็น 6 รูปแบบ โดยรอยสักแต่ละรูปแบบมีข้อสังเกตตามตารางอธิบายรูปแบบของรอยสัก ดังนี้

รูปแบบที่ 1 คือ Minimalist Tattoo จะพบได้ในรอยสักภาพที่ 1 รอยสักอักษรคันจิภาษาญี่ปุ่น แปลว่า “อิสระ”, ภาพที่ 2 รอยสักรูปผีเสื้อ, ภาพที่ 3 รอยสักรูปสัญลักษณ์ Infinity มีตัวอักษรชื่อผู้สัก, ภาพที่ 6 รอยสักตัวเลข “2822” ตัวสีแดง, ภาพที่ 7 รอยสักรูปคนถือดอกไม้, ภาพที่ 8 รอยสักรูประบบสุริยะ และภาพที่ 9 รอยสักรูปดาวพลูโต

รูปแบบที่ 2 คือ Quote Tattoo จะพบได้ในรอยสักภาพที่ 1 รอยสักอักษรคันจิภาษาญี่ปุ่น แปลว่า “อิสระ”, รอยสักภาพที่ 3 รอยสักรูปสัญลักษณ์ Infinity มีตัวอักษรชื่อผู้สัก และรอยสักภาพที่ 5 รอยสักประโยค “แล้วสักวันจะไปหา” ตัวสีแดง

รูปแบบที่ 3 คือ Natural Tattoo จะพบได้ในรอยสักภาพที่ 2 รอยสักรูปผีเสื้อ

รูปแบบที่ 4 คือ Realistic Tattoo จะพบได้ในรอยสักภาพที่ 4 รอยสักรูปราตรีประดับดาว

รูปแบบที่ 5 คือ New School Tattoo จะพบได้ในรอยสักภาพที่ 4 รอยสักรูปราตรีประดับดาว

รูปแบบที่ 6 คือ Watercolor Tattoo จะพบได้ในรอยสักภาพที่ 4 รอยสักรูปราตรีประดับดาว

ตารางที่ 1: อธิบายรูปแบบของรอยสัก

รูปแบบของรอยสัก	ข้อสังเกต
Minimalist Tattoo	ลายเส้นบาง ไม่มีการถมสี แต่จะมีการลงสีเส้นอย่างเรียบง่าย ขนาดของลายไม่ใหญ่จนเกินไป
Quote Tattoo	เป็นรอยสักที่มาจากคำพูด คำคม ชื่อ บทกวี เนื้อเพลง ซึ่งสามารถสื่อความหมายได้จากการอ่านรอยสักได้ทันที
Natural Tattoo	ลวดลายของรอยสักเป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ สายรุ้ง ก้อนเมฆ ฯลฯ
Realistic Tattoo	รอยสักจะมีความสมจริงกับภาพของคน สัตว์ สิ่งของ ภูมิทัศน์ต่างๆ ซึ่งมีทั้งภาพสีและภาพขาวดำ จึงทำให้มีความละเอียดของรอยสักสูง
New School Tattoo	มีการใช้สีสันทันทีที่มีความสดใส ประกอบกับการใช้เทคนิคใหม่ๆ ทำให้ดูมีความทันสมัย สนุกสนานและยังสามารถสื่อสารเรื่องราวผ่านรอยสักได้
Watercolor Tattoo	มีเทคนิคในการลงสีที่มีความโปร่งแสงคล้ายกับคุณสมบัติของสีน้ำ

มุมมอง และทัศนคติของผู้สัก

ผู้สักทุกคนมีรสนิยมทางบวกต่อรอยสักและมีความต้องการสักอยู่ก่อนแล้ว โดยผู้สักแต่ละคนต่างมีความเชื่อและการให้ความหมายต่อรอยสักของตน เช่น เป็นการแสดงออกและเป็นตัวแทนที่แสดงถึงความเป็นตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกถึงการเปลี่ยนผ่านช่วงวัย การบันทึกเรื่องราวในชีวิตที่พบเจอ การเป็นเครื่องประดับบนร่างกาย การย้ำเตือนให้นึกถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่งในชีวิต การแสดงออกถึงความชื่นชอบ การแสดงออกในเชิงศิลปะ เป็นสิ่งที่สร้างความมั่นใจ เป็นการแสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้สัก และสามารถส่งเสริมในด้านหน้าที่การงานของผู้สักได้

ในการสักแต่ละครั้ง ผู้สักได้มีการคำนึงถึงปัจจัยในด้านต่างๆ ที่นอกเหนือจากความชื่นชอบและความต้องการของตนเอง โดยผู้สักได้มีการคำนึงถึงทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกในแต่ละด้าน สามารถจำแนกได้ดังนี้ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความชื่นชอบ ความต้องการที่จะได้รับการเติมเต็ม ความต้องการในการเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่ตนเอง ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านราคา ด้านอาชีพและหน้าที่การงานในอนาคต ตลอดทั้งในด้านความคิดเห็นของบุคคลรอบตัว หรือแม้แต่ในด้านมุมมองและทัศนคติของผู้คนในสังคม ในส่วนของการเลือกพื้นที่บนร่างกายเพื่อการสัก แม้ผู้สักบางคนจะทำการตัดสินใจสักโดยไม่ปรึกษาครอบครัวก่อน แต่การกระทำดังกล่าวมีเหตุผล คือครอบครัวของผู้สักบางคนมีความเห็นต่อการสักในเชิงลบ โดยจะมีมุมมองและทัศนคติที่ผูกโยงกับการสักในยุคก่อนๆ ที่มีความเชื่อว่าคนสักเป็นคนไม่ดี ส่งผลให้ผู้สักในกลุ่มนี้เลือกสักบริเวณใต้ร่มผ้า ส่วนผู้สักอีกกลุ่มหนึ่งที่ครอบครัวสามารถยอมรับได้แม้ผู้สักไม่ได้มีการปรึกษาก่อน ทำให้ผู้สักกล้าสักบริเวณนอกร่มผ้า และในกลุ่มผู้สักที่เลือกปรึกษาครอบครัวนั้นพบว่า ช่วงแรกครอบครัวจะไม่อนุญาตให้สัก แต่ภายหลังจากที่ได้รับอนุญาตครอบครัวจะเข้ามามีบทบาทในการดูแลเรื่องความปลอดภัยให้กับผู้สัก สำหรับปัจจัยในด้านราคายังเป็นปัจจัยที่สามารถกระตุ้นให้ผู้สักตัดสินใจสักได้ง่ายมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้สักยังคงให้ความสำคัญกับคุณภาพและความสวยงามของลวดลายเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ผู้สักส่วนใหญ่ยังคงคำนึงถึงการประกอบอาชีพในอนาคตด้วย พิจารณาจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้สักที่มีสายงานชัดเจนไม่เลือกประกอบอาชีพเกี่ยวกับงานในด้านข้าราชการมักจะเลือกสักบริเวณนอกร่มผ้า ในขณะที่ผู้สักที่ยังไม่ทราบสายงานในการประกอบอาชีพที่ชัดเจนนั้น มักจะเลือกสักบริเวณในร่มผ้า ผู้สักยังให้ความเห็นว่าปัจจัยที่ทำให้ตัดสินใจสักในร่มผ้านั้น เป็นเพราะลวดลายที่ต้องการสักเหมาะสมกับตำแหน่งในร่มผ้ามากกว่า

มุมมองทางด้านสังคมนั้น รอยสักอาจทำให้ผู้สักถูกจัดหมวดหมู่ในสายตาผู้พบเห็น แต่ผู้สักส่วนใหญ่กลับไม่ได้ให้ความสำคัญในมุมมอง และทัศนคติที่สังคมมีต่อตนเองมากนัก เนื่องจากในกลุ่มเพื่อนและคนใกล้ชิดของผู้สักส่วนใหญ่ มักจะมีความเห็นเชิงบวกต่อรอยสัก และมองการสักว่าเป็นเรื่องปกติ แต่ก็มีผู้สักบางคนที่ได้รับความคิดเห็นในเชิงลบจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งผู้สักเชื่อว่าทุกคนล้วนมีเหตุผลของตนเอง และตัวผู้สักเองสามารถที่จะก้าวข้ามความคิดในเชิงลบที่มีต่อรอยสักมาแล้ว ประกอบกับการที่ผู้สักมีความเชื่อในสังคมปัจจุบันได้มีความเปิดกว้างทางความคิดเห็นมากยิ่งขึ้น

การให้ความหมายต่อรอยสัก

1. ข้อสังเกตและวิธีคิด

ผู้สักส่วนมากมีวัตถุประสงค์ในการสักเพื่อบันทึกความทรงจำและความรู้สึก รวมไปถึงการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตนไว้บนร่างกาย เสมือนเป็นเครื่องมือสื่อสารกับตนเองและกับคนรอบข้าง เป็นเครื่องเตือนความทรง

จำในชีวิต เป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นใจให้กับผู้สัก รวมถึงการให้สักเป็นตัวสื่อสาร โดยใช้การเปรียบเทียบ ความหมายของรอยสักกับสิ่งรอบตัว เช่น ดาวพลูโตเป็นสัญลักษณ์แทนความโดดเดี่ยว เป็นต้น

2. ตำแหน่งของรอยสัก

ผู้สักบางรายมีการระบุตำแหน่งของรอยสักเพื่อเชื่อมโยงกับความหมายของรอยสัก เช่น การสักใกล้หัวใจ แสดงถึงความรู้สึกของตนเอง การสักบริเวณศูนย์กลางของร่างกายเพื่อบ่งบอกความเป็นตนเอง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องมุมมอง ทศนคติ และการให้ความหมายต่อรอยสักของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 6 คน สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

ผู้สักส่วนใหญ่มีรอยสักรูปแบบ Minimalist Tattoo บางกรณีได้มีการผสมผสานกับรอยสักรูปแบบอื่นๆ เช่น Quote Tattoo และ Natural Tattoo หรือ Realistic Tattoo, New School Tattoo, และ Watercolor Tattoo โดยผู้สักแต่ละคนต่างมีมุมมอง ทศนคติ และความเชื่อเบื้องหลังรอยสักที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้เองล้วนแล้วเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้ความหมาย การเลือกตำแหน่ง และการเลือกกลดลายบนรอยสักของผู้สักแต่ละคน นอกเหนือจากปัจจัยในด้านความเชื่อแล้วนั้น ยังมีปัจจัยทางด้านครอบครัว ด้านราคา ด้านอาชีพและหน้าที่การงานในอนาคต ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจสักของผู้สักด้วยเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เป็นเพราะปัจจัยในแต่ละด้านเหล่านี้ ตลอดทั้งความคิด ความเชื่อของผู้คนในสังคมที่มีความแตกต่างไปจากตัวผู้สักนั้น ยังไม่ได้ให้การยอมรับและเปิดกว้างมากเท่าที่ควร และถึงแม้ว่าผู้สักบางกลุ่มจะมองว่าสังคมในกลุ่มเพื่อน หรือสังคมนรอบตัวของตนมีการเปิดกว้างมากขึ้นแล้วก็ตาม แต่ในผู้สักบางคนกลับให้ความเห็นว่าตนยังคงมีความกังวลต่อการถูกสังคมตัดสินไปในทิศทางที่ไม่ดี ซึ่งคำตัดสินนี้อาจส่งผลกระทบต่อครอบครัวของผู้สักได้ และในครอบครัวของผู้สักเองนั้นยังไม่ได้มีการเปิดรับในเรื่องการสักมากเท่าที่ควร โดยส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความเชื่อเกี่ยวกับการสักในยุคก่อน แต่สำหรับครอบครัวของผู้สักแล้วนั้น ความเชื่อดังกล่าวก็ไม่สำคัญเท่าความปลอดภัยของตัวผู้สักและความสะอาดของร้านสักที่ผู้สักเข้ารับบริการ

การอภิปรายผล

1. ประเภทและรูปแบบของรอยสัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 6 คน มีรูปแบบของรอยสักที่แตกต่างกันออกไป รูปแบบของรอยสักที่พบมากที่สุด คือ Minimalist Tattoo ผู้สักบางคนมีการผสมผสานรูปแบบของรอยที่ระหว่าง Minimalist Tattoo เข้ากับ Quote Tattoo รอยสักของผู้สักทุกคนเป็นการสักเฉพาะตำแหน่ง อาศัยพื้นที่ไม่มาก มีตั้งแต่ขนาดเล็กไปจนถึงปานกลาง โดยมีการนำสัญลักษณ์ของรอยสักมาผสมกับตัวอักษรที่เป็นชื่อของตนเองให้เป็นรอยสักที่เฉพาะตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทราวดี ศรีบุญช่วย (2561) เรื่องรูปแบบและความงามทางทัศนศิลป์ของรอยสักแบบ New School ได้กล่าวถึงการสร้างสรรค์ผลงานผ่านรอยสักของศิลปินมีจุดประสงค์ที่แตกต่างกันเพื่อถ่ายทอดความงามที่มองเห็น จึงมีการหยิบยืมสัญลักษณ์เดิมมาสร้างสรรค์ให้เกิดความหมายใหม่ขึ้นมาให้เกิดความแตกต่าง และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน นอกจากนี้ รอยสักที่พบในผู้สักคนอื่นๆ ได้แก่ Realistic Tattoo, New School Tattoo, และ Watercolor Tattoo

2. มุมมอง ทศนคติของผู้สัก

ผู้สักทุกคนมีความชื่นชอบ และมีความต้องการสักอยู่แล้วก่อนทำการตัดสินใจสัก ซึ่งแต่ละคนมองว่ารอยสักแสดงออกถึงความเป็นตัวตน ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว การแสดงออกถึงความชื่นชอบ การแสดงออกในเชิงศิลปะ เป็นสัญลักษณ์ของการเติบโต เปรียบเสมือนการบันทึกเรื่องราวที่พบเจอ ทั้งยังเป็นเครื่องประดับให้กับร่างกาย เป็นสิ่งย้ำเตือนให้นึกถึงใครบางคน แต่ผู้สักบางคนกลับมองว่ารอยสักนั้นเป็นอุปสรรคต่อหน้าที่การงานของตน จึงทำให้ผู้สักบางคนที่ยังไม่ทราบสายงานในการประกอบอาชีพ เลือกสักภายในร่มผ้า โดยไม่ได้ให้ความสนใจมุมมองของสังคมมากนัก นอกจากนี้ ผู้สักมองว่ารอยสักสามารถเพิ่มความมั่นใจให้แก่ตนเองได้มากขึ้น และในอีกมุมหนึ่งรอยสักอาจทำให้ผู้สักถูกจัดประเภทในสายตาผู้พบเห็นที่มีอคติได้เช่นกัน ผู้สักมักจะให้ความสนใจอิทธิพลจากบุคคลใกล้ชิดตัว ครอบครัว และกลุ่มเพื่อน เนื่องจากบางครอบครัวมีมุมมองและทัศนคติต่อรอยสักในเชิงลบ เช่น การมีรอยสักเท่ากับการเป็นคนไม่ดี เป็นคนที่เคยติดคุก แต่ยังมีครอบครัวของผู้สักที่เข้าใจและยอมรับได้ ซึ่งปัจจัยทางด้านครอบครัวนั้นเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจสักของผู้สักบางคนด้วย สำหรับในกลุ่มเพื่อนนั้นมักจะมีมุมมองและทัศนคติต่อรอยสักในเชิงบวกมากกว่าในเชิงลบ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการสื่อสารความหมายผ่านรอยสักของวัยรุ่นไทย ของสุธิดา แซ่อึ้ง (2558) ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารผ่านรอยสักสามารถแสดงออกถึงตัวตน อาชีพ และกลุ่มสังคม ซึ่งการให้ความหมายของรอยสักจะแตกต่างกันไปตามลักษณะการดำเนินชีวิต และประสบการณ์ของตนเอง โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมของการสักมีการเลือกงาน และการเปิดเผยรอยสัก ซึ่งความต้องการเปิดเผยรอยสัก และปกปิดรอยสัก รวมถึงการตัดสินใจสักมาจากความชอบส่วนตัวรวมทั้งอิทธิพลของครอบครัว เพื่อนและที่ทำงานด้วยเช่นกัน

3. การให้ความหมายต่อรอยสัก

ผู้สักแต่ละคนมีการให้ความหมายของรอยสักที่แตกต่างกัน แต่ผู้สักทุกคนมีจุดร่วมในการสักที่เหมือนกันคือ “ความสวยงาม” ซึ่งการให้ความหมายรอยสักของผู้สักนั้น มีทั้งเพื่อบันทึกความทรงจำ สร้างเอกลักษณ์ และสักเพื่อความสวยงาม ผู้สักมีการเปรียบเทียบความหมายของรอยสักกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อนำมาสร้างสรรค์รอยสักบนเรือนร่างของตนเอง รวมถึงการผูกโยงตำแหน่งของรอยสักบนเรือนร่างให้เข้ากับความหมายของรอยสัก และความหมายที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้สัก สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการสื่อสารและการรับรู้ความหมายของ “รอยสัก” ในสังคมไทย ปัจจุบัน ของสุชสันต์ กมลสันติโรจน์ (2548) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทของรอยสักในการสื่อสารในตนเองเป็นเครื่องเตือนย้ำความทรงจำ ความประทับใจต่างๆ ซึ่งรอยสักจะสร้างอัตลักษณ์ให้แก่ผู้สัก แต่ละคนจะมีการรับรู้ความหมายที่แตกต่างกันไป ทั้งในด้านของวัตถุประสงค์ การวางตำแหน่ง และความเหมาะสมของลวดลายที่ใช้สัก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การสักบนเรือนร่างของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ยังพบว่ามี ความกังวลกับเรื่องของความสะอาดของร้านสัก ฉะนั้น กระทรวงสาธารณสุขรวมไปถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเข้ามาควบคุมดูแล ตรวจสอบความสะอาดร้านสักอย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และรูปแบบของรอยสัก ชนิดต่างๆ เพิ่มเติม รวมถึงงานวิจัยทั้งในไทยและต่างประเทศ โดยนำมาเปรียบเทียบเพื่อแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการ

ของรอยสักในแต่ละยุคสมัย และเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ค่านิยม วัฒนธรรม ตลอดจนการให้ความหมายของรอยสักในแต่ละพื้นที่ที่มีความเหมือน และความแตกต่างที่ชัดเจนในแต่ละช่วงเวลามากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในด้านกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้มีรอยสักและเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยทำการลงลึกถึงมุมมอง ทักษะคิด และการให้ความหมายของรอยสักในนักศึกษาแต่ละคณะโดยประมาณ 20-30 คน

2.3 ควรให้คำนิยามระหว่างคำว่า ‘มุมมอง’ และ ‘ทักษะคิด’ ให้มีความหมายที่ชัดเจนมากขึ้น และในช่วงของการสรุปผลการวิจัยจะต้องมีการแยกระหว่างความคิดเห็นที่เป็นมุมมอง และความคิดเห็นที่เป็นทักษะคิดออกจากกัน เพื่อแสดงถึงความชัดเจนในการให้คุณค่าและการให้ความหมายที่ผู้สักรู้จักต่อรอยสักของตนเอง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องมุมมอง ทักษะคิด และการให้ความหมายต่อรอยสักของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้เพราะได้รับความอนุเคราะห์จาก ดร.พุทธชาติ อังณะกูร และ ดร.ไวยเรศ บุญฤทธิ์ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้ให้คำแนะนำ ปรับปรุง แก้ไขรายงานการวิจัยฉบับนี้ จนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 6 คนที่ร่วมให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย ซึ่งทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

งานวิจัยนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจ และประโยชน์อันพึงที่จะเกิดจากรายงานการวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่สนับสนุนจนประสบความสำเร็จ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

บรรณานุกรม

ปิยะณัฐ สุขสมาน. (2554). *สล่าสักยาและการสักยันต์ของไทยใหญ่ กรณีศึกษา: พระอาจารย์แม่ วัดขุนคอง อ.หางดง และพระอาจารย์ผดุง วัดล้านตอง อ. สันกำแพง จ. เชียงใหม่*. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พจมาน นิตยใหม่. (2550). *รอยสัก: การสร้างอัตลักษณ์ที่ปรากฏบนเรือนร่างของตน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภัทราวดี ศรีบุญช่วย. (2561). *รูปแบบและความงามทางทัศนศิลป์ของรอยสักแบบ New School*. ศิลปนิพนธ์ปริญญาศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ (ทฤษฎีศิลป์) คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รัตนา อรุณศรี. (2547). *ประวัติศาสตร์สังคมสังเขป เรื่องการสักร่างกายมองในมิติของความสัมพันธ์ทางเพศ สภาพ*. (โครงการวิจัยส่วนบุคคล ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร

การสัมภาษณ์

นางสาว ก. นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะวารสารและสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต. (1 พฤศจิกายน 2563). สัมภาษณ์.

- นางสาว ข. นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต. (29 ตุลาคม 2563). สัมภาษณ์.
- นาย ค. นักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต. (6 พฤศจิกายน 2563). สัมภาษณ์.
- นาย ง. นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต. (29 ตุลาคม 2563). สัมภาษณ์.
- นาย จ. นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต. (30 ตุลาคม 2563). สัมภาษณ์.
- นาย ฉ. นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะวารสารและสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต. (1 พฤศจิกายน 2563). สัมภาษณ์.

การขยายกรอบความคิดของกระบวนการอ่านแบบชดเชยสำหรับการอ่านภาษาที่สองเพื่อความเข้าใจ
Broadening the Scope of the Compensatory Models Used in Second-Language Reading
for Reading Comprehension

วัฒน์ศักดิ์ เฟื่องบางหลวง¹ และ วิรดา ปัญจามนธ์²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายกรอบความคิดด้านการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการอ่านภาษาที่ 2 โดยการทบทวนกระบวนการอ่านแบบชดเชยของ Bernhardt (2005) และ McNeil (2012) ซึ่งเป็นกระบวนการอ่านที่ศึกษาเพิ่มเติมจาก Bernhardt (2005) หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้เสนอแนวคิดเพิ่มเติมที่ได้จากการวิเคราะห์กระบวนการอ่านดังกล่าว และเสนอแนวทางการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการอ่านภาษาที่ 2 ในบริบทของการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

คำสำคัญ: กระบวนการอ่านแบบชดเชย การอ่านภาษาที่สอง ความเข้าใจ

ABSTRACT

This academic article aims at broadening the scope of investigation into second-language reading models. The compensatory model of second-language reading originally proposed by Bernhardt (2005) was reviewed. Also, the refinement of Bernhardt's reading model extended by McNeil (2012) was reviewed. The researchers then extended the scope to fill the gap found of the two reading models. Lastly, the study throws additional lights on studying further variables to second-language (L2) reading for teaching English as a foreign language (EFL).

KEYWORDS: Compensatory models, Second-language reading, Reading comprehension

Introduction

Reading is a mental activity which takes place while readers are performing reading. To comprehend reading texts, readers heavily rely on linguistic processes (Alderson, 2000; Anderson, 1999; Urquhart & Weir, 1998). The linguistic process involves reading abilities to perceive written symbols. These symbols refer to a configuration of words, letters which are put together to make meaningful meaning. Therefore, readers use their reading skills (e.g. decoding, analysing) to be able to read from letters to words. In this process, vocabulary knowledge, grammatical knowledge, and reading strategies are blended to comprehend the intended meanings.

¹อาจารย์, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

²อาจารย์, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Regarding how readers develop their second-language (L2) reading skills, Grabe (1991), as was discussed in Saville-Troike's book (2012), explained six components as followings:

1) Automatic recognition ability

It involves word perception and identification which lead to fluency in reading.

2) Vocabulary and structural knowledge

They focus on the coverage of vocabulary and grammatical structures.

3) Formal discourse structure knowledge

It places much emphasis on how texts are organized (cultural-specific) and how readers perceive texts.

4) Content/word background knowledge

It is closely related to the interaction between readers and reading texts. That is, texts are made up of linguistic elements so that interaction among texts can create meanings.

5) Synthesis and evaluation processes/strategies

They focus on the way readers start planning on their reading.

6) Metacognitive knowledge and comprehension monitoring

They involve how readers use appropriate strategies to process information while reading.

By reviewing the nature of second-language reading, readers rely on the use of their own reading abilities and L2 knowledge to understand not only the sentence level, but also the whole paragraph. L2 reading processes require readers to make use of recall ability (recognition) (Bernhardt, 2011; Chamot, 2005; Christison, 2003; Mokhtari & Reichard, 2002). While reading in L2, readers are asked to (sometimes) transfer, compare, connect first language (L1) information, and think about their L2 language knowledge. In practice, readers who have high-language proficiency significantly use more strategies in reading than those who have low-language proficiency. Proficient readers tend to use sophisticated strategies to comprehend a text better, such as summarization, monitoring, and identifying the main ideas. By contrast, readers who have poor language proficiency tend to employ simple strategies, such as detecting unimportant sentences to understand surface information.

As stated, reading comprehension is built on the mental activities or what is occurred in readers' brain while reading at a time. L2 readers have to pass through each developmental process. In response to Lunzer, Waite, and Dolan (1979) as cited in Zhang (2018), reading taxonomy arranges from lower to higher levels of linguistics sources: "word meaning, words in contexts, literal comprehension, drawing inferences from single strings, drawing inferences from multiple strings, interpretation of metaphors, finding salient or main ideas, and forming judgements" (p.39).

Apparently, reading comprehension is a core base of literacy. L2 readers are provided with the opportunity to relatively acquire small unit of language sources and to engage in language practices until their reading proficiency is at a sufficient level. Then they are willing to advance consecutive levels of reading abilities.

In Thai EFL context, Fuengbangluang (2020), in his academic article, has reviewed current problems of English language reading at Thai universities from empirical research studies (Akkakoson & Setobol, 2009; Songsiengchai, 2010; Khamkhong, 2017; Khamkhong, 2018; O’ Donnell, 2013; Phakiti, 2003) to make local EFL teachers aware of planning explicit or clear reading instruction. What he found led to the conclusion that the EFL teachers might not make the use of L2 reading strategies (cognitive and metacognitive strategies) available in their language classes. In essence, L2 reading strategies were linked with mental activities to perceive and infer intended information. To help the EFL university students as readers understand meanings from reading texts, the strategies work synergistically with their L2 language knowledge. However, because of the absence of reading strategies in language classes, it is possible to make a claim with regard to the problem in L2 reading.

In support of the above evidences, the researchers of the present study, who taught fundamental English to non-major English students in the second semester of the academic year 2020 at Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Salaya Campus in Thailand, preliminarily found the similar problems of English reading difficulties as empirically documented in the literature. Main English reading difficulties are tabulated below.

Table 1: Summary of reading difficulties

Areas of English reading difficulties	
1	Language knowledge (linguistic elements)
2	L2 reading literacy
3	L2 background knowledge
4	Use of reading strategies both L1 and L2

Altogether, the researchers of the present study preliminarily look at the textbook in use to support the claim of reading difficulties encountered by their EFL students.

As for the types of instruction of activity in the textbook, they featured three main types. First, they were designed to test the EFL students regarding vocabulary, such as matching, filling in the blanks. Second, some of the instructions were designed to ask the EFL students to answer the questions, such as “what”, “when”, “why”, and “how”. Third, some were designed to ask the EFL students to answer the questions which were not clearly stated in the passages, such as writing true or false and combining the story.

As for the passages in the textbook, they featured short paragraphs with nine or ten sentences. Most of the topics there were about general interests, such as life experiences, fashion trends, and jobs. High-frequency words and grammar (e.g., present simple tense and past simple tense) were used in the passages to direct students' attention to language practices.

Overall, above features of the activity in the textbook are designed to equip EFL students with aspects of reading comprehension. To illustrate, the activities activate EFL students to get the meaning of word and then emphasize on word-recognition by asking them to deliberate action to complete missing words in the sentences. Also, the activities emphasize on the collection of working memory of word-recognition to answer reading questions. Within this process, they are encouraged to read texts beyond word-by-word and to construct information from reading responses by writing short and long answers.

However, as shown in Table 1, some of the EFL students still found these reading difficult to read, get reading's objective, and construct information for their own learning. This could possibly due to the assumption that they fail to compensate for the loss of language while reading.

Aside from the interactive reading models by Rumelhart (1977) and Stanovich (1982) as discussed in Fuengbangluang's work, other relevant reading components should be included to make noticeable improvement in reading comprehension for L2 readers in Thai EFL context.

Compensatory models of second-language reading

Over three years (1991, 2000, and 2005), Bernhardt had worked on developing L2 reading models. The latest version of model was later cited in Lems, Miller, and Sora (2009). Drawing on her latest version of academic article in 2005, some of the empirical studies conducted from 1970s to 1980s were collected and reviewed. The emphasis was on the role of L1 literacy (i.e. knowledge of text structures and reading abilities) in L2 reading. Not only was L2 language knowledge important, but also L1 literacy was an additive process. The amount of L1 literacy can account for their ability to switch or transfer L1 to L2 reading to compensate for and to buttress language deficiencies (see Figure 1 for further information).

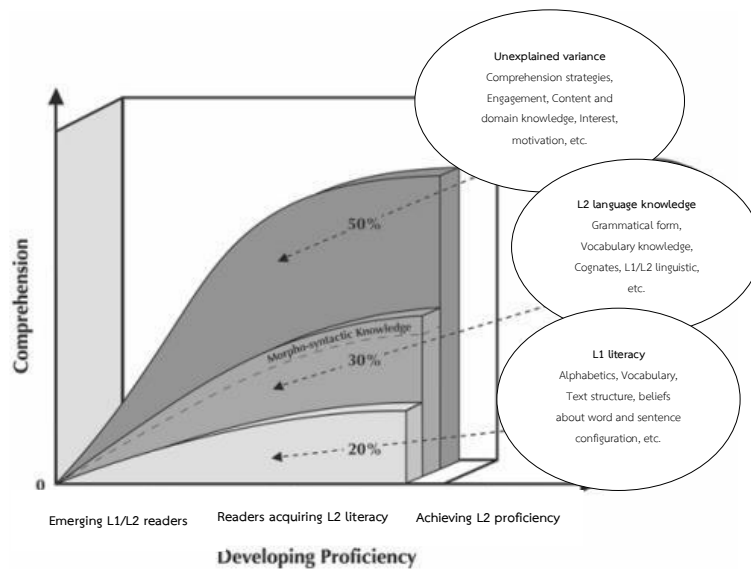

Figure 1: A compensatory model of second-language reading

As illustrated in her recent work in 2005, she tried to capture relevant L2 reading components and to provide satisfying conceptualization of the L2 reading process for reading comprehension. In this model, L1 literacy, as a focal point, accounts for about 20% of L2 reading proficiency and L2 proficiency accounts for 30%. Language-related L1 variables seem to be a strong predictor of L2 reading.

Later on, Charubusp and Chinwonno (2014) conducted the research study on developing L2 academic reading for Thai EFL students at a university. They argued that L2 readers should not perform only surface of reading processes, like interpreting text, but also become involved in the text, like understanding discourse level, reflecting their understanding on text critically, and being able to produce meaningful communication for exchanging information.

Especially, Charubusp and Chinwonno's study resided on the idea of compensatory models developed by Bernhardt (2005), focusing on the roles of L1 (referred to as L1 literacy) to L2 reading. In the study, they concluded that considering using L1 in L2 reading class was significant for two reasons. First, L1 was found to be a strong predictor of maintaining L2 readers' engagement throughout study periods, in particular when taking part in the activities. Second, L1 could motivate L2 readers to give reasons and work orally. This was because they overcame L2 language knowledge deficiencies by drawing on L1 background knowledge.

On closer scrutiny of these reports, the role of L1 is necessary for L2 reading in EFL contexts. It works together to support each other when L2 readers lack sufficient knowledge or encounter language distance to get accessed to the meaning, including Western culture.

However, there is still a gap to be filled in explaining how to develop a promising L2 reading model. Later, McNeil (2012), an Associate Professor of Educational Linguistics and Technology

Sookmyung Women's University in South Korea, further extended Bernhardt (2005) in that the model should put greater emphasis on the following premises (see Figure 2). First, the significant process of teaching reading, for EFL teachers, is to be well aware of readers with high and low-language proficiency. This was due to the fact that different groups of L2 readers would respond to the treatments or intervention differently. For example, meaning is reached when higher-proficiency readers employed more strategic knowledge (i.e., mental activities which direct the use of reading strategies) than low-proficiency readers did. Second, L2 background knowledge (schema as to world knowledge) is needed to be added to the reading instruction. Naturally, texts are made up of linguistic elements so that interaction among texts can create meanings. In this process, readers themselves need to bring sufficient content schemata to comprehend texts. Then they can be able to make meaning beyond the literal meaning of texts (Carrell, Devine, & Eskey, 1988).

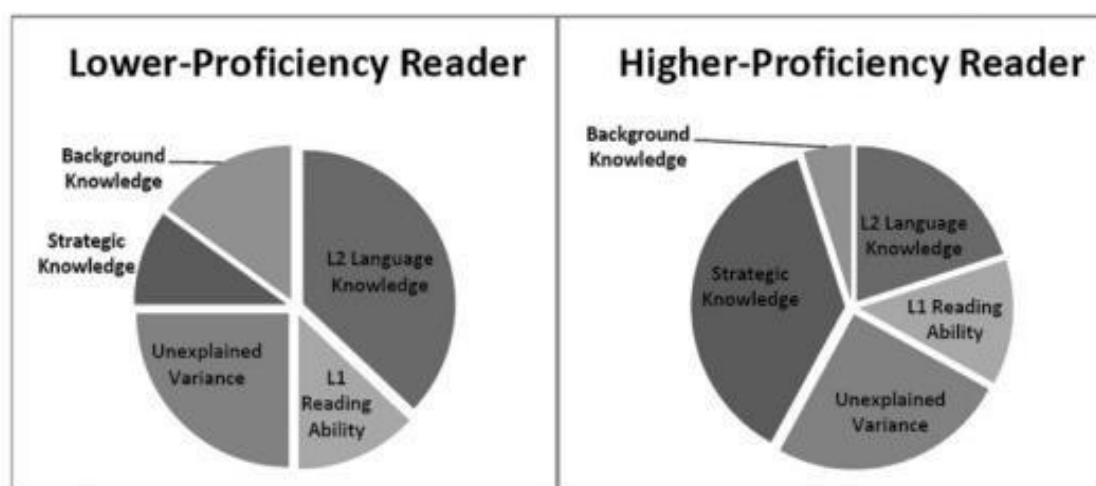

Figure 2: Predicting the relative contributions of L2 language knowledge, L1 reading ability, strategic knowledge, and background knowledge to L2

It can be said that it would be necessary to stress the important use of L1 in L2 reading. Every L2 reader benefits from opportunities to bring together the L1 literacy and L2 world knowledge in reading processes. That is, he/she is allowed for picking up multiple language sources to compensate for language deficiency or sufficiency during reading practices.

Based on L2 reading processes, not only L1 literacy knowledge is necessary, but also the quantity of L2 background knowledge is essential for Thai EFL students as L2 readers. As discussed earlier, Perhaps, successful reading comprehension is achieved through integrative interaction of extracted text information and readers' prior knowledge. To increase readers' L2 background knowledge, next section looks back at the concept of autonomous learning as an additional component of L2 reading.

Autonomous learning in second-language reading

According to Benson (2003), in Nunan's *Practical English Language Teaching* book, autonomous learning is the ability or capacity to take control of learners' own learning. In classroom practice, learner autonomy is an outcome of interactive process which EFL teachers create for learners. In this process, EFL teachers vary the scope of learners' autonomy by gradually allowing them for more control of the process of learning (Little, 2007; Chamot, 2005; Jiao, 2005).

As mentioned, L2 reading is a complex process. It requires the number of reading components to work synergistically to make L2 readers access to meaning meaningfully. Supporting this, autonomy is believed to promote L2 readers with:

- 1) optimal opportunity to expose to larger L2 language sources (e.g., grammar, vocabulary recognition) and to allow for practicing reading outside tertiary setting repeatedly, and
- 2) extensive reading which enables L2 readers to gain more L2 contextual knowledge of text-related information.

Thus L2 readers in Thai EFL contexts can be able to make ultimate use of their language sources in language class.

Implications for further research

Referring to the main objective of this academic article, it attempts to broaden the scope of investigation of L2 reading models to be more suitable for EFL class at universities. Some components of L2 reading as reading strategies to be filled in the reading models are suggested as follows:

In a review of the research studies done by Water (2004) and Carrell (1991), they attempted to explain that, in addition to L1 linguistic elements (e.g., phonology, morphology, syntax, and semantics), L1 structure-building ability is essential as it is a precondition for L2 reading. It is a mental activity which can be contributed to sentence-by-sentence reading rather than word-by-word.

In the light of this, the transfer of L1 structure-building ability to L2 reading appears consistent with working memory (WM), a storage system of the human process. As discussed earlier, L2 reading lies on a recall ability to connect reading texts with language elements (word, sentence, and paragraph level) and world knowledge. WM deficit then results in comprehension problems as L2 readers could not be able to compensate for any insufficiencies, reflecting their awareness of using reading strategies (Water, 2004; Carrell, 1991; Lems, Miller, Soro, & 2009; Phakiti, 2006). Therefore, insightful investigations into reading strategies relating to recall ability (recognition), which will provide an explicit or clear reading instruction for EFL teachers, need to be collected and unveiled.

As far as the literature review goes, autonomous learning is regarded as a necessary L2 reading component. So, types of task, activity, and exercise for promoting better autonomous learning in L2 reading need to be investigated.

Acknowledgements

We would like to thank Rajamangala University of Technology Rattanakosin for research support.

REFERENCES

- Alderson, J. C. (2000). *Assessing Reading*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Anderson, N. J. (1999). *Exploring Second Language Reading: Issues and Strategies*. Boston, MA: Heinle & Heinle.
- Benson, P. (2003). Learner autonomy in the classroom. In D. Nunan (Ed.), *Practical English Language Teaching* (pp. 67-86). New York: McGraw-Hill Publishers.
- Bernhardt, E. B. (2005) Progress and procrastination in second language reading. *Annual Review of Applied Linguistics, 25*, 133-150.
- Bernhardt, E. B. (2011). *Understanding Advanced Second-Language Reading*. London: Routledge.
- Carrell, P.L. (1991). Second language reading: Reading ability or language proficiency?. *Applied Linguistics, 12*, 159-179.
- Carrell, P. L., Devine, J., & Eskey, D. E. (1988). *Interactive Approaches to Second Language Reading*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Chamot, A. U. (2005). Language learning strategy instruction: Current issues and research. *Annual Review of Applied Linguistics, 25*, 112-130.
- Charubusp, S., & Chinwonno, A. (2014). Developing academic and content area literacy: The Thai EFL context. *Reading, 14*(2), 119-133.
- Christison, M. A. (2003). Teaching Reading. In D. Nunan (Ed.), *Practical English Language Teaching* (pp. 67-86). New York: McGraw-Hill Publishers.
- Fuengbangluang, W. (2020). *English Reading for Thai EFL Students at University Levels: A Preliminary Review*. Proceedings of the 4th National Conference on Liberal Arts in the 21st Century: Maximizing Learning and Teaching (pp. 62-71). Nakhon Pathom: Thailand: Mahidol University.
- Grabe, W. (1991). Current development in second language reading research. *TESOL Quarterly, 25*(3), 375-406.
- Jiao, L. (2005). Promoting EFL learner autonomy. *Sino-US English Teaching, 17*, 27-30.
- Lems, K., Miller, L. D., & Soro, T. M. (2009). *Teaching Reading to English Language Learners: Insights from Linguistics*. New York: Guilford Press.

- Little, D. (2007). Language learner autonomy: Some fundamental considerations revisited. *Innovation in Language Learning and Teaching*, 1(1), 14-29.
- McNeil, L. (2012). Extending the compensatory model of second language reading. *System*, 40(1), 64-76.
- Phakiti, A. (2006). Theoretical and pedagogical issues in ESL and EFL teaching of strategic reading. *University of Sydney Papers in TESOL*, 1, 19-50.
- Saville-Troike, M. (2012). *Introducing Second Language Acquisition (2nd ed.)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Urquhart, A. H., & Weir, C. J. (1998). *Reading in a Second Language: Process, Product and Practice*. London & New York, Longman.
- Water, C. (2004). Transfer of reading comprehension skills to L2 is linked to mental representations of text and to L2 working memory. *Applied Linguistics*, 25(3), 315-339.
- Zhang, L. (2018). *Metacognitive and Cognitive Strategy Use in Reading Comprehension: A Structural Equation Modelling Approach*. Singapore: Springer.

**Active Learning ประสบการณ์และมุมมองของผู้เรียน:
กรณีศึกษาคณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์¹
Learner's Experience and Perspective about Active Learning:
The Case Study of Faculty of Learning Sciences and Education, Thammasat University**

เวรกา แสงนิล อสมารณ์ ไทยนอ คมกฤษ มาลี และ ชนาภัทร ไวยชิน²

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง Active Learning ประสบการณ์และมุมมองของผู้เรียน: กรณีศึกษาคณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์และมุมมองของนักศึกษาคณะวิทยาการการเรียนรู้ฯ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning วิธีการวิจัยในครั้งนี้คือ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีคณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 4 จำนวนชั้นปีละ 2 คน รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 8 คน และใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่มีต่อ Active Learning ในหลายประเด็น ส่วนใหญ่มักจะกล่าวถึงประสบการณ์ที่เป็นความประทับใจ หรือมีผลในด้านบวก กล่าวถึงรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการสรุปใจความเนื้อหา หรือกระบวนการถอดบทเรียน กล่าวถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และกล่าวถึงวิธีการเรียนที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนในการสร้างองค์ความรู้ขึ้นด้วยตัวเอง ส่วนมุมมองที่น่าสนใจของผู้เรียนที่มีต่อ Active Learning สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการให้ความหมาย พบว่า ผู้เรียนแต่ละคนให้ความหมายแตกต่างกันออกไปผ่านประสบการณ์ที่เคยได้รับ 2. ด้านคุณค่า พบว่า ผู้เรียนมองว่า ช่วยให้สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง และช่วยให้สามารถจดจำได้นาน 3. ด้านความกังวล พบว่า ผู้เรียนบางกลุ่มไม่สามารถเชื่อมโยงบทเรียนเข้ากับกิจกรรมแบบ Active Learning ได้ นอกจากนี้ยังเกิดความเหนื่อยล้าหลังจากการเรียนอีกด้วย และ 4. ด้านความคาดหวังจากความกังวล พบว่า คาดหวังให้ผู้สอนรักษาสมดุลระหว่างการทำกิจกรรม และการเรียนเนื้อหาทฤษฎี และคำนึงถึงพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละคนมากขึ้น แต่ผู้เรียนบางส่วนก็มีความพึงพอใจและไม่ได้มีความคาดหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแต่อยากให้อย่างไรก็ตาม

คำสำคัญ: Active Learning มุมมองและประสบการณ์ การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

This research titled “Learner's Experience and Perspective about Active Learning: The Case Study of Faculty of Learning Sciences and Education, Thammasat University” aimed at investigating the experience and perspective of students at the Faculty of Learning Sciences and Education about

¹งานวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา การวิจัยทางการศึกษา วรศ.340 (Educational Research and Inquiry LSE 340)

²นักศึกษาระดับชั้นปีที่ 3 คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

active learning. This research is a qualitative study using case studies. The sample group included undergraduate students from the Faculty of Learning Sciences and Education - two from each of the four classes (freshman, sophomore, junior, and senior) - a total of eight students. Data was collected using semi-structured interviews or in-depth interviews.

Results show that the students had experience with active learning in many aspects. Mostly, they mentioned experiences that led to positive impressions or impact, as well as study methods that focused on making conclusions and lessons learned techniques, the interaction between teachers and learners, and learning techniques that enabled learners to create the body of knowledge themselves. In terms of perspective about active learning, there are four major facets: (1) definition: the students gave different definitions based on their personal experience; (2) value: they believed that active learning enabled them to enjoy a deeper level of understanding and helped them stay focused longer; (3) concern: some of them could not connect the lesson being taught using the learning technique, and it caused them fatigue; and (4) expectation: some of them expected that the lecturer would maintain a balance between lecturing and activities based on the background of each of the students while others were already satisfied with the method and expected nothing to change.

KEYWORDS: Learner's Experience, Learner's Perspective and 21st Century Skills

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ในขณะที่โลกกำลังถูกขับเคลื่อนไปข้างหน้าด้วยเทคโนโลยีและสารสนเทศ อุตสาหกรรมต่างๆ พยายามนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เติบโตได้เร็วขึ้นตามยุคสมัย รวมไปถึงการเข้ามาแทนที่กลุ่มแรงงาน ที่ทำงานได้น้อยกว่า และใช้เวลามากกว่าเทคโนโลยี ทำให้การจ้างแรงงานลดลง โดยเฉพาะกลุ่มเด็กจบใหม่ เมื่อพิจารณาจากมุมมองของผู้ว่าจ้าง การจ้างเด็กจบใหม่ในการทำงานนั้นเป็นเรื่องที่ไม่คุ้มค่าเมื่อเปรียบเทียบกับเทคโนโลยี (สำนักข่าวอิศรา, 2563) ยกเว้นว่าจะมีความรู้ที่มาพร้อมทักษะที่เทคโนโลยีไม่สามารถมีได้ เพื่อสร้างความแตกต่างขึ้น เช่นความสามารถในการปรับตัว การคิดเชิงวิเคราะห์ การสื่อสารและทำงานเป็นทีม เป็นต้น ซึ่งอาจช่วยเพิ่มโอกาสในการถูกจ้างงานมากขึ้น (Maytwin P., 2561)

ความจริงไม่ใช่สิ่งจำเป็นในยุคปัจจุบันเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่ต้องมาพร้อมกับการมีทักษะที่จำเป็น ซึ่งก็คือทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยควรสร้างความรู้และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ควบคู่กันไปด้วย เพื่อสร้างความพร้อมให้กับเด็กเพื่อเทียบเท่าและแข่งขันกับตลาดงานแห่งเทคโนโลยี กล่าวคือ ครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้ความรู้มาเป็นผู้สร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ (Facilitator) ที่ให้เด็กได้ทดลอง ออกแบบ และเป็นเจ้าของการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำด้วยตัวเอง โดยครูจะมีหน้าที่เพียงแค่แนะนำแนวทาง เพื่อสร้างทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญมากในศตวรรษที่ 21 เพราะเมื่อเด็กมีทักษะนี้แล้วจะสามารถต่อยอดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อื่นๆ ได้

Active Learning คือกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด ไม่ว่าจะเป็นการลงมือทำ ฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อให้

ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ประกอบด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าต่อกิจกรรมหรือการเรียนรู้
นั้นๆ อีกสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากใน Active Learning ก็คือการเน้นออกแบบให้ผู้เรียนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ
ในการเรียนรู้ของตนเอง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อไปได้ในอนาคต สอดคล้องตามคุณลักษณะและทักษะของ
มนุษย์ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

ในขณะเดียวกัน Active Learning ก็มีข้อจำกัด ทั้งการใช้ทรัพยากรที่มากเกินไป ไม่ว่าจะเป็นเวลา สถานที่
และจำนวนบุคลากร ซึ่งมุมมองของการจัดการเรียนรู้แบบ Active learning ที่พบเจอโดยส่วนใหญ่มาจากผู้สอนเป็นหลัก
เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจต่อมุมมองของการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยเป็นการ
มองผ่านประสบการณ์ของผู้เรียน

เนื่องจากคณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ
Active Learning โดยอ้างอิงจากหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาการการเรียนรู้ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562
ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงใช้คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็น
กรณีศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสบการณ์และมุมมองของนักศึกษาคณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ ที่มีต่อการจัดการ
เรียนรู้แบบ Active Learning

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ทั้งหมด แล้วนำข้อมูลที่ได้
มาแยกตามประเด็นหัวข้อคำถาม และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้วางไว้
เพื่อทำการสรุปผลข้อมูลที่ได้ต่อไป

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (Qualitative Case Study Research
Method) เพื่อทำความเข้าใจมุมมองและประสบการณ์ของผู้ที่ผ่านการเรียนรู้แบบ Active Learning ของนักศึกษา
คณะวิทยาการการเรียนรู้ฯ คณะผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการ
สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์เชิงลึก (Semi-structure Interview) โดยประเด็นการสัมภาษณ์ดังนี้

1. ถ้านึกถึง Active Learning คุณนึกถึงประสบการณ์อะไรของการเรียนในคณะ?
2. คุณให้ความหมายต่อ Active Learning ว่าอย่างไร?
3. คุณได้อะไรจากการเรียน Active Learning Active Learning มีคุณค่าอย่างไรต่อตัวคุณ?
4. คุณมีความกังวลต่อ Active Learning อย่างไร?
5. จากความกังวล คุณอยากให้มันเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร?

คณะผู้วิจัยมีกระบวนการเก็บข้อมูลดังนี้ โดยคณะผู้วิจัยเริ่มทำการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการ
จัดการเรียนรู้แบบ Active Learning จากนั้นทำการวิเคราะห์ถึงประสิทธิภาพและข้อจำกัดของ Active Learning
แล้วนำมาออกแบบคำถามที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขา วิทยาการเรี ยนรู้ คณะวิทยาการเรี ยนรู้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2563 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 4 ที่ผ่านการเรียนการสอนในรายวิชาพื้นฐานของคณะวิทยาการเรี ยนรู้และศึกษาศาสตร์ จำนวนชั้นปีละ 2 คน (เพศชาย 1 คนและเพศหญิง 1 คน) และอาจารย์ผู้เป็นประธานหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตของคณะวิทยาการเรี ยนรู้ ระเบียบวิธีวิจัยวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (Qualitative Case Study Research Method) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดำเนินการภายในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โดยมีขอบเขตงานวิจัยครอบคลุมประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ประสบการณ์ที่มีต่อ Active Learning
2. มุมมองที่มีต่อ Active Learning

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “Active Learning ประสบการณ์และมุมมองของผู้เรียน: กรณีศึกษาคณะวิทยาการเรี ยนรู้และศึกษาศาสตร์” คณะผู้วิจัยได้ศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานวิจัย ความว่า ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) เป็นทักษะที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้รับมือกับการเปลี่ยนแปลงและสามารถปรับตัวได้ ในโลกที่การจัดการเรียนการสอนแบบที่เด็กเน้นท่องจำและครูเป็นเพียงผู้ให้ความรู้ ไม่สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงได้อีกต่อไป ดังนั้น การสอนจะต้องเปลี่ยนเป้าหมายจากการเสริมสร้างความรู้ ไปเป็นการเสริมสร้างทักษะ และต้องเปลี่ยนเน้นที่ผู้เรียนเป็นหลัก โดยผู้สอนจะเป็นผู้สร้างประสบการณ์ในการเรี ยนรู้ (Facilitator) มีหน้าที่เพียงแค่แนะนำแนวทาง เพื่อสร้างทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) และให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อเป็นเจ้าของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งการจัดการเรี ยนรู้แบบ Active Learning เป็นแนวการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข, 2561)

Active Learning คือ กระบวนการจัดการเรี ยนรู้ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นสำคัญ (วารินทร์พร ฟันเฟื่องฟู, 2562) (พรทิพย์ วงศ์ไพบูลย์, 2560) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรี ยนรู้สูงสุด ไม่ว่าจะเป็นการลงมือทำ ฟัง พูด อ่าน เขียน โดยมีจุดสำคัญอยู่ที่การแลกเปลี่ยน สะท้อนความคิดเห็น หรือการมีปฏิสัมพันธ์ ทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง (ปริศนา มัชฌิมา และ ณีภูธรา ผิวมา, 2560) เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ประกอบด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าต่อกิจกรรมหรือการเรี ยนรู้ต่างๆ (Charles C Bonwell and James A. Eison, 2563) จะเห็นได้ว่าการจัดการเรี ยนรู้แบบ Active Learning นั้น เน้นออกแบบให้ผู้เรียนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการเรี ยนรู้ของตัวเอง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อไปได้ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องตามคุณลักษณะและทักษะของมนุษย์ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

ประสิทธิภาพจากการจัดการเรี ยนรู้แบบ Active Learning สรุปได้ว่าการเรี ยนรู้แบบ Active Learning ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดที่เป็นอิสระ และคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ผู้เรียนเกิดกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และเกิดการร่วมมือในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มแรงจูงใจ ความสำเร็จในการเรี ยนรู้ของผู้เรียน ส่วนด้านข้อจำกัด คือ ใช้เวลานานในการสอน อาจทำให้ผู้สอนไม่สามารถจัดการเวลากับจำนวน

เนื้อหาได้ จำนวนผู้เรียนมากอาจมีข้อจำกัดในการดูแลควบคุม ผู้สอนมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงคิดว่าตนเองเป็นผู้บรรยายที่ดีจะไม่ยอมรับวิธีการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผู้สอน ความพร้อมในการเรื่องวัสดุอุปกรณ์ และผู้เรียนต่อต้านวิธีการสอนที่ไม่ใช่การบรรยาย เนื่องจากผู้เรียนจะคุ้นชินกับการเรียนโดยวิธีการมารับความรู้จากผู้สอนมากกว่าการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามคำแนะนำของผู้สอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ (นนทลี พรธาดาวิทย์, 2559) (สุพรรณณี ชาญประเสริฐ, 2557)

คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดการเรียนการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Active Learning) ทั้งการเรียนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีสมรรถนะ 6 ด้าน ได้แก่ 1. การคิดเชิงระบบ (System Thinking) 2. การคิดเชิงวิพากษ์และสร้างสรรค์ (Critical and innovative mind) 3. การทำงานอย่างมืออาชีพบนพื้นฐานความรู้ (Knowledge based expertise) 4. การเข้าใจตนเอง (Intrapersonal skills) 5. การเข้าใจผู้อื่น (Interpersonal skills) 6. การมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมทางสังคม (Social conscience and engagement) (ที่มา: หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาการการเรียนรู้)

จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ Active Learning ได้ความว่างานวิจัยของสุจิตรา ตรีรัตนกุล (2562) ซึ่งให้เห็นถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนเป็นหลักโดยกล่าวว่า ผู้สอนจะต้องเข้าใจหลักการสำคัญอย่างดีเสียก่อน เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของสุรไกร นันทบุรุษย์ (2560) ก็ได้อธิบายหลักการและทฤษฎีที่ตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning อย่างมีประสิทธิภาพและลดข้อจำกัดลงทั้งในและนอกห้องเรียน โดยเป็นการรายงานผ่านมุมมองของผู้สอนที่จัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และจากงานวิจัยอื่นๆ คณะผู้วิจัยพบว่าส่วนใหญ่แล้วงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning มักกล่าวถึงมุมมองของ “ผู้สอน” เป็นหลัก แต่ยังขาดงานวิจัยที่กล่าวถึงมุมมองของ “ผู้เรียน” ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นไปที่รูปแบบ วิธีการ หรือการลดข้อจำกัดจากการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งนี้ นอกจากการสัมภาษณ์ประสบการณ์และมุมมองที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ แบบ Active Learning ของนักศึกษาคณะวิทยาการเรียนรู้ฯ แล้ว คณะผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาถึงประเด็นในด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งเชิงบวกและเชิงลบหรือปัญหาอุปสรรคเพิ่มเติม รวมไปถึงข้อเสนอแนะในการพัฒนาต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ให้เหมาะสมกับคณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ต่อไปในอนาคต โดยใช้การศึกษาปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) มาเป็นฐาน นั่นคือการศึกษาความหมายของปรากฏการณ์ หรือประสบการณ์ของผู้ที่ประสบ โดยมุ่งเน้นทำความเข้าใจว่าบุคคลมีความเข้าใจต่อประสบการณ์นั้นอย่างไร เขาให้ความหมายต่อสิ่งๆ นั้นอย่างไร (กัญญ์ฐิตา ศรีภา และธรรมนันท์ภา แจ่มสว่าง, 2559) และได้ยึดแนวทางการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยาตามแนวคิดของฮูสเซิร์ล (Husserlian Phenomenology) ซึ่งเป็นแนวคิดในการศึกษาที่มุ่งหาแก่นแท้ของความจริง โดยเน้นไปที่การรับรู้ของผู้ได้รับประสบการณ์นั้นๆ เพื่อให้สอดคล้องต่อแนวทางการศึกษา

ผลการวิจัย

ประสบการณ์ที่มีต่อ Active Learning

1. เมื่อมีการสัมภาษณ์ถึงประสบการณ์ในการเรียน Active Learning ผู้เรียนส่วนใหญ่มักจะเลือกเล่าถึงประสบการณ์ที่เป็นความประทับใจ หรือเป็นประสบการณ์ที่มีผลในด้านบวก
2. เมื่อกล่าวถึงประสบการณ์การเรียนแบบ Active Learning ผู้เรียนจะกล่าวถึงรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการสรุปใจความเนื้อหา หรือกระบวนการถอดบทเรียนเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนแบบ Active Learning

3. ในการเรียนแบบ Active Learning ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อผู้เรียนกับผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ดี ก็จะส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น แต่ในทางกลับกัน หากผู้เรียนและผู้สอนไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันก็อาจทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในห้องเรียนน้อยลง

4. เมื่อกล่าวถึงประสบการณ์ที่มีต่อ Active Learning ผู้เรียนส่วนใหญ่จะกล่าวถึงวิธีการเรียนที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง ทั้งในแง่ของเนื้อหา และในแง่ของการออกแบบการเรียนรู้

มุมมองที่มีต่อ Active Learning

จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีมุมมองของที่มีต่อ Active Learning ในหลากหลายประเด็น สามารถสรุปออกมาได้ ดังนี้

1. ด้านการให้ความหมายต่อ Active Learning ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนได้ให้ความหมายต่อ Active Learning แตกต่างกันไปผ่านประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลเคยได้รับ ทั้งเป็นการเรียนที่ได้ลงมือปฏิบัติ ไม่ได้เพียงนั่งฟังเพียงอย่างเดียว เป็นการเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมไปถึงเป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง

2. ด้านคุณค่าของ Active Learning ผู้เรียนมองว่ารูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง ทั้งจากการได้ลงมือปฏิบัติจริง และการได้กลับมาใคร่ครวญเนื้อหาบทเรียนเชื่อมโยงกับตัวผู้เรียนเอง

3. ด้านความกังวลที่มีต่อ Active Learning ผู้เรียนมีความกังวลว่าจะไม่สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมที่เรียนเข้ากับทฤษฎีได้ เนื่องจากผู้เรียนมีความรู้สึกว่ Active Learning ไม่เหมาะกับประสบการณ์หรือบุคลิกของผู้เรียน บางกลุ่มคน ไม่เหมาะกับบางเนื้อหาของวิชาเรียน และไม่อาจเหมาะกับความพร้อมของผู้เรียนตามสถานการณ์หรือพลวัตในห้องเรียน นอกจากนี้ ยังทำให้เกิดความเหนื่อยล้าหลังจากการเรียน

4. ด้านความคาดหวังที่มีต่อ Active Learning ผู้เรียนมีความคาดหวังให้ผู้สอนมีการรักษาสมดุลระหว่างการทำกิจกรรม ควรรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบทเรียนและกิจกรรมไม่ให้มีฝั่งใดฝั่งหนึ่งมากเกินไป ผู้สอนควรคำนึงถึงพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละคนมากขึ้น เพราะแต่ละคนมีความพร้อมที่ไม่เท่ากัน แต่ในขณะเดียวกันผู้ให้สัมภาษณ์บางกลุ่มก็มีความพึงพอใจกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบมี Active Learning อยู่แล้ว ไม่ได้มีความคาดหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแต่อยากใหคงไว้ดังเดิม

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลประสบการณ์และมุมมองที่มีต่อ Active Learning ของผู้เรียน ทำให้คณะผู้วิจัยพบข้อค้นพบที่น่าสนใจ ดังนี้

1. Active Learning ของคณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มีความสอดคล้องตามนิยามของ Active Learning

จากผลการวิจัย ในกรณีศึกษาคณะวิทยาการเรียนรู้ฯ พบว่าผู้เรียนมีประสบการณ์ต่อ Active Learning ว่าเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีการพูดคุยถอบทเรียน ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง เน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งเมื่อกล่าวถึงประสบการณ์ที่มีต่อ Active Learning ก็พบอีกว่าผู้เรียนมักจะกล่าวถึงด้วยความรู้สึกประทับใจมากกว่าประเด็นเชิงลบ

แสดงให้เห็นว่าประสบการณ์ที่ผู้เรียนมีต่อ Active Learning มีความสอดคล้องกับนิยามของ Active Learning ที่กล่าวไว้ว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ของคณะวิทยาการศึกษาศาสตร์ มีความสอดคล้องตามนิยามและกระบวนการของ Active Learning

2. ผู้เรียนมีมุมมองว่า Active Learning ช่วยเปิดความเป็นไปได้ใหม่ให้แก่ผู้เรียน

จากผลการวิจัย ในกรณีศึกษาคณะวิทยาการศึกษาศาสตร์ พบว่ามุมมองของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนในรูปแบบของ Active Learning ส่วนใหญ่แล้วจะมองว่า Active Learning คือรูปแบบการเรียนการสอนที่ช่วยเปิดความเป็นไปได้ใหม่ๆ ให้แก่ผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการได้ลงมือปฏิบัติ ได้ลงมือทำ การเรียนรู้ด้วยตัวเอง ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในเนื้อหาได้รวดเร็วและยังช่วยเสริมสร้างความกล้า กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น และกล้าทำผิดอีกด้วย

ซึ่งสอดคล้องตามความคาดหวังของหลักสูตร จากการสัมภาษณ์ประธานหลักสูตรของคณะวิทยาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อ.ดร.ฐิติกาญจน์ อัครกุล (สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2563) กล่าวว่า ความต้องการของหลักสูตรคือต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสัมผัสจากประสบการณ์จริง แล้วผู้เรียนได้เกิดการคิดและถอดสิ่งที่ได้จากประสบการณ์ที่พบเจอมา

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ Active Learning ของคณะวิทยาการศึกษาศาสตร์ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเปิดความเป็นไปได้ใหม่ๆ ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องตามความคาดหวังของหลักสูตร

3. ผู้เรียนมีมุมมองว่า Active Learning คือการเรียนแบบทำกิจกรรม

จากผลการวิจัย ในกรณีศึกษาคณะวิทยาการศึกษาศาสตร์ พบว่าผู้เรียนมีความกังวลต่อ Active Learning ในแง่ที่ว่า การปฏิบัติกิจกรรมอาจน่าเบื่อหน่ายที่ผู้เรียนควรจะได้รับ การปฏิบัติกิจกรรมอาจไม่เหมาะกับบุคลิกของผู้เรียนบางส่วนซึ่งไม่ชอบลงมือปฏิบัติ และยังมีมีความกังวลเกี่ยวกับความเหนื่อยล้าที่จะเกิดขึ้นตามมาหลังจากผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ จากความกังวลเหล่านี้จึงสามารถสะท้อนออกมาได้ว่า ผู้เรียนมีมุมมองต่อ Active Learning โดยผูกโยงเข้ากับการทำกิจกรรม

จากการสัมภาษณ์ประธานหลักสูตร อ.ดร.ฐิติกาญจน์ อัครกุล ให้มุมมองที่มีต่อ Active Learning เอาไว้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเองอย่างไม่จำกัดวิธีการ อ.ดร.ฐิติกาญจน์ อธิบายว่ารายวิชาการเรียนต่างๆ ในขณะนั้นถูกออกแบบมาให้มีความเป็น Active Learning อยู่แล้วทั้งสิ้น สิ่งที่คณะทำคือการทำให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของความรู้มากขึ้น ในมุมมองของ อ.ดร.ฐิติกาญจน์ การเรียนแบบ Active Learning ไม่ใช่การเรียนการสอนผ่านกิจกรรมเพียงอย่างเดียว แต่คือการสอนหรือการไม่สอนรูปแบบไหนก็ได้ที่ทำให้ผู้เรียนไม่ได้เป็น Passive อีกต่อไป แต่ทำให้ผู้เรียนเกิดการกระตุ้นให้เกิดความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง

นอกจากนี้ อ.ดร.ฐิติกาญจน์ ยังเสริมอีกว่าความเป็น Active ของ Active Learning นั้นไม่ได้มีความเชื่อมเชื่อมกับ Activity กล่าวคือ Active Learning ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ดังเช่นบางรายวิชาที่เป็น Lecture-base ในขณะที่บางวิชาที่เหลือเป็น Activity-base ในขณะที่เมื่อมองจากในฝั่งของผู้เรียน ผู้เรียนกลับมีมุมมองความเข้าใจต่อ Active Learning แคในส่วนที่เป็น Activity-base เท่านั้น และมองว่าวิชาเรียนในขณะที่เป็น Lecture-base ไม่ใช่การเรียนแบบ Active Learning ด้วยมุมมองเช่นนี้จึงนำมาสู่การที่ผู้เรียนจะยึดถือคุณค่า มีความ

กังวล และมีความคาดหวังต่อหลักสูตรแตกต่างไปจากสิ่งที่หลักสูตรคาดหวัง ซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอย่างเต็มประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า หลักสูตรควรมีการสร้างความเข้าใจต่อ Active Learning ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ตรงกัน ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นของการเรียนในคณะ เพื่อรักษาผลประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนที่จะได้รับจาก Active Learning

4. ผู้เรียนมีความกังวลเรื่องการปรับเปลี่ยนหลักสูตร Active Learning

จากผลการวิจัย ข้อค้นพบหนึ่งที่น่าสนใจคือผู้เรียนมาความกังวลต่อการปรับเปลี่ยนหลักสูตรที่ว่องไวใน Active Learning ผู้เรียนมีความกังวลว่าลักษณะของการปรับเปลี่ยนหลักสูตรจะทำให้ผู้เรียนในแต่ละปีการศึกษาได้รับการเรียนรู้ที่ไม่เหมือนกัน จากการสัมภาษณ์ประธานหลักสูตร อ.ดร.จิตติกาญจน์ ได้ให้มุมมองเอาไว้ว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ซึ่งนี่เป็นจุดแข็งของคณะที่ทำให้คณะมีการพัฒนา

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้สอนควรมีการสร้างความชัดเจนแก่ผู้เรียนว่า การเรียนแบบ Active Learning นั้นมีรูปแบบไหนบ้าง และแต่ละรูปแบบนั้นมีวิธีการเรียนการสอนอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจและเพื่อให้ผู้เรียนไม่รู้สึกว้าวุ่นที่เรียนอยู่นั้นไม่ใช่การเรียนแบบ Active Learning

2. ในการจัดการเรียนในรูปแบบของ Active Learning ควรมีการคำนึงถึงพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละคน โดยเริ่มจากการทำให้ผู้เรียนเข้าใจและเห็นเป็นภาพเดียวกันว่ากำลังจะเรียนเรื่องอะไร มีรูปแบบไหน เพื่อที่ผู้เรียนจะได้มีเวลานำเอาประสบการณ์หรือความรู้เดิมกลับมาเป็นฐานในการเรียน และจากนั้นควรทำการตรวจสอบว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีประสบการณ์หรือต้นทุนความรู้เดิมเท่าไร มีความพร้อมในการเรียนแบบ Active Learning มากแค่ไหน และสามารถไปต่อได้หรือไม่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไปในอนาคต

1. ควรทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อจะได้เห็นมุมมอง แนวคิด ทักษะ และความรู้ที่เกี่ยวกับการเรียนแบบ Active Learning มากขึ้น และอาจเกิดการระดมสมองเกี่ยวกับการเสนอแนวทางการจัดการข้อกังวลที่มีต่อการเรียนแบบ Active Learning

2. ควรศึกษาจากกลุ่มหรือองค์กรที่มีการเรียนแบบ Active Learning อื่นๆ เพื่อศึกษามุมมองของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนแบบ Active Learning ในรูปแบบการเรียนการสอนที่ต่างออกไป และอาจทำให้เห็นถึงมุมมองของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ประสบความสำเร็จได้ด้วยดีจากความช่วยเหลือจากหลายฝ่าย อันดับแรกคณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย อาจารย์ ดร.ไอลเรศ บุญฤทธิ์ และอาจารย์ ดร.พลรพี ทุมมาพันธ์ ที่ให้ความกรุณา ดูแลช่วยเหลือ และเอาใจใส่เป็นอย่างดีในการแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข หรือให้ข้อเสนอแนะ รวมไปถึงติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ฐิติกาญจน์ อัครกุล ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาการ
เรียนรู้ ที่ให้ความกรุณาและความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล และการสัมภาษณ์ งานวิจัยในครั้งนี้สามารถประสบ
ผลสำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบคุณเหล่านักศึกษาคณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือ
ในการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์และร่วมแบ่งปันประสบการณ์และมุมมอง เพื่อทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จ รวมไปถึง
บุคคลต่างๆ ที่คณะผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวได้หมดในที่นี้ คณะผู้วิจัยรู้สึกขอบคุณในความกรุณาและความปรารถนาดี
ของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบคุณอีกครั้งไว้ ณ โอกาสนี้

บรรณานุกรม

- Bellanca J., และ Brandt R. (2562). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. (วราภรณ์ วงศ์กิจรุ่งเรือง,
และ อธิป จิตตฤกษ์, ผู้แปล) กรุงเทพฯ: บุ๊คสเคป.
- EEF thailand. (31 พฤษภาคม 2555). *ทักษะในศตวรรษที่ 21*. เข้าถึงได้จาก [https://www.youtube.com/
watch?v=TpYcvhuHniM](https://www.youtube.com/watch?v=TpYcvhuHniM)
- Mac Education. (16 พฤษภาคม 2557). *21st Century Education Thailand by Maceducation[FULL]*. เข้าถึง
ได้จาก https://www.youtube.com/watch?v=yH9yWuet0_U
- Maytwin P. (2561). *21st-Century Skill : ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เมื่อทักษะในโลกเก่าไม่เก่าพออีกต่อไป!* เข้าถึง
ได้จาก <https://medium.com/base-the-business-playhouse/21st-century-skill>
- Plook Teacher. (13 มีนาคม 2561). *ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The Twenty-First Century Skills)* .
เข้าถึงได้จาก [https://www.trueplookpanya.com/blog/content/66054/-teaartedu-teaart-
teaarttea-](https://www.trueplookpanya.com/blog/content/66054/-teaartedu-teaart-teaarttea-)
- จ๊อบส์ ดีบี. (ม.ป.ป.). *6 ทักษะหลักที่นายจ้างต้องการเสมอ*. เข้าถึงได้จาก จ๊อบส์ ดีบี: [https://th.jobsdb.com/th-
th/articles/6-ทักษะหลักที่นายจ้าง/](https://th.jobsdb.com/th-th/articles/6-ทักษะหลักที่นายจ้าง/)
- ทรัพย์สินเมือง ลลิตเทพ. (2561). *ระวางเครื่องจักรแรงงาน*. เข้าถึงได้จาก [https://www.thaipost.net/main/detail/
14537](https://www.thaipost.net/main/detail/14537)
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2559). *การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning*. กรุงเทพฯ: ทริปเฟล็ด เอ็ดดูเคชั่น.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, และ พเยาว์ ยินดีสุข. (2561). *การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สำนักข่าวอิศรา. (2563). *แบงก์ญี่ปุ่นรับเด็กจบใหม่ลดลง เหตุถูกเทคโนโลยีดีสรับต์*. เข้าถึงได้จาก [https://www.
isranews.org/article/isranews-other-news/81672-news05.html](https://www.isranews.org/article/isranews-other-news/81672-news05.html)
- สุพรรณณี ชาญประเสริฐ. (2557). *Active Learning การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. เข้าถึงได้จาก [https://library.
ipst.ac.th/handle/ipst/334](https://library.ipst.ac.th/handle/ipst/334).

ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้
Political Participation Factors of Thailand National Sports University Students:
Southern Campus

จรรย์กฤษณ์ คณพัทธ์¹ อุไรวรรณ วรกุลรังสรรค์² และ อธิธา ศิริภิรมย์³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมือง เจตคติทางการเมืองที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 990 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิ (stratified sampling) โดยแยกนักศึกษาตามสังกัดออกเป็น 3 คณะวิชา แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (sample random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ แบบสอบถามจำนวน 1 ชุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านข้อมูลข่าว ด้านเจตคติทางการเมืองของนักศึกษาพบว่าในภาพรวมนักศึกษามีเจตคติต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับมาก ($\bar{x} = 3.58$; $SD = 1.08$) ส่วนระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในภาพรวมเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นบางครั้ง ($\bar{x} = 2.15$; $SD = 0.65$) ทั้งด้านการเลือกตั้ง ($\bar{x} = 2.25$; $SD = 0.64$) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ($\bar{x} = 2.18$; $SD = 0.65$) และด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ($\bar{x} = 2.15$; $SD = 0.65$)

คำสำคัญ: ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมือง นักศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้

ABSTRACT

This research aimed to study the political participation factors, political attitudes towards political participation and the degree of political participation of students National Sports University Southern Campus. The samples of this research is students the National Sports University 990. Stratified sampling, where students were separated into 3 faculties, and used sample random sampling. The tools used in this research were one set of questionnaires. The statistics used for data analysis were frequency and percentage distribution, mean and standard deviation.

The research results were found that factors affecting political participation of Thailand National Sports University students: southern campus were factors social, economic and

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชุมพร

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชุมพร

³อาจารย์ประจำ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชุมพร

environmental, factors of information, and studied politics and government (The interaction between the members of the social group was at some level. They talk about politics on family issues (73.00%), friends of students who are interested in and follow up on political news or issues (69.00%), and participate in discussions on political issues with other members. Any In the community by location (56.90 percent) by students, and students not thinking that the National Sports University The campus they study is a political learning center (54.70%), but I think that the teachers of the National University of Sport The campus studied has a high level of teaching and learning management (39.30%). Overall, it was at the high level ($= 3.82$ $SD = 0.89$) in all programs, overall student political attitudes were at high level ($= 3.58$ $SD = 1.08$) for all items. They are sometimes involved in politics ($= 2.15$ $SD = 0.65$), both in elections ($= 2.25$ $SD = 0.64$), participation in political activities ($= 2.18$ $SD = 0.65$) and information perception ($= 2.15$ $SD = 0.65$)

KEYWORDS: Political Participation Factors, Students of the Thailand National Sports University: Southern Campus

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเมืองการปกครองในประเทศไทยจากอดีตก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นผู้นำพาประเทศในการปกครองแบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในการบริหารจัดการประเทศผูกขาดโดยสถาบันพระมหากษัตริย์และข้าราชการระดับสูงที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและกำกับกิจการของรัฐโดยประชาชนส่วนใหญ่แทบไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง จนกระทั่งเกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง จากการนำแนวคิดทางประเทศตะวันตกบนพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาใช้บริหารจัดการโดยคณะราษฎรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นผลให้ประชาชนเข้ามามีบทบาททางการเมืองตามหลักการขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยที่มีความเชื่อว่า กลไกของการบริหารจัดการที่ช่วยขับเคลื่อนให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชนในรัฐได้อย่างแท้จริง ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดวิสัยทัศน์ การวิเคราะห์และแก้ปัญหาของชุมชน การวางแผนและร่วมดำเนินการ รวมทั้งการกำกับติดตามผลการบริหารจัดการร่วมกับภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาประเทศ จะเป็นวิถีของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความเข้มแข็งให้กับประเทศได้อย่างยั่งยืน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 78 กำหนดให้รัฐส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนร่วมมีบทบาททางการเมืองผ่านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมถึงการตัดสินใจทางการเมืองและการอื่นใดที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนและชุมชน โดยได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพของการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ซึ่งในทางปฏิบัติแนวทางการฟังความคิดเห็นของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย คือ การรับสารผ่านผู้แทนราษฎรที่เป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ที่มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ควบคู่กับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียกับการกำหนดนโยบายหรือการสั่งการต่างๆ ของภาครัฐ กล่าวได้ว่าตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทย ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกิดจากจิตสำนึกทางการเมือง (Kranjanasuwana, 2011; สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2559) เมื่อพิจารณาจำนวน

ผู้มาใช้สิทธิในการเลือกตั้งซึ่งเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีความสำคัญต่อการบริหารประเทศพบว่าการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ประเทศไทยมีผู้สิทธิในการเลือกตั้งจำนวน 66,188,503 คน มีผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งจำนวน 38,268,375 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 74.69 (ฐิติพร สุขสัมพันธ์, 2562) โดยผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้งปี 2562 จากผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปทั่วประเทศพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติที่มีช่วงอายุระหว่าง 18 – 25 ปี จัดอยู่ในกลุ่มของในกลุ่มเยาวชนที่มีสิทธิในการเลือกตั้งซึ่งแสดงความมุ่งมั่นในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นอันดับที่ 4 (ร้อยละ 90.70) รองจากกลุ่มผู้มีอายุระหว่าง 46 - 60 ปี (ร้อยละ 93.70) (สถาบันพระปกเกล้า. การแถลงผลการสำรวจครั้งที่ 3 เรื่องเกณฑ์การตัดสินใจการยอมรับผลการเลือกตั้งและความเชื่อมั่นในการทำหน้าที่บริหารจัดการการเลือกตั้ง, 2562: 19) และเมื่อพิจารณาความสนใจต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้งของประชาชนในกลุ่มอาชีพต่างๆ พบว่านักเรียน/นักศึกษาซึ่งเป็นผู้มีอายุระหว่าง 18 – 21 ปี มีความสนใจต่อการเลือกตั้งในอันดับที่ 6 จากกลุ่มอาชีพทั้งหมด 7 อันดับ (สถาบันพระปกเกล้า. การแถลงผลการสำรวจครั้งที่ 3 เรื่องเกณฑ์การตัดสินใจการยอมรับผลการเลือกตั้งและความเชื่อมั่นในการทำหน้าที่บริหารจัดการการเลือกตั้ง, 2562: 4) ผลสำรวจในภาพรวมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ยังอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ แม้ผลการวิจัยของศรีณูหมั่นทรัพย์ (2560) พบว่า นักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ชักชวนผู้ไปเลือกตั้ง ติดตามข่าวสารการเมืองผ่านสื่อมากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่นๆ ก็ตาม เจตคติทางการเมืองจัดเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยอันสมบูรณ์จากคำกล่าวที่ว่า ระบอบประชาธิปไตยเกิดขึ้นเพื่อประชาชน มีไว้เพื่อประชาชน และดำรงไว้เพื่อประชาชน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการมีเจตคติที่ดีหรือไม่ดีต่อการเมืองย่อมส่งผลให้นักศึกษามีความต้องการหรือไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทางการเมือง ต้องการหรือไม่ต้องการแสดงความคิดเห็นใดๆ ในทางการเมือง และส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเมืองในประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าได้

การศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนถึงระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาตามปัจจัยต่างๆ โดยเฉพาะเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการเมือง เพราะเมื่อนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย เห็นถึงความสำคัญในสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของตนเองและของผู้อื่นมากขึ้น มีพฤติกรรมการแสดงออกทางการเมืองมากขึ้น จนเกิดเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดี และความเป็นมาตรฐานในอนาคต ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษากับนักศึกษาเพราะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง กล่าวคือ สามารถไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ การแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเป็นข้อมูลในการพัฒนาให้นักศึกษาที่เป็นเยาวชนของชาติได้มีส่วนร่วมทางการเมือง อันเป็นกระบวนการหนึ่งของการพัฒนาระบบการเมืองในประเทศ โดยวิทยาเขตยังสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้สำหรับการวางแผนเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาผ่านกิจกรรมต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัยได้ต่อไป

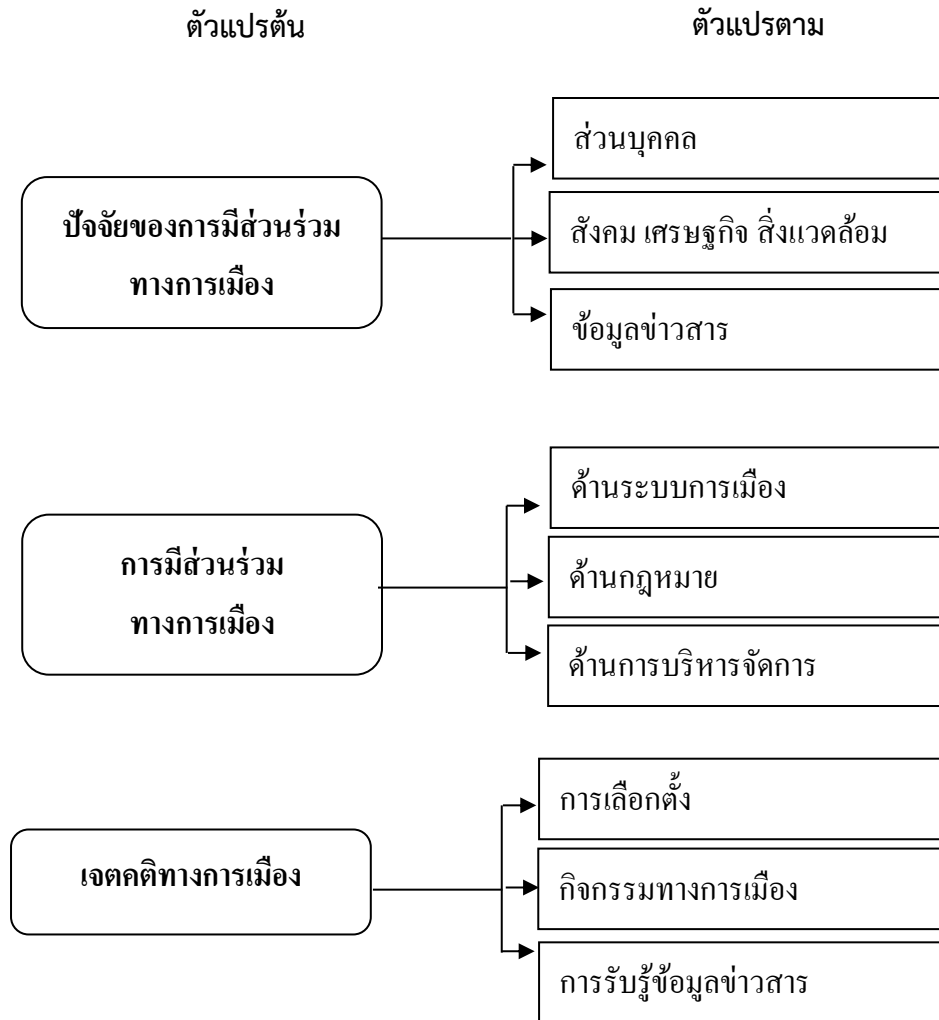
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้

2. เพื่อศึกษาเจตคติทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้ที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้ จัดเก็บข้อมูลช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – เดือนเมษายน 2563 รวมระยะเวลา 3 เดือน

2. สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากรคือ นักศึกษาทั้ง 3 คณะในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้ จำนวน 4 วิทยาเขต

คุณค่าและความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการศึกษาที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมรณรงค์หรือส่งเสริมมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาเพื่อพัฒนาการเมืองในประเทศให้สอดคล้องตามระบอบประชาธิปไตย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้ จำนวน 4 วิทยาเขต ได้แก่ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกระบี่ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชุมพร มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตตรัง และมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตยะลา ทั้ง 3 คณะวิชา ประกอบด้วย คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ คณะศิลปศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2562 จำนวน 2,843 คน

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับใช้ในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. เป็นเพศชายหรือเพศหญิง
2. เป็นบุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี ในวันเลือกตั้ง และมีสิทธิในการเลือกตั้ง (24 มีนาคม 2562)
3. ยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัย

การคำนวณกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ ได้ใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (R.V. Krejcie & D.W. Morgan.) เพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากรที่เป็นนักศึกษาจาก 4 วิทยาเขต ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 990 คน การสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิ (stratified sampling) โดยแยกนักศึกษาตามสังกัดออกเป็น 3 คณะวิชา แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (sample random simpling) เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มประชากรที่คิดเป็นร้อยละจากจำนวนเต็มของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละวิทยาเขต

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถามจากแนวคิด ทฤษฎี และรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องจากกรอบแนวคิด หลักการ มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีทั้งหมด 4 ตอนประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีส่วนร่วมทางการเมืองมี 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา เช่น เพศ อายุ คณะที่ศึกษา ชั้นปี และศาสนา คำตอบเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 5 ข้อ เพื่อหาปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา การแปลค่าข้อมูล นำคะแนนรวมที่ได้จากการแบบสอบถามมาคิดค่าเป็นร้อยละ เพื่อให้ได้ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากร

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมคำตอบเป็นแบบเลือกตอบจำนวน 10 ข้อ เพื่อหาปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา การแปลค่าข้อมูล นำคะแนนรวมที่ได้จากการแบบสอบถามมาคิดค่าเป็นร้อยละ เพื่อให้ได้ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากร

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร คำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 5 ข้อ เพื่อหาปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา การแปลผลใช้ค่าเฉลี่ยจากมาตราประมาณค่า 5 ระดับดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับ มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับ มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับ ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง	ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับ น้อย
คะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า 1.50	หมายถึง	ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเจตคติทางการเมืองของนักศึกษา คำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 8 ข้อ เพื่อหาระดับเจตคติที่สะท้อนถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา การแปลผลใช้ค่าเฉลี่ยจากมาตราประมาณค่า 5 ระดับดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	เห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง	เห็นด้วยอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า 1.50	หมายถึง	เห็นด้วยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา คำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ มีทั้งหมด 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการเลือกตั้ง มีข้อคำถาม จำนวน 7 ข้อ ด้านกิจกรรมทางการเมือง มีข้อคำถาม จำนวน 7 ข้อ และด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อ เพื่อหาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา การแปลผลใช้ค่าเฉลี่ยจากมาตราประมาณค่า 3 ระดับดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34 – 3.00	หมายถึง	การมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกครั้ง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.68 – 2.33	หมายถึง	การมีส่วนร่วมทางการเมืองบางครั้ง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.67	หมายถึง	ไม่เคยมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและจัดเป็นประเด็น

การหาคุณภาพของเครื่องมือ ใช้การหาค่าดัชนีความเที่ยงตรง (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 3 ท่าน เพื่อนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ ด้วยการหาค่า IOC (Index of item objective congruence) โดยพิจารณาข้อคำถามดังนี้

- ให้คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
- ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
- ให้คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

และนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.67 จึงจะนำไปใช้เก็บข้อมูลได้ ทั้งนี้แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยนี้มีค่า IOC ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามด้านปัจจัยที่มีส่วนร่วมทางการเมือง

- ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา มีค่า IOC เท่ากับ 1.00
- ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม มีค่า IOC เท่ากับ 0.67
- ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร มีค่า IOC เท่ากับ 1.00

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับเจตคติทางการเมืองของนักศึกษา มีค่า IOC เท่ากับ 1.00

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา มีค่า IOC เท่ากับ 1.00

การตรวจสอบความเชื่อมั่น(reliability testing) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ ได้นำแบบสอบถามไปทดสอบคุณภาพ โดยทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชุมพร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ประกอบด้วย นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ จำนวน 5 คน นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ จำนวน 5 คน และนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 20 คน แล้วนำแบบสอบถามที่ได้จากการทดลองใช้ มาทำการทดสอบโดยวิธีครอนบาชแอลฟา (Cronbach's Alpha coefficient) เพื่อวัดคุณภาพความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามว่าแต่ละข้อคำถามมีความสอดคล้องกันหรือไม่ โดยกำหนดเกณฑ์ยอมรับค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.80 ขึ้นไป สำหรับแบบสอบถามที่นำไปทดลองใช้ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งฉบับอยู่ที่ระดับ 0.81 สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. ทำหนังสือชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลผ่านรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชุมพร ถึงรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกระบี่ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตตรัง และรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตยะลา
2. ประสานงานกับผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูลของแต่ละวิทยาเขต เพื่อชี้แจงรายละเอียดของการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาตามที่ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และเป็นความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูล สำหรับการเก็บข้อมูลนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชุมพร ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง
3. ติดตามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในแผนการดำเนินงานวิจัยและทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สถิติต่อไป ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้

วิทยาเขต	จำนวนแบบสอบถาม		
	จำนวนที่ส่ง	จำนวนที่ได้รับคืน (ฉบับสมบูรณ์)	ร้อยละ
กระบี่	248	234	94.35
ชุมพร	242	236	97.52
ตรัง	226	225	99.56
ยะลา	274	258	94.16
รวม	990	953	92.26

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการประมวลผล และจัดทำตารางวิเคราะห์ผลทางสถิติ เพื่อเสนอข้อมูลและสรุปผลวิจัย โดยใช้สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ปัจจัยที่มีส่วนร่วมทางการเมือง ประกอบด้วย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา ในภาพรวมปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเพศชาย (ร้อยละ 62.70) อายุระหว่าง 18-20 ปี (ร้อยละ 50.80) เป็นนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ (ร้อยละ 64.40) ชั้นปีที่ 1 (ร้อยละ 33.20) และนับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 59.90) เป็นไปตามสัดส่วนของการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ทุกวิทยาเขตมีจำนวนนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มากกว่านักศึกษาในคณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ หรือคณะศิลปศาสตร์ โดยนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ตามลักษณะสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องศาสตร์การกีฬา โดยเฉพาะด้านพลศึกษา และวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ นักศึกษาส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ยกเว้นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตยะลาที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 86.40) ซึ่งเป็นไปตามโครงสร้างทางสังคมของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้ ส่วนใหญ่ครอบครัวมีอาชีพทำการเกษตร (ร้อยละ 37.30) ด้านค่าใช้จ่ายของนักศึกษาอยู่ในระหว่าง 3,000 – 5,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 53.70) ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม (ร้อยละ 54.60) ส่วนสถานะในครอบครัวเป็นสมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ 81.30) เคยเรียนวิชาเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง (ร้อยละ 78.30) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากการศึกษาเรียนรู้หลักการและแนวคิดพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะส่งผลให้นักศึกษามีความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ สิทธิเสรีภาพของตน และสร้างความเข้าใจในการปกครองระบอบการเมืองเพิ่มมากขึ้น (กัญญารัตน์ เกียรติสุภา, 2563) ด้านความถี่ของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มทางสังคมอยู่ในระดับบางครั้ง ทั้งการพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองในประเด็นต่างๆ ในครอบครัว (ร้อยละ 73.00) เช่นเดียวกับกลุ่มเพื่อนของนักศึกษาที่ให้ความสนใจและติดตามข่าวสารหรือประเด็นทางการเมือง (ร้อยละ 69.00) และเข้าร่วมพูดคุยสนทนาประเด็นทางการเมืองกับสมาชิกคนอื่นๆ ในชุมชนตามสถานที่ต่างๆ (ร้อยละ 56.90) โดยนักศึกษาไม่คิดว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตที่ศึกษาอยู่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเมือง (ร้อยละ 54.70) แต่คิดว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตที่ศึกษาอยู่มีการจัดการเรียนการสอนด้วยบรรยากาศประชาธิปไตยซึ่งอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 39.30)

3. ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสารของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$ SD = 0.89) ทุกรายการ โดยรูปแบบของการรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองควรใช้ช่องทางผ่านเครือข่ายทางสังคม (social network) ซึ่งเป็นแนวโน้มของนักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยที่รับรู้ข่าวสารการเมืองผ่านเฟสบุ๊ก (ศรีณยุ หมั่นทรัพย์, 2560)

4. ด้านเจตคติทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.58$ SD = 1.08) ทุกรายการ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของเทิดศักดิ์ ยอแสงรัตน์ (2560) ที่พบว่า

ทัศนคติของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย เป็นการสะท้อนถึงความคิดเห็นในเชิงบวกของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาที่เห็นว่า การเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นเรื่องของการปกป้องคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการกำหนดชีวิตของตนเอง แม้ว่า ผลการศึกษาด้านการรับรู้ต่อการเมืองไทยจะพบว่า นักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยไทยจะเห็นว่า การเมืองไม่เป็นประชาธิปไตย ไม่ส่งเสริมความเสมอภาคเท่าเทียมกัน สิทธิเสรีภาพ ผู้คนแตกแยก และมีการแทรกแซงจากกลุ่มทุน (ศรัณยู หมั่นทรัพย์ 2560)

5. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในภาพรวมนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้มีระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นบางครั้ง ($\bar{x} = 2.15$ SD = 0.65) ทั้งด้านการเลือกตั้ง ($\bar{x} = 2.25$ SD = 0.64) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ($\bar{x} = 2.18$ SD = 0.65) และด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ($\bar{x} = 2.15$ SD = 0.65) ระดับของการมีส่วนร่วมดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสำราญ วิเศษ (2555) ที่พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และชนาธิป ณะรัช (2560) ที่พบว่าระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน ข้อค้นพบจากการศึกษาของงานวิจัยนี้เป็นไปตามผลการสำรวจของสถาบันพระปกเกล้าที่ระบุว่า กลุ่มประชาชนที่มีอาชีพกำลังศึกษา(นักศึกษา) มีความสนใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งอยู่ในอันดับที่ 5 จาก 6 อันดับ และแสดงความมุ่งมั่นในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นอันดับที่ 4 จาก 5 อันดับ เช่นกัน (สถาบันพระปกเกล้า 2562: 4,19)

การอภิปรายผล

1. ด้านปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ซึ่งมีส่วนตามจำนวนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติที่มีจำนวนนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มากที่สุด โดยปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม นักศึกษาไม่คิดว่ามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตที่ศึกษาอยู่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเมือง (ร้อยละ 54.70) สะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการจัดกิจกรรมในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติที่ยังไม่ได้ส่งเสริมความตระหนักด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม ขณะที่นักศึกษามีความคิดว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตที่ศึกษาอยู่มีการจัดการเรียนการสอนด้วยบรรยากาศประชาธิปไตยซึ่งอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 39.30) ซึ่งเป็นโอกาสของการสร้างบรรยากาศในการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้เกิดขึ้นจากการสอดประสานในการร่วมกิจกรรมระหว่างกลุ่มคณาจารย์และนักศึกษา

2. ด้านเจตคติทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคใต้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.58$ SD = 1.08) ทุกรายการนับเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากขึ้น แม้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดกิจกรรมผ่านองค์การนักศึกษา สโมสรนักศึกษา หรือชมรม ที่มีการจัดตั้งขึ้นภายในมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาระบบการเมืองของประเทศตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. คณะและมหาวิทยาลัยควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและทัศนคติต่อการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับนักศึกษา ด้วยความร่วมมือระหว่างคณะและฝ่ายกิจการนักศึกษา และกิจการพิเศษของมหาวิทยาลัยในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ

2. มหาวิทยาลัยควรมีการสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยจากหน่วยงานภายนอกโดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง

3. ผู้รับผิดชอบหลักสูตรในแต่ละคณะควรกำหนดให้วิชาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นวิชาบังคับพื้นฐานของนักศึกษาทุกคนในมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นการปลูกฝังพื้นฐานความเข้าใจด้านการเมืองและการปกครองที่ถูกต้อง

4. ควรมีจัดกิจกรรมด้านการจัดการความรู้เพื่อให้มีการถอดบทเรียนการเรียนรู้ (lesson learned) จากกิจกรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ทั้งที่เป็นกิจกรรมในองค์การนักศึกษา ชมรม หรือสโมสรนักศึกษา เพื่อเรียนรู้ประชาธิปไตยในวิถีชีวิตและสังคม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาจำแนกตามปัจจัยต่างๆ
2. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมที่สร้างเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้นักศึกษาเกิดความตระหนักในหน้าที่ของตน

บรรณานุกรม

กัญญรัตน์ เกียรติสุภา. (2563). *บทบาทเยาวชนกับการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย*. สืบค้นเมื่อ 18 มีนาคม.

จาก <http://www.thailandchonburi.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538788666>.

จุฬีวรรณ เต็มผล. (2561). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

จุฬีวรรณ เต็มผล. (2559). *เยาวชนกับการมีส่วนร่วมพัฒนาประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ชนาธิป ธาระรัช. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 28(2), 107-116.

จิตติพร สุขสัมพันธ์. (4 เมษายน 2562). *สนง.กกด.* "ชี้แจงข้อสงสัยกรณีจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง". สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2563. จาก https://www.ect.go.th/ect_th/news_page.php?nid=5318&filename.

เทิดศักดิ์ ยอแสงรัตน์. (2560). ทัศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*. 13(2), 37-57.

ศรัณยู หมั่นทรัพย์. (2560). *การรับรู้ต่อการเมืองไทย พ.ศ. 2548-2559 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง Generation Y กรณีศึกษานักศึกษาระดับ มหาวิทยาลัยในพื้นที่ 5 ภาค*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2563. จาก <http://www.kpi.ac.th/knowledge/research?category=&search>.

สถาบันพระปกเกล้า. (2562). การแถลงผลการสำรวจ ครั้งที่ 3 เรื่อง “เกณฑ์การตัดสินใจการยอมรับผลการเลือกตั้ง และความเชื่อมั่นในการทำหน้าที่บริหารจัดการการเลือกตั้ง.” วันพฤหัสบดีที่ 21 กุมภาพันธ์ 2562 เวลา 14.00 – 15.00 น. ณ ห้องประชุมชิป ก สถาบันพระปกเกล้า. สืบค้นเมื่อ 27 พฤษภาคม 2563. จาก https://image.makewebeasy.net/makeweb/0/aefC7RLgX/Document/paper_3.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2559). การมีส่วนร่วม. สืบค้นเมื่อ 19 เมษายน 2563. จาก https://www.ect.go.th/ect_th/news_page.php?nid=767&filename.

สำราญ วิเศษ. (2555). กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม 2(1), 5-1.

มุมมองครูรุ่นใหม่ที่มีต่อการขอวิทยฐานะ¹

New Generation Teachers' Perspectives of the Earning of Academic Positions

อาทิตยา มั่นหมาย และ ณัฐชา พ่วงทอง²

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “มุมมองครูรุ่นใหม่ที่มีต่อการขอวิทยฐานะ” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษามุมมองของครูรุ่นใหม่ที่มีต่อการขอวิทยฐานะของครูผู้ช่วยและครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) 2. ศึกษามุมมองเรื่องวิทยฐานะที่ส่งผลต่อวิชาชีพครูของครูผู้ช่วยและครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) ทั้งนี้การวิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 6 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. วิทยฐานะส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาชีพ ครูรุ่นใหม่มองว่าวิทยฐานะไม่ได้ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ในด้านการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เพราะวิทยฐานะเป็นเพียงงานเอกสารที่ครูต้องดำเนินการให้ครบตามวัตถุประสงค์เท่านั้น และครูรุ่นใหม่มีมุมมองว่า วิทยฐานะตำแหน่งใดก็มีรูปแบบในการสอนไม่ต่างกัน เพราะการประเมินวิทยฐานะ ว.21 ไม่สามารถวัดศักยภาพของครูได้โดยตรง แต่สิ่งที่ทำให้ครูรุ่นใหม่มีความสนใจทำผลงานเพื่อการประเมินวิทยฐานะ มาจากปัจจัยหลัก คือ เพิ่มฐานเงินเดือน

2. วิทยฐานะไม่ได้สะท้อนถึงศักยภาพการสอน ครูรุ่นใหม่มีมุมมองว่า วิทยฐานะเป็นตัวกำหนดรูปแบบการสอนให้ครูและวิทยฐานะยังเป็นตัวบ่งบอกถึงความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ของครู แต่ครูรุ่นใหม่ไม่เชื่อในวิธีการประเมินเพราะการขอวิทยฐานะในปัจจุบันเป็นการนำเสนอและประเมินผ่านงานเอกสาร โดยให้เหตุผลว่าการทำงานเอกสารไม่สามารถวัดศักยภาพได้อย่างแท้จริง เพราะครูสามารถเขียนสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นภายในห้องเรียนได้และมองว่าการทำงานเอกสารเป็นเรื่องที่มีหลายขั้นตอนและอาจทำให้เกิดการทับซ้อนกับการทำแผนการสอน

คำสำคัญ: ตำแหน่งทางวิชาการ วิทยฐานะ ครูรุ่นใหม่

ABSTRACT

This research is a qualitative study aiming to (1) Study the viewpoints of new generation teachers toward the earning of academic positions among assistant teachers (practitioner level) and K1 teachers, and (2) Examine their viewpoints toward effects of such academic positions on the teaching career. Data was collected using interviews with a total of six assistant teachers and K1 teachers from the Secondary Educational Service Area Office Bangkok Metropolis and Vicinity. A purposive sampling method was employed in selecting the six teachers. Findings show that

¹งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาการวิจัยทางการศึกษา วรศ.340 (Educational Research)

²นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

(1) Such academic positions have an impact on career progression but are not related to teachers' teaching performances or students' academic achievement. This is because earning such positions requires only the completion of certain document work. The new generation teachers explained that, regardless of the academic position, the teaching patterns remain the same, adding that the evaluation criteria that determine the promotion do not reflect the teaching capabilities of the evaluated teacher. Instead, the new generation teachers showed their interest in earning such positions with their increased salary base. (2) Also, they mentioned that a teacher's academic position is not indicative of their teaching capabilities. Academic positions may play a role in shaping one's teaching style and may be indicative of the field that an individual teacher specializes in. However, the new generation teachers did not believe in the way such an academic position is earned, that is, through the completion of document work. They argued that the true potential of a teacher cannot be measured through document work completion as they can make up things that did not happen in the classroom, and that completing such document works takes a lot of steps and may even take the time required for the careful making of lesson plans.

KEYWORDS: Academic Position, Accreditation, The Teachers of New Generation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า และสิ่งที่พัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพ คือ การศึกษา อีกทั้งการศึกษายังเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้ประเทศพัฒนา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรให้คนในประเทศได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม หรือการทำให้หลักสูตรเท่าทันกับโลกภายนอก สิ่งสำคัญคือการผลิตบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ ครูจึงถือเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญ เพราะมีหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ยังถือเป็นวิชาชีพที่ไม่เพียงแต่อาศัยการมีความรู้เท่านั้น แต่ยังต้องมีความสามารถและทักษะในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อนำไปพัฒนาตนเองและสังคมได้ (สิริรัตน์ พรหมทะสาร, 2555) ครูถือเป็นกลไกหลักในการพัฒนาประเทศ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องผลิตออกมาให้มีประสิทธิภาพและพร้อมจะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพและเป็นแม่พิมพ์ที่ดีให้กับผู้เรียน

การพัฒนาครูมีหลายรูปแบบ เช่น การจัดอบรม การศึกษาต่อ การทำวิทยฐานะ โดยการทำวิทยฐานะเป็นการทำผลงานที่ช่วยให้เห็นถึงการพัฒนาวิชาชีพของครู เป็นหนทางในการสร้างขวัญกำลังใจ สร้างความก้าวหน้าและเพิ่มฐานเงินเดือนให้กับวิชาชีพ (กนิษฐ์ ศรีเคลือบ, 2553) ตามที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พุทธศักราช 2547 หมวด 3 เรื่องการกำหนดตำแหน่งวิทยฐานะ และการให้ได้รับเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่ง ตามมาตรา 44 กำหนดไว้ว่าให้บุคลากรครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งตามกฎหมายที่ว่าด้วยเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่ง ข้าราชการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งผลให้ครูที่ต้องการพัฒนาตนเองหรือเลื่อนตำแหน่งเพื่อขยายฐานเงินเดือน มีความจำเป็นต้องทำวิทยฐานะ แต่การทำวิทยฐานะนั้น ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในการสร้างผลงานทางวิชาการ และจากการศึกษาเกี่ยวกับการขอวิทยฐานะ พบว่าคุณสมบัติในการคัดเลือกเพื่อจะได้ทราบว่าครูมีการพัฒนาตนเองและเพื่อประเมินประสิทธิภาพในการสอน ได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์ เช่น ต้องมีชั่วโมงการสอนขั้นต่ำ 12 ชั่วโมง

ต่อสัปดาห์ รวมแล้ว 800 ชั่วโมงต่อปี แต่ก็มีเรื่องของขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกัน เช่น ครูโรงเรียนขนาดเล็กสอนจำนวนชั่วโมงมาก และครูโรงเรียนขนาดใหญ่สอนจำนวนชั่วโมงน้อย ดังนั้นเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมา อาจกลายเป็นปัญหาในการจัดทำวิทยฐานะได้ และการทำวิจัยในห้องเรียนหรือการทำผลงานทางวิชาการ ถือเป็นส่วนประกอบในการขอวิทยฐานะ ครูจึงเข้ารับอบรมเพื่อขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ ส่งผลให้การขอวิทยฐานะเป็นกระบวนการที่ใช้เวลาในการทำผลงานเป็นอย่างมาก อาจทำให้ครูบางคนต้องสละเวลาจากชั้นเรียนหรือเวลาส่วนตัวในการทำเอกสาร เพื่อนำไปยื่นขอวิทยฐานะ

จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้พบและจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า การขอวิทยฐานะอาจกลายเป็นปัญหาในการจัดสรรเวลาและเป็นการเพิ่มภาระงานให้แก่ครู ด้วยภาระงานสอน และหน้าที่ต่างๆ ที่ทางโรงเรียนมอบหมาย อีกทั้งยังต้องทำผลงานเพื่อขอวิทยฐานะ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษามุมมองครูรุ่นใหม่ต่อการขอวิทยฐานะ รวมทั้งศึกษามุมมองเรื่องวิทยฐานะที่ส่งผลกระทบต่อวิชาชีพครู

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามุมมองของครูรุ่นใหม่ที่มีต่อการขอวิทยฐานะของครูผู้ช่วยและครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษามุมมองเรื่องวิทยฐานะที่ส่งผลกระทบต่อวิชาชีพครูของครูผู้ช่วยและครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาในครั้งนี้มีประเด็นที่ต้องการศึกษา คือ ศึกษาเกี่ยวกับมุมมองของครูรุ่นใหม่ที่มีต่อการขอวิทยฐานะและคิดว่าวิทยฐานะส่งผลกระทบต่ออย่างไรกับวิชาชีพครู โดยศึกษาเฉพาะข้าราชการครูที่มีตำแหน่งครูผู้ช่วยและตำแหน่งวิทยฐานะครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) จากวันที่มีคำสั่งแต่งตั้งมาแล้วไม่เกิน 5 ปี และอายุไม่เกิน 30 ปี
2. ศึกษาข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย เดือนตุลาคม – เดือนพฤศจิกายน 2563

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จุไรรัตน์ แก้วพลงาม และประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์ (2558) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาในการดำเนินการขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่า ปัญหาในการขอเลื่อนวิทยฐานะไม่แตกต่างกัน แม้ครูจะมีเพศ วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา เห็นว่าเกณฑ์การประเมินผลจากคณะกรรมการ ด้านการเตรียมการสูงเกินไปและขาดความเที่ยงธรรม ครูขาดความชัดเจนในการพัฒนาผลงาน เนื่องจากวิทยากรที่มาอบรมให้มีความรู้แตกต่างกัน ครูขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเขียนรายงานวิจัย ทั้งนักเรียนยังได้รับผลกระทบ จากการทำผลงานทางวิชาการ

อัฐพล อินตะเสนา (2552) ศึกษาผลกระทบของการเลื่อนวิทยฐานะต่อการปฏิบัติงานของครูและเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูที่ได้รับการเลื่อนวิทยฐานะในระดับที่ต่างกัน พบว่า ตำแหน่งวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญมีการปฏิบัติงานสูงกว่าวิทยฐานะครูชำนาญการ ตำแหน่งวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษมีการพัฒนาตนเองสูงกว่าวิทยฐานะครูชำนาญการ ส่วนตำแหน่งวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษและวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ ไม่แตกต่างกันในการ

ปฏิบัติงานทุกด้าน สรุปได้ว่าครูมีการหาความรู้เพื่อเพิ่มทักษะมากขึ้นในเชิงคุณภาพ แต่ด้านการพัฒนาผู้เรียน การเลื่อนวิทยฐานะไม่ได้เป็นตัวบ่งชี้ว่าผลการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์จะดีขึ้น เนื่องจากยังมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง และการเลื่อนวิทยฐานะทำให้วิชาชีพครูมีเกียรติ มีความน่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับมากขึ้นในสังคม

บุญช่วย ภักดี (2551) ได้ศึกษาความแตกต่างของคุณภาพการสอนทั้งก่อนและหลังการเลื่อนตำแหน่งครูชำนาญการ ตามการรับรู้ของผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1. ตามการรับรู้ของครูชำนาญการและครูชำนาญการพิเศษ พบว่าคุณภาพการสอนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านการเรียนการสอน และด้านการสอนบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยของคุณภาพการสอนสูงกว่าก่อนเลื่อนตำแหน่ง 2. ตามการรับรู้ของครูชำนาญการ กับหัวหน้ากลุ่มสาระ พบว่า ด้านการสอนบุคลิกภาพก่อนเลื่อนตำแหน่ง และด้านวิชาการหลังเลื่อนตำแหน่ง มีค่าเฉลี่ยของคุณภาพการสอนสูงกว่าการรับรู้ของหัวหน้ากลุ่มสาระ 3. ตามการรับรู้ของครูชำนาญการพิเศษกับหัวหน้ากลุ่มสาระ พบว่า ด้านการสอนบุคลิกภาพก่อนเลื่อนตำแหน่ง และคุณภาพการสอนทั้ง 3 ด้านหลังเลื่อนตำแหน่ง มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าหัวหน้ากลุ่มสาระ ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณภาพการสอนระหว่างครูชำนาญการและครูชำนาญการพิเศษ พบว่า คุณภาพการสอนทั้ง 3 ด้าน ทั้งก่อนและหลังเลื่อนตำแหน่ง มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าครูชำนาญการ ยกเว้นการสอนด้านบุคลิกภาพหลังเลื่อนตำแหน่งครูชำนาญการและครูชำนาญการพิเศษ ตามการรับรู้ของหัวหน้ากลุ่มสาระของครูชำนาญการและหัวหน้ากลุ่มสาระของครูชำนาญการพิเศษ ไม่มีความแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเชิงลึก (in-depth, semi-structured interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ครูผู้ช่วยและครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 6 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาจาก ครูที่ได้รับการบรรจุและดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่เกิน 5 ปี มีอายุไม่เกิน 30 ปี ซึ่งถือเป็นครูที่ยังมีอายุน้อยและมีความเข้าใจถึงการประเมินวิทยฐานะเป็นผู้ให้ข้อมูล โดยมีผู้ให้ข้อมูลตามตาราง ดังนี้

ครู	เพศ	อายุ (ปี)	ตำแหน่งทางวิชาการและระยะเวลาดำรงตำแหน่ง	วิชาที่สอนและระดับชั้น	ขนาดโรงเรียนระดับพื้นฐาน
T1	ชาย	29	ครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) ได้รับการบรรจุและดำรงตำแหน่งมาเป็นระยะเวลา 2 ปี	สอนวิชาเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เขตกรุงเทพมหานคร
T2	หญิง	29	ครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) ได้รับการบรรจุและดำรงตำแหน่งมาเป็นระยะเวลา 4 ปี	สอนวิชาเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4-5 และวิชาโครงการวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก เขตกรุงเทพมหานคร

ครู	เพศ	อายุ (ปี)	ตำแหน่งทางวิชาการและระยะเวลาดำรงตำแหน่ง	วิชาที่สอนและระดับชั้น	ขนาดโรงเรียนระดับพื้นฐาน
T3	ชาย	27	ครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) ได้รับการบรรจุและดำรงตำแหน่งมาเป็นระยะเวลา 3 ปี 4 เดือน	สอนวิชาวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิชาเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เขตกรุงเทพมหานคร
T4	หญิง	28	ครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) ได้รับการบรรจุและดำรงตำแหน่งมาเป็นระยะเวลา 4 ปี	สอนวิชาสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังคมเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ศาสนาสากล และกฎหมายในชีวิตประจำวัน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก เขตกรุงเทพมหานคร
T5	ชาย	25	ครูผู้ช่วย ได้รับการบรรจุและดำรงตำแหน่งมาเป็นระยะเวลา 1 ปี 6 เดือน	สอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ นนทบุรี
T6	หญิง	27	ครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) ได้รับการบรรจุและดำรงตำแหน่งมาเป็นระยะเวลา 3 ปี 3 เดือน	สอนวิชาวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาฟิสิกส์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และวิชาคั่นคว่ำอิสระ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ เขตกรุงเทพมหานคร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเชิงลึก (in-depth, semi-structured interview) ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบและรายการคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยชุดคำถามและวิธีการเดียวกัน ทำให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกัน โดยมีชุดคำถาม แบ่งออกเป็นทั้งหมด 4 มุมมอง ดังนี้

- มุมมองที่มีต่อคำว่าวิทยฐานะ
1. ให้ความหมายกับคำว่า วิทยฐานะ อย่างไรและคิดว่าวิทยฐานะให้ประโยชน์อย่างไรกับวิชาชีพ
 2. คิดว่าวิทยฐานะสร้างแรงจูงใจในการประกอบวิชาชีพมากน้อยแค่ไหน
- มุมมองของวิทยฐานะที่มีต่อวิชาชีพ
1. วิทยฐานะมีส่วนช่วยพัฒนาและนำมาประยุกต์ใช้ในเรื่องของการเรียนการสอนอย่างไร
 2. คิดว่าการทำวิทยฐานะกระทบกับการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือไม่ อย่างไร
 3. วิทยฐานะส่งผลกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหรือไม่
 4. ตำแหน่งวิทยฐานะที่แตกต่างกันมีผลต่อการทำงานหรือไม่ อย่างไร

มุมมองที่มีต่อการจัดทำวิทยฐานะ

1. คิดว่าการจัดทำวิทยฐานะมีความยากง่ายอย่างไร
2. คิดเห็นอย่างไรกับคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในการขอวิทยฐานะ เกณฑ์ที่กำหนดมีความสมเหตุสมผลหรือไม่

หรือไม่

มุมมองที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในการประเมินวิทยฐานะ

1. การทำวิทยฐานะในรูปแบบปัจจุบันสามารถแสดงถึงศักยภาพในตัวผู้สอนมากน้อยเพียงใด

ผู้วิจัยอาศัยการสนทนา ซักถามและโต้ตอบระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์และได้ทำการตรวจสอบข้อมูล หากผู้ให้สัมภาษณ์ยังให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยจะมีการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องและครบถ้วน และหากมีประเด็นใดที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับงานวิจัยก็จะทำการสอบถามเพิ่มเติม เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ได้อย่างน่าเชื่อถือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มุมมองครุรุ่นใหม่ที่มีต่อการขอวิทยฐานะ ในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อให้เห็นถึงมุมมองของครุรุ่นใหม่ที่มีต่อการประเมินในรูปแบบวิทยฐานะว่าสอดคล้องกับสภาพการทำงานในความเป็นจริงและสามารถประเมินถึงศักยภาพของครุได้มากน้อยเพียงใด

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมุมมองของครุรุ่นใหม่ที่มีต่อการขอวิทยฐานะและผลกระทบของวิทยฐานะที่มีต่อวิชาชีพครูของครูผู้ช่วยและครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำเสนอเป็นประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 วิทยฐานะกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาชีพ

ครุรุ่นใหม่มองว่าวิทยฐานะไม่ได้ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ในด้านการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เพราะวิทยฐานะเป็นเพียงงานเอกสารที่ครูต้องดำเนินการให้ครบตามวัตถุประสงค์เท่านั้น ซึ่งเมื่อเป็นงานเอกสารครุรุ่นใหม่จึงมองว่า ไม่ว่าครุจะมีวิทยฐานะตำแหน่งใด ไม่ได้มีผลต่อการสอนของครุ เช่น ครุที่มีวิทยฐานะสูง ไม่ได้หมายความว่า จะใช้รูปแบบการสอนที่ดี เพราะการประเมินวิทยฐานะ ว.21 ไม่สามารถวัดศักยภาพของครุได้โดยตรง ดังนั้นครุรุ่นใหม่จึงมีความเห็นว่าไม่จำเป็นจะต้องทำวิทยฐานะก็ได้ แต่สิ่งที่ทำให้ครุรุ่นใหม่หันมาสนใจ ทำการประเมินวิทยฐานะนั้น มาจากปัจจัยหลัก คือ รายได้ของข้าราชการครุที่น้อย

“เรามองว่าวิทยฐานะก็คือยศตำแหน่งในวิชาชีพครู แต่เราก็ไม่เห็นว่ามันสำคัญโดยตรงกับการงานสักเท่าไร นอกจากเงินก็ยังไม่เห็นว่าจะให้ประโยชน์ในด้านอื่น ส่วนตัวแล้ววิทยฐานะไม่มีประโยชน์อะไรเลยแค่เอามาเพิ่มเงินเดือน เพราะเห็นว่ารูปแบบการประเมินในปัจจุบันก็ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเด็กสักเท่าไร เป็นงานคน ละส่วนกับที่สอนเด็ก ถึงจะมีความเกี่ยวข้องกับเด็กว่าเราจะต้องสอนให้ครบชั่วโมง แต่ส่วนใหญ่ของการประเมินมันเป็นในเรื่องของการทำเอกสาร การทำผลงาน เป็นการทำให้แบบฝึกหัดหรือหน้ามากกว่า ไม่ค่อยมีสาระอะไรที่ลงไปถึงตัวเด็กจริง”

(ครุ T1, สัมภาษณ์, 29 ตุลาคม 2563)

“ถ้าจะให้นิยามประโยชน์ ในทางทฤษฎี พี่คิดว่ามันถูกคิดมาเพื่อประเมินระดับความสามารถของครู เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าคนนี้ทำงานดีนะ สมควรที่จะได้รับเงินเดือนที่เพิ่มมากขึ้น ถือเป็นแรงบันดาลใจในการทำงาน แต่พอมาเป็นครูจริงๆ ลองลงมือทำ พี่มองว่าวิทยฐานะเป็นเรื่องที่เพิ่มภาระให้กับอาชีพครูมากกว่า แล้วมันก็ไม่ได้มีประโยชน์ที่ลงไปถึงตัวเด็กจริงๆ”

(ครู T2, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2563)

“เอาจริง ไม่ชอบคำว่าวิทยฐานะเท่าไร รู้สึกมันเป็นคำที่แบ่งชนชั้นความเป็นครู รู้สึกว่ามันคือสเตตัสทางสังคม ฉันมีวิทยฐานะมากขึ้น ฉันคูน่านับถือมากขึ้น มันเป็นการนับถือของคนในอาชีพ ก้าวหน้าในทางสังคมก็ใช่ แต่ในทางห้องเรียนมันวัดอะไรไม่ได้ วิทยฐานะสูงแต่สอนไม่ดีก็เท่านั้น เด็กเรียนไม่รู้เรื่อง เด็กไม่มีความสุข ไม่ได้วัดคุณค่าของความเป็นครู ก็คงไม่ได้ก้าวหน้าในอาชีพอย่างแท้จริง”

(ครู T4, สัมภาษณ์, 29 ตุลาคม 2563)

ประเด็นที่ 2 วิทยฐานะกับการประเมินศักยภาพการสอน

มุมมองของครูรุ่นใหม่เกี่ยวกับความเชื่อในหลักการประเมินวิทยฐานะ โดยครูรุ่นใหม่มีมุมมองว่าวิทยฐานะเป็นตัวกำหนดรูปแบบการสอนให้แก่ครูและมีหลักการที่ทำให้สามารถมองเห็นว่าครूमี่ศักยภาพในการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด และวิทยฐานะยังเป็นตัวบ่งบอกถึงความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ของครู แต่ครูรุ่นใหม่ไม่เชื่อในวิธีการเพราะการขอวิทยฐานะในปัจจุบันเป็นการนำเสนอด้วยเอกสาร โดยให้เหตุผลว่าการทำเอกสารไม่สามารถวัดศักยภาพได้อย่างแท้จริง เพราะครูสามารถเขียนสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นภายในห้องเรียนได้และยังมองว่าการทำเอกสารเป็นเรื่องที่ยุ่งยากและอาจทำให้เกิดการทับซ้อนกับแผนการสอนเดิมที่ทำอยู่แล้ว

“วิทยฐานะบ่งบอกถึงศักยภาพได้น้อยมาก ยิ่งปัจจุบัน ว.21 ไม่ได้บอกถึงความสามารถอะไรเลย แค่เตรียมเอกสารให้มันครบ แล้วก็ส่ง แล้วก็ผ่าน การประเมินศักยภาพคิดว่ามันสร้างขึ้นได้หมดเลย สมมติถ้าเราอยากประเมินการสอน จะมานั่งดูเราสอนทุกคาบหรือว่าจะตรวจแผน แต่แผนจะเขียนขึ้นมาให้ดีเลิศทุกอย่างก็ได้หรือว่าจะดูการสอน ก็อัดวิดีโอไป ทำวิดีโอนั่นนี่ๆ หรือจะดูผลสัมฤทธิ์ก็ปล่อยเกรดดีๆ”

(ครู T5, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2563)

“เราว่าการทำเอกสารแบบนี้มันสามารถสร้างขึ้นเองได้ จึงไม่สะท้อนถึงผลงานของครูจริงๆ เพราะผลงานของครูที่สะท้อนได้ดีที่สุดคือ ตัวนักเรียนเอง แต่การเรียนการสอนก็ยังเป็นการปล่อยแบบตามมีตามเกิด ยิ่งครูที่มี คศ.สูงแล้ว จะมีคำสั่งเป็นครูที่เลี้ยงแต่ก็ไม่ได้สอนเอง แค่เข้าไปนั่งดู เข้าไปถ่ายรูปแล้วบอกว่านั้นคือผลงานของตน จึงไม่ได้บ่งบอกถึงคุณภาพ”

(ครู T3, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2563)

“การประเมินในปัจจุบัน ขึ้นอยู่กับเอกสารเสียมากกว่า เราเลยรู้สึกว่ามันไม่ยุติธรรมต่อเด็ก ต่อสังคม ต่อวิชาชีพ เนื่องด้วยระบบการประเมินยังมีความอะลุ่มอล่วยกันอยู่”

(ครู T2, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2563)

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยพบว่าวิทยฐานะไม่ได้ส่งผลต่อการปฏิบัติวิชาชีพของครูสามารถอภิปรายได้ตามประเด็นดังต่อไปนี้

1. วิทยฐานะกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาชีพ

ครูรุ่นใหม่มองว่าปัจจัยที่ส่งผลให้ครูทำวิทยฐานะ คือ การที่ครูต้องการเพิ่มฐานเงินเดือน เนื่องจากเงินเดือนข้าราชการครูน้อย อาจกระทบกับภาระงานของครู ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของครอบครัว ค่าใช้จ่ายในการทำสื่อที่ไม่สามารถเบิกได้ ครูจึงเลือกทำวิทยฐานะเพราะจะได้รับเงินเดือนที่สูงขึ้น เพื่อจะได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทำให้ครูรุ่นใหม่มองว่า การประเมินวิทยฐานะเป็นเพียงแค่หน้าที่ที่จะต้องทำ อีกทั้งครูรุ่นใหม่ยังมองว่า วิทยฐานะในรูปแบบปัจจุบันไม่ได้ส่งเสริมถึงประสิทธิภาพในการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เนื่องจากการประเมินวิทยฐานะในรูปแบบปัจจุบันไม่สามารถวัดศักยภาพการสอนของครูได้โดยตรง และครูรุ่นใหม่ยังมองว่าแม้ตำแหน่งวิทยฐานะจะแตกต่างกันแต่ก็ไม่ได้ส่งผลต่อรูปแบบการทำงานให้แตกต่างกันไปด้วย เมื่อเทียบกับการปฏิบัติงานขณะทำผลงานเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการ จัดการเรียนการสอน ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และด้านที่สะท้อนเกี่ยวกับวินัย คุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ พบว่า การปฏิบัติงานของครู คศ.3 และ ครู คศ.2 มีการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน (กนิษฐ์ ศรีเคลือบ, 2553)

2. วิทยฐานะไม่ได้สะท้อนถึงศักยภาพการสอน

ครูรุ่นใหม่มีมุมมองเกี่ยวกับหลักการในการขอวิทยฐานะว่าเป็นตัวที่ออกแบบมาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาศักยภาพของครู โดยมองว่าวิทยฐานะเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนะ บัวสนธ์ นันทิมา นาคาพงศ์ น้ำอ้อย วันตา ประภัสสร วงษ์ดี (2555) ที่มองว่าวิทยฐานะเป็นตัวพัฒนาการศึกษาโดยเริ่มต้นจากครู นักเรียน โรงเรียน และในเกณฑ์ของวิทยฐานะที่กำหนดตามมีทั้งมุมมองที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม โดยให้เหตุผลว่าเป็นการกำหนดเพื่อให้ครูปฏิบัติการสอนภายใต้ กรอบที่กำหนดไว้ และการกำหนดเกณฑ์แต่ละข้อส่งผลให้ครูต้องทำเพื่อพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน ส่วนมุมมองที่ไม่เหมาะสมได้ให้เหตุผลที่ว่าโรงเรียนในแต่ละพื้นที่มีขนาดไม่เท่ากัน เกณฑ์บางข้อก็อาจกลายเป็นข้อจำกัดให้กับครูบางโรงเรียนได้ เช่น การกำหนดชั่วโมงเรียน ที่ไม่อาจวัดกับครูได้อย่างเท่าเทียมกัน เพราะครูที่สอนโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีชั่วโมงในการสอนน้อย ส่วนครูที่สอนโรงเรียนขนาดเล็กก็จะมีชั่วโมงในการสอนมาก ครูรุ่นใหม่จึงมองว่าเหตุนี้ อาจเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการได้เปรียบและเสียเปรียบกัน

มุมมองที่มีต่อวิธีการประเมินเมื่อนำมาปฏิบัติจริง ครูรุ่นใหม่ต่างคิดเห็นตรงกันว่าวิธีในการผลิตผลงานโดยจัดทำออกมาในรูปแบบของเอกสารนั้น ไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพการเรียนการสอนในห้องเรียนอย่างแท้จริง เพราะการทำเอกสารสามารถเป็นช่องโหว่ที่อาจทำให้ครูเขียนในสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริงได้ เพราะสุดท้ายแล้ววิธีการประเมินไม่ได้ประเมินในสภาพความเป็นจริง จึงมองว่าวิธีนี้ไม่สามารถแสดงให้เห็นการปฏิบัติหน้าที่ของครูและมองว่าการประเมินวิทยฐานะยังมีความอ้อมอ้อมระหว่างผู้ประเมินและตัวครู ครูรุ่นใหม่จึงอยากให้การประเมินเป็นไปตามศักยภาพของครูผู้สอนมากกว่า ซึ่งครูรุ่นใหม่ได้เสนอวิธีการประเมิน ให้ผู้ประเมินเข้ามาประเมินในระหว่างที่ครูผู้สอนทำการสอน โดยที่ครูผู้สอนไม่ทราบการประเมินล่วงหน้าและเห็นแม้ว่ามีความต้องการจะเพิ่มฐานเงินเดือนแต่ก็ควรเพิ่มด้วยการประเมินที่มีประสิทธิภาพและดูการเรียนการสอนซึ่งถือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ไม่ใช่การประเมินจากเอกสาร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ครูยังเชื่อหลักการของวิทยฐานะว่าสามารถทำให้พัฒนาวิชาชีพได้ แต่ในส่วนของวิธีการประเมินโดยการจัดทำเอกสารเพื่อเลื่อนวิทยฐานะนั้น อาจไม่สามารถสะท้อนให้เห็นศักยภาพที่แท้จริงของครู ครูรุ่นใหม่จึงมองว่าควรประเมินบริบทในห้องเรียนจริงเพื่อให้เห็นถึงรูปแบบการเรียนการสอนของครูและนักเรียน เนื่องด้วยครูรุ่นใหม่มีมุมมองว่านักเรียนคือผลลัพธ์ที่แท้จริงของครูและต้องการให้การประเมินที่จำเป็นต้องมีเอกสารนั้น ลดความทับซ้อนของงานเอกสารเพื่อให้ไม่เป็นการเพิ่มภาระงาน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้จัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงการประเมินวิทยฐานะ โดยได้จัดประชุมร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ โดยเชิญผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่เมือง ผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ผู้อำนวยการครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยได้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการประเมิน ดังนี้ พัฒนามาตรฐานวิทยฐานะที่มุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียน เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการประเมิน และปรับระบบมาใช้วิธีการประเมินแบบออนไลน์ ซึ่งจะเน้นการดูที่ผลลัพธ์ของผู้เรียนและการปฏิบัติงานของครูเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2563) ซึ่งตรงกับสิ่งที่ครูรุ่นใหม่ต้องการให้นำมาปรับใช้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะมุมมองของครูรุ่นใหม่ที่มีต่อการขอวิทยฐานะของครูผู้ช่วยและครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งเป็นการศึกษาจากมุมมองครูจำนวนน้อย ทำให้ผลการศึกษาที่ออกมาไม่สามารถสะท้อนมุมมองของครูได้อย่างหลากหลายและครอบคลุม จึงเกิดเป็นข้อจำกัดของงานวิจัย ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษามุมมองของครูรุ่นใหม่ที่มีต่อการขอวิทยฐานะของครูผู้ช่วยและครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) ของครูสังกัดอื่นที่นอกเหนือจากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และควรมีการเปรียบเทียบมุมมองครูรุ่นใหม่ที่มีต่างสังกัดและครูจากโรงเรียนที่มีขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ เพื่อให้เห็นมุมมองที่หลากหลาย

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเล่มนี้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ ดร. พุทธชาติ อังณะกุล และอาจารย์ ดร.ไอยเรศ บุญฤทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัยที่ได้ให้ความรู้ แนวคิด และคำแนะนำต่าง ๆ ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ ในการทำโครงการวิจัยเล่มนี้เป็นอย่างดี จนทำให้โครงการวิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณ จิตตมาศ จิระสถิตย์พร ที่ช่วยประสานงานครูรุ่นใหม่จนทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินงานต่อไปได้ ขอขอบคุณครูรุ่นใหม่ทุกท่านที่สละเวลามาให้ข้อมูลแก่ผู้ดำเนินการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยอย่างยิ่ง ขอขอบคุณครอบครัวผู้จัดทำทุกคนที่คอยสนับสนุนและให้กำลังใจ อันเป็นพลังที่ดีให้แก่ผู้วิจัย

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณเพื่อนในกลุ่มที่ช่วยกันทำงาน ให้ข้อเสนอแนะ ให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาและแก้ไขปรับปรุงจนทำให้โครงการวิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

บรรณานุกรม

- กนิษฐ์ ศรีเคลือบ. (2553). *หลักเกณฑ์การประเมินเพื่อขอเลื่อนวิทยฐานะครูและกลยุทธ์การขับเคลื่อนที่พึงประสงค์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุไรรัตน์ แก้วพลงาม และรองศาสตราจารย์ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. มปป. ปัญหาการดำเนินการขอเลื่อนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. ใน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, สาขาการบริหารการศึกษา, *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาครั้งที่ 17 และการสัมมนาวิชาการเพื่อเผยแพร่งานวิจัยสู่ชุมชน ครั้งที่ 5* (น.291-299)
- รัตนะ บัวสนธ์, นันทิมา นาคาพงศ์, น้ำอ้อย วันตา, และ ประภัสสร วงษ์ดี. (2555). วิทยฐานะของวิชาชีพครู: หนทางส่งเสริมหรือทำลายการศึกษาไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 14(3), 35-47.
- บุญช่วย ภัคดี. (2551). *การวิเคราะห์เปรียบเทียบการสอนของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนและหลังการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ ตามการรับรู้ของผู้เกี่ยวข้อง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2563). *กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ วิธีการ*. สืบค้นจาก <https://otepc.go.th/th/announcement/rules-and-procedures.html>
- สิริรัตน์ พรหมทะสาร. (2555). *ความสำคัญของวิชาชีพครู*. สืบค้นจาก aoy sireeras:ความสำคัญของวิชาชีพครู
- อัฐพล อินตะเสนา. (2552). *การวิจัยแบบผสมเพื่อศึกษาผลกระทบของการเลื่อนวิทยฐานะที่มีต่อการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- T1. ครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เขตกรุงเทพมหานคร. (29 ตุลาคม 2563). สัมภาษณ์.
- T2. ครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก เขตกรุงเทพมหานคร. (30 ตุลาคม 2563). สัมภาษณ์.
- T3. ครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เขตกรุงเทพมหานคร. (28 ตุลาคม 2563). สัมภาษณ์.
- T4. ครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก เขตกรุงเทพมหานคร. (29 ตุลาคม 2563). สัมภาษณ์.
- T5. ครูผู้ช่วย โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ นนทบุรี. (30 ตุลาคม 2563). สัมภาษณ์. T6. ครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1) 29 ตุลาคม 2563. โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ พิเศษเขตกรุงเทพมหานคร. สัมภาษณ์.

สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ กรณีศึกษา: ร้านกาแฟในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
The Environmental Factors that Encourage Learning Activities – Particularly in Coffee Shops
in Thammasat University, Rangsit Campus

ปิยะฉัตร เพ็ชระดี นวนันต์ เกิดนาค พิรณัฐ ธรรมวิสุทธิ และ อรญา อินจันทร์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการออกแบบสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ กรณีศึกษา: ร้านกาแฟในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษากิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในร้านกาแฟ 2) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของร้านกาแฟที่ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการธุรกิจร้านกาแฟที่ต้องการเปิดร้านในบริเวณสถานศึกษานำไปปรับใช้ อีกทั้งผู้บริโภครซึ่งเป็นนักเรียน นักศึกษา ยังสามารถนำข้อมูลเหล่านี้มาประกอบการตัดสินใจในการเข้าใช้บริการร้านกาแฟภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต โดยคณะผู้วิจัยทำการเก็บและรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าจากงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยมีการวิเคราะห์ร่วมกับการสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าใช้บริการ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ จำนวน 2 คน สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้เข้าใช้บริการจำนวน 6 คนของร้านกาแฟภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต มีการใช้เครื่องมือวัดค่าแสงผ่านแอปพลิเคชัน Lux Light Meter เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่แม่นยำและเป็นความจริง

ผลการวิจัย พบว่า สภาพแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในร้านกาแฟ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต มีทั้งเป็นกลุ่มขนาดย่อม ขนาดใหญ่ หรือเดี่ยว โดยแต่ละกลุ่มจะทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ การอ่านหนังสือ การประชุม การพูดคุยอภิปราย และการเรียนออนไลน์ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เหล่านี้แบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมด้านแสง 2) สภาพแวดล้อมด้านสี 3) สภาพแวดล้อมด้านมิติความสูงของการออกแบบภายใน (เพดาน) โดยสภาพแวดล้อมด้านแสง ร้านกาแฟมีการเลือกใช้ทั้งแสงสว่างจากธรรมชาติและแสงสว่างจากการประดิษฐ์ โดยแสงสว่างจากการประดิษฐ์ควรมีค่าความสว่างที่ 400-600 LUX สภาพแวดล้อมด้านสีควรมีการตกแต่งโดยใช้สีกลาง คือ สีที่สามารถอยู่คู่กับทุกๆ โทนสีได้ง่ายและให้ความรู้สึกราบเรียบสะอาดตา เช่น สีขาว สีเทา สีดำ สีน้ำตาล สีเบจ สีครีม และสภาพแวดล้อมด้านมิติความสูงของการออกแบบภายใน (ความสูงของเพดาน) หากต้องการทำให้ภายในร้านเกิดความรู้สึก โล่ง โปร่ง ควรออกแบบเพดานสูง หากต้องการทำให้ภายในร้านเกิดความรู้สึกอบอุ่น มีความเป็นส่วนตัว ควรออกแบบเพดานเตี้ย โดยร้านกาแฟในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิตได้มีการออกแบบสภาพแวดล้อมตามแนวคิดเหล่านี้เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้ สภาพแวดล้อม พื้นที่ ร้านกาแฟ

¹คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ABSTRACT

The research on the design of an environment that promotes learning activities Case study: The coffee shop in Thammasat University, Rangsit Campus. It is a qualitative research. The objectives are: 1) to study the learning activities occurring in the coffee shop 2) to study the environment of the coffee shop that promotes learning activities, As a guideline for coffee shop entrepreneurs who want to open a shop in the educational institution area to apply. In addition, consumers who are students, students can also use these information to make a decision to use the coffee shop service at Thammasat University, Rangsit Campus. It was analyzed with the observation of the behavior of the service users. An in-depth interview of 2 entrepreneurs. An in-depth interview of 6 people who use the service at a coffee shop in Thammasat University, Rangsit Campus. They used a light meter using the Lux Light Meter application to obtain information accurate and true.

The results of the research revealed that the environment is an important to promote learning activities. By learning activities that occur within the coffee shop Thammasat University, Rangsit Campus. There are small groups, large or individual groups, each group doing similar learning activities, such as reading books, meetings, discussions and online learning. The environments that were found these learning activities can be divided into 3 areas: 1) lighting environment 2) color environment 3) interior design height environment (ceiling height). The coffee shop has a selection of both natural and artificial lighting. The artificial lighting should have a brightness of 400-600 LUX. The color environment should be decorated with neutral colors that are easy to match with every tone and give a smooth, clean feel, such as white, gray, black, brown, beige, cream, and the elevation environment of interior design (Height of the ceiling). If you want to make the interior feel open and airy, you should design a high ceiling or if you want to make the shop feel warm and privacy you should be designed for low ceilings. In conclusion, it was found that the coffee shop owners at Thammasat University, Rangsit Campus, are already aware of these environmental factors and have incorporated these concepts into their coffee shop space to encourage learning activities.

KEYWORDS: Learning Activities, Environment, Space, Coffee shop

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัจจุบันธุรกิจร้านกาแฟได้มีการเติบโตมากยิ่งขึ้น จากข้อมูลศูนย์วิจัยกสิกรไทย พบว่าในปี 2560 ธุรกิจกาแฟไทยมีมูลค่าสูงถึง 21,220 ล้านบาทและยังมีแนวโน้มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของ Euromonitor กล่าวไว้ว่าประเทศไทย เป็น 1 ใน 4 ของประเทศในอาเซียนและยังติดอันดับที่ 41 ของโลกที่มีคนบริโภคกาแฟ แต่พฤติกรรมของมนุษย์ในปัจจุบันไม่ใช่เพียงแค่เข้าร้านกาแฟเพื่อไปดื่มกาแฟ ยังมีปัจจัยอื่นที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจที่จะเข้าร้านกาแฟ ไม่ว่าจะเป็นการพบปะผู้คน สังสรรค์ หรือเป็นสถานที่ในการทำงาน ปัจจุบันมีการพัฒนาและออกแบบร้าน

กาแฟเป็นแบบ Coworking space ทำให้มีการขยายกลุ่มเป้าหมายให้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น อย่างเช่น จากกลุ่มเป้าหมายที่มีเพียงผู้ที่ชอบดื่มกาแฟ เป็นผู้ที่ต้องการพื้นที่ทำงาน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เป็นมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตรเน้นการลงมือปฏิบัติจริง โดยรองศาสตราจารย์เกศินี วิฑูรชาติ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (มธ.) กล่าวว่า แม้รูปแบบการดำเนินการบางอย่างจะสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ดีในอดีต แต่นั่นคงไม่ใช่เครื่องการันตีว่าสิ่งเหล่านั้นจะสร้างผลลัพธ์แบบเดิมในปัจจุบัน ด้วยตระหนักถึงความจริงข้อนี้ มธ. จึงพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานในทุกมิติ เพื่อโอกาสในการสร้างผลลัพธ์ทางการศึกษาที่ดีที่สุดและสามารถรองรับความต้องการของเหล่านักศึกษา จึงเป็นที่มาของการพัฒนาพื้นที่ให้สามารถรองรับการเรียนรู้แบบแอคทีฟ (Active Learning) อันหมายถึงพื้นที่การเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของนักศึกษา (MKTEvent, 2561, น.1) เพื่อเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้และเตรียมพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพ ซึ่งก่อนลงมือปฏิบัติงานจริง นักศึกษาต้องการพื้นที่ในการระดมความคิด แลกเปลี่ยนมุมมองซึ่งกันและกัน โดยภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ได้มีการส่งเสริมพื้นที่การเรียนรู้ให้กับนักศึกษา แต่พื้นที่การเรียนรู้ที่ทางมหาวิทยาลัยสร้างขึ้น ไม่สามารถรองรับจำนวนนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยที่มีจำนวนมาก จึงถือว่าเป็นข้อจำกัดในการเข้าใช้บริการ Co-Working Space ภายในมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการเพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ให้กับกลุ่มนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย ซึ่งข้อจำกัดนี้ทำให้ผู้ประกอบการเล็งเห็นถึงโอกาสในการสร้างรายได้ จึงได้ขยายธุรกิจร้านกาแฟเข้ามาภายในบริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

จากการรวบรวมข้อมูลและประสบการณ์ของกลุ่มผู้วิจัยพบว่า สภาพแวดล้อม (Environment) และพื้นที่ (Space) ภายในร้านกาแฟได้ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้ใช้บริการ โดยกลุ่มผู้วิจัยให้นิยามคำว่า สภาพแวดล้อม (Environment) ประกอบด้วยแสง สี และพื้นที่ (Space) ประกอบด้วยมิติความสูงของการออกแบบภายใน (เพดาน) นอกจากนี้วิจัยนี้ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเป็นข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ทั้งในกลุ่มผู้ประกอบการและผู้บริโภค โดยสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปปรับปรุงให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในร้านกาแฟ
2. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของร้านกาแฟที่ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “สภาพแวดล้อมของร้านกาแฟในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ที่ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้” คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- 1) แนวคิดเรื่องสภาพแวดล้อม
- 2) แนวคิดเรื่องแสง
- 3) แนวคิดเรื่องสี
- 4) แนวคิดเรื่องมิติความสูงของการออกแบบภายใน
- 5) แนวคิดเรื่อง Co-Working Space
- 6) แนวคิดการจัดสภาพแวดล้อมกายภาพภายในห้องเรียน

แนวคิดเรื่องสภาพแวดล้อม

ความหมายของสภาพแวดล้อม

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยกล่าวถึงความสำคัญ และความหมายของสภาพแวดล้อมในการทำงานไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

เยาวลักษณ์ กุลพานิช (2533, หน้า 16) สภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวที่เอื้ออำนวยให้คนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนหนึ่งที่สำคัญ คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน สถานที่ทำงาน แสง เสียง อุณหภูมิ และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งได้แก่ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา การบังคับบัญชา ค่าตอบแทนสวัสดิการ และสภาพแวดล้อมอื่นๆ

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2547, หน้า 123) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมของ องค์กร หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ที่อยู่ล้อมรอบองค์กรและสามารถส่งผลกระทบต่อการทำงาน

Robbins (1990, p. 206) ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อม (environment) ว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ภายนอกองค์กร คือ เป็นภาพรวมทั้งหมด

จากความหมายของคำว่าสภาพแวดล้อมที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมหมายถึงสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ให้อยากทำงานหรือเกิดความเบื่อหน่ายในการทำงานได้ ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงานจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขอีกด้วย

แนวคิดเรื่องแสง

การจัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการมองเห็นอย่างชัดเจนถูกต้อง และเกิดความสบาย จึงเป็นเรื่องที่ต้องมีการจัดการแสงสว่างให้ถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะงานนั้นๆ โดยแสงสว่างนั้นต้องมีปริมาณความเข้มข้น แสงที่เหมาะสมและมีคุณภาพสำหรับการมองเห็นงานบางชนิดที่มีขนาดเล็กมาก หรือต้องการความละเอียดสูง ก็จำเป็นต้องใช้แสงสว่างที่มีความเข้มมากกว่างานที่มีขนาดใหญ่หรือประกอบหยาบๆ และแสงสว่างนั้นต้องมีคุณภาพไม่ก่อการส่องสว่างที่รบกวนตา และลานสายตา ปัญหาและอันตรายที่เกิดจากแสงสว่างและผลกระทบต่อผู้ทำงาน (กองการปลอดภัย, 2557) โดยมีการทดลองพบว่าการทำงานภายใต้แสงสว่างที่เพียงพอ ลดความผิดพลาดได้สูงถึง 60% เพราะแสงสว่างช่วยให้ดวงตาสามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ จึงมองเห็นรายละเอียดต่างๆ ได้ชัดเจนและแม่นยำยิ่งขึ้น (flinkone, 2563)

จากการทบทวนวรรณกรรมในประเด็นนี้ สามารถกล่าวได้ว่า แสงที่ใช้ในอาคารมี 3 แบบด้วยกัน

- 1) แสงสว่างเฉพาะทิศทาง คือแสงสว่างที่เน้นเฉพาะจุด เพื่อเพิ่มวิสัยทัศน์และความสามารถในการมองเห็น
- 2) แสงสว่างเพื่อเน้นรูปลักษณ์ คือแสงสว่างที่ต้องการเน้นวัตถุให้มีรูปลักษณ์ที่ดูโดดเด่นมากยิ่งขึ้น
- 3) แสงสว่างเฉพาะทิศทางของกิจกรรมที่ใช้สายตา คือแสงสว่างพอที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละ พื้นที่ได้ดี

และเห็นสิ่งของต่างๆ ได้อย่างชัดเจน

ลักษณะของสี (Color Aspect) คุณภาพสีของหลอด Near-White Lamp จะดูจากคุณลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือสีที่ปรากฏ (Color Appearance) สีที่ปรากฏของแสงจากหลอดไฟ (Lamp Chromaticity) แบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ตามตาราง

ตารางที่ 1: ตารางแบ่งลักษณะคุณภาพสีของหลอดไฟ Near-White Lamp (วรวิวีร์ จินตามะยะกุล, 2557, น.10-11)

สีที่ปรากฏ	อุณหภูมิสีของแสง
อุ่น (Warm)	ต่ำกว่า 3,300K
ปานกลาง (Intermediate)	ระหว่าง 3,300K ถึง 5,300K
เย็น (Cold)	สูงกว่า 5,300K

โดยที่ความสว่าง คือปริมาณความเข้มของแสงบนพื้นผิวต่อหน่วยพื้นที่ ใช้วัดความสว่างของวัตถุที่จะปรากฏในสายตาของมนุษย์ ซึ่งเกิดจากความสว่างของวัตถุที่สะท้อนออกมาในขณะที่มีความส่องสว่าง ซึ่งเรียกว่า “ระดับแสง” คือปริมาณของแสงที่ตกลงบนพื้นผิวหนึ่งหน่วย โดยมีหน่วยเป็นลักซ์ (ศรุดา จิรัฐกุลธนา, 2562, น.14)

อุณหภูมิสีของแสงไฟมีบทบาทต่อการเพิ่มผลผลิตในการทำงานต่างๆ อีกด้วย โดยแสงสีฟ้าในหลอดไฟ Cool White (อุณหภูมิแสง 4,600K ขึ้นไป) ส่งผลในการลดระดับเมลาโทนิิน จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว สร้างสมาธิจดจ่อทำงานได้ดี ช่วยให้เกิดความแม่นยำในการทำงานสูง แต่อาจก่อให้เกิดผลเสียบางประการ เช่น อาการเหนื่อยล้า และอาจสร้างปัญหาในการนอนหลับช่วงกลางคืน ในขณะที่แสงไฟอุณหภูมิแสงระดับกลางหรือ Natural White นั้นมีแสงที่สร้างความรู้สึกอบอุ่นคล้ายมากกว่า ในขณะที่เดียวกัน ยังมีแสงสีฟ้าที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวได้อีกด้วย เหมาะสำหรับใช้ในพื้นที่ทำงานทั่วไป รวมถึงห้องประชุม ห้องระดมความคิด ในขณะที่แสงโทนอุ่นอย่าง Warm White กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายได้ดี อันเป็นภาวะเหมาะสมต่อการทำงานสร้างสรรค์ (Nirvana Daii, 2561, น.1)

แนวคิดเรื่องสี

การตกแต่งโดยใช้สีวรรณะร้อน (Warm Color) ร้านค้าหรือสำนักงานที่ใช้สีประเภทนี้ นอกจากจะช่วยให้หายจากความเฉื่อยชาแล้ว ยังมีส่วนในการสร้างบรรยากาศให้มีความรู้สึกของ Welcome Atmosphere อบอุ่นเป็นกันเอง การใช้สีประเภทนี้ควรเลือกใช้ภายในห้องที่ต้องการกระตุ้นอารมณ์ ความรู้สึก ให้ชีวิตชีวา ส่วนของอาคาร อาทิ ส่วนต้อนรับ ส่วนโรงอาหาร ตลอดจนส่วน Service ต่างๆ มักจะใช้สีโทนนี้กันมาก การใช้สีโทนร้อนในการตกแต่ง ควรจะเลือกใช้ในปริมาณน้อย เมื่อเทียบกับองค์ประกอบรวมของสีภายในทั้งหมด

สีโทนเย็นเป็นสีที่ได้ลอกเลียนสีของธรรมชาติ เช่น สีของท้องทะเลและผืนฟ้า เมื่อนำมาใช้ตกแต่งภายในสีประเภทนี้จึงมีผลช่วยให้สมองผ่อนคลาย ลดความเครียด เป็นสีที่ทำให้เกิดความรู้สึกเปิดโล่งสบาย ระบายความกระวนกระวายและดูมีระเบียบแบบแผน สีโทนเย็นมักจะเหมาะกับการตกแต่งห้องพักผ่อน ห้องน้ำ ตลอดจนห้องทำงานของผู้บริหารที่ต้องการบรรยากาศของความเป็นระเบียบ น่าเชื่อถือ สีโทนเย็นยังช่วยสร้างความรู้สึกในการลดความร้อนได้ทันที

การตกแต่งโดยใช้สีกลาง (Neutral Color) สีกลุ่มนี้เป็นสีที่ไม่ถือว่ายู่วรรณะใดของสีและถือได้ว่าไม่มีเนื้อสีอยู่จริง คือสามารถอยู่คู่กับสีทุกๆ โทนสีได้ง่าย ในขณะเดียวกันก็สามารถใช้สีนี้ตกแต่งได้ทันที สีในกลุ่มนี้ได้แก่ สีขาว สีเทา สีดำ สีน้ำตาล สีเบจ สีครีม เป็นต้น สีกลาง (Neutral Color) ให้ความรู้สึก ราบเรียบ สะอาดตา การตกแต่งในบ้านเรามากใช้สีโทนนี้เป็นหลัก ไม่ว่าจะที่บ้านหรือสำนักงาน การใช้สีประเภทนี้โดยไม่มีการผลิตผสมผสานของสีวรรณะ

อื่นๆ จะทำให้บรรยากาศภายในดูน่าเบื่อ บางครั้งดูหตุหุได้ง่าย การตกแต่งโดยใช้สีประเภทนี้มักจะใช้ในบริเวณที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ เช่น โถง ส่วนกลาง ทางเดิน เป็นต้น

การตกแต่งโดยใช้สี Monotone กลุ่มสีเอกรงค์ หรือสีโมโนโทน มีลักษณะเป็นกลุ่มสีเดียวกันที่แบ่งเป็นหลายโทนสี หรือมีน้ำหนักรอ่อน-แก่ แตกต่างกันไป โดยมีหลักเกณฑ์การใช้คือ เลือกสีจากวงจรัสสี วรรณะใด วรรณะหนึ่ง โดยเลือกสีที่เข้าจัดเป็นสีหลัก แล้วลดความเข้มของสีลง ตามลำดับประมาณ 4-5 ลำดับ เช่น การตกแต่งใช้โทนสีแดง เป็นสีหลัก หรือสีแม่ หลังจากนั้นจะลดความสดของสีลงเป็น แดงอ่อน แดง-ส้ม ส้ม-เหลือง เหลือง ตามต้องการ สีประเภทนี้เป็นสีที่มีโครงสร้างสีไม่รุนแรงและดูกลมกลืนกันได้อย่างดี การเลือกสีประเภทนี้เพื่อการตกแต่งจะทำให้พื้นที่ภายในห้องดูมีความเรียบง่าย และประณีต

การตกแต่งโดยใช้สีตรงกันข้าม (Contrast) การเลือกใช้สีตรงข้ามมาตกแต่ง มีให้เห็นไม่มากนักกับการตกแต่งภายใน ตัวอย่างการใช้สีประเภทนี้ อาทิเช่น การจับคู่เฉดตรงข้าม แดง-เขียว ฟ้ำ-ส้ม เหลือง-ม่วง เป็นต้น สีตรงข้ามจะทำให้ห้องหรือพื้นที่เกิดความน่าสนใจมากกว่ากลุ่มสีอื่นๆ ทั้งนี้การเลือกใช้สีประเภทนี้จะต้องใช้ส่วนการผสมที่เหมาะสม โดยอาจใช้หลักการของอัตราส่วน 70:30 หรือ 80:20 แล้วแต่ความเหมาะสม

การตกแต่งโดยใช้สีพาสเทล (Pastel) สีพาสเทลคือสีในวรรณะต่างๆ ที่เกิดจากการเอาสีขาวมาผสมเพื่อลดความเข้มข้นของเนื้อสีลง สีประเภทนี้เป็นสีที่มีความนิยมในการเลือกใช้สูง เนื่องจากให้ความรู้สึกโปร่งโล่งสบาย สีโทนนี้สามารถสร้างบรรยากาศให้ห้องเกิดอารมณ์ได้ต่างๆ นานา ไม่ว่าจะเป็นนุ่มๆ หวานๆ และโรแมนติก เช่น สีชมพู สีส้มอ่อน สีครีม เป็นต้น การใช้สีที่เหมาะสมกับการตกแต่งนอกจากจะเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีแล้ว ยัง เป็นการแก้ไขปัญหาให้กับพื้นที่ได้อย่างดี ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ใช้ในการวางยุทธศาสตร์ ว่าพื้นที่ที่ต้องการอารมณ์แบบไหน การเลือกสีให้สำนักงานที่สวยงามนั้นไม่มีความจำเป็นและข้อกำหนดตายตัวในการใช้สี อีกทั้งไม่จำเป็นต้องกังวลถึงเรื่อง Trend เพราะเทรนด์เหล่านี้ผ่านมาและผ่านไปตามยุคสมัย (ศุภกิจ มูลประมุข, 2563, น.15-28)

Faber Birren บิดาแห่งวิชาจิตวิทยาการประยุกต์ใช้สี คือชาวอเมริกันผู้ก่อตั้งอาชีพที่ปรึกษาการใช้สีเมื่อปี 1936 เคยกล่าวเอาไว้ว่า “การศึกษาเรื่องโทนสีเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับหลักการจิตวิทยาและวิทยาศาสตร์ เพราะทุกเฉดสีล้วนส่งผลต่อความรู้สึกของมนุษย์” (สีสันในสถาปัตยกรรมกับความรู้สึกของมนุษย์, 2560, น.1)

แนวคิดเรื่องมิติความสูงของการออกแบบภายใน (เพดาน)

Ching และ Binggeli (2012) กล่าวว่า ฝ้าเพดานที่มีความสูง ทำให้เกิดความรู้สึก โโล่ง โปร่ง ฝ้าเพดานเตี้ยทำให้เกิดความรู้สึกเหมือนอยู่ในถ้ำ อับอุน ไม่รู้สึกกลัว มีความเป็นส่วนตัว การรับรู้การใช้พื้นที่ความสูงของฝ้าเพดานก็ไม่ได้มีผลเพียงอย่างเดียว ความกว้าง ความยาว ก็มีส่วนเช่นกันแต่มีผลน้อยกว่า ฝ้าเพดานสูงมักมีโครงสร้างที่ยึดจากระดับพื้นขึ้นไป โครงสร้างของหลังคาก็มีผลต่อความรู้สึกเช่นกัน เช่นหลังคาทรงโค้ง หลังคาทรงโดม ฝ้าเพดานเตี้ย ผลักดันให้ความรู้สึกความเป็นส่วนตัว ถ้าหากเพิ่มเติมแผ่นดูดซับเสียง ทำให้พื้นที่นั้นๆ ไม่เกิดเสียงสะท้อน ช่วยทำให้เกิดความเป็นส่วนตัวมากขึ้น การใส่ลวดลายบนวัสดุก็ช่วยทำให้ฝ้าเพดานเตี้ยมีความน่าสนใจมากขึ้นเช่นกัน (วรวิโรจินตามะยะกุล, 2557, น.15)

แนวคิดเรื่อง Co-Working Space

หลักการออกแบบที่สำคัญของ Co-Working Space มีดังนี้ 1) พื้นที่นั่งทำงานเป็นส่วนตัว ระยะระหว่างแต่ละคนควรมีระยะประมาณ 1.8 - 2 เมตร ซึ่งหากเป็นโต๊ะทำงานในออฟฟิศทั่วไปอาจจะกว้างแค่ประมาณ 1.5 เมตร

แต่อย่าลืมว่า คนที่อยู่ในบริษัทนั้นรู้จักกัน แต่คนที่มาทำงานใน Co-Working Space นั้นมาจากหลากหลาย ซึ่งถ้าจัดให้ที่นั่งชิดกันเกินไป อาจทำให้มีการนั่งที่เว้นที่ ซึ่งจะทำให้คนไม่ยอมมาใช้งานเพราะรู้สึกอึดอัด ซึ่งอาจทำให้ส่งผลให้รายได้ลดลง เพราะฉะนั้น การจัดสรรให้มีจุดเชื่อมต่อสายไฟหรือปลั๊ก ให้เพียงพอและมีระยะห่างตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว จึงเป็นสิ่งสำคัญ 2) พื้นที่ประชุม ในส่วนนี้มักจัดให้มีทั้งแบบเล็กและแบบใหญ่ นั่นคือประมาณ 5-10 คน และ 15-20 คน และที่สำคัญนอกจากคอมพิวเตอร์ส่วนตัวแล้ว ยังต้องมี Projector หรือจอทีวีสำหรับนำเสนองาน ส่งผลให้ลักษณะของปลั๊กไม่เหมือนกันกับปลั๊กสำหรับการนั่งทำงานคนเดียว เพราะคนที่มาใช้งานส่วนใหญ่ที่นั่งรู้จักกัน สามารถใช้อุปกรณ์ร่วมกันได้ 3) ฟังก์ชันพิเศษที่แตกต่างจากที่อื่น Co-Working Space บางที่ยังจัดให้มีพื้นที่ส่วนอื่นๆ อีก เช่น มุมโซฟาสำหรับนั่งพักผ่อนหรือการประชุมแบบสบายๆ Pantry และมุมทานกาแฟ ห้องถ่ายรูปแบบสตูดิโอ ห้องสำหรับทำโมเดลสามมิติ ห้องนอนพัก หรือห้องโทรศัพท์กันเสียงรบกวนผู้อื่น (A & H MEYER, 2563, น.1)

ลักษณะการให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการด้านพื้นที่ทำงานของสถานที่ให้บริการพื้นที่ทำงาน Co-Working Space สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภทดังต่อไปนี้

- 1) พื้นที่ส่วนการทำงานแบบเดี่ยว สำหรับผู้ที่มีคนเดียว ต้องการสมาธิและความเงียบในการทำงานหรืออ่านหนังสือ มีลักษณะเป็นฉากกั้นระหว่างโต๊ะขึ้นมาเพื่อความเป็นส่วนตัวที่มากขึ้น
- 2) พื้นที่ทำงานส่วนกลาง ลักษณะสถานที่เป็นโต๊ะยาว ไม่จำกัดจำนวนผู้ใช้บริการต่อกลุ่ม เปิดโอกาสให้เกิดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนต่างสายอาชีพได้มากขึ้น
- 3) ห้องประชุมขนาดเล็ก พร้อมอุปกรณ์เครื่องฉายภาพ (Projector) พร้อมกระดานไวท์บอร์ดสำหรับการประชุมงาน
- 4) พื้นที่จัดประชุม หรืองานสัมมนา ที่สามารถรองรับจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมได้จำนวนมาก สำหรับบริการเปิดตัวธุรกิจขนาดเล็กจากทำเลที่ตั้ง รูปแบบกลุ่มคนที่เลือกใช้บริการแต่ละสถานที่ หรือลักษณะการให้บริการที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค จึงทำให้ปัจจุบันผู้บริโภคมีทางเลือกในการเข้ารับบริการสถานที่ทำงานที่ตรงกับความต้องการของตนเองมากขึ้น (ปวันรัตน์ อิมเจริญกุล, 2560, น.11)

แนวคิดการจัดสภาพแวดล้อมกายภาพภายในห้องเรียน

ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่เหมาะสมต่อการศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน เช่น สร้างสรรค์ การจัดที่นั่งสำหรับเด็กควรมีลักษณะยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่จัดไม่ควรยึดติดอยู่กับรูปแบบ แบบเดียว และในการจัดตกแต่งสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน ควรมีความแปลกใหม่มีคุณค่าและท้าทายให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมแสดงออกอย่างกว้างขวางทางการศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียน มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนสภาพแวดล้อมทางการเรียนมีผลกระทบโดยตรงและมีผลสนับสนุนช่วยเหลือผู้เรียน สภาพแวดล้อมมีผลกระทบโดยตรงต่อการกระทำกิจกรรมของผู้เรียน คือช่วยอำนวยความสะดวก หรือขัดขวางการกระทำของผู้เรียน การจัดเฟอร์นิเจอร์ และเครื่องมือบางอย่าง ซึ่งอาจเหมาะกับผู้เรียนกลุ่มใหญ่ แต่ไม่เหมาะกับกลุ่มเล็ก ผลกระทบด้านสนับสนุนผู้เรียนส่งผลในด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน คือช่วยทำให้เกิด การตื่นตัวในการเรียน และสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีที่สอดคล้องตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล และลักษณะของกิจกรรม

ประเภทของบรรยากาศแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

- 1) บรรยากาศด้านกายภาพ คือ การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน เช่น การจัดที่นั่งสำหรับเด็กควรมีลักษณะยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่จัด ไม่ควรยึดติดอยู่กับรูปแบบแบบๆ เดียว และในการจัด

ตกแต่งสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน ควรมีความแปลกใหม่มีคุณค่า และท้าทายให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมแสดงออกอย่างกว้างขวาง

2) บรรยากาศด้านสมอง เป็นบรรยากาศที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดแก้ปัญหา คิดหาเหตุผล คิดยืดหยุ่น คิดแปลกใหม่ คิดจินตนาการกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ อาจนำการใช้ท่ายปัญหาพาสุนัขเข้ามาใช้ในชั้นเรียนได้ เช่น ปัญหาพาสุนัขเกี่ยวกับตัวเลข ภาษา หรือรูปภาพและสัญลักษณ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนใช้สมองในการคิดอย่างสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี

3) บรรยากาศด้านอารมณ์ เป็นบรรยากาศที่เกี่ยวข้องกับการช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้สึก มีคุณค่า มีพลัง รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เคารพตนเองและผู้อื่น การทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกดังกล่าว ครูควรต้องมีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน ใจกว้าง รับฟังปัญหาให้ความรู้สึกอบอุ่นและเป็นกันเองกับนักเรียน กล้าคิด กล้าแสดงออกอย่างกว้างขวาง (สมศักดิ์ ภูวิภาดาบรรณ, 2544)

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากการค้นคว้าศึกษางานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคำถามวิจัย สัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลชุดนี้ไปใช้ในการวิเคราะห์ผ่านทฤษฎี Thematic Analysis ซึ่งเป็นการนำแก่นสารข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์กับทฤษฎี เพื่อทำการสรุปและอภิปรายผลข้อมูล

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกร้านกาแฟเพื่อใช้เป็นพื้นที่ในการสำรวจ สังเกตและสัมภาษณ์ จากกลุ่มผู้ใช้บริการและผู้ประกอบการร้าน A และร้าน B ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต โดยร้าน A ประกอบด้วย ผู้ประกอบการ จำนวน 1 คน ผู้เข้าใช้บริการ จำนวน 2 คน และร้าน B ประกอบด้วย ผู้ประกอบการ จำนวน 1 คน ผู้เข้าใช้บริการ จำนวน 4 คน โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาครอบคลุมประเด็น ดังต่อไปนี้

- 1) ขอบเขตด้านสภาพแวดล้อม (Environment) ได้แก่ แสง สี
- 2) ขอบเขตด้านพื้นที่ (Space) ได้แก่ มิติความสูงของการออกแบบภายใน (เพดาน)
- 3) ขอบเขตสถานที่ทำการศึกษาคือ ร้าน A และ ร้าน B ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ใช้การศึกษาวิจัย 1 รูปแบบ ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นแนวทางศึกษาวิจัย โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการใช้กระบวนการสังเกตและศึกษาจากบทสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการ เพื่อตอบคำถามวิจัยในประเด็นเรื่อง “สภาพแวดล้อมของร้านกาแฟในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างไร” ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ดังกล่าวมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดหรือตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย และคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1) ขอบเขตงานวิจัย: การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกร้านกาแฟเพื่อใช้เป็นพื้นที่ในการสำรวจ สังเกตและสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ใช้บริการและผู้ประกอบการร้าน A และร้าน B ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต โดยร้าน A ประกอบด้วย ผู้ประกอบการ จำนวน 1 คน ผู้เข้าใช้บริการ จำนวน 2 คน และร้าน B ประกอบด้วยผู้ประกอบการ จำนวน 1 คน ผู้เข้าใช้บริการ จำนวน 4 คน โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาครอบคลุมประเด็น เพื่อต้องการข้อมูลที่แม่นยำและเป็นความจริง

3.2) ขอบเขตด้านเนื้อหา: แนวคิดเรื่องสภาพแวดล้อม แนวคิดเรื่องแสง แนวคิดเรื่องสี แนวคิดเรื่องมิติ ความสูงของการออกแบบภายใน และแนวคิดเรื่อง Co-Working Space

3.3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย: รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ การสัมภาษณ์ผู้เข้าใช้บริการ และเครื่องมือ Light meter วัดความสว่าง

3.4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5) การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลข้อมูล วิเคราะห์ผ่านทฤษฎี Thematic Analysis ซึ่งเป็นการนำแก่นสารข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์กับทฤษฎี เพื่อทำการสรุปผลข้อมูล

3.6) วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) : เป็นการวิจัยที่แสวงหาความจริงในสภาพที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติ ซึ่งเป็นการศึกษาโดยมองภาพรวมทุกมิติด้วยตัวผู้วิจัยเอง เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่สนใจกับสภาพแวดล้อมนั้น ให้มีความสำคัญกับข้อมูลที่เป็นความรู้สึกนึกคิด คุณค่าของมนุษย์ และความหมายที่มนุษย์ให้ต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัยให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้จากภาพรวมของหลายมิติ ซึ่งมีความหมายตรงกับการวิจัยเชิงธรรมชาติ เป็นการศึกษาโดยไม่มีการควบคุมหรือปรับเปลี่ยนสภาพการณ์ให้เปลี่ยนไปอย่างที่เคยเป็นอยู่

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากิจกรรมการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมของร้านกาแฟภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างไร และเพื่อเสนอแนะการจัดสภาพแวดล้อมของร้านกาแฟที่จะเปิดในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต โดยมีนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เป็นกลุ่มตัวอย่าง สภาพแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ เพราะสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงค้นหาสภาพแวดล้อมว่าส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้แก่ อ่านหนังสือ ประชุม พูดคุย เรียนออนไลน์ และเป็นสถานที่นัดพบ (รอเพื่อน) ซึ่งสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่

สภาพแวดล้อมด้านแสง

ในส่วนของสภาพแวดล้อมด้านแสง ผู้ใช้บริการร้าน A ได้ให้สัมภาษณ์ว่าการเข้าใช้บริการส่วนใหญ่อยู่ในช่วงเที่ยงถึงเย็นโดยเวลาประมาณ 12:00 – 17:00 น. ซึ่งแสงในช่วงที่เข้าใช้บริการเป็นแสงธรรมชาติเนื่องจากทางร้านใช้วัสดุกระจกใส และแสงธรรมชาตินี้ก็ทำให้รู้สึกอบอุ่น มีความคิดว่าสิ่งนี้ช่วยทำให้ตนสามารถนั่งอ่านหนังสือในร้านได้นาน เพราะเคยลองสังเกตตนเองเวลานั่งอ่านหนังสือที่ร้าน รู้สึกว่ามีความแอกทีฟมากกว่าเวลานั่งอ่านที่ห้อง และระยะเวลาในการนั่งอ่านหนังสือส่วนใหญ่จะอยู่ที่ประมาณ 5 ชั่วโมง อีกทั้งแสงธรรมชาติภายในร้านก็ความสว่างเพียงพอ จึงคิดว่าแสงสังเคราะห์จากหลอดไฟ ที่เป็นแสง Warm Light นั้น ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการอ่านหนังสือ และด้วยความที่บริเวณด้านหลังร้าน ใช้วัสดุกระจกที่เปิดรับแสงธรรมชาติได้ดี ก็ทำให้มองเห็นธรรมชาติด้านนอก ส่งผลให้เกิดความรู้สึกว่าไม่อึดอัด เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ได้ดี ทั้งการอ่านหนังสือ การประชุมและการนั่งทำงาน ซึ่งแสงเหล่านี้ทำให้กิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่นในการอ่านหนังสือทำให้สามารถจดจำเนื้อหาได้ไวขึ้น และการทำงานสามารถคิดงานได้เร็วขึ้น ซึ่งผู้สัมภาษณ์กล่าวว่า อาจจะเพราะเป็นช่วงเวลาเช้าๆ บ่ายๆ เลยทำให้รู้สึกว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมจะเปิดรับข้อมูลได้ดี และในส่วนของสภาพแวดล้อมด้านแสง ผู้ใช้บริการร้าน B ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่าส่วนใหญ่เข้าใช้บริการช่วงเย็นถึงกลางคืน เวลาประมาณ 17:00 – 23:00 น. โดยช่วงที่เข้าใช้บริการนั้น

ภายในร้านจะเปิดแสงสังเคราะห์จากหลอดไฟ เป็นแสง Warm Light และคิดว่าการเปิดแสง Warm Light เป็นสิ่งที่ดี เพราะทำให้ไม่ปวดตาเวลาอ่านหนังสือ เนื่องจากกิจกรรมที่เข้ามาจะเป็นการอ่านหนังสือ และคิดว่าการเปิดแสงแบบนี้ ทำให้ตนเองสามารถอ่านหนังสือได้นานกว่าปกติ คือสามารถเข้าใช้บริการร้านทั้งวันเลยก็ได้ อีกทั้งยังสามารถช่วยทำให้จดจำเนื้อหาที่อ่านได้เร็วขึ้นด้วย ในส่วนของผู้ใช้บริการที่เข้ามาใช้บริการเพื่อนั่งทำงาน ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การที่แสงภายในร้านมีจำนวนมาก แต่มีปริมาณที่กำลังพอดีนั้น ทำให้สมองปลอดโปร่ง สามารถคิดงานได้ไวและคิดได้เรื่อยๆ อีกสิ่งหนึ่งที่มีการพูดถึงคือ หากทางร้านใช้ไฟสังเคราะห์สีขาว อาจทำให้การเรียนรู้ของตนเองเป็นไปได้ยากขึ้น เพราะแสงสีขาวทำให้ปวดตา แต่ก็มีผู้ให้สัมภาษณ์ที่เข้าใช้บริการช่วงเวลาบ่ายโมงได้ให้สัมภาษณ์ว่า ช่วงบ่ายทางร้านไม่ได้เปิดแสงมากเกินไป และด้วยความที่วัสดุของร้านเป็นกระจกใส จึงทำให้ภายในร้านมีแสงธรรมชาติจำนวนมาก ซึ่งก็มีความสว่างเพียงพอในการอ่านหนังสือและช่วยกระตุ้นให้ตนเองสามารถทำงานได้อย่างรวดเร็ว

"เพราะแสงธรรมชาติช่วงบ่ายๆ ทำให้การอ่านหนังสือมีประสิทธิภาพมากขึ้น และแสง Warm Light ทำให้ไม่ปวดตาเวลาอ่านหนังสือ" (นางสาว A, 2563)

ผลการวิเคราะห์แสงและความสว่างภายในร้าน โดยใช้เครื่องมือ Light meter เป็นตัววัดความสว่าง

ตารางที่ 2: ตารางสรุปผลการวิเคราะห์ด้านแสงจากธรรมชาติภายในร้าน

วัน/เดือน/ปี	สถานที่	เช้า (09:00-09:05 น.)	กลางวัน (12:00-12:05 น.)	เย็น (16:25-16:30น.)
15/11/63	ร้าน A	496 LUX	483 LUX	219 LUX
15/11/63	ร้าน B	483 LUX	509 LUX	184 LUX

หมายเหตุ: ค่าความสว่างอาจมีการคลาดเคลื่อนในแต่ละวัน เนื่องจากปัจจัยด้านแสงจากธรรมชาติ

สภาพแวดล้อมด้านสี

ในส่วนของสภาพแวดล้อมด้านสี ผู้ใช้บริการร้าน A ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่าปกติเวลามาใช้บริการที่ส่วนใหญ่จะมานั่งอ่านหนังสือเพราะเวลามาอ่านหนังสือที่ร้านนี้แล้วทำให้รู้สึกไม่เครียด สบาย ไม่อึดอัดและโล่ง เวลามาทำงานกับอ่านหนังสือเลยไม่ค่อยกดดัน อ่านได้เรื่อยๆ ทั้งวันแต่ไม่รู้สึกเบื่อ บางทีเข้าใช้บริการตั้งแต่เช้าจนถึงเย็น สิ่งที่ทำให้รู้สึกชอบและสามารถอ่านหนังสือได้นาน มีหลายองค์ประกอบ อย่างเช่นสีที่เป็นโทนขาวบริเวณผนัง สีที่เป็นโทนเทาบริเวณบาร์และโต๊ะ สีที่เป็นโทนเทาจากวัสดุบุบริเวณบาร์ จึงทำให้รู้สึกเย็นสบาย สีภายในค่อนข้างเป็นโทนเดียวกัน จึงทำให้รู้สึกสบายตาเวลามอง และในส่วนของสภาพแวดล้อมด้านแสง ผู้ใช้บริการร้าน B ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่าการเข้าใช้บริการส่วนใหญ่คือมานั่งอ่านหนังสือกับแฟน หรือบางครั้งมานั่งดื่มกาแฟและพูดคุยกับเพื่อน ที่เลือกเข้าใช้บริการร้านนี้เพราะรู้สึกโล่ง สบาย ไม่หดหู่ การตกแต่งภายในร้านเป็นสไตล์ loft มีสีเทาอ่อนๆ และมีความมินิมอล บางครั้งมานั่งอ่านหนังสือตั้งแต่ช่วงเย็นจนถึงเที่ยงคืน หรือบางทีที่ 1 ที่ 2 สามารถนั่งได้นาน รู้สึกสบายๆ ไม่อึดอัด ถึงแม้คนเยอะแต่ก็ไม่ได้ให้ความรู้สึกไม่สบาย อีกทั้งสีผนังเทาหม่นๆ นั้นไม่ทำให้ปวดตาหรือให้ความรู้สึกขัดแย้ง

"โทนสีในร้านทำให้รู้สึกสบายตาในการอ่านหนังสือ สามารถอ่านได้แบบนานๆ โดยไม่รู้สึกปวดตา ทำให้รู้สึกโล่งไม่อึดอัด" (นาย A, 2563)

ตารางที่ 3: ตารางสรุปโทนสีที่ควรใช้ในการออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้

โทนสี	รหัสสี (สีทาบ่าน TOA)	ความรู้สึกของสี
โทนสีขาว	8444	ความรู้สึกราบเรียบ สะอาดตา
โทนสีเทา	8630	

สภาพแวดล้อมด้านความสว่างภายในร้าน

ในส่วนของสภาพแวดล้อมด้านความสว่างภายในร้าน ผู้ใช้บริการร้าน A ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่าความสว่างภายในร้านมีความสว่างที่พอดี เพราะผู้เข้าใช้บริการส่วนใหญ่เคยมาใช้บริการที่ร้านแห่งนี้ทุกช่วงเวลาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นช่วงเช้า กลางวัน และเย็น เลย์รู้สึกถึงความสว่างภายในร้านจัดแสงได้ดี เนื่องจากการตกแต่งของร้านในบริเวณโดยรอบเป็นกระจกโปร่งที่สามารถมองเห็นได้ทั้งภายในและภายนอกร้าน ทำให้แสงจากธรรมชาติสามารถเข้ามาในร้านและช่วยเพิ่มความสว่างให้กับผู้ใช้บริการได้มากขึ้น โดยผู้ใช้บริการได้พูดเป็นเสียงเดียวกันว่าชอบแสงตอนกลางวันมาก เพราะเป็นแสงธรรมชาติที่เหมาะสมกับการทำงาน การประชุม หรือการอ่านหนังสือในช่วงสอบ ซึ่งความสว่างเหล่านี้ได้ช่วยทำให้อ่านหนังสือแล้วไม่ปวดตาและยังรู้สึกสบายตาอีกด้วย และในส่วนของสภาพแวดล้อมด้านความสว่างภายในร้าน ผู้ใช้บริการร้าน B ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่าความสว่างภายในร้านมีความเหมาะสมต่อการทำงานเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการอ่านหนังสือ การนั่งทำรายงานกลุ่ม หรือคุยงานกับเพื่อนๆ เพราะว่าไฟภายในร้านจะใช้แสงไฟที่เป็นแสง Warm Light เวลาได้อ่านหนังสือทำให้รู้สึกไม่ปวดตา สบายตามากกว่าแสงไฟสีขาว ซึ่งทำให้รู้สึกว่าการอ่านหนังสือได้ยาวนานมากยิ่งขึ้น อีกทั้งแสง Warm Light ยังทำให้รู้สึกสมองปลอดโปร่ง เพราะเป็นแสงไฟที่ไม่สว่างจนเกินไป ส่วนใหญ่ผู้เข้าใช้บริการที่กลุ่มผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์มาจะตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า ไม่ชอบแสงที่จ้า (สว่างเกินไป) เพราะจะทำให้รู้สึกปวดตา และทำให้การอ่านหนังสือไม่เข้าใจ อีกทั้งการตกแต่งภายในร้านจะเน้นกระจกใสที่แสงสามารถผ่านเข้ามาในตัวร้านได้ ทำให้ในช่วงตอนเช้าจะรู้สึกว่าการเข้ามาในร้านอย่างเพียงพอ และช่วงเย็นถึงช่วงค่ำ ทางร้านก็ได้เปิดไฟค่อยข้างเยอะและทางร้านก็ได้ใช้หลอดไฟที่เป็นสี Warm Light ก็ยังช่วยให้สบายตา และไม่มีผลกระทบต่อการทำงาน

"Warm Light ไม่สว่างเกินไปจนมองไม่เห็น มันโอเคแล้ว ถ้าสีขาวมันจะจ้า รู้สึกปวดตา อ่านหนังสือไม่รู้เรื่อง" (นางสาว B, 2563)

สภาพแวดล้อมด้านมิติความสูงของการออกแบบภายใน (เพดาน)

ในส่วนของสภาพแวดล้อมด้านมิติความสูงของการออกแบบภายใน (เพดาน) ของร้าน A ผู้ใช้บริการร้าน A ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่าส่วนใหญ่ไม่ค่อยมาใช้บริการที่ร้าน ถ้าจะมา มาอาทิตย์ละ 4-5 วัน และมักมาคนเดียว กิจกรรมการเรียนเป็นการมานั่งอ่านหนังสือ หรือเรียนออนไลน์ ไม่ค่อยมากับเพื่อนสักเท่าไรเพราะส่วนใหญ่เมื่อมากับเพื่อนจะเน้นการพูดคุย ประชุมงาน หรือปรึกษากัน อาจจะเป็นเพราะด้วยร้านมีพื้นที่แคบและทำให้ทุกคนในร้านรู้สึกใกล้กัน จึงเกิดความเกรงใจผู้ใช้บริการท่านอื่นหากพูดคุยเสียงดัง และในส่วนของสภาพแวดล้อมด้านมิติความสูงของการออกแบบภายใน (เพดาน) ผู้ใช้บริการร้าน B ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่าด้วยความสูงของเพดานร้านค่อนข้างโล่งโปร่งทำให้เวลามานั่งทำงานรู้สึกถึงความสบายมากกว่าเพดานที่ต่ำ ช่วยให้การเขียนงาน หรืออ่านหนังสือไหลลื่นอีกด้วย

บางที่นั่งจนลืมเวลาว่าก็โง่งแล้ว มันทำให้ไม่โอ้อัดและไม่รู้สึกหดหู่ ด้วยความสูงของเพดานทำให้การจัดวางเก้าอี้ก็ดูมีระเบียบและไม่โอ้อัด

"ความสูงของเพดาน ทำให้รู้สึกโปร่ง โล่ง สบาย เวลาอ่านหนังสือไม่รู้สึกอึดอัด เวลาอ่านหนังสือจำได้มากขึ้น"
(นางสาว C, 2563)

ตารางที่ 4: ตารางความสูงของเพดานร้าน A และร้าน B

สถานที่	ความสูง (เมตร)
ร้าน A	4 (โดยประมาณ)
ร้าน B	3 (โดยประมาณ)

การจัดสภาพแวดล้อมแบบ Co - Working Space

ในส่วนของ การจัดสภาพแวดล้อมแบบ Co - Working Space ของร้าน A และ ร้าน B พบว่าทั้ง 2 ร้านมีการเอื้ออำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการเข้าใช้บริการที่ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การจัดวางโต๊ะที่เหมาะสมทั้งการประชุมแบบกลุ่มขนาดใหญ่และกลุ่มขนาดเล็ก และมาเพียงคนเดียว นอกจากนี้ยังมีปลั๊กไฟและอินเทอร์เน็ตไร้สาย (Wifi) แต่ด้วยข้อจำกัดในการเช่าพื้นที่ของแต่ละร้านที่คณะผู้วิจัยไปศึกษาทำให้ทั้ง 2 ร้านไม่สามารถจัดวางพื้นที่ระยะห่างของแต่ละโต๊ะได้ตามความเหมาะสมตามการทบทวนวรรณกรรมเรื่องเรื่อง Co-Working Space แต่ทั้ง 2 ร้านมีการแก้ไขปัญหาโดยการจัดวางให้แต่ละโต๊ะหันหลังชนกัน และมีระยะห่าง 1.5 เมตรโดยประมาณ

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผ่านกระบวนการสังเกต ศึกษาจากบทสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการ สัมภาษณ์ผู้ประกอบการและสัมภาษณ์นักศึกษาที่เข้าใช้บริการร้านกาแฟ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นและสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มผู้ใช้บริการ ทำให้คณะผู้วิจัยค้นพบข้อค้นพบที่น่าสนใจ ดังนี้

กิจกรรมการเรียนรู้ที่พบภายในร้านกาแฟ มีทั้งเป็นกลุ่มขนาดย่อม ขนาดใหญ่ หรือเดี่ยว โดยแต่ละกลุ่มจะทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ การอ่านหนังสือ การประชุม การพูดคุยอภิปราย และการเรียนออนไลน์

แนวคิดแสง ในปัจจุบันมนุษย์ใช้พลังงานจากแหล่งกำเนิดแสงสว่าง มี 2 แหล่ง คือ 1. แสงสว่างจากธรรมชาติ (Nature Lighting) 2. แสงสว่างจากการประดิษฐ์ (Artificial Lighting) ซึ่งแนวคิดข้างต้นตรงกับสิ่งที่ร้าน A ออกแบบ โดยเน้นการใช้แสงสว่างจากธรรมชาติเป็นแสงที่ให้ความสว่างภายในร้าน เนื่องจากร้านเปิดให้บริการตั้งแต่ช่วงเช้าถึงช่วงเย็น และร้าน B

แนวคิดสี การตกแต่งโดยใช้สีกลาง คือ สีที่สามารถอยู่คู่กับทุกๆ โทนสีได้ง่าย สีกลุ่มนี้ได้แก่ สีขาว สีเทา สีดำ สีน้ำตาล สีเบจ สีครีม สีโทนนี้ให้ความรู้สึกราบเรียบ สะอาดตา การตกแต่งโดยใช้สีประเภนี้มักจะใช้ในบริเวณที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ เช่น โถง ส่วนกลาง ซึ่งแนวคิดข้างต้นตรงกับสิ่งที่ร้าน A และ B โดยทั้ง 2 ร้าน มีการใช้สีโทนเดียวกัน และผู้ใช้บริการได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการตกแต่งสีภายในร้านไว้ว่า

แนวคิดมิติความสูงของการออกแบบภายใน (เพดาน) ฝ้าเพดานที่มีความสูง ทำให้เกิดความรู้สึก โล่ง โปร่ง ฝ้าเพดานเตี้ย ทำให้เกิดความรู้สึกเหมือนอยู่ในถ้ำ อบอวน ไม่รู้สึกกลัว มีความเป็นส่วนตัว ซึ่งแนวคิดข้างต้นตรงกับสิ่งที่ร้าน B ออกแบบ ซึ่งมีโครงสร้างเป็นเพดานสูง มีความเป็นห้องโถงใหญ่ และตรงกับร้าน A ที่มีการออกแบบเพดานให้ต่ำ เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่เป็นส่วนตัว

แนวคิดการจัดสภาพแวดล้อมแบบ Co-Working Space ทั้ง 2 ร้านจากการทำวิจัยไม่ได้มีระยะห่างระหว่างพื้นที่ 1.8 - 2 เมตรตามที่ได้ตามแนวคิด Co-Working Space ด้วยข้อจำกัดในการเช่าพื้นที่ ทำให้ทั้ง 2 ร้านแก้ไขปัญหาโดยการจัดระยะห่างให้ได้มากที่สุดนั่นคือ ระยะห่าง 1.5 เมตรโดยประมาณ นอกจากนั้น ทั้ง 2 ร้านยังมีการจัดวางกลุ่มโต๊ะภายในร้านให้ผู้เข้าใช้บริการให้อยู่ในลักษณะหันหลังชนกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เรื่องแสง

แสงแต่ละพื้นที่ภายในร้าน B มีความสว่างที่ไม่เท่ากัน แสงบางที่เหมาะสมแก่การอ่านหนังสือ แต่บางที่ไม่เหมาะสมต่อการอ่านหนังสือ และแสงที่เหมาะสมกับการทำงานควรเลือกระดับความสว่างประมาณ 400-600 ลักซ์ จะให้แสงที่ไม่มีมืดหรือสว่างมากเกินไป

2. เรื่องการเป็น Co-Working Space

2.1) ร้าน A ยังขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงาน เช่น เครื่องพิมพ์เอกสาร เครื่องถ่ายเอกสาร และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่มีพื้นที่ประชุม ในส่วนนี้มักจัดให้มีทั้งแบบเล็กและแบบใหญ่ คือประมาณ 5-10 คน และ 15-20 คน

2.2) ร้าน B ยังขาดพื้นที่นั่งทำงานเป็นส่วนตัว ระยะระหว่างแต่ละคนควรมีระยะประมาณ 1.8-2 เมตร และยังขาดการจัดสรรให้มีจุดเชื่อมต่อสายไฟหรือปลั๊กให้เพียงพอและมีระยะห่างตามที่กล่าวไว้ ควรมีการจัดพื้นที่สำหรับการประชุม ในส่วนนี้มักจัดให้มีทั้งแบบเล็กและแบบใหญ่ นั่นคือประมาณ 5-10 คน และ 15-20 คน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไปในอนาคต

1) ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาสภาพแวดล้อมด้านอื่นๆ เช่น ด้านความกว้าง ด้านเสียง และด้านอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ทราบถึงความต้องการของผู้เข้าใช้บริการ และนำผลที่ได้มาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

2) ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ในร้านกาแฟ เพื่อให้เจ้าของธุรกิจร้านกาแฟสามารถนำไปปรับใช้และพัฒนาร้านกาแฟของตนเองได้

3) ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาและเปรียบเทียบผลจากการทำกิจกรรมการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน เพื่อเก็บสถิติว่าสภาพแวดล้อมดังกล่าวเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เข้าใช้บริการ เช่น เกรดเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น

บรรณานุกรม

- กองความปลอดภัยแรงงาน (2563). *แสงสว่างในที่ทำงาน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563, จาก http://122.155.89.37/index.php?option=com_content&view
- พิพัฒน์ จรัสเพชร. (2561). *การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในห้องเรียน เขียนแบบที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชาออกแบบตกแต่งภายใน*. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. สืบค้นจาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/3642/3/phiaphat_jara.pdf
- ปวันรัตน์ อิมเจริญกุล. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการเข้ารับบริการสถานที่ให้บริการ พื้นที่ทำงาน Co-working space ในกรุงเทพมหานคร(รายงานผลการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2555). *รายงานการวิจัย ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดสภาพแวดล้อมภายใน*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร
- วรวิริ์ จินตามะยะ. (2557). *การรับรู้แสงของสภาพแวดล้อมภายใน ที่มีผลต่อรูปแบบ ประโยชน์ใช้สอยและคุณค่าอาคาร กรณีศึกษา: ร้านกาแฟในห้างสรรพสินค้า วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ*
- วิชานา อับดุลละและวุฒิชัย เนียมเทศ. (2563). *การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21 “แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางปฏิบัติ”*. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(2), หน้า 227-246.
- ศุภกิจ มูลประสูข. *สื่อประกอบการเรียนรายวิชาการออกแบบเบื้องต้น*. สืบค้นได้จาก http://www.elca.ssru.ac.th/supakit_mu/pluginfile.php/96/block_html/content/
- เสนห์นุช ก่อสร้าง. (2561). *งานสีและตกแต่ง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2563, จาก <http://bybrandex.com/2018/03/07>
- เอ แอนด์ เอช เมเยอร์. (2563). *หลักการออกแบบที่สำคัญและฟังก์ชันที่ Co-working space ต้องมี*. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563, จาก <https://www.wazzadu.com/article/4308>
- องค์ประกอบศิลป์และหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์. (2556). *แสงสี*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2563, จาก <https://krittayakorn.wordpress.com/2013/03/20/>
- Design Something. *สีล้วนในสถาปัตยกรรมกับความรู้สึกของมนุษย์*. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563, จาก <https://dsignsomething.com/2017/02/21/>
- Nirvana Daiil (2561). *3 บทบาทสำคัญของแสงสว่างที่มีต่อการทำงานของพนักงานออฟฟิศ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563, จาก <https://www.nirvanadaii.com/th/blog/>

มุมมองต่อเพศภาวะกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนรายวิชาเพศวิถีศึกษาภายในสถานศึกษา¹

Gender Perspective and Comprehensive Sexuality Educational (CSE)
System Organization in School

พุดิเมธ แซ่เจียม²

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) มุมมองของครูผู้สอนรายวิชาเพศวิถีศึกษาที่มีต่อมิติด้านเพศภาวะในสังคมปัจจุบัน 2) กระบวนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาเพศวิถีศึกษาในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศภาวะ และ 3) ความเชื่อมโยงระหว่างมุมมองกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศภาวะ รวมไปถึงการหาปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนรายวิชาเพศวิถีศึกษาจำนวน 3 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (snowball sampling) เก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบเจาะลึก (in-depth interview) และการวิเคราะห์จากเอกสาร (documentary analysis) แผนการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มตัวอย่าง โดยยึดหลักเพศภาวะจากแนวปฏิบัติสากลทางวิชาการขององค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เป็นกรอบแนวคิดด้านเพศภาวะของการศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้ความแตกต่างทางสรีระเป็นเกณฑ์ในการกำหนดความเป็นเพศ ซึ่งส่งผลต่อบทบาท การปฏิบัติตน และความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบุคคลต่างเพศภายในสถานศึกษา ทั้งกลุ่มที่เพศสรีระตรงกับบทบาท และไม่ตรงกับบทบาทตามบรรทัดฐานของสังคม 2) กระบวนการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มตัวอย่างใช้การบรรยาย อภิปราย กิจกรรมกลุ่ม และใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งการอภิปรายที่ส่วนใหญ่เป็นการอภิปรายแบบกลุ่มนั้นถูกนำมาใช้ในสัดส่วนมากที่สุดของกิจกรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยแวดล้อมและสาเหตุในประเด็นที่ศึกษา และปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน และมุมมองที่ผู้สอนต้องการสื่อสารต่อประเด็นดังกล่าว 3) กลุ่มตัวอย่างใช้เครื่องแบบซึ่งจำแนกตามเพศสรีระเป็นเครื่องมือในการกำหนดและตัดสินบทบาท โอกาส และความคาดหวังที่กลุ่มตัวอย่างจัดกระทำในชั้นเรียนผ่านการใส่มุมมองของตนในเรื่องเพศแฝงเข้าไปในการเรียนการสอน โดยมีปัจจัยเสริมอื่น ได้แก่ ภาระงานนอกเหนือจากงานสอนที่ส่งผลให้การออกแบบกระบวนการเรียนการสอนนั้นต้องยึดแผนการเรียนการสอนจากหนังสือเรียนของสถานศึกษาเป็นหลัก บทบาทและอำนาจเชิงโครงสร้างการทำงานของกลุ่มตัวอย่างที่มีผลต่ออำนาจในการกำหนดเนื้อหาหรือรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในทางใดทางหนึ่งในการควบคุมวิถีปฏิบัติตามมุมมองของกลุ่มตัวอย่าง

คำสำคัญ: เพศวิถีศึกษา เพศภาวะ กระบวนการจัดการเรียนการสอน

¹งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา วรศ.340 การวิจัยทางการศึกษา (Educational Research)

²นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ABSTRACT

The objectives of this research are to study 1) the perspectives of CSE teachers about gender dimensions at the present 2) the organization of comprehensive sexuality educational system, especially for gender-related contents, and 3) the link between perspectives and educational system for gender-related contents, including to find other factors that affect the educational system.

This qualitative research has been conducted by recruiting a sample group of 3 CSE teachers via Snowball Sampling to collect data through In-Depth Interview and performing Documentary Analysis on the samples' curriculums. The policy guidelines on genders from The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) were implemented as the conceptual framework for this study.

The research indicates that 1) Most of the samples use the physiological differences as a criterion to determine genders, affecting their roles, demeanors and expectations towards the other genders in school, either their sexual appearances correlate or do not correlate with social norms 2) Educational system organized by the samples are lecturing, debating, problem-based learning and group activities, where group debates consume the largest portion of them, in order for the students to analyze environmental factors and origins of the studied issues, as well as to adjust the learning contents in accordance with their interests 3) The sample group demonstrates their perspectives on educational system that uniforms are being used to determine the roles, opportunities and expectations towards a gender, as the samples express them in the classroom by slightly inserting their own gender perspectives into educational system, in addition to other factors i.e. obligations besides teaching that cause educational system to be firmly designed in correlation with the school curriculums, the samples' authority to determine the learning contents or educational system in one way or another.

KEYWORDS: Sexuality Education, Gender, Educational System

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เพศวิถีศึกษารอบด้าน (Comprehensive Sexuality Education: CSE) หรือ “เพศวิถีศึกษา” เป็นกระบวนการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะคิ อารมณ์ และทักษะที่จำเป็นซึ่งช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตทางเพศได้อย่างเป็นสุขและปลอดภัย (Haberland & Rogow, 2015; UNESCO, 2016) การสอนเพศวิถีศึกษาในหลายประเทศ รวมถึงในประเทศไทยนั้นได้ถูกพัฒนาขึ้นโดยองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการเตรียมพร้อมให้เยาวชนมีความรู้และทักษะในด้านดังกล่าวเพื่อการดำเนินชีวิตทางเพศที่ปลอดภัยของประชาคมโลก อันสอดคล้องกับวาระและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal: SDGs) ที่เรียกร้องให้มีการพัฒนาที่ครอบคลุมประชาชนในทุกภาคส่วนโดยไม่

ทั้งใครไว้เบื้องหลัง และให้ทุกคนมีสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียมทางเพศซึ่งเกิดจากการให้ความรู้ถึงสิทธิและความเท่าเทียมทางเพศที่ไม่ถูกจำกัดบทบาทภายใต้เพศสรีระซึ่งจำแนกตามอวัยวะเพศที่มีมาแต่กำเนิด

มีงานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า การเรียนเพศวิถีศึกษาที่เน้นประเด็นด้านเพศภาวะและความเท่าเทียมทางเพศส่งผลด้านสุขภาพดีกว่าการเรียนการสอนที่ไม่ชัดเจนในประเด็นเพศภาวะและมุ่งเน้นเฉพาะการงดเว้นการมีเพศสัมพันธ์เพียงอย่างเดียว เช่น ผลในการลดอัตราการตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมหรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย และมีความรับผิดชอบในเรื่องเพศมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากเนื้อหาและวิธีการสอนที่มุ่งสร้างความเปลี่ยนแปลงและสนับสนุนให้นักเรียนตั้งคำถามต่อบรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพศภาวะ และพัฒนาทัศนคติที่เท่าเทียมทางเพศมากกว่าการมุ่งเน้นงดไปที่ปัจจัยเชิงพฤติกรรมซึ่งจำกัดบทบาทตามเพศสรีระ (Haberland, 2015; Haberland and Rogow, 2015; UNESCO, 2015) สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของการเรียนในโรงเรียนซึ่งส่งผลต่อมุมมองด้านเพศของเด็กและเยาวชน โรงเรียนควรจัดการสอนวิชาเพศวิถีศึกษาโดยครูที่มุ่งมองเปิดกว้างและได้รับการฝึกอบรม เพราะโรงเรียนเป็นช่องทางสำคัญและมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงเพศวิถีศึกษาก่อนเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ (UNESCO, 2018)

การสอนเพศวิถีศึกษาในประเทศไทยได้เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2521 ภายใต้แผนการจัดการเรียนการสอนโดยกระทรวงศึกษาธิการ และได้มีการพัฒนาให้เป็นหลักสูตรเพศวิถีศึกษารอบด้านในปี พ.ศ. 2546 โดยปัจจุบันจัดรวมอยู่ในสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ภายใต้ชื่อรายวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การสอนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเด็กและเยาวชน (Boonmongkon & Thaweessit, 2012) เนื่องด้วยระบบคิดเรื่องเพศของสังคมไทยในปัจจุบันถูกหล่อหลอมและขับเคลื่อนด้วยกรอบการแบ่งเพศภาวะแบบสองขั้ว (Gender Binary) โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดสถานะทางเพศตามเพศสรีระ (Sex) อันเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด สิ่งนี้มีอิทธิพลให้สังคมแบ่งเพศออกเป็นสองขั้วชัดเจน คือ ชายและหญิง โดยส่งผ่านความคาดหวังให้ตัวบุคคลแสดงบทบาททางเพศที่สอดคล้องกับเพศสรีระของตน แนวคิดการแบ่งเพศภาวะแบบสองขั้วในสังคมไทยนั้นเป็นรากฐานในการกำหนดมุมมองในเรื่องเพศที่ยังผูกโยงบทบาทอยู่กับเพศสรีระ จึงส่งผลให้สังคมได้วางเงื่อนไขของเพศตามเงื่อนไขทางเพศสรีระ อันนำไปสู่วิถีปฏิบัติ แบบแผนพฤติกรรม การวางตัว และการป้องกันเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงตามเพศสรีระซึ่งมีความสัมพันธ์กับสถานภาพทางสังคมอื่น (จารุวรรณ คงยศ, 2560) โดยส่งผ่านมุมมองดังกล่าวผ่านการขัดเกลาโดยสถาบันทางสังคมรูปแบบต่างๆ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันสื่อสารมวลชน หรือแม้กระทั่งสถาบันการศึกษา

จากข้อมูลการศึกษาจึงชี้ให้เห็นว่า มุมมองเรื่องเพศภาวะของครูเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของการสอนเพศวิถีศึกษา โดยการสื่อสารเรื่องเพศจากครูผู้สอนที่มีมุมมองต่อเรื่องเพศที่แตกต่างกัน จะหล่อหลอมทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้เรียน และมีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเด็กและเยาวชนที่แตกต่างกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) เนื่องจากมุมมองของครูผู้สอนเป็นตัวชี้แนวทางการตัดสินใจในกระบวนการเรียนรู้ ทั้งการวางแผนการทำกิจกรรมในชั้นเรียน การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน รวมไปถึงการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (Magnusson et al., 1999) โดยเฉพาะทัศนคติและความคิดของครูเรื่องเพศภายใต้ “บรรทัดฐานชายคู่หญิง” รวมถึงจารีตนิยมทางเพศที่เป็นบริบทหลักที่ขับเคลื่อนสังคมไทยในปัจจุบันภายใต้อำนาจในสถานศึกษาล้วนเป็นข้อจำกัดต่อการเรียนการสอนในรายวิชาเพศวิถีศึกษา ดังนั้น ทางผู้ศึกษาจึงสนใจเกี่ยวกับมุมมองของครูผู้สอนรายวิชา “เพศวิถีศึกษา” ที่มีต่อประเด็นด้าน “เพศภาวะ” กับกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน โดยศึกษาถึงความเชื่อมโยงระหว่างมุมมองด้านเพศภาวะกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน และหาถึงปัจจัยแวดล้อมอื่นที่มี

อิทธิพลต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพศวิถีศึกษาของครูผู้สอน การศึกษานี้จะชี้ให้เห็นและวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบกับความสัมพันธ์ในทัศนคติดังกล่าวและขยายความคิดใหม่เพื่อปรับเปลี่ยนครูผู้สอนให้มีทักษะการสอนเพศวิถีที่เปิดกว้างขึ้น ซึ่งผู้มีอำนาจเชิงนโยบายการจัดการศึกษาสามารถใช้ผลการศึกษานี้เป็นเครื่องมือในการทบทวนถึงเป้าหมายของการและวิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาและรับทราบถึงแนวปฏิบัติ อันเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมุมมองต่อเพศภาวะตามหลักประชาคมโลกที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษามุมมองของครูผู้สอนรายวิชาเพศวิถีศึกษาที่มีต่อมิติด้านเพศภาวะในสังคมปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาเพศวิถีศึกษาในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศภาวะ
3. เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างมุมมองกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศภาวะ และบริบทของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิยามของเพศ ความหลากหลายทางเพศ และที่มาของแนวคิดเรื่องเพศในประเทศไทย

เพศใช้ในการกำหนดโดยธรรมชาติไม่ แต่เป็นการประกอบสร้างทางสังคมโดยใช้ชุดความรู้ทางชีววิทยามาเป็นตัวกำหนด ซึ่งอวัยวะเพศและรูปลักษณ์ร่างกายอันเป็นความแตกต่างทางชีววิทยากำหนด “เพศสรีระ” (Sex) ความแตกต่างระหว่างเพศสรีระนำไปสู่กระบวนการหล่อหลอมผ่านสถาบันทางสังคม และใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือขับเคลื่อน จากสถาบันครอบครัว ค่านิยมจากสถาบันสื่อสารมวลชน หรือภาพต้นแบบพฤติกรรมที่นำไปสู่การเลียนแบบ ซึ่งเมื่อผ่านกระบวนการหล่อหลอม หญิงและชายซึ่งถูกจำแนกตามเพศสรีระจะเป็นตัวกำหนดความคิด ทัศนคติ พฤติกรรม และบทบาทที่แตกต่างกัน จึงกล่าวได้ว่า เพศสรีระเป็นชุดความรู้ทางชีววิทยาที่แตกต่างด้วยการหล่อหลอมทางสังคม (พิมพัลย์ บุญมงคล และคณะ, 2541) ทำให้เกิด “เพศภาวะ” (Gender) ซึ่งเป็นเพศที่ถูกกำหนดโดยเงื่อนไขทางสังคม รวมไปถึงการปลูกฝังหล่อหลอมทางวัฒนธรรมเพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบาททางสังคมภายใต้วัฒนธรรมนั้น และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาวะการณ์และเงื่อนไขทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยแม้ว่าบทบาทดังกล่าวนั้นส่วนใหญ่จะถูกกำหนดและจำแนกตามความแตกต่างทางเพศสรีระ แต่บทบาททางสังคมเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่บุคคลได้เรียนรู้ผ่านแหล่งต่างๆ มาตั้งแต่กำเนิด จนกระทั่งเป็นแนวคิดที่ปลูกฝังเข้าไปในแบบแผนพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆ อันส่งผลต่อบทบาททางเพศ (Gender Role) ที่มีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละบริบทของสังคม ทั้งยังรวมถึงโอกาสของบุคคลในการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ และมีสิทธิ อำนาจ ความรับผิดชอบ รวมถึงมาพร้อมความคาดหวังจากสังคมที่แตกต่างกันออกไป (อารยา อินทรวรานนท์, 2547)

ทั้งนี้ แนวคิดเรื่องบทบาททางเพศของไทยนั้นถูกนำมาใช้ในช่วงรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีการส่งขุนนางไปศึกษาองค์ความรู้จากต่างประเทศเพื่อให้เกิดอารยธรรมที่ทัดเทียมกับชาติมหาอำนาจตะวันตก รวมไปถึง “ค่านิยมของความเป็นเพศ” ซึ่งรับเอาแนวคิดมาจากประเทศอังกฤษในยุคสมัยของพระเจ้าวิกตอเรียที่ 1 (นภาพรณ์ หะวานนท์, อีริวัลย์ วรธนโณทัย, 2555) ซึ่งได้ให้คุณค่าของแต่ละบุคคลไว้ตามเพศกำเนิดของแต่ละบุคคล โดยแบ่งตามลักษณะทางกายภาพ คือ เพศชายและเพศหญิง และยังรวมถึงความสัมพันธ์ของบุคคลทั้งสองเพศที่ถูกกำหนดไว้นั้นจะต้องเป็นความสัมพันธ์ที่มุ่งเน้นการสืบทอดเผ่าพันธุ์เป็นสำคัญ ส่งผลต่อชุดความคิดของสังคมที่ให้คุณค่ากับ “รักต่างเพศ”

(Heterosexual Discourse) เนื่องจากเป็นความสัมพันธ์ที่สามารถให้กำเนิดเผ่าพันธุ์ที่จะดำรงชุดคุณค่าในสังคมนั้นเอาไว้ได้ (สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์, 2544) และรวมไปถึงค่านิยม “ผัวเดียวเมียเดียว” (Monogamy) ส่งผลให้ค่านิยมเรื่องเพศนี้จึงกลายเป็นบรรทัดฐานหลักของสังคม และสมาชิกของสังคมนั้นจะต้องยึดถือชุดคุณค่าดังกล่าว โดยมีนักวิชาการหลายคนได้ชี้ให้เห็นถึงการเผยแพร่ของแนวคิดความหลากหลายทางเพศในประเทศ ซึ่งสามารถแบ่งช่วงได้เป็น 2 ช่วงหลัก ช่วงแรกราวทศวรรษ 2490 ถึง 2530 โดยกลุ่มจิตแพทย์และนักจิตวิทยาซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมรักร่วมเพศ (Homosexual) การอธิบายพฤติกรรมด้วยแนวคิดจากบุคคลสายวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดการอธิบายว่าเพศที่ไม่ใช่ชายและหญิงนั้นเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศและเป็นปัญหาสังคมเป็นสิ่งที่ใหม่มาจากตะวันตกและไม่เคยมีมาก่อน โดยทำงานร่วมกับความเชื่อทางพุทธศาสนาในเรื่องของกรรมในชาติปางก่อน การทำงานร่วมกันของความรู้ทางจิตเวชศาสตร์กับพุทธศาสนาได้นำไปสู่การสร้างวาทกรรมเรื่อง “ผิดเพศ” และ “ผิดธรรมชาติ” ส่งต่อและแพร่หลายไปยังสถาบันครอบครัวกับสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นสถาบันพื้นฐานที่รับอิทธิพลจากศาสนาโดยตรง และกลายเป็นความรู้กระแสหลักที่สร้างมายาคติให้กับกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ แต่เมื่อมีทฤษฎีเฟมินิสต์ (Feminism) และทฤษฎีหลังโครงสร้างนิยมในสังคมไทย (Post-structuralism) ส่งผลให้เกิดการรื้อสร้างและตรวจสอบมายาคติที่มีต่อกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศว่าเป็นความรู้ที่ใช้รองรับอำนาจของอำนาจปิตาธิปไตยและบรรทัดฐานรักต่างเพศ และมองพฤติกรรมเหล่านี้ในฐานะอัตลักษณ์ของเพศภาวะและเพศวิถี (Gender and Sexual Identity) ซึ่งนำไปสู่การสร้างข้อสรุปพฤติกรรมทางเพศในสังคมไทยทำ พฤติกรรมรักต่างเพศกับพฤติกรรมรักเพศเดียวกันเป็นเพศวิถีแบบคู่ตรงข้ามที่มีอยู่โดยธรรมชาติ และมักเชื่อว่าคนรักเพศเดียวกันจะมีพฤติกรรมข้ามเพศรวมอยู่ด้วย กะเทยในสังคมไทยจึงถูกจัดอยู่ในกลุ่มเกย์ การเชื่อในหมวดหมู่ของเพศถูกอธิบายว่า เพศวิถีบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ทางเพศ และเพศวิถีของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามประสบการณ์ ซึ่งส่งผลให้กลุ่มเพศทางเลือก เช่น กะเทย ทอม ดี เลสเบียน ถูกเรียกว่า เพศทางเลือก และกลายเป็นความหลากหลายทางเพศซึ่งเป็นคำอธิบายที่กลุ่มเคลื่อนไหวทางสิทธิของความหลากหลายทางเพศใช้เป็นอุดมการณ์ทางสังคมและใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองตามแนวคิดการเมืองของอัตลักษณ์ (Politic of Identity) (นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2556) ดังนั้นเรามักจะได้ยินคำว่า กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศจะถูกปฏิเสธเพราะความเบี่ยงเบนทางเพศ สังคมควรยอมรับคนกลุ่มนี้ เพราะไม่ว่าจะเพศใดก็มีสิทธิในความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับหญิงชาย (Jackson, 1997, Jackson and Cooks, 1999 และนฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2553, 2555, 2556)

แม้สังคมไทยในปัจจุบันจะนำเสนอภาพของความหลากหลายทางเพศมากขึ้น แต่ภาพความหลากหลายทางเพศที่ปรากฏนั้น แท้จริงแล้วบุคคลยังคงมี 2 เพศคงเดิม กล่าวคือ ชายและหญิง โดยยึดตามลักษณะภายนอกของบุคคลที่มองผ่านภาพความคาดหวังของสังคม หาใช้สิ่งที่เป็นเนื้อตัวแท้จริงของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศไม่ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอหาร, 2554) และจะต้องประพฤติปฏิบัติตนภายใต้กรอบของจารีต ประเพณี หรือค่านิยมบางประการที่ครอบทับ เช่น ค่านิยมด้านอาชีพ โดยเฉพาะในอาชีพที่มีข้อบังคับอันเคร่งครัด ตัวอย่างกรณีของอาชีพครู ซึ่งแม้ว่าสังคมจะให้การยอมรับในความแตกต่างทางเพศ แต่ครูซึ่งอยู่ในฐานตัวตนแบบและผู้ให้ความรู้ในด้านวิชาการ ศิลปะ และเป็นผู้ปลูกฝังคุณลักษณะที่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมให้แก่เด็กเรียน (จรงค์วิเศษ ทะพิงค์แก, 2556) ดังนั้น การแสดงบทบาทของครูจึงต้องเป็นไปตามภาพความคาดหวังของสังคม ทั้งในเรื่องของการแต่งกาย บุคลิก ลักษณะพฤติกรรม โดยต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งหมายถึงการเป็นไปตามภาพที่สังคมคาดหวังให้แก่ผู้เรียน การที่ครูเป็นกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศในด้านเพศภาวะหรือเพศวิถี การที่จะแสดงพฤติกรรมใดๆ ต่างยังต้องอยู่ในกรอบของสังคม และครอบทับด้วยกรอบของวิชาชีพที่เป็นตัวคอยกำหนดและควบคุมการแสดงออกเหล่านั้นให้เป็นที่ไป

ตามบรรทัดฐานของสังคมอีกทางหนึ่ง ซึ่งสิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงบริบทของเพศทางเลือกในสังคมไทยในการเลือกที่จะเปิดเผยตนเอง หรือแสดงความเป็นตัวตนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั้น ต่างขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมและมุมมองของคนภายใต้วงสังคมที่มีต่อเพศในมิติต่างกัน

เพศภายใต้กรอบของสถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษาเป็นอีกสถาบันที่มีความสำคัญต่อการสร้างตัวตนของบุคคล ซึ่งการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเพศผ่านรายวิชาและนโยบายของสถานศึกษาในสังคมไทยในปัจจุบันนั้นมุ่งเน้นไปที่การอธิบายเพียงระบบการทำงานของอวัยวะในระบบสืบพันธุ์ กลไกของระบบสืบพันธุ์มนุษย์ วิธี การคุมกำเนิด โรคติดต่อที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ กล่าวคือ การทำความเข้าใจนั้นมุ่งเน้นไปที่การแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางเพศสรีระของชายและหญิงเป็นสำคัญ (จรงค์วิชัย ทะพิงค์แก, 2556) และไม่สามารถที่จะให้ความรู้กับผู้เรียนได้เท่าที่ควร รวมไปถึงข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นด้านความหลากหลายทางเพศที่ค่อนข้างจำกัด จากการศึกษาของปิยรัตน์ มาร์แต็ง (อุษณีย์ ธโนศวรรย์, 2554; อ่างถึง ปิยรัตน์ มาร์แต็ง, 2546) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการให้การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในประเด็นด้านความหลากหลายทางเพศ พบว่า หลักสูตรในระดับทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นนั้นไม่ได้มีการกล่าวถึงเรื่องของคนรักเพศเดียวกัน โดยมีปรากฏเฉพาะในหลักสูตรของมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจในประเด็นความหลากหลายทางเพศถูกจำกัดโดยหลักสูตรการศึกษา ลักษณะเช่นนี้ส่งผลให้ผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางเพศนั้นถูกจำกัดการเข้าถึงข้อมูลในการทำความเข้าใจถึงวิถีชีวิตของตนอย่างเหมาะสมและอย่างมั่นใจภายใต้รั้วของสถานศึกษา (จรงค์วิชัย ทะพิงค์แก, 2556) รวมไปถึงการไม่มีผู้มีความรู้คอยให้คำแนะนำซึ่งอาจส่งผลให้ผู้เรียนนั้นได้รับข้อมูลทางด้านเพศที่ผิดไปจากประเด็นที่แท้จริง ทั้งการปฏิบัติ การวางตัว รวมไปถึงการดูแลสุขอนามัยทางเพศที่ถูกต้อง รวมถึงการจัดการศึกษาในประเด็นเรื่องเพศของผู้สอน กล่าวคือ ความคิดความเชื่อของผู้จัดการศึกษาที่ยังคงยึดติดและครอบงำด้วยความเชื่อเรื่องความเหมาะสมในการเข้าถึงข้อมูลเรื่องเพศ จะส่งผลให้ผู้สอนนั้นละเลยในการที่จะให้ความรู้ที่ครบถ้วน หากแต่เป็นการให้ข้อมูลเพียงบางส่วนเท่านั้น จากงานวิจัยของสุนันท์ ซอมรัมย์ (2541) ซึ่งศึกษาเจตคติที่มีต่อครูที่มีมุมมองด้านเพศภาวะต่างจากไปบรรทัดฐานของสังคม รวมไปถึงครูที่สังคมมองว่าเบี่ยงเบนทางเพศผ่านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาพบว่าครูนั้นถูกผู้ปกครองมองเห็นว่ามีความรู้ความสามารถ มีทักษะการเข้าสังคมด้านจิตใจและอารมณ์อยู่ในระดับเป็นที่ยอมรับของสังคมได้ หากแต่ในด้านของการเป็นตัวต้นแบบ ทั้งครูด้วยกันเอง ผู้ปกครอง และนักเรียนมีทัศนคติในระดับไม่ดีนักเนื่องจากยังคงมองภาพลักษณ์ของครูในฐานะการเป็นตัวต้นแบบที่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมในมุมมองเรื่องเพศซึ่งสะท้อนผ่านมายังภาพลักษณ์และการแสดงออกในรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาของผู้เรียน แม้ว่าปัจจุบันจะเปิดรับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเพิ่มขึ้น แต่ทัศนคติต่อบุคคลในแง่ของเพศที่มีความหลากหลายนั้นยังคงมองในเชิงปัจเจกบุคคล กล่าวคือ บางกลุ่มยังคงมีอคติต่อภาพลักษณ์ของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศอยู่ (Vander Zander, 1996) ดังนั้น การดำเนินชีวิตภายใต้วิถีความเป็นครูตามความคาดหวังของสังคมได้ต้องปรับตัวให้เหมาะสมกับภาพลักษณ์และมุมมองที่สังคมได้กำหนดไว้ตามบรรทัดฐาน เพื่อเป็นไปตามความคาดหวังในประเด็นต่างๆ ของสังคม สิ่งนี้ยังเป็นจำกัดการกล่าวถึงประเด็นเรื่องเพศที่เปิดอิสระต่อมุมมองในรั้วสถานศึกษาให้แคบลง และเป็นประเด็นเฉพาะเท่านั้น

นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า มีปัจจัยหลายประการซึ่งส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนเพศวิถีศึกษาโดยในงานวิจัยที่ศึกษาข้อมูลเรื่องเพศศึกษาของนักเรียน ครู และผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน

ไม่เคยได้รับข้อมูล/การทำความเข้าใจ/การสอนในสิ่งที่ถูกต้องเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ สิทธิทางเพศ ทักษะที่จำเป็นในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ หรือการคุมกำเนิดที่ถูกต้อง โดยกลุ่มตัวอย่างครูและผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่าการสอนเพศศึกษาเป็นการป้องกันความเสี่ยงทางเพศที่ดีแก่วัยรุ่น และมองในแง่ของสิ่งที่อาจส่งเสริมให้ผู้เรียนนั้นมีเพศสัมพันธ์กันมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดเรื่องความรู้และทักษะของครูผู้สอนซึ่งมีชุดความรู้และกรอบแนวคิดทางเพศที่จำกัด ยังคงใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบเน้นให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาและปฏิบัติอย่างเชื่องช้ามากกว่าการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการตัดสินใจ หลักสูตรที่มีเวลาสำหรับเพศวิถีศึกษาที่จำกัด ไม่สามารถใช้กิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอนประกอบอย่างเหมาะสมที่ช่วยเสริมทักษะการคิดของผู้เรียน เช่น กรณีศึกษาการจัดกิจกรรมการอภิปรายกลุ่ม นอกจากนี้ องค์ความรู้เรื่องเพศของครูผู้สอนก็เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิธีการส่งต่อชุดความรู้ให้กับผู้เรียนอีกด้วย (วัลยา ธรรมพนิชวัฒน์, 2561) งานวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นปัญหาของการใช้รายวิชาเพศวิถีศึกษาในฐานะ “เครื่องมือป้องกันปัญหาทางเพศของผู้เรียน” มากกว่า “เครื่องมือทำความเข้าใจความแตกต่างและหลากหลายในอัตลักษณ์ทางเพศของบุคคล” ซึ่งผู้จัดทำเห็นว่า วิธีคิดดังกล่าวนี้ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและการส่งต่อชุดความคิดเรื่องเพศแก่ผู้เรียนไม่มากนัก อันเป็นหนึ่งในที่มาของการศึกษาในประเด็นข้างต้น

เพศวิถีศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่า กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความหมายของเพศวิถีศึกษา (Sexuality Education) กระทรวงศึกษาธิการ ความว่า “กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับเพศที่ครอบคลุมพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ การทำงานของสรีระ และการดูแลสุขภาพอนามัย ทัศนคติ ค่านิยม สัมพันธภาพ พฤติกรรมทางเพศ มิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อวิถีชีวิตทางเพศ เป็นกระบวนการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความคิด ทัศนคติ อารมณ์ และทักษะที่จำเป็นสำหรับบุคคล ที่ช่วยให้สามารถเลือกดำเนินชีวิตทางเพศอย่างเป็นสุขและปลอดภัย สามารถพัฒนาและดำรงความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างมีความรับผิดชอบและสมดุล” (ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน, 2558) ซึ่งมีองค์ประกอบหลักที่สอดคล้องกับวาระและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal) ในปี พ.ศ. 2573 โดยการสอนเพศวิถีศึกษา (ในยุคนั้นเรียกว่า “เพศศึกษา”) เริ่มต้นขึ้นในประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2521 โดยบรรจุไว้ในหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการอย่างเป็นทางการครั้งแรกในหลักสูตรการศึกษาประจำปี พ.ศ. 2521 และเข้ามาในฐานะเครื่องมือแก้ไขปัญหาทางเพศ เช่น เรื่องปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และการติดเชื้อเอชไอวีในเยาวชนเป็นสำคัญ ซึ่งการเรียนการสอนเพศวิถีศึกษานั้นต้องมีองค์ประกอบหลัก 10 ประการ โดยอ้างอิงจากวาระและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal) ในปี พ.ศ. 2573 ดังนี้

1. **องค์ความรู้ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์** กล่าวคือ เนื้อหาของเพศวิถีศึกษามาจากข้อเท็จจริงและหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ เพศวิถี และพฤติกรรมของมนุษย์

2. **เนื้อหามุ่งเน้นไปที่กระบวนการศึกษาอย่างค่อยเป็นค่อยไป** กล่าวคือ การเรียนการสอนเพศวิถีศึกษานั้นต้องเป็นกระบวนการศึกษาต่อเนื่องที่เริ่มจากการเรียนรู้ตั้งแต่อายุน้อย แล้วค่อยๆ เสริมข้อมูลใหม่โดยต่อยอดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้วตามแนวการจัดหลักสูตรการศึกษาแบบเกลียว (Spiral Curriculum)

3. **เนื้อหาเหมาะสมและสอดคล้องกับวัยและพัฒนาการของผู้เรียน** กล่าวคือ เนื้อหาของเพศวิถีศึกษาต้องตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นและศักยภาพของเด็กและเยาวชนที่เปลี่ยนแปลงไปตามอายุที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบด้วย

ไปด้วยหัวข้อที่สอดคล้องกับพัฒนาการและเหมาะสมกับสุขภาพและสุขภาวะของผู้เรียนมากที่สุด ครอบคลุมพัฒนาการที่หลากหลาย สามารถปรับเนื้อหาได้ในกรณีที่พัฒนาการด้านความนึกคิดและอารมณ์เกิดความล่าช้า และนำเสนอในช่วงเวลาที่ผู้เรียนซึมซับองค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์และความสัมพันธ์ได้ดีที่สุด

4. มีเนื้อหาที่อยู่ในรูปแบบของหลักสูตร กล่าวคือ เพศวิถีศึกษาในรูปแบบหลักสูตรที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของนักเรียน ตัวหลักสูตรนั้นจะต้องประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การพัฒนาวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การนำเสนอแนวคิด และการนำเสนอเนื้อหาสำคัญอย่างชัดเจนเป็นระบบ โดยอาจเป็นการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนหรือนอกระบบโรงเรียนก็ได้เช่นกัน

5. ผู้เรียนได้รับข้อมูลทางเพศที่ครอบคลุมและรอบด้าน กล่าวคือ เพศวิถีศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีที่รอบด้าน ถูกต้อง มีหลักฐานสนับสนุน และเหมาะสมกับช่วงวัย โดยครอบคลุมประเด็นสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ และรวมไปถึงกายวิภาค สรีรวิทยาของระบบเพศและระบบสืบพันธุ์ การเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ การมีประจำเดือน การเจริญพันธุ์ การคุมกำเนิดแบบใหม่ การตั้งครรรภ์และการคลอดบุตร และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์รวมถึงเอชไอวี/เอดส์ เป็นต้น เพศวิถีศึกษามีความครอบคลุมหัวข้อต่างๆ ที่สำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของตัวผู้เรียน ตลอดจนเนื้อหาที่อาจมีความท้าทายในบางบริบทสังคมและวัฒนธรรม และเพศวิถีศึกษายังส่งเสริมการสร้างพลังความเชื่อมั่นให้แก่ผู้เรียน ด้วยการเพิ่มทักษะการวิเคราะห์ การสื่อสาร และทักษะชีวิตอื่นๆ เพื่อสร้างเสริมสุขภาพและสุขภาวะเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ เช่น เพศวิถี สิทธิมนุษยชน ชีวิตครอบครัว และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดีและเคารพซึ่งกันและกัน ค่านิยมร่วมและค่านิยมส่วนตัว บรรทัดฐานทางวัฒนธรรมและสังคม ความเท่าเทียมทางเพศ การไม่เลือกปฏิบัติ พฤติกรรมทางเพศ ความรุนแรงและความรุนแรงเนื่องจากเพศภาวะ ความยินยอมและสิทธิในเนื้อตัวร่างกาย การล่วงละเมิดทางเพศและการปฏิบัติที่เป็นโทษ เช่น การแต่งงานตั้งแต่ยังเป็นเด็กอายุน้อย หรือการถูกบังคับแต่งงาน และการขลิบหรือตัดอวัยวะเพศหญิง เป็นต้น ซึ่งคำว่า “ครอบคลุมรอบด้าน” ในที่นี้ ยังหมายถึงความกว้างและความลึกของทั้งหัวข้อและเนื้อหาที่สอนตลอดทั้งช่วงของการศึกษา ไม่ใช่เพียงแค่มบทเรียนหรือการหยิบยกขึ้นมาพูดครั้งเดียวแล้วจบ

6. มุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจโดยยึดหลักสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ เพศวิถีศึกษาช่วยต่อยอดและส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนสากล ซึ่งรวมถึงสิทธิของเด็กและเยาวชน และสิทธิของมนุษย์ทุกคนในการมีสุขภาพ การได้รับการศึกษา และการเข้าถึงข้อมูลอย่างเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติ ดังนั้น การสอนเพศวิถีศึกษาตามแนวทางสิทธิมนุษยชนจึงช่วยเพิ่มความตระหนักให้เยาวชนได้รู้จักถึงสิทธิของตน ยอมรับและเคารพสิทธิของผู้อื่น และปกป้องสิทธิของผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิด้วย การทำให้เยาวชนทุกคนนั้นสามารถเข้าถึงเพศวิถีศึกษาอย่างเท่าเทียมนี้ นับว่าเป็นการให้ความเคารพต่อสิทธิของเยาวชนในการมีสุขภาพในมาตรฐานสูงสุดเท่าที่จะบรรลุได้ รวมไปถึงความสามารถในการตัดสินใจเรื่องเพศอย่างปลอดภัย รับผิดชอบและเคารพผู้อื่น โดยปราศจากการบังคับและความรุนแรง รวมถึงสิทธิของเยาวชนในการเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการดูแลตนเอง

7. เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมบรรทัดฐานซึ่งยึดหลักความเท่าเทียมทางเพศ กล่าวคือ เพศวิถีศึกษาครอบคลุมบรรทัดฐานทางเพศภาวะที่นำไปสู่ความไม่เท่าเทียมซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสุขภาวะ การป้องกันเอชไอวี โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การตั้งครรรภ์โดยไม่พร้อม และความรุนแรงเนื่องจากเพศภาวะของเด็กและเยาวชน เพศวิถีศึกษายังสนับสนุนความเท่าเทียมทางเพศด้วยการทำให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญและความหลากหลายของเพศภาวะของมนุษย์ โดยการพิจารณาถึงบรรทัดฐานทางเพศภาวะที่หล่อหลอมโดยวัฒนธรรม สังคม และชีววิทยา

ทั้งที่แตกต่าง ละคล้ายคลึงกัน การส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมและเคารพ เห็นอกเห็นใจและเข้าใจกัน ด้วยเหตุนี้ การบูรณาการมุมมองด้านเพศภาวะเข้าไปในหลักสูตรเพศวิถีศึกษานี้ถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนเพศวิถีศึกษานั้นมีประสิทธิภาพ

8. ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมและบริบทของพื้นที่ กล่าวคือ เพศวิถีศึกษาช่วยให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์ด้วยความเคารพและความรับผิดชอบ โดยการพิจารณา ทำความเข้าใจ และทำทลายผลกระทบของโครงสร้าง บรรทัดฐาน และพฤติกรรมทางวัฒนธรรมต่อทางเลือกและความสัมพันธ์ของมนุษย์ในบริบทเฉพาะอีกด้วย

9. มุ่งเน้นไปที่การสร้างการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้เป็นไปในทางที่ดี กล่าวคือ เพศวิถีศึกษามุ่งสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเอื้ออาทร ด้วยการเสริมสร้างพลังให้กับผู้เรียนและชุมชนสนับสนุนทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และทำให้เยาวชนรู้สึกมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมากขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนสำรวจและบ่มเพาะค่านิยมและทัศนคติเชิงบวกต่อสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ และพัฒนาคุณค่าในตนเองและความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียมทางเพศ ยิ่งไปกว่านั้น เพศวิถีศึกษาช่วยให้เยาวชนรู้จักรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและพฤติกรรมของตนเอง และผลที่อาจส่งถึงผู้อื่น อีกทั้งสร้างทักษะและทัศนคติที่ช่วยให้เยาวชนปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ การยอมรับอดกลั้นต่อความแตกต่าง และเห็นอกเห็นใจ โดยไม่ขึ้นกับชาติพันธุ์ เชื้อชาติ สถานะทางสังคม เศรษฐกิจหรือการเข้าเมือง ศาสนา ความพิการ วิถีทางเพศ อัตลักษณ์หรือการแสดงออกทางเพศ หรือลักษณะของเพศทางกายภาพอีกด้วย

10. เนื้อหาสามารถพัฒนาทักษะชีวิตที่ส่งเสริมการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลได้ กล่าวคือ เพศวิถีศึกษาสามารถช่วยเพิ่มทักษะโดยรวมถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล สื่อสารและเจรจาต่อรองอย่างมีประสิทธิภาพและยืนยันความคิดของตน ซึ่งทักษะเหล่านี้จะช่วยให้เด็กและเยาวชนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและมีความเคารพต่อทั้งสมาชิกครอบครัว เพื่อนฝูง และครูหรือคุณอนันต์

นอกจากนี้ จากการศึกษารองเรียนที่ใช้หลักสูตรเพศวิถีศึกษาเป็นฐาน พบว่า พื้นที่ที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกสบายใจที่จะเข้าร่วม ปราศจากการคุกคามประเด็นส่วนตัว เคารพในพื้นที่ของกันและกันนั้นจะส่งผลให้ผู้เรียนเปิดรับเนื้อหาได้เป็นอย่างดี (Pound et al., 2016) รวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ผ่านการมีส่วนร่วมโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้เรียนจะเกิดกระบวนการเรียนรู้จากทั้งสามด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านทักษะ และจากการศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่เปิดพื้นที่ให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงประเด็นด้านค่านิยมและทัศนคติได้ดีกว่าการบอกโดยตรง (Lopez et al., 2016) โดยร่วมกับครูผู้สอนที่มีทั้งความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านสุขภาพทางเพศ มีความเป็นมืออาชีพ ได้รับการฝึกอบรมเรื่องเพศและความสัมพันธ์ มีความมั่นใจ ตรงไปตรงมา เข้าถึงง่าย แต่เก็บความลับของผู้เรียนได้ เข้าใจและถนัดที่จะทำงานกับเด็กและเยาวชน เคารพในอำนาจการตัดสินใจของเด็กและเยาวชน และวางตัวอย่างเท่าเทียมกัน (Pound et al., 2016) รวมถึงการแยกแยะค่านิยมกับทัศนคติส่วนตัว ออกจากบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการสอนของตนได้อย่างชัดเจน คำนี้ถึงมุมมองของฝั่งผู้เรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อผลลัพธ์เชิงบวกของการเรียนการสอนเพศวิถีศึกษา (องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ, 2562) ซึ่งจากการศึกษาทัศนคติของครูผู้สอนเพศวิถีศึกษา พบว่า ครูส่วนใหญ่จะปรับเนื้อหาการสอนให้สอดคล้องกับทัศนคติของตน และครูที่มีมุมมองมาตรฐานทางเพศแบบเก่า คือ หญิงต้องรักษานวลสงวนตัว ชายมีอิสระทางเพศ จะส่งผลให้มุมมองของผู้เรียนนั้นมองเพศวิถีศึกษาตามมาตรฐานของผู้สอน (สิตานันท์ ศรีใจวงศ์, ศิริอรสินธุ์, เอมพร รตินธร และชูเกียรติ วิวัฒน์วงศ์เกษม, 2562)

ทั้งนี้ ในประเทศไทยได้มีการพัฒนากระบวนการออกแบบและจัดการแนวทางและรูปแบบการเรียนการสอนขึ้นผ่านรายวิชา “เพศวิถีร่วมสมัย” ซึ่งเห็นได้จากงานวิจัยเพศวิถีร่วมสมัยกับการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน

ซึ่งเสนอการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบใช้ประสบการณ์ (Experiential Learning) ซึ่งการออกแบบดังกล่าวเหมาะกับรายวิชาที่เน้นการปฏิบัติ หรือเน้นการฝึกทักษะ โดยผู้สอนสามารถใช้จัดการเรียนการสอนได้ทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคล ผ่านการวางแผนและจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิด อภิปรายสิ่งที่ได้รับจากสถานการณ์ ซึ่งกระบวนการพัฒนากระบวนการออกแบบ และจัดการแนวทางและรูปแบบการเรียนการสอนขึ้นผ่านรายวิชา “เพศวิถีร่วมสมัย” นี้สามารถใช้เป็นตัวอย่างของแนวทางในการออกแบบการเรียนรู้อื่นๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับชีวิตและสังคมของผู้เรียนได้ (สิริพร สมบูรณ์บุรณะ, 2559)

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

● ขั้นตอนที่ 1: การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Analysis)

ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ผ่านการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเพศวิถีศึกษาของผู้เข้าร่วมวิจัย รวมไปถึงการศึกษาเชิงนโยบายจากการจัดศึกษาของสถานศึกษาของผู้เข้าร่วมวิจัย จากแนวคิดการจัดการเรียนการสอนเพศวิถีศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเชิงนโยบายการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ทั้งแนวคิดหลักของหลักสูตร ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ “เพศภาวะ” และหัวข้อ รายละเอียดเนื้อหา และตัวชี้วัดของเนื้อหาในหลักสูตรที่กล่าวถึง “เพศภาวะ” ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

● ขั้นตอนที่ 2 : การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

ผู้ศึกษาศึกษามุมมองด้านเพศภาวะ และกระบวนการออกแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเพศวิถีศึกษาของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผสมกับการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด เพื่อใช้กับผู้เข้าร่วมวิจัย อันนำไปสู่การศึกษาถึงมุมมองของผู้เข้าร่วมวิจัยที่มีต่อเพศภาวะในสังคมปัจจุบัน รวมไปถึงเหตุผลในการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อ และการกำหนดวิธีวัดและประเมินผลตามแผนการจัดการเรียนการสอนตามรายวิชาที่รับผิดชอบ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ครูผู้สอนรายวิชาเพศวิถีศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ และใหญ่พิเศษที่มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสุขศึกษา หรือ พลศึกษา หรือ เพศศึกษา หรือ เพศวิถีศึกษา ในสถานศึกษาพื้นที่ภาคกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ครูผู้สอนรายวิชาเพศวิถีศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 3 คน ผ่านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยมีข้อมูลโดยสังเขปดังนี้

ตารางที่ 1: แสดงข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์โดยสังเขป

นามสมมติ	เพศ	อายุงาน (ปี)	สังกัด	จังหวัด	ขนาดโรงเรียน	รายวิชา	คาบสอน (สัปดาห์)	ระดับชั้น	ภาระงานอื่นในสถานศึกษา
เอ	ชาย	21	สพม. เขต 4	สระบุรี	ใหญ่	สุขศึกษา	15	ม.1 , ม.2	- หัวหน้ากลุ่มสาระสุขศึกษา และพลศึกษา - รองหัวหน้าฝ่ายกิจการนักเรียน - กิจกรรมลูกเสือ
บี	ชาย	18	สพม. เขต 4	สระบุรี	ใหญ่พิเศษ	สุขศึกษา/พลศึกษา	21	ม.2 , ม.3	- งานส่งเสริมกิจกรรมผู้เรียน ฝ่ายกิจการนักเรียน - ครูที่ปรึกษาชมรมฟุตบอล - กิจกรรมลูกเสือ
ซี	หญิง	5	สพม. เขต 5	อ่างทอง	ใหญ่พิเศษ	สุขศึกษา	17	ม.2 , ม.3	- หัวหน้าฝ่ายป้องกันยาเสพติด ในโรงเรียน - งานรักษาความปลอดภัย - หัวหน้าคณะสี กิจกรรมกีฬา - ครูที่ปรึกษาชมรมฟุตบอลหญิง - กิจกรรมลูกเสือ

รายละเอียดของผู้ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติม

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1: เอ (นามสมมติ)

เอ (นามสมมติ) ปัจจุบันเป็นครูชำนาญการพิเศษในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในจังหวัดสระบุรี นับถือศาสนาพุทธ เพศสรีระเป็นชายโดยกำเนิด มีความสนใจต่อเพศหญิง สถานะปัจจุบันสมรสแล้ว มีบุตร 2 คน และมีการมองหาเรื่องเพศในมิติต่างๆ ว่า “เพศภาวะ” คือหน้าที่ของความเป็นเพศที่ถูกกำหนดขึ้นโดย “เพศสรีระ” และมีความเชื่อว่า “เพศ” เป็นสิ่งที่ถูกจัดตั้งขึ้นโดยการทำงานของธรรมชาติ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2: บี (นามสมมติ)

บี (นามสมมติ) ปัจจุบันเป็นครูระดับปฏิบัติการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษแห่งหนึ่งในจังหวัดสระบุรี นับถือศาสนาพุทธ เพศสรีระเป็นชายโดยกำเนิด มีความสนใจต่อเพศหญิง สถานะปัจจุบันสมรสแล้ว มีบุตร 1 คน และมีการมองหาเรื่องเพศในมิติต่างๆ ว่า “เพศภาวะ” คือหน้าที่ของความเป็นเพศที่ถูกกำหนดขึ้นโดย “เพศสรีระ” และมีความเชื่อว่า “เพศ” เป็นสิ่งที่ถูกจัดตั้งขึ้นโดยการทำงานของธรรมชาติ และมีความพยายามนำกลุ่มบุคคลที่เพศภาวะไม่ตรงกับเพศสรีระจัดอยู่ในกลุ่มบุคคลตามเกณฑ์เพศสรีระ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3: ซี (นามสมมติ)

ซี (นามสมมติ) ปัจจุบันเป็นครูระดับปฏิบัติการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษแห่งหนึ่งในจังหวัดอ่างทอง นับถือศาสนาพุทธ เพศสรีระเป็นหญิงโดยกำเนิด มีความสนใจต่อเพศชาย สถานะปัจจุบันโสด และมีการมองหาเรื่องเพศในมิติต่างๆ ว่า เพศภาวะจัดเป็น “การจัดกระทำทางสังคม” ด้วยมุมมองที่มองว่าเพศนั้นไม่ใช่ความเป็นจริงบนโลก แต่เพศเป็นเพียง “การกำหนดบทบาททางสังคม” ซึ่งจัดเป็นสิ่งสมมติ แล้วแบ่งโดยใช้เกณฑ์ตามอวัยวะเพศเท่านั้น

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ศึกษามุมมองเรื่องเพศภาวะกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาเพศวิถีศึกษาในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับเพศภาวะ และปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาเพศวิถีศึกษาของครูผู้สอนรายวิชาเพศวิถีศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการถอดบทสัมภาษณ์ และทำการจัดระเบียบ และศึกษาโดยดำเนินการร่วมกับกับข้อมูลผ่านการค้นคว้าเอกสารวิชาการเพื่อเปรียบเทียบถึงเนื้อหาและความสอดคล้องกับแนวทางในหลักปฏิบัติสากลและนโยบายของหลักสูตรในสถานศึกษา รวมไปถึงการหาจุดร่วมด้านมุมมองในเชิงเปรียบเทียบกับการออกแบบแนวทางการสอนภายใต้นโยบายของสถานศึกษา นำไปสู่การนำเสนอมุมมองของครูผู้สอนและกระบวนการจัดการเรียนการสอน รวมไปถึงมิติความสัมพันธ์ระหว่างมุมมองกับการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มตัวอย่าง

สรุปผลการวิจัย

1. มุมมองของครูผู้สอนรายวิชาเพศวิถีศึกษาที่มีต่อมิติด้านเพศภาวะในสังคมปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ความหมายของ “เพศภาวะ” ในมุมมองของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีมุมมองว่า “เพศภาวะ” คือหน้าที่ของความเป็นเพศที่ถูกกำหนดขึ้นโดย “เพศสรีระ” และมีความเชื่อว่า “เพศ” เป็นสิ่งที่ถูกจัดตั้งขึ้นโดยการทำงานของธรรมชาติ โดยกลุ่มตัวอย่างได้ให้มุมมองต่อความหมายของคำว่า “เพศ” ที่มุ่งเน้นไปทางด้านเพศสรีระซึ่งมีความสัมพันธ์ในฐานะ “ข้อกำหนดบทบาทของสังคม” โดยกลุ่มตัวอย่างมีมุมมองต่อเพศโดยมีความสัมพันธ์ในมิติด้านร่างกายกับสังคมกันอย่างไม่อาจแยกออกจากกันได้ และมุ่งเน้นไปที่การแบ่งขั้วของความเป็นชายและหญิงอย่างชัดเจน

ในขณะที่ความเป็น “เพศทางเลือก” ซึ่งมีมิติด้านความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆ ที่แตกต่างกัน ได้ส่งผลให้มุมมองของกลุ่มตัวอย่างที่ได้นิยามความเป็นเพศทางเลือกนั้นมีความแตกต่างกันตามไปด้วย หากแต่จุดร่วมที่สำคัญของกลุ่มตัวอย่าง คือ ความสัมพันธ์ของ “เพศทางเลือก” ที่ผูกติดเข้ากับ “มิติทางสังคม” ยังคงยึดโยงกับความเป็นชายและหญิงที่เข้ากับเพศในมิติร่างกายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยให้ความสำคัญกับอิทธิพลจากสังคมซึ่งมีผลต่อการกำหนด “เพศ” ผ่านการสร้างตัวตนที่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมเพื่อให้เกิดการยอมรับ หากแต่ครูผู้ไม่ได้มองเพศทางเลือกในฐานะ “เพศชายหรือหญิง” หากแต่มองว่า “ทุกเพศ = เพศทางเลือก”

นอกจากนี้ ในประเด็นด้านความสัมพันธ์และรสนิยมทางเพศทั้งบุคคลต่างเพศและบุคคลเพศเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างมองความอิสระสิ้นไหลทางเพศเป็น “สิทธิ” ประการหนึ่งที่บุคคลนั้นสามารถจัดกระทำได้ภายใต้กรอบของกฎหมายควบคู่กับกรอบทางจริยธรรม โดยใช้หลักศาสนาเป็นกรอบในการกำหนดข้อปฏิบัตินั้น เช่น หลักเบญจศีลข้อที่ 3 โดยเห็นว่าสังคมในปัจจุบันเปิดอิสระแก่รสนิยมทางเพศที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น แต่ยังมีบางมุมมองเห็นว่าความหลากหลายทางเพศนั้นเป็นสิ่งที่ผิดไปจากหลักธรรมชาติ จากเพศสรีระกำหนดให้ชายกับหญิงจะต้องคู่กัน

ในด้านความแตกต่างในแต่ละเพศ กลุ่มตัวอย่างมองว่า ทุกเพศนั้นล้วนเท่าเทียมกันในฐานะเพื่อนมนุษย์ หากแต่ด้วยสังคมที่มีการจัดกระทำต่อเพศที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เพศแต่ละเพศนั้นล้วนเกิดความแตกต่างในรูปแบบต่างๆ ทั้งในบทบาทหน้าที่ การปฏิบัติตัว รวมไปถึงความแตกต่างต่อภาพลักษณ์ที่สังคมคาดหวัง ซึ่งส่งผลให้เกิดความ

แตกต่างกันในแต่ละเพศของสังคมที่ตามมา โดยมองว่าสังคมให้อำนาจกับเพศชายในพื้นที่การแสดงออกประเด็นด้านเพศมากกว่าเพศหญิง แต่ก็มาพร้อมกับความคาดหวังในอีกบทบาทที่จะต้องมีความเข้มแข็งมากกว่าเพศหญิงด้วยเช่นเดียวกัน และเพศหญิงนั้นสามารถแสดงออกได้กับเฉพาะพื้นที่ส่วนตัวเท่านั้น เนื่องจากภาพลักษณ์ของเพศหญิงในสังคมนั้นมีความเปราะบาง และถูกผูกติดกับลักษณะนิสัยในเชิงลบ เช่น แรด ดัดจริต ได้ง่ายกว่าเพศชาย ส่วนเพศทางเลือก โดยมุ่งเน้นไปที่ “กะเทย” ซึ่งเป็นจุดเด่นในสังคมนั้นถูกมองในฐานะ “เพศที่กล้าแสดงออก” จึงส่งผลให้สามารถถามในประเด็นทางเพศได้มากกว่าเพศหญิง และเพศหญิงนั้นมักอยู่ในฐานะ “ผู้ที่อ่อนแอ” ในมักตกอยู่ในฐานะของเหยื่อซึ่งต้องได้รับการปกป้องหรือดูแล ในขณะที่เพศชายจัดอยู่ในฐานะของ “ผู้ที่เข้มแข็ง” และจะไม่ทำร้ายเพศหญิง สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงภาพการเหมารวมและอคติทางเพศของกลุ่มตัวอย่างซึ่งมองว่าเพศหญิงนั้นมักตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงทางเพศ และต้องได้รับการดูแลหรือการระมัดระวังตัวเป็นพิเศษ ส่วนเพศชายนั้นมีความเข้มแข็งกว่า สังคมจึงไม่จำเป็นต้องให้การดูแลเมื่อเกิดความรุนแรงทางเพศมากนัก

นอกจากประเด็นในข้างต้นแล้วยังเห็นถึงมุมมองของเพศหญิงที่ต้องระมัดระวังตัวเองเพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อในความรุนแรงทางเพศ และมองการใช้ความรุนแรงกับเด็กโดยผู้ปกครองและครูนั้นเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ หากมีเจตนาที่ดี และไม่ทำร้ายอย่างรุนแรงจนเกินไป ส่วนประเด็นเรื่องการทำร้ายร่างกายภายในครอบครัว มองว่าเป็นเรื่องส่วนตัวที่สามารถจัดการกันเองได้ภายในครอบครัว แต่ต้องอยู่ในขอบเขตของเจตนาที่ดี โดยมีจุดร่วมในมุมมองที่สามารถเห็นได้ชัดเจนจากบทสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง คือ การใช้อำนาจเพื่อทำให้ผู้อยู่ใต้อำนาจนั้นทำตามข้อปฏิบัติ ไม่ว่าจะใช้ความรุนแรงหรือไม่ก็ตาม ด้วยเหตุผลของการทำหน้าที่เป็นผู้รักษาภาวะเบี่ยงในวงสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างกับนักเรียนในปกครองซึ่งมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระดับหนึ่งเช่นเดียวกัน

เมื่อมุ่งเน้นไปที่บทบาททางเพศในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างมองการอยู่ด้วยกันของผู้เรียนที่มีเพศสรีระแตกต่างกันโดยมองถึงแนวโน้มของการเกิด “รักต่างเพศ” อันส่งผลต่อปัญหาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างเพศในอนาคต และมองกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศผ่านการจำกัดที่กรอบตามเพศสรีระ สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างเพศโดยมุ่งเน้นไปที่ “การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง” โดยไม่ได้กล่าวถึงประเด็นของความสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกัน หรือความสัมพันธ์ที่ไม่ใช่การมีเพศสัมพันธ์อีกด้วย และยังชี้ให้เห็นถึงมุมมองของกลุ่มตัวอย่างที่เห็นรายวิชาที่ตนนั้นสอนในฐานะ “คู่มือป้องกันท้องไม่พร้อม” โดยมองว่าเนื้อหาของรายวิชานี้ได้ออกแบบเพื่อให้ผู้เรียนนั้นสามารถ “ป้องกัน” ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในระดับหนึ่ง

2. กระบวนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาเพศวิถีศึกษาในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศภาวะ

การศึกษาในประเด็นนี้ พบว่า รายวิชาสุขศึกษาไม่พบเนื้อหาที่เป็นไปตามหัวข้อ “เพศภาวะ” ในทุกประเด็น โดยหัวข้อที่ใกล้เคียงที่สุดเมื่อพิจารณาจากแผนการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มตัวอย่าง คือ “เจตคติทางเพศ” ซึ่งสามารถสรุปออกมาเป็นตารางแสดงรายละเอียดของหัวข้อจากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

นามสมมติ	หัวข้อที่เลือก	ระดับชั้น	จำนวนคาบการสอน	รูปแบบการสอน
ครูเอ	วัยรุ่นกับเจตคติทางเพศ	ม. 2	1	บรรยาย / อภิปราย / กิจกรรมกลุ่ม
ครูบี	เจตคติในเรื่องเพศ	ม. 2	4	บรรยาย / อภิปราย / กิจกรรมกลุ่ม / ใช้ปัญหาเป็นฐาน
ครูซี	วัยรุ่นกับเจตคติทางเพศ	ม. 2	1	บรรยาย / อภิปราย / กิจกรรมกลุ่ม

2.1 ครูเอ (นามสมมติ) กับการจัดการเรียนการสอนหัวข้อ “วัยรุ่นกับเจตคติทางเพศ”: เริ่มต้นด้วยการกระตุ้นให้เด็กได้คิดผ่านการให้ผู้เรียนได้ยกตัวอย่างวิธีการปฏิบัติตัวของวัยรุ่นที่เหมาะสมกับสังคมไทยตามกรอบของศีลธรรมในศาสนาพุทธ ถ้ามีนักเรียนที่ตอบถูกก็จะอธิบายเสริมว่าเจตคติดังกล่าวเป็นสิ่งที่ถูกต้องในสังคมไทย และหากไม่ถูกต้องกล่าวคือ ไม่ตรงตามสังคมไทย ก็จะไม่บอกไปตามตรงว่ายังไม่ถูกต้อง และให้เพื่อนในชั้นเรียนช่วยกันบอกว่ามีผิดตรงไหน และร่วมกันแก้ไขให้ถูกต้อง จากนั้นจะเป็นการบรรยายของครูเอถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติทางเพศของวัยรุ่นทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านเพื่อน ด้านวัฒนธรรม และด้านสื่อ โดยการอธิบายในแต่ละหัวข้อ ครูเอจะขยายความผ่านการยกตัวอย่าง เมื่ออธิบายเสร็จ ครูเอจะให้แบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม เพื่อให้พูดคุยและยกตัวอย่างเหตุการณ์ข่าวหรือละครที่สะท้อนถึงอิทธิพลต่อเจตคติทางเพศของวัยรุ่น กลุ่มละ 1 ด้าน โดยให้วิเคราะห์ว่าสะท้อนถึงปัจจัยในด้านนั้นๆ อย่างไร ถูกต้องหรือผิดอย่างไร และให้ออกมานำเสนอตามกลุ่มในคาบเรียนนั้น เมื่อนำเสนอครบทุกกลุ่ม ครูเอจะให้ให้นักเรียนทำใบงาน เพื่อทบทวนความรู้เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติทางเพศของวัยรุ่นเป็นการบ้าน โดยมีกำหนดส่งคือคาบเรียนครั้งถัดไปในสัปดาห์หน้า

2.2 ครูบี (นามสมมติ) กับการจัดการเรียนการสอนหัวข้อ “เจตคติในเรื่องเพศ”: เริ่มจากการกระตุ้นความสนใจด้วยการเปิดภาพที่มีหลากหลายมุมมองให้นักเรียนร่วมอภิปราย โดยเปรียบเทียบไปถึงมุมมองด้านเจตคติทางเพศที่แตกต่างกันแต่อาจถูกสังคมตัดสินแตกต่างกันก็เป็นได้ และให้แบ่งกลุ่มเพื่อร่วมหาความเชื่อและความเข้าใจเรื่องเพศ โดยผ่านการปรึกษา อภิปราย และวิเคราะห์ปัญหาภายในกลุ่มว่าทำไมไม่กล้าเข้าใจผิด และมีปัจจัยใดที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจผิด จากนั้นให้ตั้งสมมติฐานว่าปัญหาเกิดจากปัจจัยใดบ้าง พร้อมทั้งประเมินตนเองว่าขาดความรู้ในเรื่องใดบ้างที่จำเป็นแก่การตรวจสอบสมมติฐานข้างต้น เมื่อได้ข้อมูลดังกล่าวแล้วครูบีจะให้ให้นักเรียนนั้นนำสิ่งที่ได้กลับไป เป็นการบ้านของกลุ่มประจำสัปดาห์ และให้นำเสนอในสัปดาห์ถัดไป (ครั้งที่ 2) และสรุปออกมาเป็นชิ้นงาน ในรูปแบบของแผนผังความคิด (Mind Mapping) โดยให้ส่งท้ายคาบเรียน พร้อมทั้งแจกใบความรู้สำหรับการเรียนในสัปดาห์ถัดไป (ครั้งที่ 3) โดยสุ่มถามชื่อเพศและถามนำถึงจำนวนเพศในสังคมจากเพศสภาพที่มี 2 เพศ คือ ชายและหญิง จากนั้นจึงถามต่อถึงข้อปฏิบัติเรื่องเพศของเพศต่างๆ ที่เหมาะสมกับสังคมและวัฒนธรรมไทย และถามต่อว่าสิ่งใดที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมดังกล่าวโดยเชื่อมโยงไปยังด้านครอบครัว ด้านเพื่อน ด้านวัฒนธรรม และด้านสื่อ จากนั้นแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม เพื่อมอบหมายให้นักเรียนหาวิดีโอบนอินเทอร์เน็ตที่ความยาวไม่เกิน 5 นาที ในหัวข้อ “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในเรื่องเพศ” เพื่อให้ในชั้นเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปราย ในสัปดาห์ถัดไป (ครั้งที่ 4) นักเรียนต้องออกมานำเสนอผลงานนี้

2.3 ครูซี (นามสมมติ) กับการจัดการเรียนการสอนหัวข้อ “วัยรุ่นกับเจตคติทางเพศ”: เริ่มจากการเปิดวิดีโอของซีรีส์เรื่อง เพราะเราคู่กัน แล้วให้นักเรียนสังเกตร่วมกันสังเกตถึงการปฏิบัติตนของตัวละครในแง่ของเจตคติทางเพศในด้านต่างๆ และให้ร่วมกันนำเสนอว่ามันถูกต้องหรือไม่ถูกต้องอย่างไร และให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามเหตุการณ์โดยใช้

การแบ่งตามความสนใจต่อเหตุการณ์นั้น เพื่อระดมสมองว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อเจตคติทางเพศในประเด็นนี้บ้าง พร้อมให้นำเสนอผลการวิเคราะห์ที่เกิดขึ้น หลังจากนำเสนอเสร็จ ครูชี้แจงแจกใบความรู้พร้อมทั้งใบงานเพื่อเป็นการบ้านให้ทบทวนเนื้อหาที่ได้ โดยกำหนดส่งสัปดาห์ถัดไป

3. ความเชื่อมโยงระหว่างมุมมองกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศภาวะ และปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน

จากการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้มีการเฝ้าระวังมุมมองของตนในเรื่องเพศแฝงเข้าไปในการเรียนการสอนหลายประการ ทั้งแฝงในเนื้อหาการเรียนแบบปรับแก้เนื้อหาโดยตรง ปรับแบบให้มุมมองของผู้สอนเสริมเข้าไปภายหลัง รวมทั้งการปฏิบัติต่อผู้เรียนที่เป็นไปตามมุมมองเรื่องเพศภาวะของตน และปฏิบัติที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติต่อผู้ที่มีภาพทางเพศภาวะไม่ตรงกับมุมมองของตน นอกเหนือจากมุมมองที่ส่งผลต่อการปรับรูปแบบการสอนแล้ว เมื่อพิจารณาจากข้อมูลทางวิชาชีพของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 คนนั้น พบว่า ภาระงานและตำแหน่งในโรงเรียนนอกเหนือจากภาระงานสอนของกลุ่มตัวอย่างก็สัมพันธ์กับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่ตนรับผิดชอบ โดยภาระงานที่ส่งผลต่อเวลาที่ลดลงทำให้ต้องใช้แผนการสอนจากหนังสือที่โรงเรียนได้มีการจัดซื้อจัดจ้าง และปรับแผนการสอนตามบริบทของผู้เรียนและเวลาที่ว่าง

นอกจากนี้ บทบาทและอำนาจเชิงโครงสร้างการทำงานของกลุ่มตัวอย่างเองก็มีผลต่อการกำหนดเนื้อหา รวมไปถึงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไม่ทางใดทางหนึ่ง โดยแม้โครงสร้างของสถานศึกษาจะมีการบริหารที่แตกต่างกัน แต่จุดร่วมที่เห็นได้ชัดคือ “ผู้มีอำนาจ” ในที่นี้หมายถึงตัวแทนจากฝ่ายบริหารของสถานศึกษาจะทำหน้าที่เป็นผู้ปรับโครงสร้างการเรียนการสอนหลักให้เป็นไปในทิศทางที่ผู้มีอำนาจนั้นต้องการได้ และผู้ที่ไม่ใช่ฝ่ายบริหารนั้นจะมีโอกาสการปรับการจัดการเรียนการสอนตามกลไกของตนนั้นได้ยาก เนื่องจากขาดบทบาทในฝ่ายบริหาร สิ่งที่สามารถทำได้จึงเป็นการปรับเฉพาะการสอนของตนเท่านั้น หากแต่ยังต้องถูกกำหนดให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานการสอนเดียวกัน เนื่องด้วยสถานศึกษานั้นจะต้องมีการสอนที่ให้ผู้เรียนนั้นได้รับความรู้ในประเด็นเดียวกันอย่างเท่าเทียมกัน แม้ว่าครูผู้สอนจะแตกต่างกันก็ตาม

อภิปรายผล

มุมมองของครูผู้สอนรายวิชาเพศวิถีศึกษาที่มีต่อมิติด้านเพศภาวะในสังคมปัจจุบัน

กลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์จากเพศสรีระในการแบ่งเพศออกเป็นชายและหญิง และให้มุมมองของเพศชายและหญิงในฐานะของสิ่งที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ ซึ่งความเป็นชายและหญิงได้ส่งผลให้สังคมนั้นจัดกระทำบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกัน เป็นความสัมพันธ์ที่กำหนดความเป็นเพศสรีระทางร่างกายที่มีความสัมพันธ์กับเพศในมิติสังคมอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ซึ่งส่งผลไปยังความหลากหลายทางเพศในสังคมปัจจุบัน และมีหน้าที่แตกต่างกันตามเพศสรีระที่ส่งผลต่อความคาดหวังทางสังคม โดยมีเพศานทางศีลธรรมตามหลักพุทธศาสนาเป็นกรอบในการปฏิบัติของเพศ ในเรื่องความรุนแรงจากเพศภาวะ กลุ่มตัวอย่างใช้เจตนาและความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นเครื่องมือตัดสินความสมควรต่อการใช้อำนาจทั้งทางตรงและทางอ้อมของผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของกลุ่มตัวอย่างผู้สอนรายวิชาเพศวิถีศึกษาภายในสถานศึกษาซึ่งเป็นตัวกำหนดกรอบการมองของผู้เรียนเป็นสำคัญ ภายใต้การจัดกระทำทั้งผ่านรายวิชา บทบาทเชิงอำนาจระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน นโยบายของสถานศึกษากับครูผู้สอน และวิถีปฏิบัติระหว่างบุคคลเพศเดียวกัน บุคคลต่างเพศ หรือบุคคลที่ไม่ถูกจัดอยู่ในหมวดเพศใดเพศหนึ่ง ซึ่งอำนาจที่กด

ทับดังกล่าวเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลให้การเรียนการสอนนั้นไม่สามารถหลุดพ้นจากวิถีคิดการมองเพศออกเป็นสองขั้ว (Binary Gender) และยังไม่เข้าใจในความหลากหลายและสั่นไหวทางเพศ (Gender Fluid) ซึ่งไม่จำกัดการมองเพศเพียงสองขั้วเท่านั้น ดังนั้น ผู้มีอำนาจในเชิงนโยบายจึงมีส่วนสำคัญในการปรับกรอบการมองเรื่องเพศที่ไม่จำกัดเพียงสอง และให้ความสำคัญกับความสั่นไหวทางเพศที่จะส่งผลต่อรูปแบบการเรียนการสอน และนโยบายในประเด็นเรื่องเพศของสถานศึกษา

กระบวนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาเพศวิถีศึกษาในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศภาวะ

รายวิชาสุขศึกษาไม่พบเนื้อหาที่เป็นไปตามหัวข้อ “เพศภาวะ” ตามแนวปฏิบัติสากลทางวิชาการเรื่องเพศวิถีศึกษาด้านต่างๆ โดยหัวข้อที่ใกล้เคียงที่สุดจากแผนการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มตัวอย่าง คือ “เจตคติทางเพศ” ซึ่งมีประเด็นการสอนที่ใกล้เคียงกัน และแผนการสอนของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นแผนการสอนที่ดัดแปลงจากหนังสือเรียนที่สถานศึกษาได้มีการจัดซื้อจัดจ้าง ด้วยประเด็นด้านความสะดวกในการใช้ง่ายและมาตรฐานการสอนของสถานศึกษา โดยกระบวนการเรียนการสอนนั้นกลุ่มตัวอย่างใช้การบรรยาย อภิปราย กิจกรรมกลุ่ม และใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งการอภิปรายนั้นถูกนำมาใช้ในสัดส่วนมากที่สุดของกิจกรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยแวดล้อมและสาเหตุในประเด็นการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งสอนได้มีการปรับเนื้อหาเพื่อให้สอดคล้องกับบริบท ทั้งการเพิ่มแหล่งการเรียนรู้จากสื่อที่เป็นที่นิยมในกลุ่มของผู้เรียน การปรับวิธีการประเมินผล จัดกลุ่มได้ทั้งให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน และสอดคล้องกับมุมมองที่ผู้สอนต้องการสื่อสาร มุมมองของครูผู้สอนจึงสำคัญในการพัฒนารายวิชาเพื่อสร้างองค์ความรู้หรือเจตคติเรื่องเพศในระบบการศึกษาไทย กล่าวคือ หากครูผู้สอนมีมุมมองด้านเพศในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง จะส่งผลต่อการกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนซึ่งมีการพัฒนาประเด็นด้านเพศ เช่น การส่งเสริมกิจกรรมสร้างความตระหนักในสิทธิและประเด็นความแตกต่างและหลากหลายทางเพศ การจัดทำโครงการเพื่อสร้างองค์ความรู้และเจตคติเรื่องเพศ โดยอาศัยความร่วมมือและทัศนคติทางเพศของผู้มีอำนาจเชิงนโยบาย เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายหลักด้านการศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบของตน

ความเชื่อมโยงระหว่างมุมมองกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศภาวะและปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน

มุมมองการเหมารวมถึงบทบาทของเพศชายและหญิงซึ่งถูกตัดสินผ่านชุดนักเรียนที่ส่งผ่านหน้าที่ โอกาส และความคาดหวังที่สังคมจัดกระทำต่อผู้เรียน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มีการใส่มุมมองของตนในเรื่องเพศแฝงเข้าไปในการเรียนการสอนหลายประการ ทั้งแฝงในเนื้อหาการเรียนแบบปรับแก้เนื้อหาโดยตรง รวมไปถึงการปรับแบบให้มุมมองของผู้สอนเสริมเข้าไปภายหลัง ซึ่งยังหมายความถึงการปฏิบัติต่อผู้เรียนที่เป็นไปตามมุมมองเรื่องเพศภาวะของตน และปฏิกิริยาที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติต่อผู้ที่มีภาพทางเพศภาวะไม่ตรงกับมุมมองของตน เช่น การออกกฎบางประการ โดยใช้การเสริมแรงผ่านการชื่นชมและให้คะแนนจิตพิสัยเพื่อเป็นอิทธิพลกลุ่มในการชักจูงให้จัดกระทำต่อเพศภาวะรูปแบบที่กลุ่มตัวอย่างนั้นคาดหวัง และใช้การลงโทษในรูปแบบต่างๆ ทั้งการตำหนิเพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงผลของการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง และจัดกระทำตามมุมมองที่กลุ่มตัวอย่างนั้นกำหนด โดยมีปัจจัยเสริม ได้แก่ ภาระงานนอกเหนือจากการสอนในห้องเรียนที่ลดระยะเวลาการเตรียมการสอนได้ส่งผลให้การออกแบบกระบวนการเรียนการสอนนั้นต้องยึดแผนการเรียนการสอนจากหนังสือเรียนของสถานศึกษาเป็นหลัก และใช้การปรับชุดข้อมูลในประเด็นที่ตนเห็นสมควรในการ

ปรับในรูปแบบต่างๆ และอำนาจเชิงโครงสร้างการทำงานของกลุ่มตัวอย่างที่ส่งผลให้ผู้มีอำนาจในสถานศึกษาสามารถปรับโครงสร้างเชิงนโยบายให้เป็นไปในทิศทางที่ผู้มีอำนาจนั้นต้องการได้ ซึ่งภายใต้ความสัมพันธ์และความสอดคล้องตามปัจจัยข้างต้น สะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่ทับซ้อนด้วยความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายกับผู้ใช้นโยบาย ภายใต้โครงสร้างของวัฒนธรรมที่ฝังรากฐานหน้าที่ของเพศชายและหญิง ด้วยผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษานั้นใช้บรรทัดฐานในการมอง “ความเป็นเพศ” ผ่านแนวคิดทางเพศแบบสองขั้ว ส่งผลให้การปฏิบัติในเชิงนโยบายของสถานศึกษานั้นมุ่งเน้นไปที่การจัดกลุ่มและแบ่งแยกหลักเกณฑ์สำหรับสองเพศตามเพศสรีระเท่านั้น กรอบการมองข้างต้นส่งผลให้การจัดการเรียนการสอน บริบทของวัฒนธรรมในรั้วสถานศึกษา และการปฏิบัติต่อเพศตามกรอบการมองแบบสองขั้วในสังคมไทยอีกด้วย สิ่งนี้สะท้อนไปยังผู้มีอำนาจในการกำหนดเชิงนโยบายได้ประการหนึ่งว่า ภายใต้มุมมองดังกล่าวผู้มีอำนาจสามารถใช้อำนาจเชิงนโยบายจัดกระทำได้ทั้งในทางตรงและทางอ้อม เช่น ผ่านการพัฒนารายวิชา การส่งเสริมกิจกรรม การสร้างพื้นที่นารองในการเปิดเผยอัตลักษณ์และความเสมอภาคทางเพศ หรือจัดทำเป็นโครงการเพื่อสร้างองค์ความรู้และเจตคติเรื่องเพศในสถาบันการศึกษาไทยได้ ซึ่งการจัดกระทำผ่านนโยบายจะเป็นหนึ่งในกรอบที่จะสามารถกำหนดวิถีปฏิบัติที่เปิดกว้างและยอมรับในความหลากหลายในมุมมองเรื่องเพศผ่านผู้มีอำนาจกำหนดนโยบายที่ส่งต่อไปยังผู้ใช้นโยบายได้ในอนาคต

นอกจากนี้ ควรมีการฝึกอบรมทั้งผู้บริหาร ผู้สอน เพื่อสร้างความเข้าใจในกรอบแนวคิดเรื่องเพศ และฝึกทักษะในการสอนเพศวิถีศึกษา และควรมีการสร้าง ความเข้าใจในทัศนคติทางเพศที่ดีแก่ผู้ปกครองร่วมกัน เพื่อให้แนวคิดนี้เป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปใช้ได้จริงทั้งภายในสถานศึกษาและการใช้ชีวิตนอกสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1. จากมุมมองต่อเพศภาวะของกลุ่มตัวอย่างซึ่งสะท้อนถึงความรู้ความเข้าใจด้านเพศที่ยังยึดอยู่กับหลักปฏิบัติทางเพศสรีระ ผู้ศึกษามองว่าการอบรมด้านการสอนเพศวิถีศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อปรับความเข้าใจด้านเพศที่ไม่ผูกติดกับเพศสรีระทางสังคมตามหลักแนวปฏิบัติสากลทางวิชาการเรื่องเพศวิถีศึกษา จะส่งผลต่อมุมมองของกลุ่มตัวอย่าง และขยายไปสู่การส่งต่อมุมมองจากการปรับที่ตรงตามหลักปฏิบัติทางสากล

2. จากแผนการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มตัวอย่างซึ่งไม่มีเนื้อหาการสอนด้านเพศภาวะ ผู้ศึกษามองว่าควรมีการสอนด้านเพศภาวะผ่านการแทรกหัวข้อเจตคติทางเพศภายใต้วัฒนธรรมและบริบทของสังคมไทย รวมไปถึงการพัฒนาทักษะการสอนเพศวิถีศึกษาผ่านกิจกรรมและสื่อการสอนที่เชื่อมโยงกับบริบทของสังคมผ่านการสื่อสารที่ดีระหว่างผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน รวมไปถึงผู้ปกครองร่วมกันในการปรับกรอบการมองเพศเป็นสองขั้ว ผ่านระบบการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้เกิดบริบทที่อำนวยความสะดวกในการเปิดพื้นที่ในการแสดงอิสระทางเพศตามอัตลักษณ์ของตนที่ไม่ถูกจำกัดด้วยกรอบการมองแบบเดิม

ข้อเสนอในการศึกษาครั้งถัดไป

1. การศึกษาครั้งถัดไปควรเลือกกลุ่มตัวอย่างเจาะจงพื้นที่ เช่น เขตพื้นที่การศึกษา หรือจังหวัดหนึ่ง ๆ โดยอ้างอิงสัดส่วนจำนวนครูผู้สอนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้กระจายตัวข้อมูลนำไปสู่ความเที่ยงตรงของเนื้อหา

2. การศึกษาครั้งถัดไปควรขยายขอบเขตการวิเคราะห์ประเด็นแผนการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคการศึกษา เพื่อให้เห็นภาพรวมการจัดการเรียนการสอน และนำไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหาได้อย่างเที่ยงตรงมากขึ้น

3. ในระยะเวลาการเก็บข้อมูลนั้น ผู้เรียนต้องเรียนผ่านช่องทางออนไลน์ควบคู่กับการเข้าเรียนที่โรงเรียนแบบวันเว้นวันตามมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ของภาครัฐบาล การศึกษาครั้งถัดไปควรขยายขอบเขตการศึกษาถึงรูปแบบการสอนผ่านช่องทางออนไลน์ควบคู่ไปกับการเรียนในห้องเรียน เพื่อให้เห็นถึงอิทธิพลของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่าง อันส่งผลต่อการออกแบบการเรียนการสอนด้วยมุมมองด้านเพศภาวะที่เปลี่ยนไปภายใต้เงื่อนไขการจัดการเรียนแบบใหม่ในภาคการศึกษานี้

บรรณานุกรม

ภาษาอังกฤษ

- Boonmongkon, P., & Thaweessit, S. (2012). Pushing the boundaries: The challenge of sexuality education in Thailand. In S. Thanenthiran (Ed.), *Reclaiming & redefining rights. Thematic Studies Series 1: Sexuality & Rights Asia* (pp. 44-53). Kuala Lumpur, Malaysia: Asian-Pacific Resource & Research Center for Women (ARROW).
- Boonmongkon, P., & Thaweessit, S. (2015). *Sexuality Education in Thailand: How Far do We Need to Go?*. Retrieved from <http://www.teenpath.net/data/research/0010/tpfile/00001.pdf> (in Thai)
- Haberland, N. (2015). The case for addressing gender and power in sexuality and HIV education: A comprehensive review of evaluation studies. *International Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 41(1): 31-42.
- Haberland, N., & Rogow, D. (2015). Sexuality education: Emerging trends in evidence and practice. *Journal of Adolescent Health*, 56: 515-521.
- Jackson, Peter A. (1995). *Dear Uncle Go: Male Homosexuality in Thailand*. Bangkok: Bua Luang Books.
- Jackson. (1997). Thai Research on Male Homosexuality and Transgenderism: The Cultural Limits of Foucauldian Analysis in *Journal of the History of Sexuality*, 8(1): 52-85.
- Jackson, Peter A. and Cook, Narida M. (1999). *Genders and Sexualities in Modern Thailand*. Chiang Mai: Silkworm Books.
- Lopez, L. M., Bernholc, A., Chen, M. and Tolley, E. (2016). School-based interventions for improving contraceptive use in adolescents. *The Cochrane Library*. Doi: 10.1002/14651858.CD012249
- Magnusson, S., Krajcik, J., & Borko, H. (1999). Nature, sources, and development of pedagogical content knowledge for science teaching. In J. Gess-Newsome & N. G. Lederman (Eds.), *Examining Pedagogical Content Knowledge: The Construct and Its Implications for Science Education* (pp. 95-132). The Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- Picot, J., Shepherd, J., Kavanagh, J., Cooper, K., Harden, A., Barnett-Page, E., . . . Frampton, G. K. (2012). Behavioural interventions for the prevention of sexually transmitted infections in young people aged 13-19 years: a systematic review. *Health Education Research*, 27(3): 495-512.

- Pound, P., Langford, R. and Campbell, R. (2016). What do young people think about their school-based sex and relationship education? A qualitative synthesis of young people's views and experiences. *British Medical Journal Open*, 6(9). Doi: 10.1136/bmjopen-2016-011329
- Rogow, D., Haberland, N., Del Valle, A., Lee, N., Osakue, G., Sa, Z. and Skaer, M. (2013). Integrating gender and rights into sexuality education: field reports on using It's All One. *Reproductive Health Matters*, 21(41), pp. 154-166. Doi: 10.1016/s0968-8080(13)41699-3
- UNESCO. (2015). *Emerging Evidence, Lessons and Practice in Comprehensive Sexuality Education. A Global View*. Paris, France: Author. Retrieved from <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002357/235707e.pdf>

ภาษาไทย

- กฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ.2548. (2549). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 123 ตอนที่ 1 ก.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *รายงานผลการวิจัยเพื่อการทบทวนการสอนเพศวิถีศึกษาในสถานศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: เข้าถึงจาก: <https://www.unicef.org/thailand/media/1106/file/รายงานผลการวิจัยเพื่อทบทวนการสอนเพศวิถีศึกษาในสถานศึกษาไทย.pdf>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2564). *รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี 2562*. กรุงเทพฯ: เข้าถึงจาก: http://dcy.go.th/webnew/upload/download/file_th_20212201151946_1.pdf
- จรงค์วิเศษ พงษ์ศักดิ์แก. (2556). *การปรับตัวและการต่อรองตามเพศสภาพในบทบาทของความเป็นครู*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จารุวรรณ คงยศ. (2560). *เพศภาวะ เพศวิถี ประสบการณ์ชีวิตของกะเทยในคุก*. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชนวนทอง ชนสุกาญจน์, มณฑา เก่งการพานิช และ ขวัญเมือง แก้วดำเกิง. (2555). *โครงการวิจัยประเมินผลการจัดการเรียนรู้เพศศึกษารอบด้านในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2554). *สุนทรียศาสตร์กับการเมืองภาคประชาชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พุทธศักราช 2559. (2559). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 133 ตอนที่ 30ก. หน้า 1-9.
- พิมพ์วัลย์ บุญมงคล และคณะ. (2541). *องค์ความรู้ของงานวิจัยเอดส์ด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: รุ่งแสงการพิมพ์.

- มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ยุทธศาสตร์แห่งชาติว่าด้วยการยุติปัญหาเอดส์ พ.ศ. 2560-2573. (2560). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์. เข้าถึงจาก: <http://aidssti.ddc.moph.go.th/contents/view/1759>
- นภาพรณ์ หะวานนท์, อีรวัลย์ วรโรจน์ทัย. (2555). เพศวิถีนอกกรอบรักต่างเพศ ใน *การสร้างความฉลาดรู้เรื่องเพศในวัฒนธรรมบริโภค*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสร้างความรู้เรื่องสุขภาพผู้หญิง และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. (2553). *ขบวนการเคลื่อนไหวของเกย์ในสังคมไทย ภาคปฏิบัติการและกระบวนการทัศน์*. วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต สาขาการบริหารสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. (2556). เพศหลากหลายในสังคมไทยกับการเมืองของอัตลักษณ์ ใน *วารสารสังคมศาสตร์*, 25(2): 137-168.
- นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. (2563). แนวคิดเรื่อง “ความหลากหลายทางเพศในกระบวนการทัศน์วิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์” ใน *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 28(3): 312-339.
- วัลยา ธรรมพินิจวัฒน์. (2561). เพศศึกษาสำหรับวัยรุ่นในโรงเรียน: กรณีศึกษาในกรุงเทพมหานคร ใน *วารสารสภาการพยาบาล*, 33(3): 82-98.
- สมรภัช ชัยสิงห์กานานนท์. (2544). *ภาษาในสังคมไทยยุคบริโภคนิยม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายฝน เอกวางกูร. (2550). พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ใน ศิริพร ชัมภลิตชิต และ จุฬาลักษณ์ บารมี (บรรณาธิการ). *คู่มือการสอน: การสร้างเสริมสุขภาพในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์บัณฑิต ขอนแก่น: แผนงานพัฒนาเครือข่ายพยาบาลศาสตร์เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ (พย.สสส.) ระยะที่ 2*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สิตานันท์ ศรีใจวงศ์, ศิริอร สิ้นธุ, เอมพร รตินธร และ ชูเกียรติ วิวัฒน์วงศ์เกษม. (2562). เพศวิถีศึกษาและทัศนคติสองมาตรฐานทางเพศของครูต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น ใน *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรดิตถ์*, 11(2): 91-102.
- สิริพร สมบูรณ์บุรณะ. (2559). เพศวิถีร่วมสมัยกับการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน ใน *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้*, 2(1): 45-64.
- สุนันท์ ซอมรัมย์. (2541). *เจตคติต่อครูที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศของผู้ปกครอง ครูและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์. (2563). *สถานการณ์อนามัยการเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นและเยาวชนปี 2562* กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข. เข้าถึงจาก: https://rhold.anamai.moph.go.th/download/all_file/index/สถานการณ์RH_2562_Website.pdf
- สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์. (2559). *ยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.2558-2569 (ฉบับร่าง)*. กรุงเทพฯ: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ. (2555). *แนวทางเชิงวิชาการสากลของเพศวิถีศึกษา: การใช้ข้อมูลเชิงหลักฐานสำหรับโรงเรียน นักเรียน ครู และผู้ให้ความรู้ด้านสุขภาพ เล่ม 1 หลักการ*

และเหตุผลของเพศวิถีศึกษา. ปารีส, ฝรั่งเศส. เข้าถึงจาก: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001832/183281tha.pdf>

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ. (2555). *แนวทางเชิงวิชาการสากลของเพศวิถีศึกษา: การใช้ข้อมูลเชิงหลักฐานสำหรับโรงเรียน นักเรียน ครู และผู้ให้ความรู้ด้านสุขภาพ เล่ม 2 หัวข้อ เรื่อง และวัตถุประสงค์การเรียนรู้*. ปารีส, ฝรั่งเศส. เข้าถึงจาก: http://hivhealthclearinghouse.unesco.org/sites/default/files/media/content/migrated/user/pdf/2012/Guidance_Sex_Vol_2_21June.pdf

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ. (2562). *แนวปฏิบัติสากลทางวิชาการเรื่องเพศวิถีศึกษา* โดยองค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ. ปารีส, ฝรั่งเศส. เข้าถึงจาก: <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/368655tha.pdf>

อารยา อินทรวรานนท์. (2547). *ภาพลักษณ์ตัวตนของ "พยาบาล" ในโรงพยาบาลของรัฐ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุษณีย์ ธโนศวรรย์. (2554). สังคมไทยกับความรู้เรื่องเพศ. ใน *การสร้างความฉลาดรู้เรื่องเพศในวัฒนธรรมบริโภค*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสร้างความสำเร็จเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สัมภาษณ์

ครูเอ (นามสมมติ). ครูระดับปฏิบัติการ (คศ.3). 15 พฤศจิกายน 2563. สัมภาษณ์.

ครูบี (นามสมมติ). ครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1). 17 พฤศจิกายน 2563. สัมภาษณ์.

ครูซี (นามสมมติ). ครูระดับปฏิบัติการ (คศ.1). 24 พฤศจิกายน 2563. สัมภาษณ์.

ปรากฏการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านทางช่องทางออนไลน์ในรูปแบบไมโครเลิร์นนิง กรณีศึกษาอินสตาแกรม¹

The Microlearning Phenomenon: Studying English Lessons on Instagram

พรรณระวี ยาวะโนภาส²

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องปรากฏการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านทางช่องทางออนไลน์ในรูปแบบไมโครเลิร์นนิง กรณีศึกษาอินสตาแกรม เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาปรากฏการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และ 2. เพื่อศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านรูปแบบไมโครเลิร์นนิงของผู้เรียน ทั้งนี้ การวิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 คน รวมทั้งทำการวิเคราะห์อินสตาแกรมของผู้ที่ใช้อินสตาแกรมเป็นช่องทางในการสอนภาษาอังกฤษ ผลการศึกษาพบว่า

1. รูปแบบการสอนภาษาอังกฤษผ่านอินสตาแกรมของผู้สอน ส่วนใหญ่ที่นิยมใช้ คือ การสอนผ่านวิดีโอสั้นๆ ซึ่งโพสต์ส่วนใหญ่ที่มีผู้ติดตามให้ความสนใจ เป็นลักษณะการสอนผ่านวิดีโอความยาวไม่เกิน 5 นาที โดยสอนภาษาอังกฤษในเรื่องของคำศัพท์ รูปประโยค คำสุภาพ คำที่มักใช้ผิด และบทสนทนาในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการนำเสนอโดยการนำไปใช้จริง เช่น การสั่งอาหารเป็นภาษาอังกฤษ เป็นต้น การสอนในลักษณะนี้ทำให้ผู้เรียนสนใจ และรู้สึกว่าการเรียนภาษาอังกฤษเป็นเรื่องไม่ยาก อยากรู้ที่จะเรียนรู้ สามารถดู และนำไปปรับใช้ในสถานการณ์จริงได้

2. ประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการติดตามอินสตาแกรมสอนภาษาอังกฤษ พบว่าผู้เรียนมีการเรียนรู้ผ่านการใช้อินสตาแกรมในชีวิตประจำวัน ซึ่งโดยปกติเล่นอินสตาแกรมเพื่อความเพลิดเพลินเป็นประจำอยู่แล้ว การเลือกติดตามอินสตาแกรมสอนภาษาอังกฤษจึงเป็นการได้ประโยชน์เพิ่มเติมโดยใช้เวลาไม่นาน นอกจากวิดีโอสอนภาษาอังกฤษแล้ว อีกเครื่องมือที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสนใจ คือ สตอรี่ไอจี ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียนและผู้สอน ในด้านของเนื้อหาที่มีการสอนในช่องทางอินสตาแกรมส่วนใหญ่และผู้เรียนให้ความสนใจ เป็นเรื่อง คำสุภาพ คำที่มักจะใช้ผิด ประโยค คำศัพท์ และบทสนทนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ในรูปแบบของไมโครเลิร์นนิงที่มีลักษณะสั้นกระชับ ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตรงวัตถุประสงค์ ไม่ต้องใช้เวลามาก สามารถรวบรวมไปกับวิถีชีวิตประจำวันที่ต้องใช้งานอินสตาแกรมอยู่แล้ว ซึ่งผู้เรียนไม่ต้องใช้การมีส่วนร่วมมากก็สามารถเรียนรู้และเข้าใจได้

คำสำคัญ: ไมโครเลิร์นนิง พฤติกรรมการเรียนรู้

ABSTRACT

This research titled “The Microlearning Phenomenon: Studying English Lessons on Instagram” is a qualitative study that aims to (1) investigate a learning phenomenon where English is learned through social media, and (2) study experiences of the learners who adopted the

¹งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาโครงการงานสร้างสรรค์ วรศ.401 (Creative Project)

²นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

microlearning method. Data was collected using an in-depth interview with four respondents, and analyzed were the English lessons taught by the Instagram users who used the platform to do so. Results are as follows.

1. Most of the English lessons taught on Instagram are short videos, and most of the posted videos that have attracted attention are a short lesson of up to five minutes. The lessons that are frequently taught include vocabulary, sentence structure, euphemism, commonly misused words, and everyday conversation - especially with real-world examples like ordering food in a restaurant. This method of teaching English lessons seems interesting to the learners, making the lessons look much less difficult to learn and motivating the learners to learn and put them into practice.

2. In terms of the learners' experiences, the finding shows that they are already using Instagram in their daily life, mostly for recreational purposes. Following a channel that teaches English is therefore an additional benefit that they can earn effortlessly within a short period of time. Another interesting tool is the Stories feature on Instagram that enables learners to interact with the lessons and the teacher. In terms of content, the learners are interested in lessons about euphemism, commonly misused word, sentence structure, vocabulary, and everyday conversation. This kind of micro-learning, which is delivered through short lessons, allows learners to meet their learning objectives within a brief period of time, and, coupled with the fact that they are already using the application, it requires much less effort for them to get to the content and learn the lessons.

KEYWORDS: Microlearning, Learning Behaviors

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อสังคมเกิดการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล เทคโนโลยีจึงเข้ามามีบทบาทในชีวิตมนุษย์มากขึ้น การเรียนรู้แบบเดิมจึงไม่อาจตอบโจทย์หรือเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การเลือกใช้สื่อการเรียนรู้จึงมีความสำคัญ และมีความเกี่ยวเนื่องกับการทำงานของสมองในแต่ละช่วงวัยซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความสนใจ ความตั้งใจ และความคิดสร้างสรรค์ต่อการเรียนรู้นั้นๆ แตกต่างออกไปตามแต่ละรูปแบบของสื่อการเรียนรู้ (ชัยศาสตร์ คเชนทร์สุวรรณ, 2563) ในปัจจุบันจึงเกิดรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่แพร่หลายบนโซเชียลมีเดีย คือการเรียนรู้แบบจุลภาคหรือไมโครเลิร์นนิง (MicroLearning) (ชัยศาสตร์ คเชนทร์สุวรรณ, 2563)

ไมโครเลิร์นนิงเป็นการเรียนรู้โดยใช้ระยะเวลาสั้นๆ เช่น การดูวิดีโอที่มีความยาวเพียง 2-3 นาที การอ่านบทความสั้นๆ คอร์สการเรียนรู้สั้นๆ ซึ่งเนื้อหาจะมีความกระชับ ตรงประเด็น ทำให้ผู้เรียนได้รับเนื้อหาสาระที่ตรงจุดประสงค์ และนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะมีความแตกต่างจาก E-Learning ที่มีปริมาณเนื้อหาที่มากกว่า (ขวัญชนก พุทธจันทร์, 2020)

แนวคิดของการถ่ายทอดองค์ความรู้แบบไมโครเลิร์นนิง มีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากรูปแบบที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ใช้ระยะเวลาสั้นๆ อีกทั้งยังเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคดิจิทัลที่เน้นการเข้าถึงข้อมูลด้วยความรวดเร็วและต่อเนื่องทุกๆ วัน โดยเครื่องมือ

การพัฒนาที่เหมาะสมกับการเรียนรู้แบบไมโครเลิร์นนิ่งจึงเป็นเครื่องมือที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง หรือ Self-Learning ผ่านช่องทางการเรียนรู้ที่เข้าถึงง่าย รวดเร็ว ไม่จำกัดสถานที่และเวลาผ่านการใช้เทคโนโลยีอย่างสมาร์ทโฟน โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต และไวไฟ เช่น การฟัง Podcast การศึกษาข้อมูลผ่านวิดีโอสั้นๆ บนแอปพลิเคชัน การดูยูทูป เป็นต้น (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์, 2563)

ปัจจุบันผู้คนจำนวนมากหันมาเรียนรู้ภาษาผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น ทั้งทาง Instagram Tiktok Facebook YouTube เป็นต้น เนื่องจากเข้าถึงได้ง่าย ใช้ระยะเวลาไม่นาน และเนื้อหาส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น การเรียนภาษาอังกฤษผ่านช่องทางอินสตาแกรม เนื้อหาส่วนใหญ่จะเป็นบทสนทนา ทำให้เมื่อผู้เรียนเรียนแล้วสามารถจำและนำไปปรับใช้ได้ทันที ต่างจากการเรียนระยะยาวที่ต้องจำเนื้อหาค่อนข้างมาก และหลักการที่ค่อนข้างเยาะ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตระหนักว่า ปรากฏการณ์การสอนภาษาอังกฤษผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงที่มีความสำคัญมีใช้น้อย ทั้งในด้านของการศึกษา รูปแบบองค์ความรู้ วิธีการเรียนรู้ เทคโนโลยี ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและรวดเร็ว เนื่องมาจากปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในวิถีชีวิตของมนุษย์ทั่วโลก การศึกษาปรากฏการณ์ดังกล่าว เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลลักษณะของปรากฏการณ์การถ่ายทอดความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษผ่านช่องทางออนไลน์ที่มีแพร่หลายอย่างมากในปัจจุบัน อีกทั้งเพื่อเข้าใจพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ และสามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ในการพัฒนารูปแบบวิธีการ เครื่องมือ สื่อการสอนให้กับผู้เรียนและผู้สอนได้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปรากฏการณ์การเรียนภาษาอังกฤษผ่านสื่อสังคมออนไลน์
2. เพื่อศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านรูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งของผู้เรียน

คำถามวิจัย

พฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งบนช่องทางอินสตาแกรมในยุคปัจจุบันมีรูปแบบอย่างไร

ขอบเขตงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของบุคคลทั่วไปที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นหนึ่งในเครื่องมือการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยใช้เวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 - เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนผ่านช่องทางอินสตาแกรมที่มีเนื้อหาการสอนภาษาอังกฤษโดยเฉพาะ โดยใช้การวิเคราะห์ลักษณะของผู้สอน ผู้เรียน ลักษณะของรูปแบบสื่อที่ลงในอินสตาแกรม เนื้อหาที่สอน ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ใช้อินสตาแกรม ประกอบกับการวิเคราะห์เอกสาร เช่น งานวิจัย บทความออนไลน์ เป็นต้น

วิธีการดำเนินวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างตามความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัย และความเป็นไปได้ในการได้มาของข้อมูลที่ต้องการศึกษา โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลที่จะทำให้ผู้วิจัยได้ประเด็นในการศึกษาที่ครอบคลุมทุกมิติที่ต้องการศึกษาดังนั้น วิธีการคัดเลือก ผู้วิจัยจะใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเป็นผู้ที่ติดตามอินสตาแกรมสอนภาษาอังกฤษมาเป็นระยะเวลามากกว่า 1 ปี และติดตามอินสตาแกรมสอนภาษาอังกฤษมากกว่า 1 บัญชี โดยมีการเข้าใช้งานอินสตาแกรมเป็นประจำ และมีการใช้ช่องทางอินสตาแกรมเป็นช่องทางในการเรียนรู้ออนไลน์ เป็นจำนวน 4 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การรวบรวมข้อมูลผ่านอินสตาแกรมที่มีการสอนภาษาอังกฤษ ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนธันวาคม 2563 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2564 โดยมีเกณฑ์ในการเลือกดังนี้
 - 1.1 เป็นบัญชีที่มีผู้ติดตามในอินสตาแกรมมากกว่า 100,000 คน
 - 1.2 มีการให้ผู้ติดตามมีส่วนร่วมทั้งทางโพสต์ สตอรี่ และการพูดคุยในช่องทางต่างๆ
 - 1.3 มีการสอนในรูปแบบวิดีโอ
2. การวิเคราะห์ Instagram โดยใช้ประเด็นดังต่อไปนี้
 - 2.1 ทักษะภาษาอังกฤษที่ใช้ในการสอน เช่น Grammar Pronunciation Vocabulary
 - 2.2 รูปแบบการนำเสนอ เช่น การนำ Animation เข้ามาใช้ เทคนิคการตัดต่อวิดีโอ ลักษณะของผู้สอน รูปแบบกิจกรรม เช่น การถามตอบผ่าน Story Instagram
3. การวิเคราะห์คอมเมนต์ในอินสตาแกรม
4. การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ติดตามอินสตาแกรมสอนภาษา โดยมีประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ดังนี้
 - 4.1 ลักษณะพฤติกรรมการเรียน
 - วิธีการเรียนและพฤติกรรมการเรียนออนไลน์ผ่านช่องทางอินสตาแกรม
 - เหตุผลในการเลือกติดตามอินสตาแกรมสอนภาษาอังกฤษ
 - ระยะเวลาในการเรียนรู้/ระยะเวลาในการเข้าชมวิดีโอสอนภาษาอังกฤษทางช่องทางอินสตาแกรม
 - เครื่องมืออื่นๆ ของอินสตาแกรมที่ผู้สอนใช้ในการถ่ายทอดความรู้
 - 4.2 ประสบการณ์หรือผลที่ได้รับ
 - 4.3 ลักษณะของสื่อหรือรูปแบบสื่อที่ผู้เรียนให้ความสนใจ
 - รูปแบบสื่อที่สนใจ
 - ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
 - รูปแบบสื่อที่นำมาปรับใช้ได้ดี

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ตามขั้นตอนดังนี้

1. จัดระบบและวางแนวทางการวิเคราะห์เบื้องต้น ตามปัญหาและวัตถุประสงค์การวิจัย โดยประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย
 - a. ทักษะภาษาอังกฤษที่ผู้สอนนำมาถ่ายทอดผ่านเครื่องมือต่างๆ ของอินสตาแกรมเพื่อศึกษาถึงลักษณะการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยทำการวิเคราะห์ว่ามีการใช้เนื้อหาในเรื่องใดมาถ่ายทอด
 - b. รูปแบบการนำเสนอ เช่น การนำ Animation เข้ามาใช้ เทคนิคการตัดต่อวิดีโอ ลักษณะของผู้สอน รูปแบบกิจกรรม เช่น การถามตอบผ่านสตอรี่ไอจี
 - c. การมีส่วนร่วมระหว่างผู้ติดตามกับผู้สอน (Engagement) ในช่องทางโพสต์ สตอรี่ และคอมเมนต์
2. วิเคราะห์แก่นสาระและจัดระบบข้อมูลทั้งหมด
3. สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปรากฏการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านทางช่องทางออนไลน์ในรูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งกรณีศึกษาอินสตาแกรม มีเป้าหมายเพื่อศึกษา วิเคราะห์ ปรากฏการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีการเรียนรู้ผ่านช่องทาง อินสตาแกรม พบว่า อินสตาแกรมของผู้สอนภาษาอังกฤษในรูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งจำนวน 5 แอคเคาท์มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ การสอนผ่านวิดีโอความยาวไม่เกิน 5 นาที ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่สามารถปรับใช้ได้ในชีวิตประจำวันมากกว่าเนื้อหาทางการที่สอนในห้องเรียน รูปแบบของการนำเสนอส่วนใหญ่มักเป็นการพูดอธิบาย มีการใช้ sound effect ประกอบวิดีโอเพื่อเพิ่มลูกเล่น การตัดต่อวิดีโอเป็นการตัดต่อในลักษณะง่ายๆ ไม่มีความซับซ้อน เนื่องจากส่วนมากเป็นการพูดอธิบาย มีการใช้น้ำเสียงที่ตื่นเต้น เพิ่มความสนุกสนาน บางแอคเคาท์จะสอนโดยใช้การพูดในลักษณะที่เป็นกันเอง เหมือนพูดกับเพื่อนในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกที่ภาษาไม่น่าเบื่อ สนุกและอยากเรียนรู้เพิ่มเติม โดยโพสต์ที่มีการเข้าชมมากที่สุดของแต่ละแอคเคาท์ ล้วนเป็นการสอนที่มีระยะเวลาไม่เกิน 5 นาที ในเรื่องของสำนวน คำสุภาพ คำที่มักจะใช้ผิด ซึ่งเป็นภาษาอังกฤษที่ใช้ในชีวิตประจำวันทั้งสิ้น

นอกจากนี้ การเรียนรู้ในรูปแบบของไมโครเลิร์นนิ่งที่มีลักษณะสั้น กระชับ ยังทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตรงวัตถุประสงค์ ไม่ต้องใช้เวลามาก สามารถรวบรวมไปกับวิถีชีวิตประจำวันที่ต้องใช้งานอินสตาแกรมอยู่แล้ว อีกทั้งในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้ผู้คนเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตได้ง่ายขึ้น ผู้เรียนจึงมองหารูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนได้รวดเร็ว เลือกเรียนสิ่งที่ตนเองสนใจได้ทันที ภายใต้อาคารสถานที่ตามที่ตนเองสะดวก

โดยผู้เรียนมักจะใช้งานอินสตาแกรมเป็นประจำอยู่แล้ว การเรียนภาษาอังกฤษผ่านทางช่องทางนี้จึงถูกรวบรวมไปกับวิถีชีวิตประจำวัน อีกทั้งการสอนภาษาอังกฤษผ่านอินสตาแกรมในรูปแบบของไมโครเลิร์นนิ่ง ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าใช้เวลาเพียงเล็กน้อย แต่กลับได้ความรู้เพิ่มเติม ทั้งการเรียนรู้ผ่านวิดีโอ โพสต์ และสตอรี่

การเรียนรู้ผ่านอินสตาแกรมในรูปแบบไมโครเลิร์นนิ่ง มีความแตกต่างจากการเรียนรู้ในห้องเรียนทั้งในแง่ของเนื้อหาสาระ และผู้สอนที่มีความแตกต่างกัน โดยจากประสบการณ์ของผู้เรียนมักเลือกเรียนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ

ชีวิตประจำวัน เนื่องจากมองว่าเป็นประโยชน์ และนำมาใช้ได้ทันที ในด้านผู้สอนค่อนข้างมีความหลากหลาย เนื่องจากใครจะเป็นผู้สอนก็ได้ เพียงมีแอคเคาท์อินสตาแกรมเท่านั้น โดยผู้สอนภาษาอังกฤษผ่านอินสตาแกรมมีทั้งชาวไทย ชาวต่างชาติ ทั้งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและต่างประเทศ ทำให้ได้ผู้เรียนได้เลือกเรียนรู้จากผู้สอนที่แตกต่างกัน มีแง่มุมในการสอนภาษาอังกฤษที่หลากหลาย

การใช้ Platform อินสตาแกรมทำให้ลักษณะของสื่อถูกสร้างสรรค์ได้หลากหลายรูปแบบ ซึ่งรูปแบบของสื่อที่ผู้เรียนให้ความสนใจ คือ การพูดอธิบายที่สั้นกระชับ เนื่องจากผู้เรียนไม่ต้องการจะใช้เวลามากในการเรียนรู้ผ่านอินสตาแกรม การสอนที่อธิบายอย่างกระชับ ทำให้เข้าถึงเนื้อหาที่อยากรู้ได้ทันที และการสอนในลักษณะของการแสดงบทบาทสมมติ(Role-play) ในมุมมองของผู้เรียน มองว่า การสอนในลักษณะนี้น่าสนใจและสนุก ทำให้รู้สึกว่าการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นเรื่องที่ไม่ยาก อีกทั้งยังสามารถนำไปปรับใช้กับสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้ง่ายกว่า เนื่องจากมองเห็นภาพว่าภาษาอังกฤษคำนี้ ประโยคนี้ ควรจะนำไปพูดในสถานการณ์หรือบริบทแบบใด

อภิปรายผล

1. ปรากฏการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านสื่อสังคมออนไลน์

รูปแบบการสอนภาษาอังกฤษผ่านอินสตาแกรมของผู้สอนส่วนใหญ่ที่นิยมใช้ คือ การสอนผ่านวิดีโอสั้นๆ โพสต์ส่วนใหญ่ที่มีผู้ติดตามให้ความสนใจ เป็นลักษณะการสอนผ่านวิดีโอความยาวไม่เกิน 5 นาที โดยสอนภาษาอังกฤษในเรื่องของคำศัพท์ รูปประโยค คำสุภาพ คำที่มักจะใช้ผิด และบทสนทนาในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการนำเสนอโดยการนำไปใช้จริง เช่น การสั่งอาหารเป็นภาษาอังกฤษ เป็นต้น การสอนในลักษณะนี้ทำให้ผู้เรียนสนใจและรู้สึกว่าการเรียนภาษาอังกฤษเป็นเรื่องไม่ยาก อยากรู้อะไรจะเรียนรู้ สามารถดู และนำไปปรับใช้ในสถานการณ์จริงได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรภา อรรถพร และประกอบ กรณ์กิจ (2014) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ที่ปรับและลอกเลียนจากของผู้อื่น เช่น การสอนภาษาออนไลน์ที่ผู้เรียนสามารถดู จำ และลอกเลียนไปใช้ในสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันได้ การเรียนรู้ในลักษณะนี้จะทำให้ผู้เรียนจดจำได้รวดเร็ว และนำไปใช้ได้ทันที สอดคล้องกับงานวิจัยของปฎิยุทธ์ ธันวานนท์ ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาเพื่อพัฒนาแบบเรียนภาษาญี่ปุ่นให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตยพบ ว่า แบบเรียนภาษาญี่ปุ่นที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักศึกษาไทยในปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหา โดยเนื้อหาจะต้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตประจำวัน และสามารถนำคำศัพท์และไวยากรณ์ไปใช้ได้ทันที

นอกจากนี้ ผู้สอนยังมีการเพิ่มการมีส่วนร่วมกับผู้ติดตามผ่านทางคอมเมนต์ และสตอรี่ไอจี รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นผ่านโพสต์ต่างๆ เป็นการร่วมแบ่งปันความรู้ และความคิดเห็นในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยเชิงทดลองเรื่องการพัฒนาไมโครเลิร์นนิ่งสำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานครที่นำเสนอว่า โซเชียลไมโครเลิร์นนิ่งเป็นแพลตฟอร์มที่เอื้อให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้จากเพื่อน มีการสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ มีการสร้างประเด็นให้อภิปรายร่วมกัน มีงานวิจัยชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการใช้บริบทของสังคมมาช่วยโดยการโต้ตอบในสังคมออนไลน์ ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาที่เป็นทางการหรือสร้างกรอบให้ผู้เรียนมากเกินไป พบว่าการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้เรียน ไม่ว่าจะในลักษณะคล้อยตามหรือขัดแย้ง จะเพิ่มโอกาสในการจดจำสิ่งนั้นได้ดีขึ้น (Buchem and Hamelmann, 2010 อ้างถึงในลัดดาวัลย์ คงสมบูรณ์, 2019) อย่างไรก็ตาม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเรียนออนไลน์ สามารถนำไปสู่โอกาสที่ดีในการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งการสำรวจความเข้าใจของตนเอง แลกเปลี่ยนแนวคิด และทบทวนเนื้อหาเพื่อเพิ่มความรู้ใหม่

รูปแบบของการนำเสนอส่วนใหญ่มักเป็นการพูดอธิบาย มีการใช้ Sound Effect ประกอบวิดีโอ การตัดต่อวิดีโอเป็นการตัดต่อในลักษณะง่ายๆ ไม่มีความซับซ้อน เนื่องจากส่วนมากเป็นการพูดอธิบาย โดยลักษณะการพูดอธิบายของผู้สอน มีการใช้น้ำเสียงที่เพิ่มความสนุกสนาน ตื่นเต้น สอดคล้องกับบทความเรื่อง Microlearning (What and Why) ของ Atchara Juicharern (2018) ที่ระบุว่ารูปแบบการนำเสนอต้องมีความน่าสนใจ เข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อนมากนัก อาจมีการสอดแทรกกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม เช่น การถามคำถาม การเปิดพื้นที่ให้แสดงความคิดเห็นหรือโต้ตอบ

2. ประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านรูปแบบไมโครเลิร์นนิ่งของผู้เรียน

ประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการติดตามอินสตาแกรมสอนภาษาอังกฤษ มีการเรียนรู้ผ่านการใช้งานอินสตาแกรมในชีวิตประจำวัน ซึ่งโดยปกติเล่นอินสตาแกรมเป็นประจำอยู่แล้ว การเลือกติดตามอินสตาแกรมสอนภาษาอังกฤษ จึงเป็นการได้ประโยชน์เพิ่มเติมโดยใช้เวลาไม่นาน สอดคล้องกับ (ทิพา ดวงตาเวียง อ่างถึงในธนพรรณ ทรัพย์ธนาคล, 2552) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างมาก เนื่องจากการเรียนรู้ที่สามารถทำได้ด้วยตนเอง และยังทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน ด้วยรูปแบบที่เป็นออนไลน์ สามารถควบรวมกับชีวิตประจำวันได้อย่างง่ายดายและมีความยืดหยุ่น ไม่ต้องใช้เวลานานและผู้เรียนไม่ต้องใช้การมีส่วนร่วมมากก็สามารถเรียนรู้และเข้าใจได้ (Buchem and Hamelmann, 2010) เนื่องจากการเรียนรู้ในลักษณะนี้มีหัวข้อที่เฉพาะเจาะจง เนื้อหาตรงตามหัวข้อ ตรงประเด็น ผู้เรียนจึงใช้เวลาเรียนไม่นานก็สามารถเข้าใจเนื้อหาในหัวข้อนั้นๆ ได้อย่างง่ายดาย

นอกจากวิดีโอสอนภาษาอังกฤษแล้ว อีกเครื่องมือที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสนใจ คือ สตอรี่ไอจี ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียนและผู้สอน รวมทั้งได้ทำการประเมินความรู้ที่มีอยู่ของตัวเอง หากผู้เรียนตอบผิดก็จะรู้ทันทีว่าความรู้ที่มีอยู่นั้นผิดและได้ความรู้ใหม่ๆ โดยใช้ระยะเวลาสั้นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของเมษา พูลสวัสดิ์ (2558) ที่กล่าวว่า รูปแบบการเรียนออนไลน์ทำให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับบทเรียนตลอดเวลา โดยผู้เรียนยึดตนเองเป็นหลักในการควบคุมบทเรียน และหากมีการเสริมสร้างความรู้สึกในทางบวกให้แก่ผู้เรียนในการมีปฏิสัมพันธ์ก็จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสิทธิ์คิดและตัดสินใจในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของวัชรพงษ์ หวันสมาน และชลลดา เลหาวิริยานนท์ (2559) ที่กล่าวว่า การที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับเนื้อหาหรือการร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกัน จะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจได้ จากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันกับผู้เรียนคนอื่นๆ ผ่านการคิดและการพูดคุยให้คำปรึกษา (Ma and Yuen, 2011 quoted in วัชรพงษ์ หวันสมาน และชลลดา เลหาวิริยานนท์, 2559)

ในด้านของเนื้อหาที่มีการสอนในช่องทางอินสตาแกรมส่วนใหญ่และผู้เรียนให้ความสนใจ เป็นเรื่องคำสุภาพ คำที่มักจะใช้ผิด ประโยค คำศัพท์ และบทสนทนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะมีความแตกต่างจากเนื้อหาในห้องเรียนที่มีความทางการกว่า รวมถึงผู้สอนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทำให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้หลากหลายผ่านมุมมองที่แตกต่างกันของผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ปรัชญาการณการเรียนภาษาอังกฤษผ่านทางช่องทางออนไลน์ในรูปแบบไมโครเลิร์นนิง กรณีศึกษาอินสตาแกรม พบว่าการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในรูปแบบดังกล่าว เหมาะกับการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ที่องค์ความรู้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา การที่ผู้สอนทำการปรับรูปแบบการสอนให้เท่าทันกับรูปแบบการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันและนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์กับการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษมากขึ้นนับเป็นสิ่งสำคัญ โดยผู้สอนควรคำนึงถึงเนื้อหาที่จะทำการถ่ายทอด รูปแบบสื่อ ความสนใจ และพฤติกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนสามารถนำงานวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงการสอนในช่องทางออนไลน์ในรูปแบบไมโครเลิร์นนิง เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนบนอินสตาแกรม และลักษณะการสอนของผู้สอน รวมไปถึงลักษณะของสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ในรูปแบบไมโครเลิร์นนิงบนอินสตาแกรมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาโดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สอนเพิ่มเติม เพื่อสำรวจปรากฏการณ์การเรียนภาษาอังกฤษผ่านทางช่องทางออนไลน์ในรูปแบบไมโครเลิร์นนิง กรณีศึกษาอินสตาแกรมให้ได้ครบทุกมิติ ซึ่งนอกจากจะได้เรียนรู้ในมุมมองของผู้สอนแล้ว ผู้สอนอาจจะเห็นการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในช่องทางสื่อสังคมออนไลน์อย่างอินสตาแกรมมากขึ้น

บรรณานุกรม

- ขวัญชนก พุทธจันทร์. (2020). *การเรียนรู้แบบ Micro – Learning*. สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://www.lib.ku.ac.th/eng/index.php/covid-19/1041-microlearning>
- คุณเอ. นักศึกษา. 18 กุมภาพันธ์ 2564. สัมภาษณ์
- คุณบี. นักศึกษา. 20 กุมภาพันธ์ 2564. สัมภาษณ์
- คุณซี. นักศึกษา. 21 กุมภาพันธ์ 2564. สัมภาษณ์
- คุณดี. นักศึกษา. 24 กุมภาพันธ์ 2564. สัมภาษณ์
- จิรภา อรรถพร และประกอบ กรณีกิจ. (2557). การพัฒนารูปแบบการสอนเชิงรุกออนไลน์เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ของนิสิตปริญญาบัณฑิต. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 9(4), 123-137. ค้นจาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/OJED/article/view/20697>
- ชัยศาสตร์ คเชนทร์สุวรรณ. (2563). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พันธุกรรม ด้วยไมโครเลิร์นนิงสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ธนพรรณ ททรัพย์นาคล. (2011). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 4(1), 653-666. ค้นจาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/8552>
- นงลักษณ์ มโนวัลย์เลา. (2012). *What is Microteaching*. สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2021, จาก <https://nongluckm.wordpress.com/2012/11/09/what-is-microteaching/>

- เพชร ลิ้มรัตนมงคล และจิรัชมา วิเชียรปัญญา. (2556). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการเรียนออนไลน์ของผู้เรียน
โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย. *รังสิตสารสนเทศ*, 19(2), 54-63. ค้นจาก <http://rilj.rsu.ac.th/journal/8/article/18>
- ปฎิยุทธ์ วัฒนานนท์. (2560). รายงานการวิจัย การสำรวจเพื่อพัฒนาแบบเรียนภาษาญี่ปุ่นให้สอดคล้องกับพฤติกรรม
การเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
เมษา พูลสวัสดิ์. (2017). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ เรื่องการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายคอมพิวเตอร์สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารวิชาการและวิจัยทางสังคมศาสตร์*, 11(33), 131-142. Doi:
10.14456/jssra.2016.29
- ไม่ปรากฏผู้แต่ง. (2556). *บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง*. สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2021, จาก
https://archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2556/tsos40656bc_ch2.pdf
- ลัดดาวลัย คงสมบูรณ์. (2562). การพัฒนาไมโครเลิร์นนิ่ง สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงวิทยาลัย
อาชีวศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 8(2), 51-62. ค้น
จาก <http://center.bkkthon.ac.th/journal/upload/doc/spit/25/files/51-62.pdf>
- วัชรพงษ์ หวันสมาน และชลลดา เลหาหวิริยานนท์. (2559). การเสริมสร้างการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนภาษาอังกฤษ
เฉพาะทางในห้องเรียนออนไลน์โดยใช้กระบวนการเสริมต่อศักยภาพการเรียนรู้. *วารสารศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*, 8(11), 48-78. ค้นจาก <http://fs.libarts.psu.ac.th/research/journal/V8-No1-59/3-Fostering%20student%20interaction.pdf>
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์. (2563). ศิลปะการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบ MicroLearning. *HR Society Magazine*, 18(205),
29. ค้นจาก https://www.dst.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=3774:micro-learning&catid=29&Itemid=180&lang=en
- Atchara Juicharem. (2018). *Microlearning (What and Why)*. สืบค้น 14 กุมภาพันธ์ 2564, จาก
<https://www.aclc-asia.com/post/2018/12/29/microlearning-%E0%B8%94-%E0%B8%AD%E0%B8%A2-%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B9%84%E0%B8%A3>
- Brittany K. King. (2020). *Why eLearning Is Beneficial For Shrinking Attention Spans*. Retrieved 15
February 2021, from <https://elearningindustry.com/why-elearning-is-beneficial-shrinking-attention-spans>
- Buchem, Ilona & Hamelmann, Henrike. (2010). *Microlearning: A Strategy for Ongoing Professional Development* (eLearning Papers). Germany: University of Applied Sciences. Retrieved from
https://www.researchgate.net/publication/341323117_Microlearning_a_strategy_for_ongoing_professional_development
- Designil. (2016). *Bounce Rate คืออะไร? พบกับ 7 เคล็ดลับการลด Bounce Rate*. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์
2021, จาก <https://www.designil.com/bounce-rate-%E0%B8%84%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%AD%E0%B8%B0%E0%B9%84%E0%B8%A3.html>

- Giurgiu, Luminita. (2017). Microlearning an Evolving Elearning Trend. *Scientific Bulletin* No. 1(43). Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/318657319_Microlearning_an_Evolving_Elearning_Trend
- Javorcik, Tomas & Polasek, Radim. (2019). *Practical Application of MicroLearning in Education of Future Teachers*. Doi:10.34190/EEL.19.031.
- Imed Bouchrika. (2020). *8 Current Training Video Trends: 2020/2021 Data, Analysis & Insights*. Retrieved 15 February 2021, from <https://www.guide2research.com/research/training-video-trends>
- Shank, Patti. (2018). *Microlearning, Macrolearning. What Does Research Tell Us?* Retrieved 6 February 2021, from <https://elearningindustry.com/microlearning-macrolearning-research-tell-us>
- Zambito, Victoria. (2018). *The Brain Science of Microlearning: Why It Works*. Retrieved 6 February 2021, from <https://www.lib.ku.ac.th/eng/index.php/covid-19/1041-microlearning>

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
Learner-Centered Teaching Approaches, the Department of Biology,
Faculty of Science, Mahidol University

ชาลิสา คล้ายพึ่งสินธุ์¹ ภัคจิรา เกตุบุตร² และ อัสนีย์ เหมกระศรี³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กลุ่มตัวอย่าง คืออาจารย์ประจำภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS Statistics version 18.0 ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (Independent sample t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการเตรียมสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการประมวลผล 2) เปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า จำแนกตามเพศ ตำแหน่งทางวิชาการ และประสบการณ์ในการสอนไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา และสถาบันที่จบการศึกษา พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ควรมีการวางแผนการเตรียมการจัดการเรียนรู้ เตรียมการสอนโดยใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามศักยภาพ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกตามความสามารถ ความสนใจ ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองมากกว่าการฟังอธิบายจากผู้สอนเพียงอย่างเดียว ควรมีการจัดโครงการอบรมโดยเชิญวิทยากรผู้มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และควรมีการวัดการประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลายนอกเหนือจากการใช้แบบทดสอบเพียงอย่างเดียว เพื่อให้การวัดผลประเมินผลเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ABSTRACT

This study is aimed to examine the strategy to utilize learner centered approach at the Department of Biology, Faculty of Science, Mahidol University. The participants were comprised of

¹เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

²เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

³นักวิทยาศาสตร์ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

28 faculty members of the Department of Biology, Faculty of Science, Mahidol University. The research instruments include questionnaire using 5 points Likert rating scale. Statistical analyses were conducted using SPSS Statistics version 18.0 including arithmetic mean, standard deviation, Independent sample t-test and One-Way ANOVA. The results revealed that (1) the utilization of learner centered teaching in the Department of Biology from overall and specific topics was high with the mean score ranging from highest to lowest as follow: teaching preparation, utilization of educational media and learning material, classroom management and evaluation of learning outcome. (2) The comparison between the background of participants demonstrated that gender, academic rank and teaching experience were not significantly different at 0.05. However, significant discrepancy was observed at 0.05 when considering academic degree, and the granting institutions. (3) Recommendations for improving the organization of learner centered teaching at the Department of Biology, Faculty of Science, Mahidol University includes making strategies for organizing variety of classroom activities to help learners to develop and realize their full potential, through hand-on learning experience rather than just attending to classroom lectures. The department should arrange workshops on development of educational media, innovation and technology as well as on to improve learner-instructor interaction. In addition, several assessment schemes should be implemented other than examination.

KEYWORDS: Classroom Arrangements, Learner Centered Teaching

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 เป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันตามวิสัยทัศน์ที่กล่าวว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม (http://nscr.nesdc.go.th)

แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน คือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งให้ความสนใจกับความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น ความสามารถ ความสนใจและความถนัด และมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการคิดวิเคราะห์ และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งในสถาบันอุดมศึกษาก็พยายามดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับกระแสดังกล่าวของสังคม จึงได้มีการกำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษา และส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบต่างๆ เช่น การสืบค้น การใช้ปัญหาเป็นฐานการทดลองปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นต้น การบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจำเป็นต้องดำเนินการให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆ ดังนี้ คือ ด้านผู้เรียน ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านผู้บริหาร และด้านสภาพแวดล้อมและการจัดการ (มัทนา วังถนอมศักดิ์, 2557) โดยมีผู้สอนทำหน้าที่เป็น

ผู้อำนวยการสอนและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนศึกษาความรู้จากสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและเปลี่ยนจากการสอนไปสู่การเป็นผู้ชี้แนะ ซึ่งเป็นบทบาทของผู้สอนยุคใหม่ที่จะช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะแก้ปัญหาเป็นวิชาชีพของตัวเองให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น (มยุรี เจริญศิริ, 2558)

จากการให้ความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนพร้อมทั้งรักษาคุณภาพให้อยู่ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ทางภาควิชาฯ ได้กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ไว้ ผลิตบัตินิตให้มิตคักยภาพและองค้ควมรู้ที่แข็งแ่งในเรืองวิชาการส่งเสริมให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดให้เกิดประโยชน์ในทิศทางที่ดีและสร้างสรรค์พร้อมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างแท้จริง ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานวิจัยครั้งนี้สามารถตอบใจทยในการพัฒนาด้ำนการเรียนการสอนของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ ประสบการณ์ในการสอน และสถาบันที่จบการศึกษา
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สมมติฐานการวิจัย

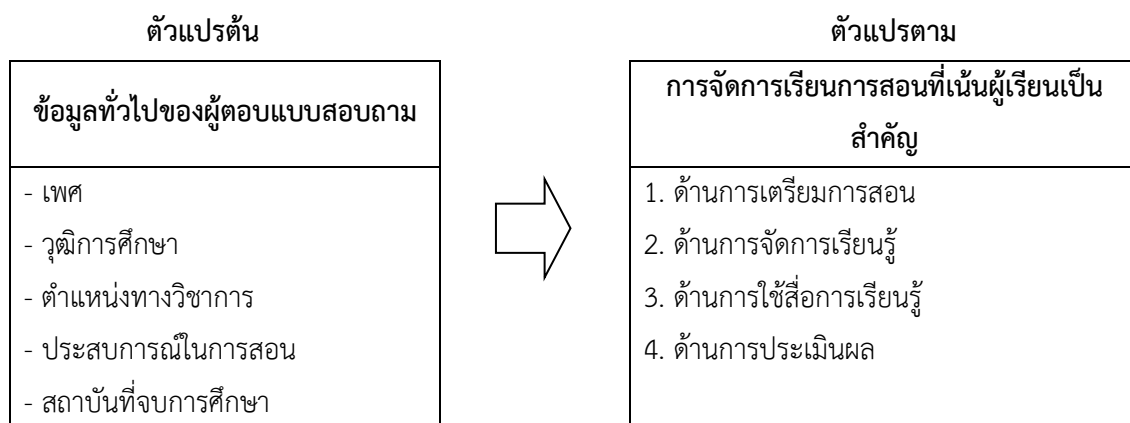
อาจารย์ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านประชากร** ประชากร คือ คณาจารย์ผู้สอนประจำภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปีการศึกษา 2562 จำนวน 28 คน
2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ ประสบการณ์ในการสอน และสถาบันที่จบการศึกษา และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปีการศึกษา 2562
3. **ขอบเขตด้านระยะเวลาและสถานที่** ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนสิงหาคม – ตุลาคม พ.ศ.2562 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 3 เดือน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ดังกรอบแนวคิดการวิจัยภาพที่ 1

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สรุปสาระสำคัญปรากฏตามมาตรา 6 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และหมวด 4 แนวการจัดการศึกษาปรากฏตามมาตรา 22 กล่าวว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และให้ถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด และกระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (<http://www.atg.go.th/law-03.html>)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดลักษณะกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ 9 ประการ คือ 1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน 2. กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์ 3. กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง 4. นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 5. ฝึกและส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของผู้เรียน 6. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา 7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน 8. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตนเอง และมีความกระตือรือร้นในการเรียน และ 9. ประเมินพัฒนาการผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, 2552)

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับความต้องการความสามารถและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ

เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติ พัฒนาการระบอบการคิดวิเคราะห์ การศึกษาค้นคว้าทดลอง การแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองด้วยกระบวนการและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง (มัทนา วัฒนอมศักดิ์, 2557)

รูปแบบการสอนและวิธีการสอนในระดับอุดมศึกษาใช้รูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง วิธีการสอนที่สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ 1. การสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย 2. การสอนแบบกลุ่มสืบสวน 3. การสอนแบบอภิปราย 4. การสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง 5. การสอนโดยอธิบายถามตอบ และ 6. การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (เรณูมาศ มาอ่อน, 2559)

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการวางแผน สามารถจัดการเรียนการสอนได้หลายรูปแบบ เน้นการบูรณาการการเรียนรู้ระหว่างหลักสูตรต่างๆ มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนคนอื่นๆ อาจารย์ผู้สอนมีหน้าที่เพียงสร้างบรรยากาศ อำนวยความสะดวก เป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ คอยส่งเสริมสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นความสนใจ เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพด้วยตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นธิ เหมมันต์ อภินันท์ รัตนจิตต์ สมชาย ปราบริทธิ์ และสรัญญา โยะหมาด (2561) ได้ทำการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตำแหน่งวิชาการ พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เพ็ญศรี พงษ์ประภาพันธ์ ทิพพาพรรณ เดียวประเสริฐ และวิสาลินี นุกันยา (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนแตกต่างกันมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่แตกต่างกัน

สลิตา รินสิริ (2558) ได้ทำการศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในอำเภอเกาะจันทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในอำเภอเกาะจันทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการประเมินผล ด้านการเตรียมการจัดการเรียนรู้ และด้านการใช้สื่อการเรียนรู้

สุจิตตรา เมาริชาติ ชาญชัย วงสิริสวัสดิ์ และสุวรรณา โชติสุกันต์ (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่องความคาดหวังของครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคาดหวังของครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป 5-10 ปี น้อยกว่า 5 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิธีการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ ประสบการณ์ในการสอน และสถาบันที่จบการศึกษา จำนวน 5 ข้อ ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการสอน ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ และด้านการประเมินผล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert scale) จำนวน 40 ข้อ โดยแบ่งระดับความสำคัญออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ สร้างกรอบคำถามที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัย ร่างโครงสร้างแบบสอบถามและข้อคำถาม ส่งเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมของประเด็นปัญหา ได้ผลการวิเคราะห์ค่า IOC ที่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 แสดงว่ามีความเที่ยงตรงใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ภายหลังจากให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้ว นำแบบสอบถามไปทำ try-out กับนักศึกษาภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้มาตรวจสอบความเชื่อถือได้ (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 การขอรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน ผู้วิจัยได้ส่งโครงร่างงานวิจัยและแบบสอบถามเสนอขอรับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนส่วนกลางมหาวิทยาลัยมหิดล (MU Central - IRB) และได้รับการพิจารณารับรองเรียบร้อย รหัสโครงการเลขที่ MU-CIRB2019/173.2506 รับรองวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2562

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้คณาจารย์ผู้สอนประจำภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปีการศึกษา 2562 (ระหว่างเดือนสิงหาคม-ตุลาคม) จำนวน 28 ชุด และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 28 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจัดระเบียบข้อมูล นำข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS Statistics version 18.0) ดังนี้ ส่วนที่ 1 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ จำนวนร้อยละ โดยนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ส่วนที่ 2 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำค่ามาเทียบเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2551) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย

4.21 – 5.00 คะแนน หมายความว่า ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 คะแนน หมายความว่า ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 คะแนน หมายความว่า ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 คะแนน หมายความว่า ระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 คะแนน หมายความว่า ระดับน้อยที่สุด และนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ส่วนที่ 3 ดำเนินการวิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จำแนกตามตัวแปร ข้อมูลทั่วไป โดยสถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (Independent sample t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1: จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	16	57.10
	หญิง	12	42.90
	รวม	28	100
2. วุฒิการศึกษา	ปริญญาเอก	21	75.00
	หลังปริญญาเอก	7	25.00
	รวม	28	100
3. ตำแหน่งทางวิชาการ	อาจารย์	12	42.90
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์	9	32.10
	รองศาสตราจารย์	6	21.40
	ศาสตราจารย์	1	3.60
	รวม	28	100
4. ประสบการณ์ในการสอน	ประสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี	11	39.30
	ประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป	17	60.70
	รวม	28	100
5. สถาบันที่จบการศึกษา	มหาวิทยาลัยในประเทศ	7	25.00
	มหาวิทยาลัยต่างประเทศ	21	75.00
	รวม	28	100

จากตารางที่ 1 พบว่าประชากรที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 28 คนเป็นเพศชาย (ร้อยละ 57.10) มากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 42.90) จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า วุฒิปริญญาเอก (ร้อยละ 75.00) มากที่สุด รองลงมาคือ หลังปริญญาเอก (ร้อยละ 25.00) จำแนกตามตำแหน่งวิชาการ พบว่า อาจารย์ (ร้อยละ 42.90) มากที่สุด รองลงมาคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (ร้อยละ 32.10) รองศาสตราจารย์ (ร้อยละ 21.40) และศาสตราจารย์ (ร้อยละ 3.60)

ตามลำดับ จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน พบว่า ประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 60.70) มากที่สุด รองลงมาคือ ประสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี (ร้อยละ 39.30) จำแนกตามสถาบันที่จบการศึกษา พบว่า มหาวิทยาลัยต่างประเทศ (ร้อยละ 75.00) มากที่สุด รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยในประเทศไทย (ร้อยละ 25.00)

ส่วนที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ตารางที่ 2: ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (โดยรวม)

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	ค่าเฉลี่ยความเหมาะสม (μ)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)	การแปลผลระดับ	อันดับ
1. ด้านการเตรียมการสอน	4.17	0.43	มาก	1
2. ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้	4.13	0.52	มาก	2
3. ด้านการจัดการเรียนรู้	4.02	0.58	มาก	3
4. ด้านการประเมินผล	3.98	0.58	มาก	4
รวม	4.07	0.47	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่า ($\mu = 4.07$) และ ($\sigma = 0.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อาจารย์ได้จัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการเตรียมการสอน ($\mu = 4.17$) และ ($\sigma = 0.43$) รองลงมาคือ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ($\mu = 4.13$) และ ($\sigma = 0.52$) ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\mu = 4.02$) และ ($\sigma = 0.58$) และด้านการประเมินผล ($\mu = 3.98$) และ ($\sigma = 0.58$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3: ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านการเตรียมการสอนของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	μ	σ	การแปลผลระดับ	อันดับ
1. อาจารย์ให้ข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ แก่ผู้เรียนเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้า	4.64	0.49	มากที่สุด	1
2. มีนโยบายส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.39	0.50	มากที่สุด	2
3. อาจารย์จัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเตรียมแหล่งเรียนรู้	4.32	0.60	มากที่สุด	3

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	μ	σ	การแปล ผลระดับ	อันดับ
4. อาจารย์จัดเตรียมแบบฝึกหัดเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามจุดประสงค์ ในแต่ละกลุ่มสาระ	4.25	0.75	มากที่สุด	4
5. อาจารย์มีการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.18	0.72	มาก	5
6. อาจารย์จัดเตรียมสื่อ วัสดุการเรียนการสอนให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน	4.18	0.72	มาก	5
7. อาจารย์จัดเตรียมเทคนิควิธีสอนหลากหลายให้เหมาะสมกับลักษณะ การเรียนรู้ของผู้เรียน	4.11	0.74	มาก	7
8. อาจารย์จัดบรรยากาศการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนของนักศึกษา	4.07	0.66	มาก	8
9. อาจารย์ได้ศึกษาหรือค้นคว้าปรัชญาและกระบวนการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.89	1.03	มาก	9
10. อาจารย์ได้เข้าร่วมประชุม/อบรม/สัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.68	1.12	มาก	10
ค่าเฉลี่ยรวม	4.17	0.72	มาก	

จากตารางที่ 3 ด้านการเตรียมการสอน พบว่า อาจารย์เตรียมการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ข้อ และในระดับมาก 6 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อาจารย์ให้ข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ แก่ผู้เรียนเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้า ($\mu = 4.64$) และ ($\sigma=0.49$) รองลงมาคือ มีนโยบายส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\mu = 4.39$) และ ($\sigma=0.50$) อาจารย์จัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และเตรียมแหล่งเรียนรู้ ($\mu = 4.32$) และ ($\sigma=0.60$) อาจารย์จัดเตรียมแบบฝึกหัดเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามจุดประสงค์ในแต่ละกลุ่มสาระ ($\mu = 4.25$) และ ($\sigma=0.75$) อาจารย์จัดเตรียมสื่อ วัสดุการเรียนการสอนให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน ($\mu = 4.18$) และ ($\sigma=0.72$) อาจารย์มีการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\mu = 4.18$) และ ($\sigma=0.72$) อาจารย์จัดเตรียมเทคนิควิธีสอนหลากหลายให้เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน ($\mu = 4.11$) และ ($\sigma=0.74$) อาจารย์จัดบรรยากาศการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนของนักศึกษา ($\mu = 4.07$) และ ($\sigma=0.66$) อาจารย์ได้ศึกษาหรือค้นคว้าปรัชญาและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\mu = 3.89$) และ ($\sigma=1.03$) และอาจารย์ได้เข้าร่วมประชุม /อบรม/สัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\mu = 3.68$) และ ($\sigma=1.12$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4: ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้ของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	μ	σ	การแปล ผลระดับ	อันดับ
1. อาจารย์ช่วยเหลือให้คำปรึกษา เมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ	4.32	0.61	มากที่สุด	1
2. อาจารย์ใช้สื่อการสอนเพื่อให้นักเรียนฝึกคิดแก้ปัญหาและค้นพบ ความรู้	4.25	0.70	มากที่สุด	2
3. อาจารย์สนับสนุนหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรม และลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง	4.25	0.70	มากที่สุด	2
4. อาจารย์ทำหน้าที่ในการเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียน ได้เรียนตามความสามารถและความสนใจ	4.07	0.76	มาก	4
5. อาจารย์เป็นผู้ร่วมกิจกรรมในกลุ่มผู้เรียน พร้อมทั้งให้ความคิดเห็น หรือเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวแก่ผู้เรียนขณะทำกิจกรรม	4.04	0.69	มาก	5
6. อาจารย์สร้างความพร้อมและสร้างความสนใจของผู้เรียนก่อน จัดกิจกรรมทุกครั้ง	3.93	0.86	มาก	6
7. อาจารย์เปิดโอกาสให้ผู้เรียนริเริ่มกิจกรรมของตนเองโดยอาจารย์ เป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน	3.93	0.86	มาก	6
8. อาจารย์ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากของจริง และ ประสบการณ์จริง	3.93	0.94	มาก	8
9. อาจารย์จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนค้นพบศักยภาพ ของตนเองได้ด้วยตนเอง	3.86	0.80	มาก	9
10. อาจารย์สำรวจความพร้อมของผู้เรียน ทางด้านความรู้ ความสามารถ ความถนัดและความสนใจก่อนเรียน	3.61	0.96	มาก	10
ค่าเฉลี่ยรวม	4.02	0.77	มาก	

จากตารางที่ 4 ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่าอาจารย์จัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ข้อ และในระดับ
มาก 7 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อาจารย์ช่วยเหลือให้คำปรึกษา เมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ ($\mu =$
4.32) และ ($\sigma = 0.61$) รองลงมา คือ อาจารย์สนับสนุนหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมและลงมือ
ปฏิบัติงานด้วยตนเอง ($\mu = 4.25$) และ ($\sigma = 0.70$) อาจารย์ใช้สื่อการสอนเพื่อให้นักเรียนฝึกคิดแก้ปัญหาและค้นพบ
ความรู้ ($\mu = 4.25$) และ ($\sigma = 0.70$) อาจารย์ทำหน้าที่ในการเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนตาม
ความสามารถและความสนใจ ($\mu = 4.07$) และ ($\sigma = 0.76$) อาจารย์เป็นผู้ร่วมกิจกรรมในกลุ่มผู้เรียน พร้อมทั้งให้
ความคิดเห็นหรือเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวแก่ผู้เรียนขณะทำกิจกรรม ($\mu = 4.04$) และ ($\sigma = 0.69$) อาจารย์เปิด
โอกาสให้ผู้เรียนริเริ่มกิจกรรมของตนเอง โดยอาจารย์เป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน (μ
= 3.93) และ ($\sigma = 0.86$), อาจารย์สร้างความพร้อมและสร้างความสนใจของผู้เรียนก่อนจัดกิจกรรมทุกครั้ง ($\mu =$

3.93) และ ($\sigma = 0.86$) อาจารย์ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากของจริง และประสบการณ์จริง ($\mu = 3.93$) และ ($\sigma = 0.94$) อาจารย์จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนค้นพบศักยภาพของตนเองได้ด้วยตนเอง ($\mu = 3.86$) และ ($\sigma = 0.80$) และอาจารย์สำรวจความพร้อมของผู้เรียน ทางด้านความรู้ความสามารถ ความถนัดและความสนใจก่อนเรียน ($\mu = 3.61$) และ ($\sigma = 0.96$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5: ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	μ	σ	การแปล ผลระดับ	อันดับ
1. อาจารย์ใช้สื่อ อุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง	4.32	0.61	มากที่สุด	1
2. อาจารย์เตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเอกสารสำหรับการเรียนรู้ที่ ออกแบบไว้	4.29	0.60	มากที่สุด	2
3. อาจารย์มีสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้สื่อและ แหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อการศึกษาเพิ่มเติม	4.25	0.59	มากที่สุด	3
4. อาจารย์ใช้สื่ออุปกรณ์สร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียนจนเกิด ประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.25	0.65	มากที่สุด	4
5. อาจารย์ใช้สื่อได้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน	4.14	0.59	มาก	5
6. อาจารย์ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้ อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกระบวนการ	4.11	0.69	มาก	6
7. อาจารย์ใช้สื่อได้เหมาะสมกับ เพศ วัย และประสบการณ์ของ นักศึกษา	4.07	0.75	มาก	7
8. อาจารย์มีการใช้สื่อที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดฝึกการ แก้ปัญหาและค้นพบความรู้โดยง่าย	4.04	0.64	มาก	8
9. อาจารย์ใช้สื่อการเรียนรู้กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจและพัฒนา ศักยภาพได้อย่างเหมาะสม	4.00	0.61	มาก	9
10. ผู้เรียนใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญตาม ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน	3.82	0.72	มาก	10
ค่าเฉลี่ยรวม	4.13	0.63	มาก	

จากตารางที่ 5 ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ พบว่า อาจารย์ใช้สื่อการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ข้อ และในระดับมาก 6 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อาจารย์ใช้สื่อ อุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง ($\mu = 4.32$) และ ($\sigma = 0.61$) รองลงมาคือ อาจารย์เตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเอกสารสำหรับการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ ($\mu = 4.29$) และ ($\sigma = 0.60$) อาจารย์มีสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้สื่อและ

แหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อการศึกษาเพิ่มเติม ($\mu = 4.25$) และ ($\sigma = 0.59$) อาจารย์ใช้สื่ออุปกรณ์สร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียนจนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\mu = 4.25$) และ ($\sigma = 0.65$) อาจารย์ใช้สื่อได้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน ($\mu = 4.14$) และ ($\sigma = 0.59$) อาจารย์ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกระบวนการ ($\mu = 4.11$) และ ($\sigma = 0.69$) อาจารย์ใช้สื่อได้เหมาะสมกับเพศ วัย และประสบการณ์ของนักศึกษา ($\mu = 4.07$) และ ($\sigma = 0.75$) อาจารย์มีการใช้สื่อที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดฝึกการแก้ปัญหาและค้นพบความรู้โดยง่าย ($\mu = 4.04$) และ ($\sigma = 0.64$) อาจารย์ใช้สื่อการเรียนรู้กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจและพัฒนาศักยภาพได้อย่างเหมาะสม ($\mu = 4.00$) และ ($\sigma = 0.61$) และผู้เรียนใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญตามความสามารถและความสนใจของผู้เรียน ($\mu = 3.82$) และ ($\sigma = 0.72$) ตามลำดับ

ตารางที่ 6: ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านการประเมินผลของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	μ	σ	การแปล ผลระดับ	อันดับ
1. อาจารย์นำผลการประเมินผู้เรียนมาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอนของตนเอง	4.36	0.56	มากที่สุด	1
2. อาจารย์ดำเนินการประเมินผลอย่างต่อเนื่องไปพร้อมๆ กับการ เรียนการสอน	4.14	0.65	มาก	2
3. อาจารย์ติดตาม ตรวจสอบการทำงาน เพื่อประเมินผลงาน	4.14	0.65	มาก	2
4. อาจารย์วัดและประเมินผลได้ครอบคลุมเนื้อหา ทั้งในส่วน กระบวนการและผลงาน	4.07	0.72	มาก	4
5. อาจารย์สนับสนุนให้ผู้เรียนนำผลการประเมินมาปรับปรุงและ พัฒนาการเรียนของตนเอง	3.93	0.81	มาก	5
6. อาจารย์ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งก่อนเรียนระหว่าง เรียน และหลังเรียน	3.93	0.94	มาก	6
7. อาจารย์ให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน	3.86	0.89	มาก	7
8. อาจารย์ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จากความคิดเห็นของ ผู้เรียน เพื่อนครู และผู้ปกครอง	3.82	0.82	มาก	8
9. อาจารย์วิเคราะห์แบบทดสอบที่ใช้และปรับปรุงเพื่อให้ได้ แบบทดสอบที่มีคุณภาพ	3.79	0.73	มาก	9
10. อาจารย์ใช้วิธีวัดและประเมินผลสอดคล้องกับผู้เรียนทุกคน	3.71	0.76	มาก	10
ค่าเฉลี่ยรวม	3.99	0.73	มาก	

จากตารางที่ 6 ด้านการประเมินผล พบว่า อาจารย์ประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ และในระดับมาก 9 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อาจารย์นำผลการประเมินผู้เรียนมาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

ของตนเอง ($\mu = 4.36$) และ ($\sigma=0.56$) รองลงมาคือ อาจารย์ดำเนินการประเมินผลอย่างต่อเนื่องไปพร้อมๆ กับการเรียนการสอน ($\mu = 4.14$) และ ($\sigma = 0.65$) อาจารย์ติดตาม ตรวจสอบการทำงาน เพื่อประเมินผลงาน ($\mu = 4.14$) และ ($\sigma=0.65$) อาจารย์วัดและประเมินผลได้ครอบคลุมเนื้อหา ทั้งในส่วนกระบวนการและผลงาน ($\mu = 4.07$) และ ($\sigma=0.72$) อาจารย์สนับสนุนให้ผู้เรียนนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนของตนเอง ($\mu = 3.93$) และ ($\sigma=0.81$) อาจารย์ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งก่อนเรียนระหว่างเรียน และหลังเรียน ($\mu = 3.93$) และ ($\sigma = 0.94$) อาจารย์ให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน ($\mu = 3.86$) และ ($\sigma = 0.89$) อาจารย์ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จากความคิดเห็นของผู้เรียน เพื่อนครู และผู้ปกครอง ($\mu = 3.82$) และ ($\sigma = 0.82$) อาจารย์วิเคราะห์แบบทดสอบที่ใช้และปรับปรุงเพื่อให้ได้แบบทดสอบที่มีคุณภาพ ($\mu = 3.79$) และ ($\sigma = 0.73$) และอาจารย์ใช้วิธีวัดและประเมินผลสอดคล้องกับผู้เรียนทุกคน ($\mu = 3.71$) และ ($\sigma = 0.76$) ตามลำดับ

ตารางที่ 7: การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำแนกตามเพศ

การจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	ชาย (N=16)		หญิง (N=12)		ค่า t	Sig.
	μ	σ	μ	σ		
ด้านการเตรียมการสอน	4.200	.4427	4.133	.4334	0.398	0.694
ด้านการจัดการเรียนรู้	4.075	.5410	3.942	.6501	0.592	0.559
ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้	4.219	.4400	4.008	.6127	1.059	0.299
ด้านการประเมินผล	3.888	.6195	4.092	.5213	-0.922	0.365
โดยรวม	4.095	.4547	4.043	.5074	0.283	0.780

จากตารางที่ 7 การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำแนกตามเพศ จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยสถิติ Independent sample t-test พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญระหว่างเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 8: การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำแนกตามวุฒิการศึกษา

การจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	ระดับปริญญาเอก (N=21)		ระดับหลังปริญญาเอก (N=7)		ค่า t	Sig.
	μ	σ	μ	σ		
ด้านการเตรียมการสอน	4.257	0.431	3.914	0.344	1.905	0.068
ด้านการจัดการเรียนรู้	4.190	0.465	3.500	0.624	3.126	0.004*
ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้	4.276	0.428	3.686	0.555	2.940	0.007*
ด้านการประเมินผล	4.090	0.597	3.629	0.359	1.919	0.066
โดยรวม	4.204	0.424	3.682	0.394	2.864	0.008*

จากตารางที่ 8 การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำแนกตามวุฒิการศึกษา จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยสถิติ Independent sample t-test พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญระหว่างวุฒิมัธยมศึกษาชั้นปริญญเอกและระดับหลังปริญญาเอก ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ และโดยรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 9: การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำแนกตำแหน่งวิชาการ

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ด้านการเตรียมการสอน	ระหว่างกลุ่ม	.359	3	.120	.614	.613
	ภายในกลุ่ม	4.678	24	.195		
	รวม	5.037	27			
ด้านการจัดการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	.666	3	.222	.627	.605
	ภายในกลุ่ม	8.496	24	.354		
	รวม	9.161	27			
ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	.446	3	.149	.517	.674
	ภายในกลุ่ม	6.891	24	.287		
	รวม	7.337	27			
ด้านการประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	.744	3	.248	.718	.551
	ภายในกลุ่ม	8.288	24	.345		
	รวม	9.033	27			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	.356	3	.119	.509	.680
	ภายในกลุ่ม	5.596	24	.233		
	รวม	5.952	27			

จากตารางที่ 9 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยสถิติ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำแนกตำแหน่งวิชาการระหว่างอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 10: การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน

การจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	ประสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี (N=11)		ประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป (N=17)		ค่า t	Sig.
	μ	σ	μ	σ		
ด้านการเตรียมการสอน	4.164	.320	4.176	.501	-.083	.935
ด้านการจัดการเรียนรู้	4.018	.445	4.018	.670	.002	.998
ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้	4.182	.449	4.094	.574	.428	.672
ด้านการประเมินผล	3.882	.534	4.035	.613	-.679	.503
โดยรวม	4.061	.367	4.081	.536	-.105	.917

จากตารางที่ 10 การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยสถิติ Independent sample t-test พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญระหว่างประสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี และประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 11: การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำแนกตามสถาบันที่จบการศึกษา

การจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	มหาวิทยาลัยใน ประเทศ (N=7)		มหาวิทยาลัย ต่างประเทศ (N=28)		ค่า t	Sig.
	μ	σ	μ	σ		
ด้านการเตรียมการสอน	3.857	.276	4.276	.428	-2.413	.023*
ด้านการจัดการเรียนรู้	3.643	.461	4.143	.573	-2.085	.047*
ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้	3.943	.619	4.190	.486	-1.092	.285
ด้านการประเมินผล	3.729	.645	4.057	.546	-1.319	.199
โดยรวม	3.793	.442	4.167	.450	-1.912	.067

จากตารางที่ 11 การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำแนกตามสถาบันที่จบการศึกษา จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยสถิติ Independent sample t-test พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญระหว่างสถาบันที่จบการศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศ และมหาวิทยาลัยต่างประเทศ โดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเตรียมการสอน และด้านการจัดการเรียนรู้ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.07$) และ ($\sigma = 0.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อาจารย์ได้จัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการเตรียมการสอน ($\mu = 4.17$) และ ($\sigma = 0.43$) รองลงมาคือ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ($\mu = 4.13$) และ ($\sigma = 0.52$) ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\mu = 4.02$) และ ($\sigma = 0.58$) และด้านการประเมินผล ($\mu = 3.98$) และ ($\sigma = 0.58$) ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากอาจารย์สามารถนำความรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับการสั่งสมมาจากการเรียนรู้ เช่น การอบรม การประชุมวิชาการ และงานสัมมนาเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของสลิตา รินสิริ (2558) ได้ทำการศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในอำเภอเกาะจันทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในอำเภอเกาะจันทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการประเมินผล ด้านการเตรียมการจัดการเรียนรู้ และด้านการใช้สื่อการเรียนรู้

2. ผลการทดสอบสมมติฐาน อาจารย์ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

1) จำแนกตามเพศ พบว่า โดยรวมและรายด้าน อาจารย์ที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยาไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของนธิ เหมมันต์ อภินันท์ รัตนจิตต์ สมชาย ปราบรัตน์ และสร้อยญา โยะหมาด (2561) ได้ทำการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า อาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ และโดยรวม มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเนื่องจากประสบการณ์การเรียนการสอนและงานวิจัย การพัฒนาองค์ความรู้เชิงวิชาการในสาขาที่เชี่ยวชาญมีความแตกต่างกัน ทำให้โดยรวมมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ และ การใช้สื่อการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

3) จำแนกตามตำแหน่งวิชาการ พบว่า โดยรวมและรายด้าน อาจารย์ที่มีตำแหน่งวิชาการแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย แสดงถึงอาจารย์มีการพัฒนาตนเองด้านวิชาการสอน และการผลิตผลงานทางวิชาการ มีความเพียรพยายามในการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านการผลิตผลงานทางวิชาการ สร้างความรู้ใหม่นำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน สามารถช่วยชี้แนะบัณฑิตให้คิดได้

อย่างมีเหตุผล มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีในการประกอบอาชีพ (ศรุตา ชัยสุวรรณ วิชัย วงศ์ใหญ่ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ ราชบัณฑิต และสุตา ทัพสุวรรณ, 2550)

4) จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน พบว่า โดยรวมและรายด้าน อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ อาจเนื่องจากปัจจุบันนี้มีการสื่อสารที่ทันสมัยทำให้ประสบการณ์ในการสอนน้อยกว่า 10 ปีและประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป สามารถพัฒนาฝึกฝนค้นคว้าหาข้อมูลเรียนรู้เพิ่มเติมได้ตลอดเวลาในรูปแบบของสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ด้านการเรียนการสอน ทักษะด้าน การคิด วิเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญศรี พงษ์ประภาพันธ์ ทิพพาพรรณ เดียวประเสริฐ และวิสาลินี นุกันยา (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนแตกต่างกันมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตตรา เมาริชาติ ชาญชัย วงสิริสวัสดิ์ และสุวรรณมา โชติสุกานต์ (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่องความคาดหวังของครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคาดหวังของครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป 5-10 ปี น้อยกว่า 5 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5) จำแนกตามสถาบันที่จบการศึกษา พบว่า อาจารย์ที่มีสถาบันที่จบการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชา โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเตรียมการสอน และด้านการจัดการเรียนรู้ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสถาบันที่จบการศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศและมหาวิทยาลัยต่างประเทศ อาจารย์มีประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างกันทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม ระบบการจัดการ และการปรับตัวให้เข้ากับสังคม สร้างความสัมพันธ์ที่หลากหลายทำให้มีโอกาสมากขึ้นในการร่วมงานกับองค์กรระดับชาติ ระดับนานาชาติ สามารถนำไปต่อยอดทั้งด้านการเรียนการสอนและงานวิจัย

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชา ชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลที่อาจารย์ระบุ คือ ควรจัดให้มีการอบรมเทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ตระหนักต่อการจัดการศึกษาแบบมุ่งเน้นผลการเรียนรู้ หรือ Outcome-Based Education แต่ด้วยข้อจำกัดทางเวลาทำให้อาจารย์ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถปรับกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องได้เต็มที่ อาจารย์มีภาระงานอื่นนอกเหนือจากงานสอน เช่น งานวิจัย ซึ่งต้องแบ่งเวลาระหว่าง การสอนและการวิจัยเพราะอาจารย์รับทุนวิจัยจึงต้องทำตามเงื่อนไขของทุนวิจัยนั้น ๆ ในหลายครั้งผลการวิจัยไม่ เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้จึงต้องใช้ระยะเวลาในการปรับแก้ไข อาจส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอน นักศึกษามี ความแตกต่างด้านความพร้อมและพื้นฐานความรู้เดิม โดยส่วนใหญ่ นักศึกษาอาจจะมีความพร้อมในการเรียนการสอน น้อยกว่าความพร้อมของอาจารย์ พบปัญหาด้านการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน พบปัญหาด้านสื่อการสอนและ การเรียนรู้ไม่เพียงพอ และนอกจากการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแล้ว การเข้าใจวิธีการเรียน

(Learning Style) ของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้ดีขึ้น ผนวกกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง (ตลอดชีวิต) จะทำให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความรู้ตลอดเวลา

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ดังนี้

1) ด้านการเตรียมสอน ผู้สอนควรจัดบรรยากาศการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ควรมีการวางแผนการเตรียมการจัดการเรียนรู้ เตรียมการสอนโดยใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามศักยภาพ มีแบบฝึกหัดเพื่อประเมินการจัดเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีแหล่งข้อมูลให้ได้ศึกษาค้นคว้า ตามความถนัดของตนเอง และมีการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกตามความสามารถ ความสนใจ ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองมากกว่าการฟังอธิบายจากผู้สอนเพียงอย่างเดียว

2) ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ สื่อเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของเนื้อหาบทเรียนให้ตรงกับผู้สอนต้องการ ดังนั้น ควรใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนการสอนที่กำหนดไว้ สื่อการเรียนการสอนจะต้องเหมาะสมกับวิธีสอนและกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนจะต้องเหมาะสมกับสมรรถภาพ และวิธีการเรียนของผู้เรียน ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถผลิตและพัฒนาสื่อ นำความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เช่น การใช้แอปพลิเคชัน Kahoot เป็นต้น

3) ด้านการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีรูปแบบหรือเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลากหลาย เช่น 1. การเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือเทคนิคคู่คิด (Think-pair-share) 2. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning Group) 3. การเรียนรู้แบบทบทวนโดยผู้เรียน (Student-led Review Sessions) 4. การเรียนรู้แบบใช้เกม (Games) 5. การเรียนรู้แบบวิเคราะห์วิดีโอ (Analysis or Reactions to Videos) 6. การเรียนรู้แบบโต้เถียง (Student Debates) 7. การเรียนรู้แบบผู้เรียนสร้างแบบทดสอบ (Student Generated Exam Questions) 8. การเรียนรู้แบบกระบวนการวิจัย (Mini-research Proposals or Project) 9. การเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Analyze Case Studies) 10. การเรียนรู้แบบการเขียนบันทึก (Keeping Journals or Logs) 11. การเรียนรู้แบบการเขียนจดหมายข่าว (Write and Produce a Newsletter) 12. การเรียนรู้แบบแผนผังความคิด (Concept Mapping) 13. การเรียนรู้แบบแสดงบทบาทสมมติ (Anchored Instruction) 14. การสอนโดยใช้คำถาม (Questioning Method) 15. การเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD (Student Teams Achievement Division) (วารินทร์พร ฟินเฟื่องฟู, 2562) โดยผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ทั้งรายบุคคลหรือแบบกลุ่ม โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ เวลา และผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากเน้นผู้เรียนแล้วการเข้าใจวิธีการเรียนของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น ผนวกกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความรู้ตลอดเวลา ฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญเป็นทักษะการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง (ตลอดชีวิต)

4) ด้านการประมวผล ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินอย่างชัดเจน เพื่อให้การวัดผลประเมินผลเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุด การประเมินผลการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้ความสามารถของตนเอง และมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองสามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเองได้อย่างถูกต้อง ผู้สอนได้รับรู้ผลการจัดการเรียนการสอนสามารถวินิจฉัยและพัฒนาผู้เรียนได้ตามศักยภาพ รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเองด้วย ดังนั้น

ควรมีการวัดการประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น การถามทั้งเชิงปรนัยและอัตนัย ชุดคำถามแบบปลายเปิด การแสดงแผนผังความคิด การแสดงตัวอย่าง การเติมคำ กลุ่มคำ หรือข้อความ การแสดงบทบาทสมมติ การเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม การทำงานและการเรียนรู้ร่วมกัน และการฝึกปฏิบัติ นอกเหนือจากการใช้แบบทดสอบเพียงอย่างเดียว (กิ่งฟ้า สินธุวงษ์, 2552)

ข้อเสนอแนะ

1. ควรสำรวจความพร้อมของผู้เรียนทางด้านความรู้ความสามารถความสนใจก่อนเรียน เพื่อสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ที่กระตุ้นความสนใจในการเรียนและทำให้นักศึกษามีความสุขในการเรียนรู้มากขึ้น
2. ควรมีการส่งเสริมให้อาจารย์ได้เข้าร่วมพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้อาจารย์ผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้หลากหลาย

บรรณานุกรม

- กิ่งฟ้า สินธุวงษ์ (2552). การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 1(1). 6-19.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2551). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553. (2564). สืบค้น 31 มีนาคม 2564, จาก <http://www.atg.go.th/law-03.html>.
- เพ็ญศรี พงษ์ประภาพันธ์, ทิพพาพรรณ เดียวประเสริฐ และวิสาลินี นุกันยา. (2554). *สมรรถนะการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: คณะพยาบาลศาสตร์ นักศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580*. สืบค้น 31 มีนาคม 2564, จาก <http://nscr.nesdc.go.th>.
- นธิ เหมมันต์, อภินันท์ รัตนจิตต์, สมชาย ปราบรัตน์ และสร้อยญา โยะหมาด. (2561). ได้ทำการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว*. 1(1). 119-129.
- มยุรี เจริญศิริ. (2558). การศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการโค้ชและการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะ การคิดแก้ปัญหา. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 13(1): 114-127.
- มัทนา วัฒนอมศักดิ์. (2557). การบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 4(3), 234-243.
- เรณูมาศ มาอ่อน. (2559). การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 9(2). 169-176.

- วารินทร์พร พันเพ็ญ (2562). การจัดการเรียนรู้ Active Learning ให้สำเร็จ. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 9(1).135-145.
- ศรุตฯ ชัยสุวรรณ, วิชัย วงศ์ใหญ่, เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ ราชบัณฑิต และศรุตฯ ทัพสุวรรณ. (2550). ปัจจัยที่เอื้อต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชน. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 18(2): 85-97.
- สลิตา รินสิริ. (2558). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในอำเภอเกาะจันทร์ สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. (งานวิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุจิตตรา เมาริชาติ, ชาญชัย วงสิริสวัสดิ์ และสุวรรณมา โขติสุกานต์. (2556). ความคาดหวังของผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร*. 8(2). 49-57.
- สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. (2552). คู่มือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. 1-94.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4
ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
Factors Affecting Happiness in Learning of Undergraduate Students
of the Department of Biology, Faculty of Science, Mahidol University

ภัคจิรา เกตุบุตร¹, สุวิมล งามผิว², อัสนีย์ เหมกระศรี³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ ระดับการเรียนรู้อย่างมีความสุข เปรียบเทียบปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เปรียบเทียบการเรียนรู้อย่างมีความสุข จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และศึกษาปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 137 คน โดยใช้สูตรของเครจซ์และมอร์แกน เก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้เท่ากับ 0.88 และด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุขเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ ทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์โดยใช้การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัย พบว่า

1) ระดับปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ และระดับการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อาชีพของผู้ปกครองที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้แตกต่างกัน ส่วนเพศ ระดับการศึกษาชั้นปี รายได้ของครอบครัว และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้อย่างมีความสุข จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ และอาชีพของผู้ปกครอง ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขแตกต่างกัน ส่วนระดับการศึกษาชั้นปี รายได้ของครอบครัว และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์กันสูง ประกอบด้วย ด้านทัศนคติและนิสัยในการเรียน ($r=0.588$) ด้านแรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ ($r=0.546$) ด้านการปรับตัวในการเข้าศึกษา ($r=0.538$) และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ($r=0.527$)

3) ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ ด้านทัศนคติและนิสัยในการเรียน ด้านการปรับตัวในการเข้าศึกษา และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถสร้างสมการในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ } \hat{Y} = 31.044 + 1.327(X_1) + 1.147(X_2) + 1.115(X_3)$$

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน } \hat{Z} = 0.273(X_1) + 0.225(X_2) + 0.246(X_3)$$

คำสำคัญ: ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้, การเรียนรู้อย่างมีความสุข, คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

¹ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป (ชำนาญการพิเศษ) ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

² เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ภาควิชาเภสัชวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

³ นักวิทยาศาสตร์ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ABSTRACT

This research is aimed to study the learning support factors, level of learning happiness, comparing learning support factors classified by personal factors, comparing happiness in learning categorized by personal factors as well as characterizing the leaning support factors influencing happiness in learning. The subjects of this research were 137 undergraduate students in year 2-4 of the Department of Biology, Faculty of Science, Mahidol University. The data collection scheme was based on Krejcie and Morgan formula using questionnaire with Cronbach's alpha coefficient on learning support factors and on the learning with happiness of 0.88 and 0.95, respectively. The statistical parameters including frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, f-test, and Pearson correlation. Multiple regression analysis was used for data analysis at statistical significance level of 0.05. The results revealed

1) The overall level of learning support factors and level of learning happiness were high. Comparison between different learning support factors classified by individual factors displayed that the difference in occupation of the parents largely affected the opinion toward factors supporting learning. Gender, years of enrollment, family income and educational level of parents did not statistically affected factors supporting learning happiness of the students at statistical significance level of 0.05 when compare happiness in learning classified based on personal factor.

2) The factors supporting learning were positively correlated with the happiness in learning of students at statistically significance level of 0.05 with high correlation, comprising of attitude and learning habits ($r=0.588$), motivation ($r=0.546$), self-adjustment to the learning process ($r=0.538$), and relationship with peers ($r=0.527$).

3) Factors supporting learning including attitude and learning habits, self-adjustment to the learning process and relationship with peers had a statistically significant influence on students' learning happiness at the 0.05 level. The equation depicting standard scores can be derived as follows:

$$\text{Forecast equations in raw score form } \hat{Y} = 31.044 + 1.327(X_1) + 1.147(X_2) + 1.115(X_3)$$

$$\text{Forecast equations in standard score form } \hat{Z} = 0.273 (X_1) + 0.225 (X_2) + 0.246 (X_3)$$

KEYWORDS: factor supporting learning, happiness in learning, Faculty of Science, Mahidol University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นส่วนหนึ่งของคณะวิทยาศาสตร์ รับผิดชอบดูแลหลักสูตรระดับปริญญาตรีจำนวน 2 หลักสูตรคือ วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาชีววิทยา (หลักสูตรไทย) และวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาทรัพยากรชีวภาพและชีววิทยาสภาวะแวดล้อม (หลักสูตรนานาชาติ) ระดับปริญญาโทจำนวน 1 หลักสูตร คือ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยาสภาวะแวดล้อม (หลักสูตรนานาชาติ) และระดับปริญญาเอก จำนวน 1 หลักสูตร คือ วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาชีววิทยา (หลักสูตรนานาชาติ) (https://biology.sc.mahidol.ac.th/science_ge_2020) ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมุ่งเน้นสร้างเสริมศักยภาพบัณฑิตทั้งด้านความรู้วิชาการ ด้านการออกแบบการทดลอง ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

และด้านคุณธรรมจริยธรรม นักศึกษาสามารถวิเคราะห์และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือตอบ ประเด็นปัญหาของชาติได้, สามารถออกแบบการทดลอง, วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ การใช้เครื่องมือตาม ระเบียบวิธีมาตรฐานบนพื้นฐานจริยธรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถนำความรู้และทักษะต่าง ๆ มาปฏิบัติงานวิจัย ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้ได้ผลเชิงประจักษ์บนพื้นฐานจริยธรรมรวมทั้งสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อวิเคราะห์ผลการวิจัยและแก้ปัญหาต่าง ๆ ระหว่างการวิจัยได้ นักศึกษาสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง มีประสิทธิภาพเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีความซื่อสัตย์เคารพกฎระเบียบและจรรยาบรรณ วิชาการ การเรียนการสอนจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ นักศึกษามีคุณภาพตรงตามวิสัยทัศน์และพันธกิจของ คณะวิทยาศาสตร์ เป็นผู้นำด้านการศึกษา วิจัย และนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์อย่างบูรณาการ เพื่อความ เป็นอยู่ที่ดีของมนุษยชาติ สร้างทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้คู่คุณธรรม และ ผลิตผลงานวิจัยคุณภาพสากลต่อ ประโยชน์ต่อสังคม (<https://quality.sc.mahidol.ac.th/vision>)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลระหว่าง เพื่อเป็นแนวทางในการ เตรียมความพร้อมและพัฒนาความสุขของนักศึกษาให้มีสุขภาพกายและสุขภาพใจที่ดีรวมทั้งนำไปสู่การจัด กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตของศึกษาให้สามารถดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยมหิดลได้อย่างมีความสุข ประสบความสำเร็จและพร้อมที่จะเป็นบัณฑิตตามคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยมหิดล 4 ประการ คือ รู้แจ้ง รู้จริง ทั้งด้านกว้างและลึก (T-Shaped breadth and depth), มีทักษะ มีศักยภาพ แข่งขันในระดับโลก ตอบสนองความต้องการของสังคม (Globally Talented), มีจิตสาธารณะ ทำประโยชน์ กับสังคม (Socially Contributing) และ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ในทางที่ถูกต้อง (Entrepreneurially Minded)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ของของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2. เพื่อศึกษาระดับการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชา ชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
3. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับ ปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
4. เพื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้ที่มีความสุข จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับ ปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
5. เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษาระดับ ปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

กรอบแนวคิดการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีภาควิชาชีววิทยา คณะ วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ดังกรอบแนวคิดการวิจัยภาพที่ 1

ตัวแปรอิสระ

ปัจจัยส่วนบุคคล

1. เพศ
2. ระดับการศึกษาชั้นปี
3. อาชีพของผู้ปกครอง
4. รายได้ของครอบครัว
5. ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
2. ทศนคติและนิสัยในการเรียน
3. การปรับตัวในการเข้าศึกษา
4. ความสัมพันธ์กับเพื่อน

ตัวแปรตาม

การเรียนรู้ที่มีความสุข

1. คุณลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษา
2. คุณภาพการสอน
3. ลักษณะของหลักสูตร
4. ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนักศึกษา
5. การส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครอง
6. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (ดัดแปลงมาจาก อโณทัย ธีระทีป, 2561)

สมมุติฐานของการวิจัย

1. นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล แตกต่างกัน
2. ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
3. ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้มีอิทธิพลกับการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ปีการศึกษา 2563 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ.2564 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 จำนวนทั้งสิ้น 146 คน (ข้อมูล ณ ธันวาคม 2563)

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ปีการศึกษา 2563 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยด้วยวิธีการสุ่มแบบวิธีการคัดเลือกแบบมีจุดประสงค์/เฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน (R.V.Krejcie & D.W.Morgan) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 จำนวน 137 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษาชั้นปี อาชีพของผู้ปกครอง รายได้ของครอบครัว และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ ประกอบด้วย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทศนคติและนิสัยในการเรียน การปรับตัวในการเข้าศึกษา และความสัมพันธ์กับเพื่อน

2) ตัวแปรตาม คือ การเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ประกอบด้วย คุณลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษา คุณภาพการสอน ลักษณะของหลักสูตร ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนักศึกษา การส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครอง และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

3. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2564 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2564 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งรวมระยะเวลาทั้งสิ้น 2 เดือน

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้ในการบริหารหลักสูตรของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และเป็นแนวทางให้ผู้ที่สนใจหรือผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และสามารถใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กรอื่น ๆ ต่อไป

บททวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความสุข

พระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ.2518 ความว่า ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึง ความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรม ทั้งในเจตนาและการกระทำไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น ความเจริญที่แท้มีลักษณะเป็นการสร้างสรรค์ เพราะอำนวยการประโยชน์ถึงผู้อื่นและส่วนรวมด้วย (ปริญญา เรื่องทิพย์, 2550)

ประเวศ วะสี (2542) ได้สรุปความสุขมวลรวมประชาชาติ ประกอบด้วย ความเป็นอยู่ที่ดี 4 ด้าน คือ

1. ความเป็นอยู่ทางกายที่ดี ครอบคลุมถึงสุขภาพกายที่ดี สภาพทางเศรษฐกิจที่พอเพียง ระบบนิเวศน์ที่สมบูรณ์
2. ความเป็นอยู่ที่ดีทางใจ ครอบคลุมถึงความเครียดที่ลดลง ความมีสติสุขภาพใจที่ดี
3. ความเป็นอยู่ที่ดีทางสังคม ครอบคลุมถึงการพัฒนาทางวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในครอบครัว ชุมชนและความสันติสุขในสังคม และ
4. ความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตวิญญาณ ครอบคลุมถึงความเห็นใจ ทศณะการมองโลกที่ถูกต้อง ความเห็นแก่ตัวลดลง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้อย่างมีความสุข

การเรียนรู้อย่างมีความสุข หมายถึง การที่นักศึกษามีความรู้สึกรักเรียน สนุกสนาน ไม่เกิดความเครียดหรือเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน ซึ่งอาจมาจากปัจจัยจากผู้เรียนหรือจากสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น อาจารย์ผู้สอน หรือบรรยากาศภายในโรงเรียน และสัมพันธ์สภาพกับเพื่อน

ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข (กิตยวดี บุญซื่อ และคณะ, 2540)

ทฤษฎีที่ 1 สร้างความรักและศรัทธา (Love and respect) การเรียนรู้บนพื้นฐานแห่งความรักและศรัทธาของนักเรียนที่มีต่อครู และต่อผู้ร่วมเรียน ทำให้เกิดความศรัทธาและความเข้าใจตรงกันในระหว่างครูและนักเรียนด้วยกัน ก็จะทำให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขได้

ทฤษฎีที่ 2 เห็นคุณค่าการเรียนรู้ (Learning appreciation) ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าในการเรียนรู้ รู้ว่าเรียนไปทำไม เรียนไปเพื่ออะไร เรียนแล้วได้อะไร เรียนแล้วจะเป็นอะไร และเรียนแล้วจะเป็นอย่างไร เมื่อนักเรียนเห็นคุณค่าในสิ่งที่เรียน จะทำให้นักเรียนมีความตั้งใจเรียนและสนใจในการเรียนรู้

ทฤษฎีที่ 3 เปิดประตูธรรมชาติ (Naturalization) ในบางครั้งการเรียนเฉพาะในห้องเรียนอาจจารู้สึกอึดอัดและคับแคบ นักเรียนจะมีความรู้สึกสดชื่น และมีชีวิตชีวาขึ้นหากได้มีการออกไปนอกห้องเรียน บทเรียนในห้องเรียนแม้จะสนุกสนานและได้ความรู้เพียงใด แต่การเปิดโอกาสให้นักเรียนออกไปนอกห้องเรียน

จะช่วยให้ นักเรียนเกิดความรู้สึกเสรีไม่กดดัน และเป็นธรรมชาติมากขึ้น โดยมีแนวคิดให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน

ทฤษฎีที่ 4 มุ่งมาดและมั่นคง (Willing and firm) การรู้จักตัวเอง รู้จุดดีและจุดด้อยของตนเอง ยอมรับสภาวะแห่งตนไม่ดูถูกตนเอง ไม่โทษคนรอบข้าง ใจกว้างและพร้อมที่จะปรับปรุงและแก้ไข รู้จักระงับ อารมณ์ มั่นใจ และตั้งใจจริงย่อมจะนำความสำเร็จในชีวิตมาให้แก่ตน ซึ่งจะนำไปสู่ความภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าตนเอง และไม่คิดว่าชีวิตของตนเองไร้ค่า คุณสมบัติเหล่านี้จะเพิ่มพูนและพัฒนาได้ในตัวนักเรียน ต้องมี ผู้ช่วยเหลือแนะนำ และให้โอกาส เมื่ออยู่บ้านต้องการให้พ่อแม่ช่วยเหลือ เมื่ออยู่โรงเรียนต้องการให้ครูช่วย เมื่อนักเรียนมีความมั่นใจย่อมจะกล้าเผชิญสภาวะต่าง ๆ อย่างมั่นคง มีความแน่วแน่ในการตัดสินใจ มีความกล้าที่จะเผชิญสิ่งที่จะเกิดขึ้นทั้งยังมีหลักการและเหตุผลพอที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับเวลา บุคคลและสภาพการณ์

ทฤษฎีที่ 5 ดำรงดีไมตรีจิต (Friendship) มนุษย์เป็นสัตว์สังคม และมีสัญชาตญาณของการอยู่ ร่วมกันเป็นหมู่เป็นพวก ไม่ชอบผู้โดดเดี่ยว แต่อีกด้านหนึ่งของสมองก็แอดไปด้วยความคิดเกี่ยวกับตัวเอง ซึ่ง พฤติกรรมที่แสดงให้รู้ว่าคนเราคิดถึงแต่ตนเองนั้นจะเห็นได้ชัดในเด็ก ยิ่งเล็กเท่าไรยิ่งชัดเท่านั้น เมื่อโตขึ้น ก็ จะค่อยๆ ลดลง การที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข จะต้องความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น ยอมรับความแตกต่าง ระหว่างบุคคล ยอมรับความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น เข้าใจและเห็นใจผู้อื่น มีความอ่อนโยนและ ผ่อนปรน รู้จักประมาณความสามารถแห่งตนไม่มุ่งมั่นเอาชนะ โดยหลักแล้วนักเรียนควรจะได้เรียนรู้ว่า คนเรา แม้จะคิดต่างกัน แต่ถ้ามีจุดหมายปลายทางอันดีงามเดียวกัน ยอมรับฟัง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ เห็นความสำคัญ ของกันและกัน ทำงานร่วมกันโดยไม่มีอคติ อดทนและอดกลั้น ให้อภัยและให้โอกาสยอมรับเหตุผลและความ เปลี่ยนแปลง สร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน สื่อความคิดและความรู้สึกด้วยความสุภาพอ่อนโยนจริงใจ และให้ เกียรติ ให้กำลังใจแก่กันแล้วความสำเร็จย่อมจะอยู่ไม่ไกล

ทฤษฎีที่ 6 ชีวิตที่สมดุล (Equilibrium of life) การรักษาสมดุลของชีวิต คือการปรับตัวเองให้อยู่ ในความพอเหมาะพอดี รู้ขีดจำกัดของความปรารถนาส่วนตน มีการประพฤติปฏิบัติทั้งดงามไม่มากไม่น้อย มี ความสำรวม ไม่หลงตัวเองและขณะเดียวกันก็ไม่ดูถูกตัวเอง ผู้ที่ปฏิบัติเช่นนี้ได้ย่อมมีความสุข

องค์ประกอบที่ช่วยให้การเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีความสุข

ปริญญา เรื่องทิพย์ (2550) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบของการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน มัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี พบว่า องค์ประกอบของความสุขในการเรียนของนักเรียนประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. องค์ประกอบด้านครอบครัว ครอบครัวถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญของชีวิต ครอบครัวที่ดี ส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมีความเบิกบาน แจ่มใส และมีความสุขในการดำรงชีวิต รวมถึง ความสุขในการเรียน 2. องค์ประกอบด้านเพื่อน เพื่อนสามารถสร้างความมั่นใจ มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต เพื่อนที่ดีก็จะนำชีวิตสู่ความสำเร็จ 3. องค์ประกอบด้านชุมชน ชุมชนเป็นสถาบันอีกแหล่งหนึ่งที่ใหญ่กว่า ครอบครัว ชุมชนที่ดีน่าอยู่จะส่งผลต่อการดำรงชีวิตประจำวันของทุกคน นอกจากนี้ชุมชนยังเป็นแหล่งปลูกฝัง วัฒนธรรมประเพณี ที่ดีงามให้กับคนในชุมชน 4. องค์ประกอบด้านตัวนักเรียน ตัวผู้เรียนถือเป็นหัวใจสำคัญ ของการเรียนรู้อย่างมีความสุข สิ่งสำคัญขององค์ประกอบด้านตัวนักเรียนคือ สภาพร่างกาย สภาพจิตใจ และ สภาพแวดล้อมรอบข้าง 5. องค์ประกอบด้านลักษณะของครู ในสถานศึกษาครูถือเป็นพ่อแม่คนที่สองของ ผู้เรียน หากผู้เรียนจะเรียนรู้อย่างมีความสุข ครูถือเป็นกุญแจสำคัญของการจัดการเรียนการ ดังนั้นครูจึงเป็น ปัจจัยหลักที่สำคัญในการสร้างความสุขในการเรียนรู้ของผู้เรียน 6. องค์ประกอบด้านการบริหารและการ จัดการโรงเรียน องค์ประกอบด้านนี้รวมถึงสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน มีการปรับภูมิทัศน์ให้เอื้อต่อการ

เรียนรู้ ส่วนหนึ่งมาจากนโยบายของผู้บริหาร ส่วนหนึ่งมาจากสภาพบริบทของสถานศึกษา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความสะดวก ความสะดวกสบายต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับจากสถานศึกษาด้วย 7. องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอน นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้วิธีการที่หลากหลายจะช่วยให้การดึงความสนใจผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนรับรู้และจดจำได้มาก ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงควรใช้วิธีการที่หลากหลาย รวมจนถึงการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ให้ดำเนินการอย่างหลากหลายเพื่อวัดได้ตรงกับความเป็นจริงของผู้เรียน 8. องค์ประกอบด้านการอยู่ร่วมกับผู้อื่น องค์ประกอบด้านนี้เป็นองค์ประกอบที่เสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ให้กับผู้เรียน นักเรียนหลายคนเรียนดีแต่มักจะอยู่แต่ในกลุ่มนักเรียนที่เรียนดีด้วยกัน แต่พอเจอกับปัญหาบางเรื่องจะแก้ปัญหาไม่ได้ การมีเพื่อนที่หลากหลายทำให้มุมมอง ในการใช้ชีวิตของนักเรียนดีขึ้น 9. องค์ประกอบด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ต้องการให้ผู้เรียนรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น มีการจัดชั่วโมง บำเพ็ญประโยชน์ ดังนั้น ส่วนหนึ่งของผู้เรียนได้เรียนรู้คือรู้จักการแบ่งปันหรือการให้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิมลยา เนื้อทอง และคณะ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาในระดับความสุขในการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผลการศึกษา พบว่าระดับความสุขในการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาคปกติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยภาพรวมมีระดับความสุขในระดับมาก ในการเปรียบเทียบความสุขในการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาคปกติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เมื่อจำแนกตามเพศ และรายรับเฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และวิธีการจัดการความทุกข์ที่นิยมใช้ 3 อันดับแรก ได้แก่ ยอมรับสภาพตนเอง ปรีกษาเพื่อน และมองโลกในแง่ดี

จิราภรณ์ สรรพวีรวงศ์ และคณะ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสุขของนักศึกษามหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ผลการศึกษาพบว่านักศึกษา 381 คนมีคะแนนความสุขเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากโดยมีคะแนนความสุขในระดับมากทั้ง 9 ด้าน การเปรียบเทียบระดับความสุขของนักศึกษาพบว่านักศึกษาที่เรียนต่างกลุ่มวิชามี ความสุขไม่แตกต่างกัน นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์รับรู้ว่าตนเองมีความสุขในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการวิจัย ดังนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเสนอโครงการเพื่อขอรับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนชุดกลางมหาวิทยาลัยมหิดล และได้รับการรับรองวันที่ 10 กรกฎาคม 2563 ระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ปีการศึกษา 2563 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ.2564 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 จำนวนทั้งสิ้น 146 คน (ข้อมูล ณ ธันวาคม 2563)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ปีการศึกษา 2563 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยด้วยวิธีการสุ่มแบบวิธีการคัดเลือกแบบมีจุดประสงค์/

เฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน (R.V.Krejcie & D.W.Morgan) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 จำนวน 137 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล โดยดำเนินการสร้างแบบสอบถามที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัย ร่างโครงสร้างแบบสอบถามและข้อคำถาม ส่งเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของประเด็นปัญหา ตรวจสอบคุณภาพหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม (IOC: Index of item objective congruence) และนำแบบสอบถามไปทำ Try-out กับนักศึกษาภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้มาตรวจสอบความเชื่อถือได้ (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)) ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ เท่ากับ 0.88, การเรียนรู้อย่างมีความสุข เท่ากับ 0.95 แล้วนำแบบสอบถามไปแจกจ่ายนักศึกษาชั้นปีที่ 2-4 ปีการศึกษา 2563 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เนื่องจากนักศึกษาสามารถเลือกสาขาวิชาภาควิชาชีววิทยาตอนเช้าศึกษาต่อระดับชั้นปีที่ 2 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 1) ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) 2) ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามมาตรวัดของลิเคิร์ท โดยแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด 3) การเรียนรู้อย่างมีความสุข เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามมาตรวัดของลิเคิร์ท โดยแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และ 4) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การรวบรวมข้อมูลการวิจัยตามระยะเวลาที่กำหนดเก็บข้อมูลโดยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 146 ชุด และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 137 ชุด คิดเป็นร้อยละ 93.84

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้กับการเรียนรู้อย่างมีความสุข และการวิจัยเนื้อหาวิเคราะห์โดยการรวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและนำเสนอเป็นคำบรรยาย การแปลผลใช้ระดับของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Davis's Descriptors (อ้างใน ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์, 2541) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	0.70 หรือสูงกว่า	หมายถึง	ระดับความสัมพันธ์สูงมาก
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	0.50 – 0.69	หมายถึง	ระดับความสัมพันธ์สูง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	0.30 – 0.49	หมายถึง	ระดับความสัมพันธ์ปานกลาง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	0.10 – 0.29	หมายถึง	ระดับความสัมพันธ์ต่ำ
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	0.01 – 0.09	หมายถึง	ระดับความสัมพันธ์ต่ำมาก

และวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้กับการเรียนรู้ที่มีความสุข โดยใช้การถดถอยพหุคูณ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และนำผลการวิจัยในรูปแบบของตารางและการบรรยายประกอบ โดยเรียงลำดับผลการวิจัยดังนี้

1) ผลการวิจัยปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 62.80) และเพศชาย (ร้อยละ 37.20) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นปี 4 (ร้อยละ 42.30) มากที่สุด รองลงมาคือ นักศึกษาชั้นปี 3 (ร้อยละ 33.60) และนักศึกษาชั้นปี 2 (ร้อยละ 24.10) ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 29.90) มากที่สุด รองลงมาคือ เกษตรกรรม/ ค้าขาย (ร้อยละ 24.80) ธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 21.90) พนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 14.60) และรับจ้าง (ร้อยละ 8.80) ตามลำดับ ซึ่งผู้ปกครองของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ในครอบครัวมากกว่า 15,000 บาท (ร้อยละ 68.60) มากที่สุด รองลงมาคือ 10,000 – 15,000 บาท (ร้อยละ 21.90) 5,000 – 10,000 บาท (ร้อยละ 8.00) และต่ำกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 1.50) ตามลำดับ ผู้ปกครองของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป (ร้อยละ 57.70) มากที่สุด รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 21.90) ระดับอนุปริญญา (ร้อยละ 13.10) และระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 7.30) ตามลำดับ

2) ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.98 คะแนน) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 1 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3 ด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ 1. ความสัมพันธ์กับเพื่อน 2. ทักษะคิดและนิสัยในการเรียน 3. การปรับตัวในการเข้าศึกษา 4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ค่าเฉลี่ย 4.21, 3.94, 3.91 และ 3.87 คะแนน ตามลำดับ) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐาน ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้	n=137			
	\bar{x}	S.D.	การแปลผล	อันดับ
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	3.87	0.55	มาก	4
ทักษะคิดและนิสัยในการเรียน	3.94	0.64	มาก	2
การปรับตัวในการเข้าศึกษา	3.91	0.61	มาก	3
ความสัมพันธ์กับเพื่อน	4.21	0.68	มากที่สุด	1
เฉลี่ยรวม	3.98	0.62	มาก	

3) การเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.05 คะแนน) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ 1. ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนักศึกษา 2. การส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครอง 3. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 4. ลักษณะของหลักสูตร

5.คุณภาพการสอน 6. คุณลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษา (ค่าเฉลี่ย 4.17, 4.13, 4.11, 3.99, 3.99 และ 3.92 คะแนน ตามลำดับ) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐาน การเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

การเรียนรู้อย่างมีความสุข	n=137			
	\bar{x}	S.D.	การแปลผล	อันดับ
คุณลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษา	3.92	0.81	มาก	6
คุณภาพการสอน	3.99	0.63	มาก	5
ลักษณะของหลักสูตร	3.99	0.61	มาก	4
ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนักศึกษา	4.17	0.55	มาก	1
การส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครอง	4.13	0.71	มาก	2
ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว	4.11	0.81	มาก	3
เฉลี่ยรวม	4.05	0.69	มาก	

4) ผลการทดสอบสมมติฐานของ ข้อที่ 1 นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

1. จำแนกตามเพศ พบว่า โดยรวมนักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านลักษณะของหลักสูตร นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = -2.236$, Sig. 0.027)

2. จำแนกตามระดับการศึกษาชั้นปี พบว่า โดยรวมและรายด้านนักศึกษาที่มีชั้นปีต่างกันมีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง พบว่า โดยรวมนักศึกษาที่มีอาชีพของผู้ปกครองต่างกันมีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครอง นักศึกษาที่มีอาชีพของผู้ปกครองต่างกันมีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 2.667$, Sig. 0.035)

4. จำแนกตามรายได้ของครอบครัว พบว่า โดยรวมและรายด้านนักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวต่างกันมีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง พบว่า โดยรวมและรายด้านนักศึกษาที่มีระดับการศึกษาของผู้ปกครองต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5) นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้แตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า โดยรวมและรายด้านของนักศึกษาที่มีเพศ ระดับการศึกษาชั้นปี รายได้ของครอบครัว และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่หากจำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง พบว่า โดยรวมอาชีพของผู้ปกครองต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการปรับตัวของนักศึกษาที่มีความคิดเห็นต่อปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F=0.835$, Sig. 0.505)

6) ผลการทดสอบสมมุติฐานของ ข้อที่ 2 ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้ที่มีความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์กันสูง ($r=0.546$)

2. ทักษะคิดและนิสัยในการเรียน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้ที่มีความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์กันสูง ($r=0.588$)

3. การปรับตัวในการเข้าศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้ที่มีความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์กันสูง ($r=0.538$)

4. ความสัมพันธ์กับเพื่อน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้ที่มีความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์กันสูง ($r=0.527$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้กับการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้กับการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษา		(Y)	(X ₁)	(X ₂)	(X ₃)	(X ₄)
การเรียนรู้ที่มีความสุข (Y)	Pearson Correlation	1	.546	.588	.538	.527
	Sig. (2-tailed)		.000	.000	.000	.000
	N	137	137	137	137	137
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X ₁)	Pearson Correlation	.546	1	.702	.404	.383
	Sig. (2-tailed)	.000		.000	.000	.000
	N	137	137	137	137	137
ทักษะคิดและนิสัยในการเรียน (X ₂)	Pearson Correlation	.588	.702	1	.451	.385
	Sig. (2-tailed)	.000	.000		.000	.000
	N	137	137	137	137	137
การปรับตัวในการเข้าศึกษา (X ₃)	Pearson Correlation	.538	.404	.451	1	.495
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000		.000
	N	137	137	137	137	137
ความสัมพันธ์กับเพื่อน (X ₄)	Pearson Correlation	.527	.383	.385	.495	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	
	N	137	137	137	137	137

7) ผลการทดสอบสมมุติฐานของ ข้อที่ 3 ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้มีอิทธิพลกับการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้

มีความสุข อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งหมด 3 ด้าน สามารถร่วมพยากรณ์ตัวแปรเกณฑ์ได้ดี ประกอบด้วย ทศนคติและนิสัยในการเรียน การปรับตัวในการเข้าศึกษา และความสัมพันธ์กับเพื่อน ตามลำดับ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.710 ค่าสัมประสิทธิ์ค่าทำนาย (R²) เท่ากับ 0.504 สามารถทำนายการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขของนักศึกษาโดยรวมได้ร้อยละ 50.40 มีความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ ±11.05 โดยสามารถสร้างสมการในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ } \hat{Y} = 31.044 + 1.327(X_1) + 1.147(X_2) + 1.115(X_3)$$

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน } \hat{Z} = 0.273(X_1) + 0.225(X_2) + 0.246(X_3)$$

ดังนั้น ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ส่งผลกับการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามผลการทดสอบสมมติฐานของข้อที่ 3 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Zero-order	Collinearity Statistics	
							Tolerance	VIF
(Constant)	31.044	8.064		3.850	.000			
1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	.958	.496	.169	1.932	.055	.546	.489	2.045
2. ทศนคติและนิสัยในการเรียน	1.327	.435	.273	3.052	.003*	.588	.470	2.129
3. การปรับตัวในการเข้าศึกษา	1.147	.382	.225	3.002	.003*	.538	.671	1.491
4. ความสัมพันธ์กับเพื่อน	1.115	.330	.246	3.377	.001*	.527	.710	1.409
R = 0.710 R ² =0.504 SEE=11.05 F=33.49*								

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ และการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขของนักศึกษาที่มีอำนาจพยากรณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขของนักศึกษามี 3 ด้าน คือ ทศนคติและนิสัยในการเรียน, ความสัมพันธ์กับเพื่อน และการปรับตัวในการเข้าศึกษา

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโดยรวม มี 3 ด้าน คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทศนคติและนิสัยในการเรียน และการปรับตัวในการเข้าศึกษา และองค์ประกอบการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโดยรวม มี 3 ด้าน คือ คุณลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษา คุณภาพการสอน และลักษณะของหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำผลไปหาแนวทางการพัฒนาต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาระดับปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ของของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 1 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3 ด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ 1. ความสัมพันธ์กับ

เพื่อน 2. ทักษะคิดและนิสัยในการเรียน 3. การปรับตัวในการเข้าศึกษา 4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ค่าเฉลี่ย 4.21, 3.94, 3.91 และ 3.87 คะแนน ตามลำดับ) และระดับการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ 1. ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนักศึกษา 2. การส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครอง 3. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 4. ลักษณะของหลักสูตร 5. คุณภาพการสอน 6. คุณลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษา (ค่าเฉลี่ย 4.17, 4.13, 4.11, 3.99, 3.99 และ 3.92 คะแนน ตามลำดับ) สอดคล้องกับงานวิจัยของวิมลยา เนื้อทอง และคณะ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาระดับความสุขในการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผลการศึกษา พบว่า ระดับความสุขในการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาควิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยรวมมีระดับความสุขในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่า ทุกด้านที่ศึกษามีระดับความสุขในระดับมาก โดย 2 อันดับแรก คือ ด้านทัศนคติต่อสาขาวิชา และด้านความพึงพอใจในตนเอง ในการเปรียบเทียบความสุขของการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาควิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เมื่อจำแนกตามเพศ และรายรับเฉลี่ยต่อเดือนโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และวิธีการจัดการความทุกข์ที่นิยมใช้ 3 อันดับแรก ได้แก่ ยอมรับสภาพตนเอง ปรึกษาเพื่อน และมองโลกในแง่ดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ สรรพวิวัฒน์ และคณะ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสุขของนักศึกษามหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษา 381 คน มีคะแนนความสุขเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมากโดยมีคะแนน ความสุขในระดับมากทั้ง 9 ด้าน ด้านที่มีคะแนนมากที่สุด คือ การมีครอบครัวที่อบอุ่น แหล่งที่มาของความสุขที่มีคะแนนสูงสุดคือ ด้านความเสมอภาคเท่าเทียม ไม่ถูกแบ่งแยกจากความแตกต่างของภูมิฐานะ การเปรียบเทียบระดับความสุขของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาที่เรียนต่างกลุ่มวิชาไม่แตกต่างกัน นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์รับรู้ว่าคุณภาพชีวิตของตนเองมีความสุขในระดับมาก

การเปรียบเทียบปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า จำแนกตามเพศ, จำแนกตามระดับการศึกษาชั้นปี, จำแนกตามรายได้ของครอบครัว และจำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่เมื่อจำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การปรับตัวในการเข้าศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากในแต่ละครอบครัวมีพื้นฐานการดำเนินชีวิตแตกต่างกันซึ่งอาชีพของผู้ปกครองที่แตกต่างกันนั้น อาจส่งผลต่อเศรษฐกิจของครอบครัว สังคมภายในครอบครัว และความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ทำให้บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ การเตรียมความพร้อม การปรับตัวในการศึกษาของนักศึกษามีความแตกต่างกัน

การเปรียบเทียบการเรียนรู้อย่างมีความสุข จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า เพศ และอาชีพของผู้ปกครอง ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้มีความสุขแตกต่างกัน ส่วน ระดับการศึกษาชั้นปี รายได้ของครอบครัว และระดับการศึกษาของผู้ปกครองที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้มีความสุขไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ระหว่างเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันในด้านสรีระร่างกายรวมไปถึงอุปนิสัย ความนึกคิด ซึ่งเพศชายจะมีความสามารถในการตัดสินใจต่าง ๆ ได้ดี มีความรู้ความสามารถด้านการคำนวณ ส่วนเพศหญิงมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีช่างเจรจา มีการแสดงออกทางอารมณ์ได้ดี อาจเกิดจากการอบรมบ่มนิสัยการเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ทำให้มีลักษณะความคิดวิเคราะห์ความถนัดในแต่ละรายวิชาที่แตกต่างกัน และ

อาชีพของผู้ปกครองที่แตกต่างกัน อาจส่งผลต่อความเชี่ยวชาญความชำนาญพิเศษที่ได้รับจากประสบการณ์การทำงานในแต่ละสาขาวิชาชีพต่าง ๆ แตกต่างกัน ทำให้บทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการศึกษาของนักศึกษาที่มีความแตกต่างกัน

ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์กันสูง เมื่อทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพิจารณาตามตัวแปรที่เข้าสมการตามลำดับความสำคัญที่มีอำนาจพยากรณ์การเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษามี 3 ด้าน คือ ทักษะและนิสัยในการเรียน, ความสัมพันธ์กับเพื่อน และการปรับตัวในการเข้าศึกษา สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 50.40 แสดงให้เห็นว่าทักษะและนิสัยในการเรียนของนักศึกษาภาควิชาชีววิทยานั้น มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ที่มีความสุข หากผู้เรียนมีทักษะเชิงบวกจะนำไปสู่แรงจูงใจในการเรียนมากกว่าทักษะเชิงลบ อีกทั้งความสัมพันธ์กับเพื่อน เพื่อนมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางความรู้ ทักษะบุคลิกภาพ และคุณธรรม เนื่องจากมีการวางแผนการทำงานที่รับมอบหมายจากอาจารย์ หรือ ทำกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม การมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อน การเลือกคบเพื่อนที่มีคุณลักษณะที่ดีในทางการเรียน ก็ย่อมเป็นตัวช่วยส่งเสริมพฤติกรรมทางการเรียนที่ดีและมีประสิทธิภาพของนักศึกษาได้ ซึ่งอาจส่งผลต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษาได้ (อโณทัย ชีระทีป, 2561) และการที่นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ การปรับตัวในการเข้าศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญ นักศึกษาที่ปรับตัวได้ดีจะรับรู้วิธีการปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนั้น ๆ โดยไม่เสียสุขภาพจิตพัฒนาความมั่นใจแห่งตนเกิดความรู้สึกเป็นสุข มีความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมต่อไป (พรพรรณ ศรีโสภะ และคณะ, 2556)

ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

- 1) ควรส่งเสริมทักษะความรู้วิชาภาษาอังกฤษเพิ่มเติมในระดับการศึกษาชั้นปีที่ 2-4
- 2) จัดอบรมเทคนิคการเรียนการสอนรายวิชาสัมมนา เพื่อช่วยเพิ่มทักษะ เพิ่มพูนความรู้ความสามารถนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการคิดวิเคราะห์ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีระบบ ยอมรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- 3) จัดทำบทเรียนทบทวนผ่านการสื่อสารแบบออนไลน์ (E-Lecture) เพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าทบทวนบทเรียนได้ตลอดเวลา

แนวทางการพัฒนาปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ และการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษา จากผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ และการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ และการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษา ซึ่งเป็นการนำเอาองค์ประกอบปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษาที่สามารถพยากรณ์การเรียนรู้ที่มีความสุขของนักศึกษาและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม มาร่างเพื่อหาแนวทางการพัฒนา

ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้

1) ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ควรส่งเสริมและปลูกฝังนิสัยในการเรียนที่ดีแก่นักศึกษา โดยการจัดกิจกรรมกลุ่มที่ทำให้นักศึกษาได้ทำงานร่วมกัน เกิดการเรียนรู้ที่ดี แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันปลูกฝังแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ใ้แก่นักศึกษา

2) ด้านทัศนคติและนิสัยในการเรียน ควรให้ความช่วยเหลือโดยการกระตุ้นให้กำลังใจแก่นักศึกษา สร้างความเชื่อมั่นให้กับนักศึกษาสามารถทำได้สำเร็จ

3) ด้านการปรับตัวในการเข้าศึกษา ควรส่งเสริมให้นักศึกษามีความตั้งใจมุ่งมั่นศึกษาหาความรู้ทุ่มเทกำลังกายกำลังใจ พลังความคิดเพื่อการศึกษา เนื่องจากการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยต้องอาศัยการฟังคำบรรยายในห้องเรียนและต้องมีการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมนอกห้องเรียน ดังนั้น นักศึกษาจะต้องมีทักษะการเรียนและวิธีการเรียนที่ดี

การเรียนรู้อย่างมีความสุข

1) ด้านคุณภาพการสอน ควรมีการพัฒนาการเรียนการสอนและเทคนิคการสอนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจไม่เบื่อหน่ายในการเรียน และควรส่งเสริมให้นักศึกษามีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ร่วมกันเพื่อสร้างสมดุลระหว่างชีวิตการเรียนและชีวิตส่วนตัว

2) ด้านคุณลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษา ควรสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมในการเรียนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักศึกษาคอยให้คำปรึกษากรณีพบนักศึกษามีปัญหา

3) ด้านลักษณะของหลักสูตร ควรมีการพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรมีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขอื่น ๆ และควรรักษาระดับความสุขของนักศึกษาชั้นปีที่ 2-4 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ให้คงอยู่หรือเพิ่มมากขึ้น

บรรณานุกรม

กิตติวดี บุญชื่อ และคณะ. (2540). *ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

จิราภรณ์ สรรพวิรวงศ์ และคณะ. (2559). ความสุขของนักศึกษามหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. *สงขลานครินทร์เวชสาร*. 34(5), 269-279.

ประเวศ วะสี. (2542). *เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

ประสพชัย พสุนนท์. (2557). การกำหนดขนาดตัวอย่างตามแนวทาง Krejcie and Morgan (1970) ในการวิจัยเชิงปริมาณ. *วารสารวิชาการศิลปะศาสตร์ประยุกต์*. 112-125.

ปริญญา เรืองทิพย์. (2550). *การพัฒนาตัวบ่งชี้การส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 4*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์. (2541). *การออกแบบการวิจัย ประชาชน*. กรุงเทพมหานคร

พรพรรณ ศรีโสภา, ภรณ์ทร เองอุดมทรัพย์, กิ่งดาว การะเกตุ. (2556). การเรียนรู้อย่างมีความสุขและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของนิสิตพยาบาล. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*. 27(2), 16-29.

วิมลยา เนื้อทอง, พัชณา สุวรรณแสน, อนุชิต กล้าไพร้, วิวรรณ กาญจนวจี, นันทนา สีนะเปสนันท์. (2561). การศึกษาระดับความสุขในการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย*. 10(3), 424-435.

วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2564). สืบค้นจาก : <https://quality.sc.mahidol.ac.th/vision> [31 มีนาคม 2564]

หลักสูตรภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2564). สืบค้นจาก : https://biology.sc.mahidol.ac.th/science_ge_2020 [31 มีนาคม 2564]

อโณทัย ธีระทีป. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา*. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

การศึกษาคุณภาพและแนวทางการให้บริการของสำนักงานธุรการ ภาควิชาพฤกษศาสตร์
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ต่อการให้บริการแก่นักศึกษาของภาควิชาพฤกษศาสตร์ฯ

A Study on Service Quality and Service Development Guidelines
of the Administration Office, Department of Plant Science, Faculty of Science,
Mahidol University Towards the Service for Students of the Department

ชาลิสตา คล้ายพั้งสินธุ์¹ และ อัสนีย์ เหมกระศรี²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการ 2) เปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการ
จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 3) เสนอแนะแนวทางการให้บริการของ สำนักงานธุรการ
ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษา
ระดับปริญญาโท และนักศึกษาระดับปริญญาเอก ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
จำนวน 62 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS Statistics
version 18.0 ในการวิเคราะห์สถิติ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (*t*-test)
และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับคุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะ
วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับดีมาก 1 ด้าน คือ
ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และอยู่ในระดับดี 2 ด้าน คือ ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการ ภาควิชา
พฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการ
ให้บริการ และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ) ระหว่างเพศ อายุ และระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) แนวทางการให้บริการของสำนักงานธุรการ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล ควรมีการจัดเตรียมเอกสารอธิบายขั้นตอนการบริการประกอบงานธุรการแต่ละประเภท พร้อมทั้ง
มีการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ภาควิชาฯ หรือแผ่นพับ ปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน เพื่อลดระยะเวลาในการติดต่อ
ประสานงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการงานธุรการของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ แนวทางการพัฒนา งานธุรการ

¹เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

²นักวิทยาศาสตร์ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ABSTRACT

The aims of this research were 1) to investigate services quality level, 2) to compare services quality based on general information of respondents, and 3) to suggest the guidelines for improving performances of the administrative work of the Administration Office, Department of Plant Science, Faculty of Science, Mahidol University. The sample group used in this study was 62 people, who were Bachelor's, Master's, or Doctor's student of Department of Plant Science, Faculty of Science, Mahidol University. The research tool was questionnaires in Likert's rating scale. Statistical analysis was performed using SPSS software, version 18, for analysis of frequency, percentage, mean and standard deviation. Statistically significant was determined using *t*-test and one-way analysis of variance (ANOVA). Difference was considered significant at $p < 0.05$.

This study revealed that the overall services of the Administration Office, Department of Plant Science was belonged to the excellent level. By considering each sector, the service staffs were rated at the excellent level, while the other sectors including processes/procedures of services and facilities for assisting students in administrative issues were ranked at the good level. Means comparison of services quality of the Administration Office, Department of Plant Science categorized on gender, age, and educational level were not statistical significantly differences at value of $p > 0.05$. Suggestions raised by the respondents, which would be used as the guidelines to improve and develop the services of the Administration Office, Department of Plant Science for becoming more effective, were 1) the documents explained about the process of each administrative work type should be prepared, 2) administrative information should be publicized through the website of the Department of Plant Science or brochures, and 3) the administrative information should be up to date to reduce the time in administration processes.

KEYWORDS: Service Quality, Administrative Development Guideline

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาควิชาพฤกษศาสตร์เป็นภาควิชาหนึ่งในคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล รับผิดชอบดูแลหลักสูตร 3 หลักสูตร ดังนี้ 1) วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาพฤกษศาสตร์ 2) หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการพืช (หลักสูตรนานาชาติ) และ 3) หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (พฤกษศาสตร์) ทำหน้าที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์วิชาความรู้ด้านพฤกษศาสตร์ เพื่อทำงานวิจัยที่มีมาตรฐานระดับสากล จำนวนบุคลากรประกอบด้วยอาจารย์ประจำ 13 คน และพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน 4 คน ในส่วนของนักศึกษาประกอบด้วยนักศึกษาระดับปริญญาตรี 37 คน และระดับปริญญาโท 25 คน ปัจจุบันภาควิชา มีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้ว จำนวน 27 รุ่น รวมทั้งหมด 114 คน และมหาบัณฑิตออกไปแล้ว 4 รุ่น รวม 21 คน (ที่มา: <https://plantscience.sc.mahidol.ac.th>)

งานธุรการของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จึงเป็นงานสนับสนุนในด้านการบริการแก่ทุกฝ่ายต่างๆ ในสำนักงาน โดยทำหน้าที่ในการจัดเตรียมข้อมูลและเอกสารอำนวยความสะดวกในดำเนินงานสารบรรณ เช่น รับ - ส่ง หนังสือ ติดต่อบริษัทงานโต้ตอบหนังสือราชการและจำแนกเอกสารต่างๆ ของภาควิชา

จัดทำทะเบียนส่งหนังสือ ทะเบียนรับหนังสือ เอกสารการส่งข่าวการติดต่อสื่อสารงานของภาควิชาอย่างมีระเบียบ ด้านการเรียนการสอน เช่น การประกันคุณภาพด้านการศึกษา การขอทุนการศึกษาให้นักศึกษาที่มีผลการเรียนดี และ ทุนขาดแคลน รวมทั้งการฝึกงานของนักศึกษา ด้านงานวิจัย เช่น ทุนวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ ด้านการเงิน เช่น การจัดทำงบประมาณของภาควิชาฯ การจัดทำเอกสารประกอบการเดินทางไปทั้งในและต่างประเทศ สถานที่ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่างๆ หรือเป็นศูนย์กลางในการประสานงานเพื่อสื่อสารข้อมูลไปยังหน่วยงานต่างๆ ซึ่งถ้า ขาดสำนักงานธุรการแล้ว องค์กรจะขาดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานโดยเฉพาะการให้บริการเกี่ยวกับนักศึกษา

ผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ บริหารงานทั่วไป จึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณภาพและแนวทางพัฒนาการให้บริการของสำนักงานธุรการภาควิชา พฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ต่อการให้บริการแก่นักศึกษา โดยผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงระดับความพึงพอใจในด้านการบริการของผู้มารับบริการ สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้มาพัฒนา และปรับปรุงงานบริการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถนำมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดทำ ประกันคุณภาพตามเกณฑ์ของหลักสูตรตามมาตรฐานของ AUN-QA ด้านคุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน (Support Staff Quality) และโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities and Infrastructure) เพื่อให้การบริหาร จัดการมุ่งสู่ประโยชน์ของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จำแนกตามข้อมูลทั่วไป
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการให้บริการของสำนักงานธุรการ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สมมุติฐานของการวิจัย

นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษาระดับปริญญาโท และนักศึกษาระดับ ปริญญาเอก ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 62 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ตัวแปรต้น (Independent Variables) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และระดับ การศึกษา

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ คุณภาพการให้บริการแก่นักศึกษาของ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 3 ด้าน (ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนในการให้บริการ และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ)

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาและสถานที่ ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2563 ณ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งรวมระยะเวลาทั้งสิ้น 2 เดือน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานธุรการ คือ การจัดกิจกรรมการงานโดยส่วนรวมของหน่วยงานซึ่งมีช่างานวิชาการ ซึ่งงานธุรการหมายถึงงาน ร่าง พิมพ์ โต้ตอบ ติดต่อบริการงาน เพื่อให้เกิดผลสมฤทธิ์ในงานนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นทางการพูด หนังสือ และการสื่อสารทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งงานที่เกี่ยวข้องกับงานด้านเอกสารการตลอดจนการรักษาและยืมหนังสือราชการไปใช้งาน และสิ้นสุดด้วยการทำลายหนังสือราชการเมื่อกำหนดเวลา โดยยึดตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อเป็นระบบที่ให้ความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง ตรงเวลา และมีประสิทธิภาพเพื่อประหยัดเวลา แรงงาน และ ค่าใช้จ่าย (อุดม พันโนลิต, 2547)

ความสำคัญของงานธุรการ การจัดการและการบริหารงานธุรการถือว่าเป็นหัวใจหลักของหน่วยงาน เสมือนเป็นบันไดขั้นแรกในการทำงานของหน่วยงานต่างๆ สำหรับเจ้าหน้าที่ธุรการที่ประจำตามสถานการศึกษาต้องรับผิดชอบลักษณะงานด้านเอกสารหลายด้าน เช่น ด้านเอกสารงบประมาณ ด้านเอกสารการเรียนการสอน ด้านการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในหน่วยงาน เป็นต้น ซึ่งในทุกๆระดับที่ต้องมีการใช้การสื่อสารที่ดี เพราะการสื่อสารมีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับผู้ส่งสารและผู้รับสาร เจ้าหน้าที่ธุรการจะต้องเป็นสื่อกลางในการนำสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารเพื่อเข้าสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนไปสู่การทำงานตามภารกิจของเจ้าหน้าที่ธุรการ พร้อมกันนี้เจ้าหน้าที่ธุรการจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์งานในด้านการปฏิบัติงานในหน้าที่ได้เป็นอย่างดี และพร้อมให้บริการด้วยความรวดเร็ว รวมถึงขั้นตอนการให้บริการไม่ยุ่งยากซับซ้อน และมีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของงานนั้นๆ ก่อน-หลังเพื่อความเสมอภาคทุกท่านที่มารับบริการในหน่วยงาน พร้อมทั้งจะต้องรักษาคุณภาพงานสื่อสาร และบริการได้ดี ทั้งนี้ การปฏิบัติงานของหน่วยงานย่อมต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมและการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน เพื่อให้งานออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความพึงพอใจต่อผู้มารับบริการได้เป็นอย่างดี ดังนั้น จะเห็นได้ว่างานธุรการมีความสำคัญเป็นอย่างมากในหน่วยงาน จึงเปรียบเสมือนกลไกที่สำคัญของหน่วยงานที่จะขาดไปหรือไม่มีไม่ได้ (สำนักงานสภามหาวิทยาลัยนเรศวร, 2555)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการให้บริการ

กิตติพัฒน์ อินทนิลโตม (2544) กล่าวว่า การบริการ หมายถึง กิจกรรม ประโยชน์หรือความพึงพอใจ ซึ่งได้เสนอเพื่อขาย หรือกิจกรรมที่จัดรวมกันขายบริการ

พรเทพ ปิยวัฒนาเมธา (2536) กล่าวว่า การให้บริการ หมายถึง การให้ลูกค้าในสิ่งที่ลูกค้าต้องการในเวลาที่เขาต้องการและในแบบที่เขาต้องการ

จินตนา บุญบงการ (2539) ได้นิยามคำว่า "บริการ" คือ สิ่งที่จับสัมผัส แต่ต้องได้ยากและเสื่อมสูญหายไปได้ง่าย บริการจะทำขึ้นทันทีและส่งมอบให้ผู้รับบริการทันทีหรือเกือบทันที

วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ (2543) ได้ให้ความหมายของการบริการ ไว้ว่า เป็นกระบวนการหรือกระบวนการกิจกรรมในการส่งมอบบริการจากผู้ให้บริการ (บริการ) ไปยังผู้รับบริการ (ลูกค้า) หรือ ผู้ใช้บริการโดยบริการเป็นสิ่งที่จับ สัมผัส

หากผู้รับบริการรับรู้ว่าการที่ได้รับความจริงนั้นมากกว่าสิ่งที่เขาคาดหวัง คุณภาพให้บริการก็จะเป็นบวกหรือมีคุณภาพในการบริการนั่นเอง

กล่าวอย่างสรุปได้ว่า คุณภาพการให้บริการหมายถึง ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของธุรกิจ ให้บริการคุณภาพของบริการเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะสร้างความแตกต่างของธุรกิจให้เหนือกว่าคู่แข่งขั้นได้ การเสนอคุณภาพการให้บริการที่ตรงกับความคาดหวังของผู้รับบริการเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ ผู้รับบริการจะพอใจถ้าได้รับสิ่งที่ต้องการ เมื่อผู้รับบริการมีความต้องการ ณ สถานที่ที่ผู้รับบริการต้องการและในรูปแบบที่ต้องการ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

Aday and Andersen (1978) (อ้างถึงในพิมพ์ชนก คงบุ่งคล้า, 2557) กล่าวถึงทฤษฎีที่ชี้พื้นฐาน 6 ประเภทที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ และความรู้สึกที่ผู้ใช้บริการได้รับจากบริการเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยประเมินระบบบริการว่าได้มีการเข้าถึงผู้ใช้บริการ ความพึงพอใจ 6 ประเภทนั้น คือ

1. ความพึงพอใจต่อความสะดวกที่ได้รับจากบริการ (convenience) ซึ่งแยกออกเป็น 1) การใช้เวลารอคอยในสถานที่บริการ 2) การได้รับการดูแลเมื่อมีความต้องการ และ 3) ความสะดวกสบายที่ได้รับในสถานบริการ
2. ความพึงพอใจต่อการประสานงานของการบริการ (co-ordination) ซึ่งแยกออกเป็น 1) การได้รับบริการทุกประเภทในสถานที่หนึ่ง คือ ผู้ใช้บริการสามารถขอรับบริการตามความต้องการของผู้ใช้บริการ 2) ผู้ให้บริการให้ความสนใจผู้ใช้บริการ และ 3) ได้มีการติดตามผลงาน
3. ความพึงพอใจต่อข้อมูลที่ได้รับจากบริการ (information)
4. ความพึงพอใจต่ออหยาตยศัยความสนใจของผู้ให้บริการ (courtesy) ได้แก่ การแสดงอหยาตยศัยท่าทางที่ดีเป็นกันเองของผู้ให้บริการและความสนใจห่วงใยต่อผู้ใช้บริการ
5. ความพึงพอใจต่อคุณภาพของบริการ (quality of care) ได้แก่ คุณภาพของการบริการต่อผู้ใช้บริการ
6. ความพึงพอใจต่อค่าใช้จ่ายเมื่อใช้บริการ (output –off-pocket cost) ได้แก่ ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นของผู้ใช้บริการ

สุภาลักษณ์ ชัยอนันต์ (2540) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกส่วนตัวที่รู้สึกเป็นสุขหรือยินดีได้รับความตอบสนองความต้องการในสิ่งที่ขาดหายไปหรือสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่สมดุล ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมที่จะแสดงออกของบุคคล ซึ่งมีผลต่อการเลือกที่จะปฏิบัติในกิจกรรมใดๆ นั้น

มณี โปธิเสน (2543) ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกยินดีหรือเจตคติที่ดีของบุคคลเมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการของตน ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีในสิ่งนั้นๆ

อุทัยพรรณ สุดใจ (2545) ได้กล่าวถึง ความพึงพอใจว่าเป็นความรู้สึกรักชอบยินดีเต็มใจหรือมีเจตคติที่ดีของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความพอใจจะเกิดเมื่อได้รับตอบสนองความต้องการ ทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ ความพึงพอใจเป็นเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติของบุคคล อันเนื่องมาจากสิ่งเร้าและสิ่งจูงใจ โดยอาจเป็นไปในเชิงประเมินค่าว่าความรู้สึกหรือทัศนคติต่อสิ่งเหล่านั้นเป็นในทางลบหรือทางบวก

กชกร เป้าสุวรรณ และคณะ (2550) ได้กล่าวถึง ความหมายของความพึงพอใจว่า สิ่งที่จะควรจะเป็นไปตามความต้องการ ความพึงพอใจเป็นผลของการแสดงออกของทัศนคติของบุคคลอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่มีประสบการณ์ที่มนุษย์เราได้รับอาจจะมีมากหรือน้อยก็ได้และเป็นความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ แต่เมื่อได้สิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการหรือทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ ก็จะมี

เกิดความรู้สึกบวก เป็นความรู้สึกที่พึงพอใจ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าสิ่งนั้นสร้างความรู้สึกผิดหวัง ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกทางลบเป็นความรู้สึกไม่พึงพอใจ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งสามารถเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีหรือในด้านบวกและด้านลบ ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการแก่บุคคลนั้นอย่างไร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิเชียร พิมพ์มหา (2554) ศึกษาในนักศึกษาสังกัดบัณฑิตวิทยาลัยจำนวน 382 คน พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อการให้บริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อนำมาพิจารณารายด้านสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ตามลำดับ

นันทหทัย อุบล และคณะ (2563) ศึกษาความพึงพอใจต่อการบริการกรณีศึกษาสำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน ประจำคณะทันตแพทยศาสตร์และคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจต่อการให้บริการในด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านการบริการ และด้านความสามารถในงาน ระหว่างเพศและสถานภาพไม่แตกต่างกัน ($p > 0.05$)

ช่อดาว เมืองพรหม (2562) ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลธนบุรี พบว่าผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลธนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพและรายได้ค่าเฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน ประชาชนมีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลธนบุรีที่ไม่แตกต่างกัน

วิธีการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการให้บริการสำนักงานธุรการ และแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานธุรการ จากนั้นดำเนินการสร้างแบบสอบถามเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับเพศ อายุ และระดับการศึกษา ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อระดับคุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก จำนวน 10 ข้อ ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนในการให้บริการ จำนวน 9 ข้อ และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ จำนวน 10 ข้อ รวมทั้งสิ้นจำนวน 29 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามมาตรวัตลิเคิร์ต (Likert Scale) คือ ระดับ 5 มีคุณภาพดีมาก ระดับ 4 มีคุณภาพดี ระดับ 3 มีคุณภาพปานกลาง ระดับ 2 มีคุณภาพน้อย และระดับ 1 มีคุณภาพน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question) แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นนี้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 และผ่านการทดลองใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 ภาควิชาชีววิทยา คณะ

วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเท่ากับ 0.889 ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการเท่ากับ 0.868 และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการเท่ากับ 0.912

การขอรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน ผู้วิจัยได้ส่งโครงร่างงานวิจัยและแบบสอบถามเสนอขอรับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนส่วนกลางมหาวิทยาลัยมหิดล (MU Central - IRB) และได้รับการพิจารณารับรองเรียบร้อย รหัสโครงการเลขที่ MU-CIRB 2020/122.2205 รับรองวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2563

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล โดยดำเนินการแจกแบบสอบถาม (Google Form) ให้กับประชากร จำนวน 62 ชุด และได้รับการตอบกลับคืนมา จำนวน 62 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจัดระเบียบข้อมูล นำข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS Statistics version 18.0 ดังนี้

ส่วนที่ 1 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ

ส่วนที่ 2 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มาแปลผลระดับคุณภาพ โดยนำค่ามาเทียบเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ 2551) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00	หมายความว่า	คุณภาพระดับดีมาก
ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20	หมายความว่า	คุณภาพระดับดี
ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40	หมายความว่า	คุณภาพระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60	หมายความว่า	คุณภาพระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80	หมายความว่า	คุณภาพระดับน้อยที่สุด

และนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ส่วนที่ 3 ดำเนินการวิเคราะห์คุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จำแนกตามตัวแปรข้อมูลทั่วไป โดยสถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t -test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการสรุปข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับ จำนวน 62 คน (ร้อยละ 100) เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 66.13) จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 41.94) จำแนกตามอายุ พบว่าช่วงอายุมากกว่า 24 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 43.55) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: แสดงจำนวนและร้อยละของประชากรที่ใช้ในการศึกษาจำแนกตามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล (N=62)

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	21	33.87
	หญิง	41	66.13
	รวม	62	100
2. วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี	26	41.94
	ปริญญาโท	18	29.03
	ปริญญาเอก	18	29.03
	รวม	62	100
3. อายุ	19 – 21 ปี	17	27.42
	22 – 24 ปี	18	29.03
	มากกว่า 24 ปี	27	43.55
	รวม	62	100

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัยระดับคุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ตารางที่ 2: ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (โดยรวม)

ลำดับ	ปัจจัยด้านการให้บริการ	N=62			
		ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล	อันดับ
1	ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	4.70	0.57	ดีมาก	1
2	ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ	4.31	0.75	ดี	2
3	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.13	0.79	ดี	3
ค่าเฉลี่ยรวม		4.38	0.75	ดีมาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (โดยรวม) อยู่ในระดับดีมาก ($\mu = 4.38$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ($\mu = 4.70$), ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ ($\mu = 4.31$) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\mu = 4.13$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3: ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการของภาควิชา
 ศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก)

หัวข้อที่ได้รับการประเมินคุณภาพ	N=62			
	μ	σ	การแปลผล	อันดับ
1. มีความสะดวกในการปรึกษาปัญหาหรือขอทราบข้อมูลทางโทรศัพท์	4.52	0.67	ดีมาก	1
2. สถานที่ตั้งของหน่วยงานสะดวกในการเดินทางมารับบริการ	4.50	0.59	ดีมาก	2
3. สถานที่ให้บริการมีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย	4.42	0.62	ดีมาก	3
4. มีอุปกรณ์หรือเครื่องมือในการให้บริการเพียงพอ	4.29	0.69	ดี	4
5. สถานที่มีความสวยงามเหมาะสมต่อการให้บริการ	4.10	0.69	ดี	5
6. อุปกรณ์หรือเครื่องมือในการให้บริการมีคุณภาพ ทันสมัย เหมาะสมกับการบริการ	4.05	0.73	ดี	6
7. มีป้ายบอกจุดบริการอย่างชัดเจน	3.92	0.91	ดี	7
8. มีจำนวนโต๊ะหรือสถานที่รับรองเพียงพอต่อผู้มารับบริการ	3.89	0.87	ดี	8
9. มีป้ายประชาสัมพันธ์บอกขั้นตอนการให้บริการและป้ายแนะนำทาง	3.84	0.87	ดี	9
10. มีความพร้อมของเอกสารแนะนำการบริการแต่ละประเภท	3.73	0.77	ดี	10
ค่าเฉลี่ยรวม	4.38	0.75	ดี	

จากตารางที่ 3 พบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่ามีจำนวน 3 หัวข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ มีความสะดวกในการปรึกษาปัญหาหรือขอทราบข้อมูลทางโทรศัพท์ ($\mu = 4.52$) สถานที่ตั้งของหน่วยงานสะดวกในการเดินทางมารับบริการ ($\mu = 4.50$) และสถานที่ให้บริการมีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย ($\mu = 4.42$) ขณะที่อีก 7 หัวข้อมีคะแนนคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.73 – 4.29

ตารางที่ 4: ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการของภาควิชา
 ศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ)

หัวข้อที่ได้รับการประเมินคุณภาพ	N=62			
	μ	σ	การแปลผล	อันดับ
1. งานที่มาขอบริการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี	4.66	0.54	ดีมาก	1
2. ขั้นตอนการให้บริการไม่ยุ่งยากซับซ้อน	4.45	0.67	ดีมาก	2
3. กระบวนการให้บริการมีขั้นตอนที่สะดวก	4.44	0.59	ดีมาก	3
4. การให้บริการเป็นไปตามกำหนดเวลา	4.35	0.66	ดีมาก	4
5. การให้บริการเป็นไปด้วยความรวดเร็ว	4.32	0.70	ดีมาก	5
6. มีการจัดเตรียมอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มารับบริการอย่างเพียงพอ	4.31	0.74	ดีมาก	6

หัวข้อที่ได้รับการประเมินคุณภาพ	N=62			
	μ	σ	การแปลผล	อันดับ
7. มีการจัดเรียงลำดับการเข้าติดต่อรับบริการก่อน – หลัง	4.00	0.94	ดี	7
8. ระยะเวลาการให้บริการมีความเหมาะสมตรงต่อความต้องการของผู้รับบริการ	3.82	0.95	ดีมาก	8
9. มีการชี้แจงขอบเขตลักษณะงานบริการและอธิบายขั้นตอนการให้บริการอย่างเพียงพอ	3.79	0.85	ดี	9
ค่าเฉลี่ยรวม	4.38	0.75	ดี	

จากตารางที่ 4 พบว่า ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ พบว่ามีจำนวน 7 หัวข้อ ที่มีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.31 – 4.66 ทั้งนี้ หัวข้องานที่มาขอรับบริการสำเร็จลงไปด้วยดีมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.66$) ขณะที่หัวข้อมีการจัดเรียงลำดับการเข้าติดต่อรับบริการก่อน - หลัง และมีการชี้แจงขอบเขตลักษณะงานบริการและอธิบายขั้นตอนการให้บริการอย่างเพียงพอจากเจ้าหน้าที่ มีคุณภาพอยู่ในระดับดี โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.00 และ 3.79 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ)

หัวข้อที่ได้รับการประเมินคุณภาพ	N=62			
	μ	σ	การแปลผล	อันดับ
1. เจ้าหน้าที่แต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับงานบริการ	4.82	0.43	ดีมาก	1
2. เจ้าหน้าที่แสดงกิริยาจาสุภาพ	4.82	0.43	ดีมาก	1
3. เจ้าหน้าที่มีความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใสในการให้บริการ	4.81	0.44	ดีมาก	3
4. เจ้าหน้าที่ให้บริการอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน	4.81	0.44	ดีมาก	3
5. เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ไม่รับสินบน ไม่หาประโยชน์ในทางมิชอบ	4.81	0.44	ดีมาก	3
6. เจ้าหน้าที่คอยดูแลให้ความช่วยเหลือกรณีมีปัญหาหรือไม่ได้ความสะดวก	4.79	0.45	ดีมาก	6
7. เจ้าหน้าที่มีความกระตือรือร้นในการให้บริการ	4.76	0.47	ดีมาก	7
8. เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถในการให้คำแนะนำที่ถูกต้องและชัดเจน	4.69	0.53	ดีมาก	8
9. จำนวนเจ้าหน้าที่ให้บริการเพียงพอกับจำนวนผู้มาใช้บริการ	4.52	0.72	ดีมาก	9
10. เจ้าหน้าที่ให้บริการในช่วงเวลาพักเที่ยง	4.19	0.88	ดี	10
ค่าเฉลี่ยรวม	4.38	0.75	ดีมาก	

จากตารางที่ 5 พบว่า ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ พบว่าหัวข้อเจ้าหน้าที่แต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับงานบริการ และเจ้าหน้าที่แสดงกริยาจาสุภาพ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.82 มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้ ยังพบว่าหัวข้ออื่นๆ อีกจำนวน 7 หัวข้อ มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมากเช่นเดียวกัน โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.52 – 4.81 ขณะที่หัวข้อ เจ้าหน้าที่ให้บริการแก่นักศึกษาในช่วงเวลาพักเที่ยง เป็นเพียงหัวข้อเดียวของด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดี โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.19

ตารางที่ 6: การเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จำแนกตามเพศ

ปัจจัยด้านการให้บริการ	เพศ	N	Mean	Std. Deviation	ค่า t	Sig.
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	เพศชาย	21	4.10	0.55	-0.197	0.845
	เพศหญิง	41	4.13	0.56		
ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ	เพศชาย	21	4.20	0.55	-0.331	0.742
	เพศหญิง	41	4.25	0.55		
ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	เพศชาย	21	4.72	0.31	0.234	0.816
	เพศหญิง	41	4.69	0.46		
ค่าเฉลี่ยรวม	เพศชาย	21	4.34	0.41	-0.208	0.836
	เพศหญิง	41	4.36	0.47		

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยสถิติ *t*-test พบว่าคุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ) ระหว่างเพศชายและเพศหญิง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 7: การเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จำแนกตามอายุ

ปัจจัยด้านการให้บริการ	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ระหว่างกลุ่ม	0.153	2	0.076	0.244	0.784
	ภายในกลุ่ม	18.441	59	0.313		
	รวม	18.594	61			
ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ	ระหว่างกลุ่ม	0.996	2	0.498	1.706	0.190
	ภายในกลุ่ม	17.228	59	0.292		
	รวม	18.225	61			

ปัจจัยด้านการให้บริการ	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	ระหว่างกลุ่ม	0.442	2	0.221	1.283	0.285
	ภายในกลุ่ม	10.168	59	0.172		
	รวม	10.61	61			
ค่าเฉลี่ยรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.448	2	0.224	1.113	0.336
	ภายในกลุ่ม	11.885	59	0.201		
	รวม	12.334	61			

จากตารางที่ 7 พบว่า ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสถิติ One-Way ANOVA พบว่า ผลการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการงานด้านธุรการของภาควิชาพณิชยศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ) ระหว่างอายุไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 8: การเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการของภาควิชาพณิชยศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จำแนกตามระดับการศึกษา

ปัจจัยด้านการให้บริการ	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ระหว่างกลุ่ม	0.093	2	0.046	0.148	0.863
	ภายในกลุ่ม	18.501	59	0.314		
	รวม	18.594	61			
ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ	ระหว่างกลุ่ม	0.165	2	0.082	0.269	0.765
	ภายในกลุ่ม	18.060	59	0.306		
	รวม	18.225	61			
ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	ระหว่างกลุ่ม	0.004	2	0.002	0.012	0.989
	ภายในกลุ่ม	10.606	59	0.180		
	รวม	10.610	61			
ค่าเฉลี่ยรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.071	2	0.035	0.170	0.844
	ภายในกลุ่ม	12.263	59	0.208		
	รวม	12.334	61			

จากตารางที่ 8 พบว่า ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยสถิติ One-Way ANOVA พบว่าผลการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการของภาควิชาพณิชยศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ และด้านเจ้าหน้าที่

ผู้ให้บริการ) ระหว่างระดับการศึกษา (นักศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษาระดับปริญญาโท และนักศึกษาระดับปริญญาเอก) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า คุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (โดยรวม) อยู่ในระดับดีมาก แสดงว่าคุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นที่ยอมรับของนักศึกษาและการบริการสร้างความพึงพอใจให้กับนักศึกษาผู้มาใช้บริการ เจ้าหน้าที่บริการด้วยความเสมอภาค เท่าเทียม ให้การต้อนรับด้วยกิริยาจาสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับงานบริการ มีขั้นตอนในการให้บริการสะดวกรวดเร็ว ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ทำให้งานที่มาขอรับบริการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และนักศึกษาสามารถติดต่อสอบถามคำแนะนำ ปรีกษาปัญหา หรือขอทราบข้อมูลเบื้องต้นทางโทรศัพท์ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิเชียร พิมพ์มหา (2554) ได้ศึกษาในนักศึกษาสังกัดบัณฑิตวิทยาลัยจำนวน 382 คน พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อการให้บริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อนำมาพิจารณารายด้านสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ตามลำดับ

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษามีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพและแนวทางการให้บริการของสำนักงานธุรการ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ปัจจัยด้านเพศ อายุ และระดับการศึกษา ไม่ส่งผลต่อคุณภาพและแนวทางการให้บริการของสำนักงานธุรการ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าการให้บริการของสำนักงานธุรการของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มีการให้บริการด้วยมาตรฐานเดียวกัน ให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกันทุกคน ยึดความถูกต้องตามระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติ จึงทำให้นักศึกษาทั้งเพศชายและเพศหญิงมีการรับรู้ถึงบรรยากาศการรับบริการไม่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนัทรทัตย์ อุบล และคณะ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจต่อการบริการ กรณีศึกษาสำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน ประจำคณะทันตแพทยศาสตร์และคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจต่อการให้บริการในด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านการบริการ และด้านความสามารถในงาน ระหว่างเพศและสถานภาพไม่แตกต่างกัน ($p > 0.05$) ปัจจัยด้านอายุ นักศึกษาที่มีช่วงวัยต่างกันไม่ส่งผลต่อคุณภาพและแนวทางการให้บริการของสำนักงานธุรการ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของช่อดาว เมืองพรหม (2562) ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลธนบุรี พบว่าผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลธนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ ค่าเฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน ประชาชนมีระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลธนบุรีที่ไม่แตกต่างกัน ปัจจัยด้านระดับการศึกษา นักศึกษาที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน (ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก) ไม่ส่งผลต่อคุณภาพและแนวทางการให้บริการของสำนักงานธุรการ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิสริยา ใจซื่อ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณภาพการให้บริการของคณะ

รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการจำแนกตามเพศ อายุ และชั้นปีการศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

จากการวิจัยพบว่าประเด็นหลักที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพและแนวทางการให้บริการของสำนักงานธุรการภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดีแต่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำสุด 3 อันดับ ดังนี้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมี 1 ข้อ คือ มีความพร้อมของเอกสารแนะนำการบริการแต่ละประเภท ($\mu = 3.73$) และด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ มี 2 ข้อ คือ มีการชี้แจงขอบเขตลักษณะงานบริการและอธิบายขั้นตอนการให้บริการอย่างเพียงพอ ($\mu = 3.79$) และระยะเวลาการให้บริการมีความเหมาะสมตรงต่อความต้องการของผู้รับบริการ ($\mu = 3.82$) ตามลำดับ ดังนั้น ควรจัดทำเอกสารแนะนำการบริการแต่ละประเภทเผยแพร่ในเว็บไซต์ภาควิชา หรือควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการให้บริการกับนักศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลการให้บริการแก่นักศึกษาของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อพัฒนาการให้บริการของสำนักงานธุรการ ดังนี้

1. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก: ควรจัดเตรียมเอกสารสำหรับการบริการแต่ละประเภท จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์บอกขั้นตอน ป้ายนำทาง และจัดเตรียมสถานที่ให้เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา
2. ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ: ควรจัดทำคู่มือ แผนผัง และขั้นตอนให้บริการการกรอกเอกสารแบบฟอร์มต่างๆ ให้มีความชัดเจนของข้อมูลจัดไว้บริการในแต่ละขั้นตอน
3. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ: ควรมีการจัดอบรมหรือให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ด้านการบริการเกี่ยวกับเทคนิคการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ฟัง-พูด-เขียน-อ่าน และฝึกฝนเรื่องศิลปะในการต้อนรับ นัดหมาย การใช้โทรศัพท์ที่มีประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มทักษะการทำงานและรองรับการทำงานด้านระบบเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง และควรมีการวางแผนบริหารเวลาในการทำงาน ให้ใช้เวลาในการทำงานให้น้อยที่สุดแต่มีประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาคุณภาพและแนวทางการให้บริการของเจ้าหน้าที่สำนักงานธุรการภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ต่อการให้บริการกับหน่วยงานภายนอกภาควิชาฯ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาคุณภาพการให้บริการของสำนักงานธุรการ ตลอดจนสามารถเพิ่มประสิทธิผล และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานธุรการของภาควิชาได้อย่างรอบด้าน

บรรณานุกรม

- กชกร เป้าสุวรรณ และคณะ. (2550). รายงานการวิจัยเรื่อง ความคาดหวังและความพึงพอใจต่อการมาศึกษาต่อที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์พิษณุโลก. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- กิตติพัฒน์ อินทรนิโลดม. (2544). การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานงานเขตคลองเตย ปัญหาพิเศษ. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานทั่วไป, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จินตนา บุญบังการ. (2539). การสร้างจิตสำนึกการให้บริการกับการปรับปรุงการบริการภาครัฐ. กรุงเทพฯ: ฟอรัมพรีนติ้ง.
- ช่อดาว เมืองพรหม. (2562). ความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลธนบุรี. มหาวิทยาลัยสยาม.
- นัทรทัทัย อุบล และคณะ. (2563) การศึกษาความพึงพอใจต่อการบริการ กรณีศึกษาสำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน ประจำคณะทันตแพทยศาสตร์และคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. *Mahidol R2R e-Journal*, 7, 59-72.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2551). พื้นฐานการวิจัยการศึกษา. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2564). สืบค้นจาก: <https://plantscience.sc.mahidol.ac.th/> [31 มีนาคม 2564]
- พิมพ์ชนก คงบุ๋งคล้า. (2557). ความพึงพอใจของนักเรียนที่ใช้ระบบคอร์สเรียนส่วนตัว กรณีศึกษาโรงเรียนกวดวิชา *วรรณสรณ์*. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสำหรับนักบริหาร วิทยาลัยบัณฑิตศึกษา ด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พรเทพ ปิยวัฒนาเมธา. (2536). *คู่มือแก้ไขปัญหาการขายและบริการ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- มณี โปธิเสน. (2543). ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน *โพธิแสนวิทยา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย*. รายงานค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. (2543). *คุณภาพในงานบริการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- วิเชียร พิมพ์มหา. (2554). ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการให้บริการของบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยปทุมธานี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 3(1), 136-141.
- สำนักงานสภามหาวิทยาลัยนเรศวร ปรับปรุง พ.ศ. 2555. (2555). *คู่มือการปฏิบัติงาน งานธุรการ*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุนันท์ บุญวโรดม (2543). *แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการ*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สุภาลักษณ์ ชัยอนันต์. (2540). ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการส่งเสริมการปลูกมะเขือเทศแบบมีสัญญาผูกพันในจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- อนุวัฒน์ ศุภชุติกุล และคณะ. (2542). *เส้นทางสู่โรงพยาบาลคุณภาพ คู่มือการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สถาบันรับรองคุณภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยระบบสาธารณสุข.

- อุดม พันโนลิต. (2547). *การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ*. สงขลา: สถาบันราชภัฏสงขลา.
- อุทัยพรรณ สุดใจ. (2545). *ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อิสริยา ใจซื่อ. (2563). *คุณภาพการให้บริการของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 7(1), 410-418.
- Schmenner, R. W. (1995). Escaping the black holes of cost accounting. *Business Horizons*, pp. 66-72.

การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง
(ฝ่ายมัธยม) เลือกเรียนภาษาฝรั่งเศสด้วยการใช้เกมเป็นสื่อการเรียนรู้เชิงรุก
Secondary Students in the Demonstration School of Ramkhamhaeng University's Satisfaction
Studying in French Language by Using Games as the Active Learning

ภัสชนิษฐ์ ดลชัยธนพัฒน์¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยในชั้นเรียนที่ต้องการทราบความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมนี้ ด้วยการทดลองใช้เครื่องมือวิจัยที่ได้คิดขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เลือกเรียนวิชาภาษาฝรั่งเศส ด้วยการให้นักเรียนได้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน จำนวน 10 ข้อ หลังจากได้ทำกิจกรรมเล่นเกมในการเรียนภาษาฝรั่งเศส การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณที่ให้นักเรียนทำแบบสอบถาม จำนวน 31 คน ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการใช้บอร์ดเกมเป็นส่วนหนึ่งของการเรียน และกิจกรรมนี้ยังช่วยให้นักเรียนมีคะแนนได้ดีขึ้นจากช่วงแรกที่ได้มีการทำแบบทดสอบ

คำสำคัญ: การเรียนรู้เชิงรุก บอร์ดเกม

ABSTRACT

This article is a part of the research of classroom that aims to satisfy the students participating in this activity. The research uses the material which can solve the problems in the classroom. The researcher selects the target about secondary students studying French that will answer 10 questionnaires after playing the board game in the French class. The research is a quantitative research which 31 students do the questionnaire. The conclusion of research can resume that the board game satisfies the students studying French and help students to make the better points than the previous test.

KEYWORDS: Active Learning, Board Game

บทนำ

จากการสำรวจแรงจูงใจในการเรียนภาษาฝรั่งเศสของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ผ่านมา ได้เกิดข้อเสนอแนะในการเรียนการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนมีความสนใจและจูงใจมากขึ้น งานวิจัยฉบับนี้จึงเป็นความต่อเนื่องจากงานครั้งที่แล้วซึ่งนักเรียนได้ให้คำแนะนำไว้ในแบบสอบถามว่าต้องการให้ปรับปรุงการสอนให้สนุกมากขึ้น

¹อาจารย์ประจำภาษาฝรั่งเศส โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) สังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การทำวิจัยครั้งนี้จึงนำปัญหาที่เคยพบเจอในชั้นเรียน เช่น ปัญหาในการท่องคำศัพท์ ปัญหาในการเรียงประโยค และ ปัญหาการสื่อสารด้วยประโยคสั้นๆ ผู้วิจัยจึงได้สรุปปัญหาในครั้งก่อนออกมาและจัดลำดับความสำคัญในการแก้ปัญหา และได้เสนอการแก้ไขเรื่องนี้ด้วยการปรับการเรียนการสอนให้เป็นการศึกษาเชิงรุก (Active Learning) มากขึ้น

จุดประสงค์หลักของงานวิจัยนี้ คือ การสร้างให้ผู้เรียนมีความสุขและรักการเรียนภาษาต่างประเทศมากขึ้น ผู้วิจัยมองว่าการที่ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน ผู้เรียนจะสามารถพัฒนาความสามารถได้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง ทัศนคติสามารถเป็นแรงผลักดันให้ผู้เรียนอยากศึกษาต่อด้วยตนเอง ซึ่งการเรียนภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษาไหนใช้ทักษะในการเรียนทั้งหมด ทักษะทั้งหมดจะเกิดขึ้นได้เมื่อฝึกฝนด้วยตนเอง

การพัฒนาการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยเสนอในการทำวิจัยนี้ คือ บอร์ดเกม ซึ่งอาจเป็นวิธีที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำคำศัพท์หรือทบทวนคำศัพท์ได้นานมากขึ้น เมื่อกระบวนการสอนด้วยบอร์ดเกมสามารถช่วยให้ผู้เรียนจดจำได้มากขึ้น ขั้นตอนต่อมาอาจใช้บอร์ดเกมในการเรียนที่มีเนื้อหายากมากขึ้นได้ เช่น การสร้างรูปประโยคที่ต้องสอดคล้องกับบอร์ดเกมที่กำลังเล่นด้วยกันอยู่ การพัฒนาการเรียนการสอนด้วยวิธีนี้อาจต้องใช้ความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพราะการทำกิจกรรมจะเกิดประโยชน์สูงสุดได้เมื่อทุกคนร่วมมือกันทำกิจกรรม นอกจากนั้น จะมีการเพิ่มเทคนิคการเขียนประโยคอย่างง่ายให้กับนักเรียนด้วยการนำคำที่ได้เรียนมาผูกประโยคสั้นๆ ที่เหมาะสมกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

ทบทวนวรรณกรรม

Game Based Learning (GBL) (จิระวรพงศ์, 2555) ได้กล่าวว่า เกมการเรียนรู้ (GBL: Games Base Learning) เป็นสื่อในการเรียนรู้แบบหนึ่งซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อให้ความสนุกสนานไปพร้อมกับ การได้รับความรู้ โดยสอดแทรกเนื้อหาทั้งหมดของหลักสูตรนั้นๆ เอาไว้ในเกมและให้ผู้เรียนลงมือเล่นเกม โดยที่ผู้เรียนจะได้รับความรู้ต่างๆ ของหลักสูตรนั้นผ่านการเล่นเกม

รศ.ดร. ถนอมพร เลหาจรัสแสง (เลหาจรัสแสง, 2556) ได้กล่าวว่า Games Base Learning ถือเป็น E-Learning อีกรูปแบบหนึ่ง ที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง บนพื้นฐานแนวคิดที่จะทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องที่สนุกสนาน ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า (Game Based Learning หรือ GBL) เป็นนวัตกรรมสื่อการเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่ออกแบบและสอดแทรกเนื้อหาบทเรียนลงไปในเกม ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ลงมือเล่นและฝึกปฏิบัติในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยในขณะที่ลงมือเล่นผู้เรียนจะได้รับทักษะ และความรู้จากเนื้อหาบทเรียนไปด้วย ขณะที่เล่นเกมก็มีสถานการณ์จำลองเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกท้าทายและอยากที่จะเล่น

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based learning: GBL) งานวิจัยของ Garris et al. (2002) ที่พัฒนาแบบจำลองของ GBL ที่แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. การรับข้อมูล (Input) คือ การนำข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาสิ่งที่นักเรียนต้องเรียนรู้ กับรูปแบบของเกมที่จะนำมาใช้ คือ ต้องสอนให้นักเรียนเข้าใจกลไกของเกมด้วย

2. กระบวนการทำงาน (Process) คือ ส่วนที่นำเสนอเกี่ยวกับวงจรของเกม (Game cycle) ประกอบด้วย การตัดสินใจ (Judgement) ซึ่งนำไปสู่การเกิดพฤติกรรม (Behavior) ที่ตัวเกมต้องการให้เกิด และจะเกิดการตอบสนองของระบบเกม (System feedback) ซึ่งผู้เล่นจะวนเวียนในวงจรนี้ จนในที่สุดผู้เล่นจะเกิดการตั้งคำถาม (Debriefing) และนำไปสู่การตอบคำถามซึ่งเป็นผลลัพธ์ในขั้นต่อไป

3. ผลลัพธ์ (Outcome) คือ ผลที่ได้จากการเล่นเกม ซึ่งมาจากการตอบคำถามที่ผู้เล่นเกิดขึ้นในขณะที่เล่นเกม ในขั้นก่อนหน้านี้ ทำให้ได้เป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcomes)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เลือกเสรีวิชาภาษาฝรั่งเศสของโรงเรียน สาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) ด้วยการใช้บอร์ดเกมเป็นสื่อการสอน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เลือกเสรีวิชาภาษาฝรั่งเศสของ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) ด้วยการใช้บอร์ดเกมเป็นสื่อการสอน

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เลือกเสรีวิชาภาษาฝรั่งเศสของโรงเรียน สาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 31 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น (independent variable) คือ บอร์ดเกม

2.2 ตัวแปรตาม (dependent variable) คือ ความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3. งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) ที่ให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เลือกเสรีวิชาภาษาฝรั่งเศสของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) ตอบแบบสอบถาม จำนวน 10 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามมีทั้งจัดลำดับและแสดงความคิดเห็น

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเลือกนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เลือกเสรี วิชาภาษาฝรั่งเศสของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 31 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. สร้างเครื่องมือ

1.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้บอร์ดเกมเป็นสื่อการสอนภาษาฝรั่งเศส จำนวน 14 ข้อ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเรื่องการจัดการชั้นเรียน จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเรื่องการจัดการเรียนการสอน จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเรื่องการวัดประเมินผล จำนวน 2 ข้อ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเรื่องผู้สอนและผู้เรียน จำนวน 4 ข้อ

ผลการวิจัย

หลังจากให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เลือกเสรีวิชาภาษาฝรั่งเศสของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) ได้ทำแบบสอบถามจำนวน 31 คน สรุปแบบสอบถามแต่ละประเด็นได้ดังนี้

หัวข้อที่ 1 การจัดการชั้นเรียน

ความพึงพอใจของนักเรียน	จำนวน	ร้อยละ
1.1 ครูเอาใจใส่นักเรียนเวลาเรียนในชั้นเรียน		
มากที่สุด	17	54.8
มาก	11	35.4
ปานกลาง	3	9.8
น้อย	0	0
น้อยที่สุด	0	0
รวม	31	100.00
1.2 ครูให้ความเคารพซึ่งกันและกัน		
มากที่สุด	13	42.0
มาก	15	48.3
ปานกลาง	2	6.4
น้อย	1	3.3
น้อยที่สุด	0	0
รวม	31	100.00
1.3 นักเรียนได้ประโยชน์และได้ความรู้เพิ่มขึ้น		
มากที่สุด	15	48.3
มาก	9	29
ปานกลาง	7	22.7
น้อย	0	0
น้อยที่สุด	0	0
รวม	31	100.00
1.4 นักเรียนอยากมีส่วนร่วมในท้องเรียนเพิ่มขึ้น		
มากที่สุด	17	54.9
มาก	9	29
ปานกลาง	4	12.8
น้อย	1	3.3
น้อยที่สุด	0	0
รวม	31	100.00

จากการทำแบบสอบถามสรุปได้ว่า นักเรียนเห็นว่าการจัดการชั้นเรียนของครูแสดงความเอาใจใส่นักเรียนระดับดีเป็นจำนวนมากสุด ครูให้ความเคารพซึ่งกันและกันระหว่างครูและนักเรียนระดับดีเป็นจำนวนมากสุด นอกจากนี้ นักเรียนได้ให้ความรู้สึกว่เนื้อหาที่เรียนนั้นมีประโยชน์ระดับดีมากที่สุดเป็นจำนวนมากสุด ซึ่งทำให้นักเรียนอยากมีส่วนร่วมในห้องเรียนระดับดีมากที่สุดเช่นกัน

หัวข้อที่ 2 การจัดการเรียนการสอน

ความพึงพอใจของนักเรียน	จำนวน	ร้อยละ
2.1 นักเรียนมีความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในห้องเรียน		
มากที่สุด	10	32.2
มาก	15	48.3
ปานกลาง	5	16.2
น้อย	1	3.3
น้อยที่สุด	0	0
รวม	31	100.00
2.2 ครูมีความตั้งใจสอนในห้องเรียน		
มากที่สุด	25	80.5
มาก	5	16.2
ปานกลาง	1	3.3
น้อย	0	0
น้อยที่สุด	0	0
รวม	31	100.00
2.3 การออกแบบการเรียนการสอนของครูในห้องเรียนมีความน่าสนใจ		
มากที่สุด	13	42.1
มาก	14	45.1
ปานกลาง	2	6.4
น้อย	0	0
น้อยที่สุด	2	6.4
รวม	31	100.00
2.4 การใช้บอร์ดเกมเป็นสื่อการสอนในห้องเรียนเป็นสิ่งที่น่าสนใจ		
มากที่สุด	25	80.5
มาก	5	16.2
ปานกลาง	1	3.3
น้อย	0	0
น้อยที่สุด	0	0
รวม	31	100.00

จากการทำแบบสอบถาม สรุปได้ว่านักเรียนเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนของครูแสดงให้เห็นว่านักเรียนอยากมีส่วนร่วมในห้องเรียนระดับดีเป็นจำนวนมากที่สุด ความตั้งใจสอนของครูในชั้นเรียนอยู่ระดับดีเป็นจำนวนมากที่สุด นอกจากนี้ การออกแบบการเรียนการสอนของครูน่าสนใจอยู่ระดับดีเป็นจำนวนมากที่สุด สุดท้ายนักเรียนเห็นว่าการใช้บอร์ดเกมเป็นสื่อการสอนที่น่าสนใจอยู่ในระดับดีมากเป็นจำนวนมากที่สุด

หัวข้อที่ 3 การวัดประเมินผล

ความพึงพอใจของนักเรียน	จำนวน	ร้อยละ
3.1 งานที่ครูมอบหมายให้ทำมีประโยชน์		
มากที่สุด	11	35.4
มาก	13	42.1
ปานกลาง	6	19.2
น้อย	1	3.3
น้อยที่สุด	0	0
รวม	31	100.00
3.2 คำแนะนำของครูช่วยให้เข้าใจเนื้อหา		
มากที่สุด	10	32.3
มาก	17	54.9
ปานกลาง	4	12.8
น้อย	0	0
น้อยที่สุด	0	0
รวม	31	100.00

จากการทำแบบสอบถาม สรุปได้ว่านักเรียนประเมินว่างานที่ครูมอบหมายให้ทำมีประโยชน์อยู่ในระดับดีเป็นจำนวนมากที่สุด และคำแนะนำของครูช่วยให้เข้าใจเนื้อหาเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับดีเป็นจำนวนมากที่สุดเช่นกัน

ผลสรุปจากแบบสอบถามทั้งหมด 14 ข้อ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การที่ผู้สอนนำบอร์ดเกมมาใช้ในการสอน ซึ่งบอร์ดเกมที่นำมาใช้ในกิจกรรมนี้ คือ Camel Up ซึ่งไม่ได้เป็นบอร์ดเกมภาษาโดยตรง แต่ผู้สอนได้ประยุกต์เกมนี้ให้สามารถนำมาใช้ได้ ด้วยการนำวิธีการเล่นของเกมนี้มาผูกกับเงื่อนไขที่ผู้สอนสร้างขึ้น เช่น นักเรียนจะมีสิทธิ์ในการเล่นได้เมื่อตอบคำศัพท์ถูกต้อง แต่ถ้าตอบไม่ถูกต้องก็จะมีสิทธิ์ในการเล่นตามนั้น ซึ่งจะต้องรอให้การเล่นครบวงก่อนจึงจะกลับมาเริ่มต้นใหม่ได้อีกครั้ง เพราะเกมนี้จะชนะได้นักเรียนจะต้องนำอูฐเข้าเส้นชัยให้ได้ เพื่อรับคะแนนพิเศษสำหรับการเล่นแต่ละครั้ง

ดังนั้น กระบวนการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนนั้น สามารถช่วยให้นักเรียนมีความสุขต่อการเรียน และเกิดความพึงพอใจในการเรียนในเวลาเรียนและงานที่มอบหมายงานให้ทำมีประโยชน์ต่อการเรียน ความพึงพอใจของนักเรียนมาจากการที่นักเรียนได้รับความรู้และความสนุกสนานในการเรียน เมื่อนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น จะทำให้การเรียนรู้ในห้องเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ เมื่อทำการทดสอบต่างๆ ก็จะทำให้รู้ว่าการเรียน

ที่ผ่านมามีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน เมื่อคะแนนสอบของนักเรียนดีขึ้นอาจหมายความว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้มากขึ้นเช่นกัน

ประโยชน์ที่ผู้เรียนได้จากการเรียนภาษาฝรั่งเศสด้วยบอร์ดเกม

- ผู้เรียนสามารถจำคำศัพท์ที่เรียนได้มากขึ้นจากการทำกิจกรรมด้วยกันระหว่างการฝึกจำคำศัพท์ บอร์ดเกมเป็นเครื่องมือที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการท่องศัพท์มากขึ้น การทบทวนคำศัพท์ไม่ซ้ำแบบเดิมและยังสร้างความสนุกสนานให้กับนักเรียนได้เพิ่มมากขึ้น

- ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในห้องเรียนมากขึ้น ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างมาก จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียนและผู้สอน ซึ่งการใช้บอร์ดเกมเป็นสื่อการสอนนั้น เรายังสามารถสอดแทรกการสอนด้านอื่นๆ ให้กับนักเรียนนอกเหนือบทเรียนที่เราไปสอนได้ด้วย

- ผู้เรียนได้ผลคะแนนดีขึ้นจากการทำแบบทดสอบในช่วงแรกๆ เนื่องจากมีการฝึกท่องศัพท์ผ่านกิจกรรมเกมที่ช่วยให้นักเรียนมีความสนใจมากขึ้น เพราะเกมที่เล่นระหว่างการท่องศัพท์สามารถกระตุ้นความพยายามของผู้เรียนให้ตอบคำถามตอนนั้นได้ เนื่องด้วยเราผูกเงื่อนไขเพิ่มจากเงื่อนไขของเกมที่เข้าไป ถ้าผู้เรียนไม่สามารถตอบคำถามได้ ผู้เรียนจะไม่มีสิทธิ์เดินเกมต่อในรอบนั้นๆ และอาจทำให้เกมต้องหยุดชะงักไปด้วย เพราะไม่สามารถหมุนเกมต่อไปได้จากการฝึกแบบนี้จึงช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำคำศัพท์ในหมวดต่างๆ ได้เพิ่มมากขึ้น

บรรณานุกรม

- Bahar Taspinara, Werner Schmidta, Heidi Schuhbauer. (2016). Gamification in education: a board game approach to knowledge acquisition. *Procedia Computer Science* 99: 101-116.
- Dagar V and Yadav A. (2016). Constructivism: A Paradigm for Teaching and Learning. *Arts Social Sci J* 7.4.
- Jayeeta Bhattacharjee. (2015). Constructivist Approach to Learning– An Effective Approach of Teaching Learning. *International Research Journal of Interdisciplinary & Multidisciplinary Studies (IRJIMS)* Vol 1, Issue VI, July 2015 pp. 65-74.
- Jenny A. Van Amburgh, PharmD, John W. Devlin, PharmD, Jennifer L. Kirwin, PharmD, and Donna M. Qualters. (2007). A Tool for Measuring Active Learning in the Classroom. *American Journal of Pharmaceutical Education* 71(5) Article 85.
- LaTefy G. Schoen. “*Theoretical Foundations of Active Learning*”.
- Rita Kumar and Robin Lightner. (2007). Games as an Interactive Classroom Technique: Perceptions of Corporate Trainers, College Instructors and Students. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education* 19.1, pp. 53-63.
- Saif Husam Mohammed, 2Laszlo Kinyo. (2020). The Role of Constructivism in the Enhancement of Social Studies Education. *Journal of Critical Reviews* 7.7, pp. 249-256.
- Sheffield Hallam University. (2000). Active Teaching and Learning Approaches in Science. *Workshop ORIC Bangkok*. p. 7.

ถนอมพร เลาหจรัสแสง. 2564. *Game - Based Learning*. เข้าถึงเมื่อ 30 พฤษภาคม 2564. เข้าถึงได้จาก
<http://www.itsc.cmu.ac.th/itsc2011/successstories.html>.
สัมฤทธิ์ กางเพ็ง “การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) : กระบวนการนำผู้เรียนไปสู่ประสบการณ์” จาก www.karusatpanya.org.

บูรณาการ ‘ไคเซ็น’ การพัฒนาต่อเนื่องอย่างมีพลวัตร และการประยุกต์บัญชีบริหารเพื่อการอยู่รอดได้ของธุรกิจ
The Integration of ‘KAIZEN’, the Dynamic Continuous Improvement and Managerial
Accounting Practicality for Enterprise Survival

อัญชญา อภิชาติสกุล¹ และ ดารณี เอื้อชนะจิต²

บทคัดย่อ

การอยู่รอดของกิจการขึ้นอยู่กับผลการดำเนินงาน แม้ว่าสภาวะแวดล้อมทางธุรกิจเปลี่ยนแปลงไป กิจการยังคงมีความจำเป็นต้องปรับตัวรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นอย่างทันท่วงที กิจการจะมีความสามารถในการปรับตัวเช่นนั้นได้ ย่อมต้องอาศัยประสบการณ์การปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง คำว่า ‘ไคเซ็น’ มีความหมายว่า การปรับ เปลี่ยนทำให้ดีขึ้น ปัจจุบันได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในฐานะปรัชญาแนวคิดหรือเครื่องมือในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผลการดำเนินงานดีมีประสิทธิภาพสูงและต้นทุนต่ำ จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรมสังเคราะห์ได้ว่า การไคเซ็นสามารถดำเนินการได้ต่อเนื่องอย่างมีพลวัตร ด้วยสภาพแวดล้อมภายในที่เอื้อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการไคเซ็น สภาพแวดล้อมดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 อย่างที่เป็นกิจกรรมหลักในการขับเคลื่อนองค์กร และมีเครื่องมือไคเซ็นหลัก 2 อย่างที่สามารถส่งเสริมให้องค์ประกอบหลักดังกล่าวดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การทำให้มองเห็น (Visualization) และการโฮ-เร็ง-โซ (Ho-Ren-So) เนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญของการทำให้มองเห็นและการโฮ-เร็ง-โซที่ชี้แนะให้สามารถขับเคลื่อนองค์กรไปในทิศทางที่เหมาะสมได้อย่างแม่นยำ คือ ข้อมูลจากการประยุกต์บัญชีบริหารมาช่วยในการบริหารงาน การประยุกต์บัญชีบริหารจึงเป็นกุญแจสำคัญที่กำกับส่งเสริมการไคเซ็นให้สร้างผลลัพธ์ในการรักษากิจการให้อยู่รอดและก้าวหน้าอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: ไคเซ็น การประยุกต์บัญชีบริหาร การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การอยู่รอดของกิจการ บูรณาการ

ABSTRACT

The survival of an enterprise depends on its performance. Regardless of the changing business environment, an enterprise needs to adapt and respond accurately and timely to the impacts of those changes. To obtain such adaptability requires the experience of continuous improvement. ‘Kaizen’ means change for the better. Kaizen is widely recognized as a philosophy or tool of continuous improvement that can result in performance with high effectiveness and low cost. According to theories and studies, Kaizen can be dynamically continued under an internal environment that allows the engagement of all members. The environment consists of 4 factors which are the main activities to drive the organization and 2 Kaizen tools that can support the

¹นักศึกษาลัทธิศาสตร์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยศรีปทุม

activities to be effectively processed are Visualization and Ho-Ren-So. Essential contents to be utilized in Visualization and Ho-Ren-So are the information produced by Managerial accounting. Thus Managerial Accounting is the key factor to conduct and support Kaizen to result in Enterprise survival and sustain development.

KEYWORDS: Kaizen, Managerial Accounting Practicing, Continuous Improvement, Enterprise Survival, Integration

บทนำ

ภายใต้สภาวะแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอเนื่องจากผลกระทบจากวิกฤติการณ์ด้านต่างๆ เช่น การเมือง สังคม ความเชื่อ ค่านิยม เทคโนโลยี โดยเฉพาะวิกฤติการณ์โรคระบาดอย่างเช่น COVID-19 ที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน จากข้อมูลทางสถิติของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แม้จะมี SMEs เกิดใหม่เฉลี่ย 70,000 รายต่อปี แต่มีเพียงร้อยละ 50 เท่านั้นที่ก้าวผ่านปีแรกไปได้ และร้อยละ 10 ต้องปิดกิจการลงเมื่อผ่านปีแรกไป เนื่องจากไม่สามารถรักษาผลการดำเนินงาน ขณะที่กิจการขนาดเล็กสามารถอยู่รอดจนครบ 10 ปี มีเพียง 30% เท่านั้นที่ (เจษฎา บุรินทรกุล, 2021) ในปี พ.ศ. 2562 คาดว่ามีธุรกิจปิดกิจการ มีประมาณ 2.3 หมื่นราย เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าประมาณร้อยละ 5 ส่วนใหญ่เป็นกิจการค้าส่ง ขายปลีก และการก่อสร้างอาคาร ผลการวิเคราะห์จากการวิจัยพบว่าการปิดกิจการมีสาเหตุเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงาน เช่น ต้นทุนสูง ยอดขายลดลง ขาดสภาพคล่องทางการเงิน ทำให้ไม่สามารถพยุงรักษากิจการต่อไปได้ (ธนากรกรสิกรไทย, 2563) หนึ่งในปัจจัยหลักที่ทำให้วิสาหกิจอยู่รอดไปจนถึงโตตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ไม่ได้ SMEs ที่สรุปได้จากงานวิจัย คือ ปัญหาเกี่ยวกับผลการดำเนินงานด้านกำไร SMEs ร้อยละ 37 มีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการขายของขาดทุน ได้แก่ ร้อยละ 14 ลดราคาสินค้าโดยไม่ได้พิจารณาถึงต้นทุนร้อยละ 14 ลืมใส่เงินเดือนตัวเองลงไปบนต้นทุนสินค้า และร้อยละ 9 คิดเพียงว่าแค่ขายสินค้าให้มากกว่าราคาวัตถุดิบก็เท่ากับได้กำไร (ทีเอ็มบี, 2561) ข้อมูลเหล่านี้ประกอบกับวิกฤติการณ์จากเหตุการณ์โรคระบาดใหญ่ครั้งนี้ ตอกย้ำให้ตระหนักว่าการรักษาให้กิจการอยู่รอดและสามารถเติบโตก้าวหน้าต่อไปได้นั้น ต้องอาศัยความสามารถในการปรับตัวยืดหยุ่นรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างถูกต้องทันท่วงที เพื่อรักษาให้กิจการมีผลการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง ความสามารถนี้เรียกว่าความสามารถในการ “ไคเซ็น” หรือกล่าวได้ว่า ความสามารถในไคเซ็น คือ ความสามารถในการรักษากิจการให้อยู่รอดได้ ความสามารถในการไคเซ็นขององค์กร เกิดขึ้นได้จากการสังสมประสบการณ์การแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาวิธีการทำงานอย่างต่อเนื่องให้มีผลการดำเนินงานเป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ความต่อเนื่องของการพัฒนาเกิดขึ้นได้จากการมีส่วนร่วมของทุกคน ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมภายในที่เอื้อหนุนให้ทุกคนทำและทำได้ (Tanahashi, 2010) ทั้งนี้ ในรายละเอียดของการรับมือให้ได้ถูกต้องและทันท่วงทีนั้นต้องอาศัยข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ เนื้อหาในบทความนี้ผู้เขียนได้สรุปจากผลศึกษาค้นคว้าทฤษฎีแนวคิดและทบทวนวรรณกรรม โดยมีประเด็นการสืบค้น 2 ประเด็น คือ 1.) การไคเซ็นอย่างต่อเนื่อง 2.) การประยุกต์ใช้ปรัชญาบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ จากนั้นจึงนำข้อมูลจากการสืบค้นมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นข้อสรุป 3.) การบูรณาการการไคเซ็นและการประยุกต์ใช้ปรัชญาบริหาร เพื่อให้กิจการมีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถยืดหยุ่นปรับตัวรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างถูกต้องทันท่วงที มีผลการดำเนินงานที่ดีเสมอสามารถรักษากิจการให้อยู่รอดและเติบโตก้าวหน้าต่อไปได้

1.) 'ไคเซ็น' การพัฒนาต่อเนื่องอย่างมีพลวัต (Dynamic Continuous Improvement)

คำว่า ไคเซ็น (Kaizen) มีต้นกำเนิดมาจากภาษาญี่ปุ่นคำว่า 改 (Kai) แปลว่า เปลี่ยน และคำว่า 善 (Zen) แปลว่า ดีขึ้น คำว่าไคเซ็นเป็นคำภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน มีความหมายตามพจนานุกรมภาษาญี่ปุ่น (1980) ว่า การปรับเปลี่ยนทำให้ส่วนที่ไม่ดีดีขึ้น ปัจจุบัน คำว่า 'Kaizen' เป็นที่รู้จักและนำไปใช้อย่างแพร่หลายในประเทศต่างๆ สิ่งที่ยืนยันได้ถึงความเป็นที่รู้จักของคำว่า Kaizen คือ การที่มีคำนี้ปรากฏในพจนานุกรมของประเทศต่างๆ เช่น พจนานุกรมภาษาอังกฤษฉบับออกฟอร์ดให้ความหมายว่า “แนวทางปฏิบัติในการพัฒนาวิธีการดำเนินงานของบริษัทอย่างต่อเนื่อง” (Oxford University Press, 1999) พจนานุกรมภาษาอังกฤษของเคมบริดจ์ให้ความหมายว่า “ระบบบริหารจัดการที่พัฒนาขึ้นในประเทศญี่ปุ่น โดยมีพื้นฐานจากแนวคิดที่ว่าพนักงานควรมีส่วนร่วมในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์บริการและเรื่องต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บริษัทประสบความสำเร็จมากที่สุด” (Cambridge University Press, 2011) พจนานุกรมภาษาอาราบิกให้ความหมายไว้ 2 ด้าน ดังนี้ ด้านเศรษฐศาสตร์ให้ความหมายว่า “พัฒนาอย่างต่อเนื่อง” ด้านสังคมให้ความหมายว่า “ไคเซ็น” พจนานุกรมภาษาเยอรมันให้ความหมายไว้ 2 ความหมาย ความหมายแรก คือ “วิธีการพัฒนากระบวนการของญี่ปุ่น” และอีกความหมาย คือ “ปรัชญาไคเซ็น” (LEO GmbH, 2020) พจนานุกรมภาษาสเปนให้ความหมาย Kaizen ว่า “ปรัชญาทางธุรกิจ” (WordReference, 2021) แม้มีผู้ที่ให้นิยามคำว่า Kaizen ไว้อย่างแตกต่างกันไป เช่น รูปแบบการผลิตที่มีประสิทธิภาพ การปรับปรุงความเคยชิน การใช้เวลาเพียงเล็กน้อยในการจุดประกายความคิดเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์และผลิตภัณฑ์ใหม่ การขยับทำเป็นทีละก้าวเล็กๆ ที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายใหญ่ การใช้ความรู้ความสามารถของพนักงานมาคิดปรับปรุงงาน โดยใช้การลงทุนเพียงเล็กน้อยทำให้ได้ผลการดำเนินงานที่ดีมีประสิทธิภาพสูงและต้นทุนต่ำ กระบวนการปรับปรุงอุตสาหกรรมทำให้สินค้ามีคุณภาพต้นทุนถูกลงและมีประสิทธิภาพต่อเนื่อง การเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการทำงาน เครื่องมือพัฒนาบุคลากร จากการศึกษาพบว่าความหมายร่วมของคำว่าไคเซ็น ที่รับรู้ตรงกัน คือ คำว่า ไคเซ็น หมายถึง การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

แม้โดยทั่วไปจะเข้าใจว่า “ไคเซ็น” คือการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาของการไคเซ็นคือความไม่ต่อเนื่อง อิมะอิ มะสะอะคิ ได้เขียนหนังสือภาษาอังกฤษเรื่อง “Kaizen กุญแจในการชนะการแข่งขันของญี่ปุ่น” เนื้อหาอธิบายเกี่ยวกับการไคเซ็น ซึ่งเป็นหนังสือเล่มแรกที่ทำให้โลกตะวันตกรู้จักกับคำว่า Kaizen และได้ก่อตั้ง Kaizen Institute Consulting Group (KICG) เพื่อให้คำแนะนำบริษัทต่างๆ ในประเทศทางตะวันตกเกี่ยวกับความหมาย ระบบ และเครื่องมือไคเซ็นเป็นแห่งแรกในโลก (Kaizen Institute , 2015) ต่อมาภายหลัง อิมะอิ มะสะอะคิ (Imai, 2013) ได้ออกมาเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ เรื่องการเปลี่ยนค่านิยมและแก้ไขความเข้าใจเกี่ยวกับการ Kaizen ใหม่ โดยให้นิยามใหม่ว่า Kaizen คือ “การพัฒนาทุกวัน พัฒนาทุกคน และพัฒนาทุกที่” โดยให้เหตุผลที่ควรเปลี่ยนนิยามว่านิยามเดิมยังให้ความหมายที่แท้จริงของไคเซ็นได้ไม่ครบถ้วน ยังไม่สามารถก่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดความมุ่งมั่นลงมือทำอย่างต่อเนื่องด้วยตัวเอง Nakagawa (2014) กล่าวว่า การไคเซ็นทำได้ไม่ต่อเนื่อง มักพบมากในกรณีที่มีเพียงบุคลากรส่วนหนึ่งทำ โดยพยายามทุ่มเทสุดตัวในตอนเวลาที่เวลาจวนจะครบกำหนด เมื่อทำเสร็จตามกำหนดก็หมดแรง ไม่สามารถทำต่อไปได้อีก เป็นไปได้ยากมากที่การไคเซ็นจะทำได้อย่างต่อเนื่องจนถึงเป้าหมายหากพนักงานไม่ร่วมมือกันทำทุกคน ดังนั้น สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญอันดับแรกคือการสร้างพื้นฐานเพื่อให้เกิดความร่วมมือจากพนักงานทุกคน Tanahashi (2010) กล่าวในทางเดียวกันว่าปัญหาอุปสรรคของการไคเซ็นคือความไม่ต่อเนื่อง การจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นความสามารถของกิจการได้อย่างแท้จริงนั้น สิ่งที่สำคัญ คือ องค์กรประกอบที่ก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมภายในที่เอื้อให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมและมีการไคเซ็นอย่างต่อเนื่องได้ องค์กรประกอบดังกล่าวเป็นกิจกรรมหลักใน

การขับเคลื่อนบริหารกิจการ ประกอบด้วย 4 กิจกรรมดังนี้ 1.1) การกำหนดเป้าหมายร่วม 1.2) การส่งเสริมผลักดัน 1.3) การควบคุมติดตาม 1.4) การถ่ายทอดความรู้ทักษะ และเพื่อให้การขับเคลื่อนองค์กรมุ่งไปยังเป้าหมายอย่างถูกต้องทิศทางและแม่นยำ กิจการจำเป็นต้องพัฒนาระบบวิธีการการดำเนินงานกิจกรรมหลักทั้ง 4 บนพื้นฐานแนวคิด ที่เรียกว่า เครื่องมือไคเซ็น 2 เครื่องมือหลัก คือ 1.5) การทำให้มองเห็น (Visualization) และ 1.6) โฮ-เร็ง-โซ (Ho Ren So)

1.1) การกำหนดเป้าหมายร่วม (Common Goal Setting)

การกำหนดเป้าหมายร่วมเป็นสิ่งที่สำคัญ เป้าหมายร่วมควรมีความชัดเจน แสดงถึงเจตจำนงค์ที่หนักแน่นของผู้นำองค์กร เป้าหมายร่วมเป็นศูนย์กลางทำให้ทุกคนมองไปในจุดเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลทำให้การดำเนินการต่างๆ เป็นไปอย่างมีพลัง เพราะทุกคนต่างมุ่งหน้าพัฒนาและดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน “ไคเซ็นควรเริ่มต้นจากผู้บริหารสูงสุดจากผู้จัดการ และผู้จัดการจะต้องแสดงให้เห็นถึงความแน่วแน่ ให้เห็นถึงการตัดสินใจ ให้แนวทางของการไคเซ็น แล้วทุกคนในองค์กรจึงจะทำไคเซ็น ในส่วนนี้ผู้บริหารสูงสุดมีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการเข้าสู่การไคเซ็น ถัดไปเป็นผู้จัดการ และไล่ลงไปถึงระดับพนักงาน” (Imai, 2013) การกำหนดเป้าหมายร่วมสามารถทำในรูปแบบนโยบาย เป้าหมาย รวมถึงแผนธุรกิจ การกำหนดเป้าหมายและวางแผนธุรกิจควรทำอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดทีมงานและกรอบเวลาที่ชัดเจน ควรให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับวางแผนเชิงนโยบาย การกำหนดเป้าหมาย และควรมีการสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรรับรู้เป้าหมาย คืบหน้า และผลดำเนินการอย่างทั่วถึงอยู่เสมอ (สมภาร วรณธร, 2560)

1.2) การส่งเสริมและผลักดัน (Support and Motivation)

เมื่อมีเป้าหมายร่วมกำหนดเป็นทิศทางให้ทุกคนมุ่งไปทางเดียวกันแล้ว องค์กรจำเป็นต้องมีระบบที่ส่งเสริมผลักดันให้ทุกคนสามารถดำเนินการและพัฒนาไปได้ มีหลายระบบที่มีผลต่อการส่งเสริมและผลักดันให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงสร้างองค์กรและระบบการให้ผลตอบแทน ระบบประเมินผล ระบบเพื่อให้โอกาสในการเรียนรู้ มีประสบการณ์และเติบโตก้าวหน้าในงาน ระบบเพื่อการสื่อสารให้พนักงานรับรู้ข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กร และพนักงานแต่ละคนสามารถสื่อสารกับองค์กรได้ ระบบเพื่อการสื่อสารให้องค์กรรับรู้เกี่ยวกับผลงานไคเซ็น และให้ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานไคเซ็นนั้นๆ ระบบเกี่ยวกับการกำหนดบทบาทหน้าที่ ระบบที่รองรับเกี่ยวกับการสรรหาจัดเตรียมบุคลากร อุปกรณ์เครื่องมือรวมถึงสถานที่ที่จำเป็นในการดำเนินการต่างๆ อย่างเหมาะสม ระบบเพื่อการส่งเสริมผลักดันส่วนใหญ่เป็นระบบที่มีผลโดยตรงต่อการรับรู้ ทศนคติ ความกระตือรือร้น ขวัญกำลังใจ รวมถึงพฤติกรรมแสดงออกของพนักงาน ระบบในการส่งเสริมผลักดันจึงควรเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์และคำนึงถึงความสอดคล้องกับค่านิยมและวัฒนธรรมที่องค์กรต้องการจะส่งเสริมให้เป็น จากข้อมูลของศูนย์วิจัยทางวิทยาศาสตร์ด้านแรงงานของอเมริกาพบว่า ปัจจัยหลักที่มีผลเพิ่มอัตราการผลิตให้สูงขึ้นได้ประกอบด้วย 1) การพัฒนาด้านความสัมพันธ์ของบุคลากร (40%) 2) การพัฒนาเทคนิควิธีการทำงาน (20%) 3) การพัฒนาผังองค์กรหรือโครงสร้างองค์กร (20%) และ 4) ปัจจัยอื่น (20%) (Hakoda, 2006)

1.3) การควบคุมติดตาม (Control and Follow up)

การควบคุมติดตาม หมายถึง การเฝ้าดูความคืบหน้าและแนวโน้ม รวมถึงการแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าและการดำเนินการอื่นที่จำเป็น เช่น การสื่อสารสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน การปรับปรุงรายละเอียดหรือกำหนดการ การให้ความรู้ การประสานเพื่อจัดหาทรัพยากรที่จำเป็น ฯลฯ เพื่อควบคุมผลลัพธ์ให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด ขั้นตอนการควบคุมติดตามนี้เป็นขั้นตอนที่ขาดไม่ได้เพื่อให้องค์กรดำเนินการไปตามเป้าหมายและแผนธุรกิจที่วางไว้ จากเป้าหมายร่วมและแผนธุรกิจที่วางไว้จะถูกแตกออกเป็นเป้าหมายและดัชนีควบคุมของแต่ละฝ่าย แต่ละหน่วย ไล่ลงไปถึงระดับ

บุคคล รูปแบบการควบคุมติดตามควรมีความกระชับและดำเนินการจังหวะที่มีเวลาเหลือเพียงพอสำหรับการแก้ไขสถานการณ์ให้กลับมาทันตามแผนเดิม หรือสามารถปรับปรุงแผนใหม่ให้สามารถสร้างผลลัพธ์ได้ตามเป้าหมายที่กำหนด ระบบที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมติดตามโดยหลักเป็นระบบเกี่ยวกับกิจกรรมหลักขององค์กร เช่น ระบบการส่ง การ สายการบังคับบัญชา ผังองค์กร ระบบการรายงานและบันทึกผล กฎระเบียบขององค์กร เป็นต้น (ศิริพร แซ่ตั้ง, 2561; Tanahashi 2013)

1.4) การถ่ายทอดความรู้และทักษะ (Knowledge and Skill Training)

ระบบการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการโคเซ็นและระบบในการถ่ายทอดความรู้และทักษะจากรุ่นสู่รุ่นได้ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้องค์กรสามารถรักษาการพัฒนาให้เกิดขึ้นต่อเนื่องและต่อยอดต่อไปได้ในอนาคต ดังที่มีคำกล่าวที่สนับสนุนประเด็นนี้ไว้มากมาย เช่น การฝึกอบรมโคเซ็นช่วยเพิ่มผลตอบแทนให้การลงทุน การฝึกอบรมโคเซ็นสร้างผลลัพธ์สูงอย่างมากแม้จะไม่มีปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานหรือให้การสนับสนุนทางการเงิน (Otsuka, 2018) เพื่อให้การถ่ายทอดความรู้และทักษะได้ผลและมีประสิทธิภาพ องค์กรควรมีการสะสมรวบรวมเนื้อหาความรู้และจัดทำไว้เป็นความรู้ขององค์กร (Organization Knowledge) ในรูปแบบต่างๆ เพื่อใช้เป็นสื่อในการถ่ายทอดหรือให้พนักงานเรียนรู้ นอกจากนี้ ส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับระบบการถ่ายทอดความรู้และทักษะ ได้แก่ แผนการอบรมพนักงานแยกตามช่วงจังหวะ บุคลากรที่มีความสามารถถ่ายทอดให้ความรู้และฝึกทักษะให้พนักงานได้ บุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจสามารถให้ความคิดเห็นต่อผลงานโคเซ็นได้ เป็นต้น

1.5) การทำให้มองเห็น (Visualization)

การทำให้มองเห็น เริ่มต้นและพัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดที่ว่า “หากมองปัญหาไม่เห็นก็โคเซ็นไม่ได้ ทำอย่างไรให้มองเห็นงานแล้วรู้สภาพและปัญหาหน้างานได้ทันที” เพื่อให้แก้ไขป้องกันและปรับปรุงสถานการณ์กลับมาในสภาพที่ควบคุมได้อย่างรวดเร็ว จึงมีการพัฒนาเครื่องมือโคเซ็นต่างๆ เพื่อทำให้มองเห็นและพัฒนาสื่อ สัญญาณ หรืออุปกรณ์ เพื่อให้สามารถควบคุมได้จากสิ่งที่มองเห็น (Visual Control) เช่น ใบงานมาตรฐาน 5ส บอร์ดควบคุมการผลิต อันดง ผังทักษะ คัมบัง กราฟควบคุม ฯลฯ โจทย์ใหญ่ของการทำให้มองเห็นคือการที่สมองมนุษย์ให้ความหมาย ตีความ และการรับรู้ที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความรู้ ประสบการณ์ สภาพแวดล้อม และปัจจัยอื่นๆ โดยเฉพาะอารมณ์ของผู้รับสาร ณ ช่วงเวลานั้นด้วย จากข้อมูลเดียวกันบางคนอาจคิดว่าไม่มีปัญหา ขณะที่บางคนอาจคิดว่าเป็นปัญหาใหญ่ การทำให้มองเห็นเป็นเทคนิคทำให้ความผิดปกติ ปัญหาหรืออุปสรรคของการดำเนินการเพื่อผลงานเป็นไปตามเป้าหมายปรากฏขึ้นมาให้เห็น เพื่อให้สามารถรับมือ แก้ไข ปรับปรุง และควบคุมได้อย่างทันที่ สิ่งที่ต้องทำให้เห็นนอกจากให้เห็นเป้าหมายร่วมหรือภาพที่ควรเป็นแล้ว สิ่งที่สำคัญที่ต้องทำให้มองเห็นคือ ข้อมูลเชิงลบ หรือเรียกว่าความผิดปกติ ซึ่งหมายถึงสิ่งที่แตกต่างออกไปจากแผนหรือผิดไปจากภาพควรเป็น ประเด็นสำคัญในการทำให้มองเห็น คือ การพัฒนาเครื่องมือ สื่อ หรือสัญญาณที่สามารถแสดงให้เห็นเข้าใจความหมายโดยไม่ถูกบิดเบือนไปด้วยความคิดเห็นหรืออารมณ์ส่วนตัวและรับรู้ความจริงได้ตรงกันได้ในเวลาอันสั้น ซึ่งสามารถทำได้โดยการอาศัยตัวเลขเปรียบเทียบ ภาพเปรียบเทียบ สัญลักษณ์ หรือสัญญาณเตือนต่างๆ เช่น เส้น สี แสง เสียง ภาพประกอบ (สมหวัง สีหะ, 2557; Tanahashi, 2012)

1.6) โฮ-เร็ง-โซ (Ho Ren So)

เป็นคำย่อมาจากภาษาญี่ปุ่น โฮโคะคุ (รายงาน) เร็งระคุ (แจ้ง) โซตัน (ปรึกษา) เป็นปรัชญาพื้นฐานในการทำงานของคนญี่ปุ่น มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร การที่องค์กรมีการ โฮ-เร็ง-โซ ที่ดี สร้างผลลัพธ์ที่ดีสำหรับทั้งสำหรับองค์กรและตัวบุคคลากรเอง สำหรับองค์กรโฮ-เร็ง-โซ ช่วยให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ นำไปสู่

การตัดสินใจดำเนินงาน หรือแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาการสื่อสารระหว่างหัวหน้าและลูกน้องให้ราบรื่น ทำให้เกิดความเข้าใจอันดี แก้ไขความสัมพันธ์ของบุคลากร ลดความขัดแย้ง ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม สำหรับบุคลากรเองการมีทักษะการโฮ-เร้ง-โซที่ดี ช่วยส่งเสริมทำให้ได้รับการยอมรับจากหัวหน้า เพื่อนร่วมงาน และคนรอบข้าง ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง เกิดความรู้สึกรักและภูมิใจในตัวเองและองค์กร โฮ-เร้ง-โซ คือ หนึ่งในเคล็ดลับแห่งความสำเร็จ สามารถเปลี่ยนชีวิตคนได้ เป็นวิธีการทำงานและเป็นความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น โฮ-เร้ง-โซ มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนองค์กรให้องค์กรก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมีพลัง เป็นเครื่องมือที่ขาดเสียไม่ได้สำหรับองค์กร ยิ่งบุคลากรมีทักษะการโฮ-เร้ง-โซ ที่ดีเท่าไร องค์กรยิ่งจะมีความเหนียวแน่นมากเท่านั้น การมีทักษะการโฮ-เร้ง-โซ ที่ดี เป็นเครื่องมือเพื่อทำให้ชีวิตก้าวหน้า ควรฝึกทำอย่างฉลาดและให้ติดเป็นนิสัยอยู่เสมอ (ทองพันชั่ง พงษ์วารินทร์, 2562; เอื้อมพร วรรณยิ่ง, 2563; Hakoda., 2006, Tanahshi, 2010)

2.) การประยุกต์ใช้บัญชีบริหารให้เกิดประสิทธิผล (Effective Managerial Accounting Practicing)

การบัญชีแยกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่ การบัญชีการเงินและการบัญชีบริหาร การบัญชีการเงิน เป็นข้อมูลสำหรับผู้ใช้นอกองค์กร อยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายและมาตรฐานทางบัญชี บัญชีการเงินจึงต้องจัดทำในเวลาและด้วยรูปแบบที่ตายตัวตามข้อบังคับของกฎหมายและมาตรฐานทางการบัญชี เพื่อเป็นการรายงานข้อมูลทางการเงินของกิจการที่เกิดขึ้นในอดีต ในขณะที่การบัญชีบริหารเป็นข้อมูลสำหรับผู้ภายในองค์กร ไม่มีข้อกำหนดของกฎหมายหรือมาตรฐานทางการบัญชีที่กำหนดออกมาควบคุม การบัญชีบริหารสามารถจัดทำในเวลาและรูปแบบที่ไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับความต้องการในการนำไปใช้เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการดำเนินการให้เกิดผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกิจการ มีผลงานการศึกษาวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้บัญชีบริหารรวมถึงประโยชน์จากการประยุกต์ใช้บัญชีบริหารและปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้บัญชีบริหาร (รัชดาพร ต๊ะนิล, 2559; เต็มศิริ ไกรลาศ, 2560; วราภรณ์ นาคใหม่, 2557; ศิราพร แซ่ตั้ง, 2561; พียากัทธ พิงคล้าย, 2562; Beard, 2017) การศึกษาพบว่าการประยุกต์ใช้บัญชีบริหารในกิจกรรมภายในอย่างหลากหลาย เช่น การตัดสินใจกำหนดเป้าหมาย ตัดสินใจกำหนดทิศทางการวางแผนธุรกิจ การตัดสินใจแผนประมาณการรายได้และค่าใช้จ่าย การผลิตแผนการจัดสรรทรัพยากร การตัดสินใจในการจัดการควบคุมงานประจำวันในทุกระดับจนถึงระดับปฏิบัติการหน่วยย่อยที่สุดของกิจการ การตัดสินใจในการประเมินสถานการณ์ ประเมินผลดำเนินการ ประเมินแนวโน้มในอนาคต รวมถึงการใช้ข้อมูลบัญชีบริหารในการประสานงานการประชุมสร้างความเข้าใจและการรับรู้ที่ตรงกัน บัญชีบริหารมีผลกระทบในทางบวกต่อผลการดำเนินงานหรือความสำเร็จของกิจการทั้งด้านตัวเงินและด้านอื่นที่ไม่ใช่ตัวเอง เช่น ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า การพัฒนาระบบภายใน การเรียนรู้และการพัฒนาทักษะ การเสริมสร้างความเข้าใจและลดความขัดแย้งระหว่างบุคลากรในองค์กร

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาให้การประยุกต์ใช้บัญชีบริหารมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูง (เคลือวัลย์ ช่างเผือก, 2552; กัญธณา ดิษฐ์แก้ว, 2558; สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2549; วราภรณ์ นาคใหม่, 2557; Soobaroyen, 2008; Marius, C.D., Denisa, C.M., and Florina, B.I., 2012; University of Illinois, 2019; Tanahashi, 2012) สามารถสรุปได้เป็น 4 ด้านดังนี้

2.1 คุณภาพของเนื้อหาและมิติของข้อมูล เป็นข้อมูลที่มีเนื้อหาสะท้อนความเป็นจริงอย่างถูกต้อง สามารถเปรียบเทียบได้ มีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่มีความปัจจุบันเพื่อใช้ตัดสินใจภายใต้เหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างถูกต้อง เนื้อหาครอบคลุมทั้ง 3 มิติเวลา ได้แก่ 1) ข้อมูลอดีต

สำหรับการวิเคราะห์ ประเมินผล เปรียบเทียบเพื่อยืนยัน หาสาเหตุ 2) ข้อมูลอนาคต สำหรับใช้เพื่อตัดสินใจการวางแผน กำหนดเป้าหมาย เป็นแนวโน้ม หรือชี้ทิศทางทางการดำเนินการ และ 3) ข้อมูลปัจจุบัน สำหรับการควบคุมการดำเนินงานให้มีผลงานเป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่กำหนด

2.2 กระบวนการและขั้นตอนในการจัดทำ มีความกระชับรวดเร็ว ทันต่อการใช้ ซึ่งการนำข้อมูลจากส่วนงานต่างๆ มาสรุปได้อย่างรวดเร็ว นั้น จำเป็นต้องพัฒนาให้ 1) มีความเข้าใจและการปฏิบัติที่ถูกต้องตรงเวลาของทุกส่วนงานในการบันทึกและรวบรวม 2) มีพื้นที่และระบบในการจัดเก็บรักษาข้อมูลที่ปลอดภัย 3) มีระบบการส่งถ่ายข้อมูลที่รวดเร็วและแม่นยำ และ 4) มีระบบวิธีการที่สามารถสรุปวิเคราะห์ได้สะดวกและให้เวลาสั้น เพื่อให้ทันต่อความต้องการในการใช้เพื่อตัดสินใจดำเนินการรับมือกับเหตุการณ์ได้อย่างทันท่วงที เช่น การวิเคราะห์อัตราการผลิตผลิตรายชั่วโมง การสรุปวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของสินค้าภายในร้านรายวัน

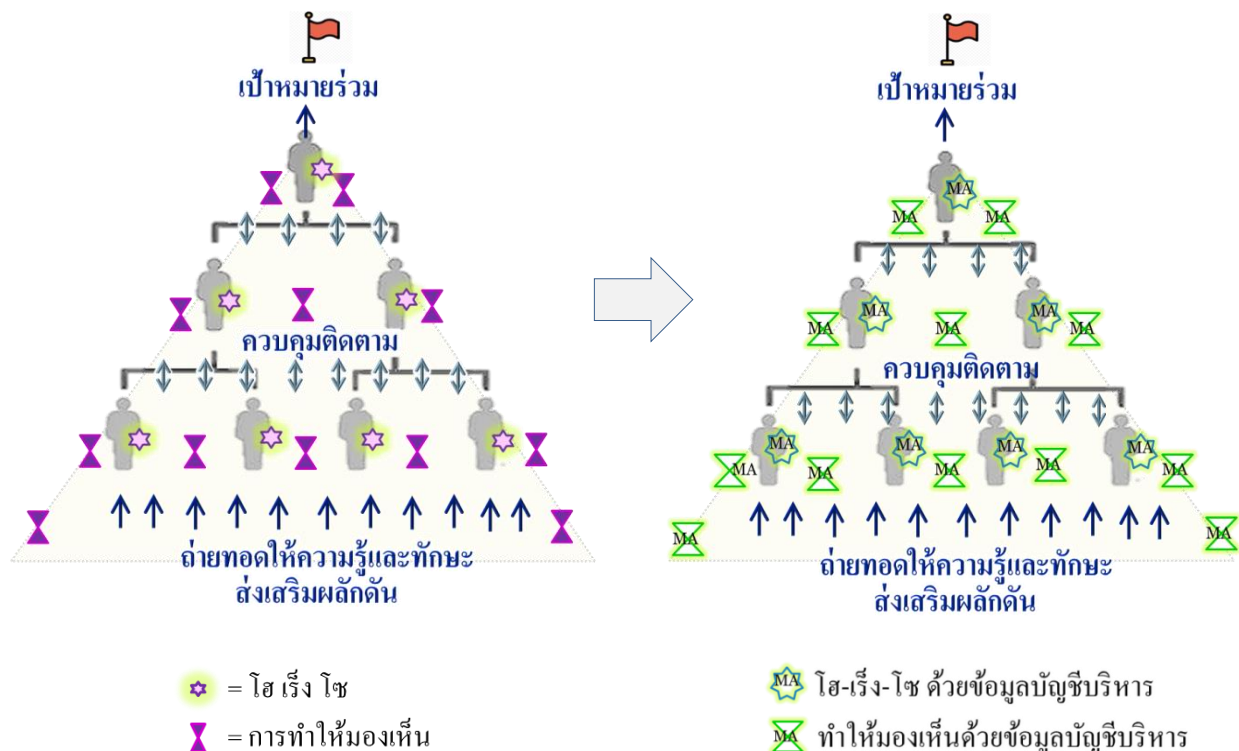
2.3 รูปแบบการนำเสนอและการนำไปใช้ สรุปอยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ไม่เสียเวลานาน มีความชัดเจน ไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด มีการนำไปใช้อย่างทั่วถึงทั่วโครงสร้างองค์กรทั้งทางกว้าง (หน่วยงาน) และทางลึก (ระดับบังคับบัญชา) เมื่อความเข้าใจที่เป็นหนึ่งเดียวกัน จะสามารถลดช่องว่างระหว่างโครงสร้างองค์กร ทำให้การดำเนินงานมีความแม่นยำและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดมีการประยุกต์ใช้บัญชีบริหารและนำไปใช้ในการทำงานอย่างจริงจัง ผู้บริหารสูงสุดจำเป็นต้องแสดงออกให้องค์กรรับรู้ถึงความสำคัญ เช่น โดยการกำหนดเป็นนโยบายหรือคำสั่งเชิงกลยุทธ์ และให้ผู้จัดการตลอดลงไปถึงผู้ควบคุมทุกระดับชั้นมีการควบคุมดูแลให้มีการจัดทำและมีการใช้ประโยชน์ในงานอย่างเป็นระบบอยู่เสมอ

2.4 บุคลากรที่ความรู้และทักษะเกี่ยวกับบัญชีบริหาร จำเป็นต้องมีระบบเพื่อการอบรมถ่ายทอดความรู้และทักษะเกี่ยวกับบัญชีบริหาร ทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการจัดทำและบุคลากรที่ใช้ข้อมูลในทุก ระดับ ให้สามารถจัดทำและใช้บัญชีบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

3) การบูรณาการการโคเซ็นกับการประยุกต์ใช้บัญชีบริหาร

การโคเซ็นถือเป็นปรัชญาแนวคิดหรือเครื่องมือทางการบริหาร ขณะที่การบัญชีบริหารเป็นเครื่องมือสำหรับองค์กรในการตัดสินใจเพื่อการบริหาร ทั้งสองมีประโยชน์เพื่อขับเคลื่อนองค์กรหน่วยเดียวกันและมีจุดประสงค์เดียวกันคือ เพื่อสร้างผลการดำเนินงานที่ดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการรักษาต้นทุนกิจการให้อยู่และก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ดังนั้น การดำเนินการทั้งสองศาสตร์นี้อย่างสอดคล้อง เชื่อมประสาน และส่งเสริมกันและกัน จึงเป็นเรื่องที่องค์กรจำเป็นต้องให้ความสำคัญ มีแนวคิดและการวิจัยเรื่องการใช้ประยุกต์ใช้บัญชีบริหารร่วมกับการโคเซ็นหรือใช้กับเครื่องมือโคเซ็นต่างๆ เช่น การทำให้มองเห็น (Visualization) จัสท์อินไทม์ (Just In Time) ระบบลีน (Lean) (วิมลรอดเพ็ชร, 2548; เคลือวัลย์ ช่างเผือก, 2552; เต็มศิริ ไกรลาศ, 2560; Ramasamy, 2005; Tanahashi 2010) จากการศึกษาได้ภาพของการบูรณาการที่การประยุกต์ใช้บัญชีบริหารในกิจกรรมหลักต่างๆ ในระบบโคเซ็นทำให้มองเห็นปัญหาและวิเคราะห์ประเด็นที่ต้องตัดสินใจได้อย่างแม่นยำและรอบคอบขึ้น ตัวอย่างเช่น การใช้บัญชีบริหารที่มีการวิเคราะห์ต้นทุนในอดีตมาพิจารณาและจัดทำเป็นแผนงบประมาณในรอบถัดไป เพื่อใช้ในการควบคุมติดตามโดยการเทียบความคืบหน้ากับผลจริงเป็นระยะ เพื่อตรวจจับจุดที่คลาดเคลื่อนไปจากแผนและแก้ไขทันทีก่อนหมดระยะเวลาควบคุม การมีการโฮ เร็ง โซ (รายงาน แจ้ง ประเมิน) ปัญหาที่มองเห็นจากการติดตามจับจุดคลาดเคลื่อนด้วยความรวดเร็วจากการใช้ข้อมูลบัญชีบริหารที่เข้าใจง่ายและทันสมัยจะทำให้สามารถสืบไปถึงสาเหตุต้นตอได้ง่าย เช่น หากพบว่าต้นตอมาจากระดับทักษะ ข้อมูลที่มองเห็นนี้จะถูกสื่อสารออกไปเพื่อชี้ทิศทางและกระตุ้นการโคเซ็นวิธีคิดและ

วิธีการในการฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริมให้มีการรักษาระดับทักษะที่เพียงพอที่จะสร้างผลลัพธ์ให้เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนด ข้อมูลการดำเนินการเหล่านี้จะถูกรวบรวมไว้และมาประเมินด้วยหลักการทางบัญชีบริหารเพื่อสะท้อนให้มองเห็นประเด็นไหนที่มีแรงส่งผลลัพธ์ให้มุ่งเข้าหาเป้าหมายได้ดี และประเด็นที่ให้ผลตรงกันข้ามคือเป็นอุปสรรคและชะลอความคืบหน้า เมื่อลองเขียนภาพที่ได้จากการศึกษา ในภาพที่ 1 แสดงถึงระบบไคเซ็นที่ขับเคลื่อนองค์กรมุ่งเข้าสู่เป้าหมายข้างหน้าด้วยความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลักทั้ง 4 ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายร่วม การส่งเสริมผลักดัน การควบคุมและการถ่ายทอดความรู้และทักษะ หากเปรียบระบบไคเซ็นเป็นเสมือนโครงสร้างหลักขององค์กร การทำให้มองเห็น (Visualization) เป็นค่าบนมาตรวัดหรือจอภาพคอยบอกสถานะและชี้ทิศทาง โดยมี การโฮ-เร็ง-โซ (Ho-Ren-So) เป็นอุปกรณ์สื่อสารและสายสัญญาณที่ประสานทั้งโครงสร้างให้เชื่อมโยงกัน บัญชีบริหารก็เปรียบเสมือนเป็นตัวเนื้อสัญญาณที่รวบรวมมาประเมินวิเคราะห์และแจกจ่ายกระจายไปทั่วโครงสร้างตามสายสัญญาณและแสดงผลให้เห็นบนอุปกรณ์ต่างๆ ดังภาพการบูรณาการในภาพที่ 2 ดังนั้น หากเนื้อสัญญาณข้อมูลบัญชีบริหารมีคุณภาพสูง รวดเร็ว แม่นยำ และถูกนำไปใช้กำหนดทิศทางการไคเซ็นที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ก็จะทำให้เกิดแรงขับที่มีพลังขับให้องค์กรปรับและเคลื่อนเข้าสู่เป้าหมายและเติบโตต่อไปได้ดี

ภาพที่ 1: ระบบไคเซ็นในการขับเคลื่อนองค์กรด้วยกิจกรรมหลัก 4 อย่าง ด้วยเครื่องมือไคเซ็น 2 อย่าง

ภาพที่ 2: การบูรณาการระบบการไคเซ็นกับการประยุกต์ใช้บัญชีบริหารในการขับเคลื่อนองค์กร

โดยสรุปแล้ว การอยู่รอดได้ของกิจการขึ้นอยู่กับผลการดำเนินงาน ซึ่งเป็นผลจากความสามารถในการปรับตัวหรือความสามารถไคเซ็น ซึ่งเป็นความสามารถที่สร้างได้จากการสังมประสบการณ์การพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง หัวใจของการไคเซ็นที่จะสร้างผลการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง คือ การที่ทุกคนมีส่วนร่วม เริ่มตั้งแต่ผู้นำสูงสุดตลอดจนถึงพนักงานระดับปฏิบัติทุกคน ผู้นำสูงสุดกำหนดเป้าหมาย วางแผน และแสดงความมุ่งมั่นที่จะนำองค์กรไปสู่

ความสำเร็จ ผู้บริหารและผู้ควบคุมทำหน้าที่บริหารควบคุมติดตามให้การปฏิบัติเป็นไปตามแผน ตามเป้าหมาย หน่วยงานสนับสนุนวางระบบและพัฒนาระบบสำหรับการสนับสนุนผลักดันให้ผู้ปฏิบัติตั้งศักยภาพความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ออกมาใช้ทำหน้าที่อย่างเต็มกำลัง เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพด้วยประสิทธิภาพที่ดี รวมถึงการดูแลให้มีการมีระบบและมีการดำเนินการตามระบบเพื่อการถ่ายทอดความรู้และทักษะ ให้ความรู้บุคลากรแต่ละคน ในทุกส่วนทุกระดับมีความสามารถที่ทำการกิจที่ได้รับมอบหมายได้จริง สิ่งที่สำคัญคือการสร้างความเข้าใจให้แก่ละ ส่วนปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนให้เกิดผลไปในทางเดียวกัน ด้วยหลักของการทำให้มองเห็นและโฮ-เรียง-โซ องค์กรประกอบหลักเหล่านี้จะก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมและสร้างผลงานโคเซ็นให้องค์กร พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างมีพลังและยั่งยืนได้ ในขณะที่บัญชีบริหารเป็นเนื้อหาสาระหลักในการ ทำให้มองเห็น และโฮ-เรียง-โซ การบัญชีบริหารจึงเป็นกุญแจสำคัญที่กำกับกิจกรรมหลักที่เป็นองค์ประกอบหลักส่งเสริมการโคเซ็นให้ ดำเนินการไปอย่างถูกต้องทิศทางและได้ผลแม่นยำ ดังนั้น บัญชีบริหารเองก็จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาส่งเสริมในฐานะที่ เป็นงานสำคัญที่เป็นเสาหลักระบบหนึ่งภายใต้กิจกรรมหลักของกิจการ ตั้งแต่ความจำเป็นที่ต้องมีการกำหนดเป็นส่วน หนึ่งของนโยบาย เป้าหมาย กำหนดเป็นแผนงาน หรือคำสั่งจากผู้บริหารระดับสูงในรูปแบบอื่น ควรได้รับการส่งเสริม ผลักดัน ควรมีการควบคุมติดตาม และมีการถ่ายทอดทักษะความรู้ เพื่อให้การประยุกต์ใช้บัญชีบริหารได้รับการ ปรับปรุงพัฒนาให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้น เมื่อการบัญชีบริหารมีประสิทธิภาพที่ดี และเกิดประสิทธิผลสูงขึ้น ก็จะส่งเสริมการดำเนินกิจการหลักให้เกิดประสิทธิผลสูง ยังเป็นผลให้เกิดการสร้างผลงาน การโคเซ็นอย่างถูกต้องทิศทางและต่อเนื่อง กลายเป็นความสามารถในการรักษากิจการให้อยู่รอดผ่านการเปลี่ยนแปลงทุก วิกฤตการณ์และเติบโตก้าวหน้าสืบไปได้อย่างเข้มแข็งและมีพลัง

สำหรับแนวทางในการศึกษาในอนาคต หากมีการวิจัยเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการบูรณาการระบบโคเซ็นร่วมกับ ระบบโคเซ็นที่สร้างผลในการส่งเสริมการดำเนินงาน เช่น การสำรวจ การทดสอบเชิงปฏิบัติ หรือการถอดบทเรียนจาก องค์กรตัวอย่าง ผลการศึกษาเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจให้อย่างรอดอย่าง เข้มแข็งเติบโตเป็นฐานที่มั่นคงด้านต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงด้านเทคโนโลยีให้ประเทศต่อไปได้

บรรณานุกรม

- กัญธรรมา ดิษฐ์แก้ว. (2558). คุณภาพของข้อมูลทางบัญชีบริหาร นวัตกรรมทางการบริหาร การเพิ่มผลผลิตและความ ได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตภาคเหนือของประเทศไทย. *วารสารวิทยาการ จัดการสมัยใหม่* 8(1), 47-66.
- ขวัญตา กิระวิศาลกิจ. (2545). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการการบริหารคุณภาพโดยรวม (TQM) ของ พนักงานบริษัท ทีพีโอ โพลีน จากัด (มหาชน). งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เคลือวัลย์ ช่างเผือก. (2552). รายงานการวิจัย การใช้เครื่องมือบัญชีบริหารของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการผลิตและภาคบริการในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เจษฎา ปุรินทรวงกุล. (2563). *เผยข้อมูลเบื้องลึกทำธุรกิจเงิน เรื่องควรรู้ ถ้าอยากเริ่มต้นการค้าให้รอดตลอดฝั่ง*. เข้าถึง ได้จาก <https://www.smethailandclub.com/startups-6754-id.html>

- เต็มศิริ ไกรลาศ. (2560). *อิทธิพลของการประยุกต์เทคนิคการบัญชีบริหารและการบริหารความเสี่ยงต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน). (3 ธ.ค 2561). *ห้องข่าว ทีเอ็มบี แนวทางช่วย SME*. เข้าถึงได้จาก www.tmbbank.com: <https://www.tmbbank.com/newsroom/news/business/view/TMB-SME-Insights.html>
- ปริศนา ประหารเข้าศึก. (24 มิ.ย 2560). *บัญชีบริหารเพื่อการวางแผนและตัดสินใจ รุ่นที่ 1/2560*. สภาวิชาชีพบัญชีในพระราชูปถัมภ์. กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชีในพระราชูปถัมภ์. เข้าถึงได้จาก www.fap.or.th.
- พียาทร์ พิงคล้าย. (2562). *รายงานการวิจัย การประยุกต์ใช้การบัญชีบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- รัชดาพร ต๊ะนิล. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างเทคนิคทางการบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์กับผลประกอบการของโรงงานอุตสาหกรรมอาหารในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- วรภรณ์ นาคใหม่. (2557). *การประยุกต์ใช้การบัญชีบริหารที่มีต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ在中ภาคกลาง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- วิมล รอดเพชร. (2548). *การใช้เทคนิคทางการบัญชีบริหารของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย*. *เอกสารการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 43: สาขาศึกษาศาสตร์ สาขาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร สาขาลังคมศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์ สาขาบริหารธุรกิจ สาขามนุษยศาสตร์ สาขาคหกรรมศาสตร์ ครั้งที่ 43*, 502-509. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วีระนันท์ พิชิตสถิตย์พงษ์. (2561). *คู่มือบรรณานุกรม APA 6th (ไทย)*. เข้าถึงได้จาก <http://e-research.siam.edu/wp-content/uploads/2019/04/12-dec-2018-APA-6th-edition-siamuniversity.pdf>
- ศิริภาพร แซ่ตั้ง. (2561). *รายงานการวิจัย ผลกระทบของการประยุกต์ใช้การบัญชีบริหารสมัยใหม่ต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs จังหวัดนครราชสีมา*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2549). *การบัญชีบริหาร*. กรุงเทพฯ: แมคกรอ ฮิล.
- สมภาร วรรณรถ. (2560). *การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานโดยใช้แนวคิดไคเซ็น กรณีศึกษา บริษัท วาย เอส ภัณฑ์ จำกัด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- เสนีย์ วงษ์แก้ว. (2554). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ไคเซ็น) ของพนักงานฝ่ายผลิต: กรณีศึกษา บริษัท โตโยต้า โปซคุ ฟิลเทรชั่น ซิสเต็ม (ประเทศไทย) จำกัด*. งานนิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เอื้อมพร วรรณยิ่ง. (28 ส.ค. 2563). *Ho Ren So – ปรัชญาของคณูปุ่นที่ช่วยพัฒนาการสื่อสารระหว่างหัวหน้าและลูกน้องให้ราบรื่น*. เข้าถึงได้จาก www.th.hrnote.asia: [204](https://th.hrnote.asia/tips/ho%E5%A0%B1-ren-%E9%80%A3so%E7%9B%B8-japanese-communication-philosophy/Beard S. (2 0 1 7) . Modifying managerial accounting tools for microbusiness practices (Thesis, B.A., University Honors and Accounting). Portland State University, Portland. Cambridge University Press. (2011). Cambridge Business English Dictionary. Cambridge, UK: Cambridge University Press.</p>
</div>
<div data-bbox=)

- Hakoda T. (2006). *Atama No Ii Ho Ren So Tekunikku*. Tokyo, Japan: Nihon Jitsugyou Shuppanshya.
- Imai M. (2013). *Masaaki Imai Definition of Kaizen*. Retrieved January 2, 2021 from <https://www.youtube.com/watch?v=WqKMLRJUAJk>.
- Kaizen Institute. (2015). *Company History*. Retrieved January 2, 2021 from <https://www.kaizen.com/>.
- LEO GmbH. (2020, Apr 1). *LEO Dictionary*. Retrieved January 2, 2021 from www.leo.org: <https://dict.leo.org/german-english/kaizen/>.
- Marius C.D., Denisa C.M., and Florina B.I. (2011). Managerial accounting a source of information for an efficient management in SME. *Social and Behavioral Sciences*. 62: 521-525.
- Nakagawa K. (2013). *Kaizen Kaikaku Wo Keizoku Saseru Hinto*. Retrieved January 12, 2021 from www.tmng.co.jp: <https://www.tmng.co.jp/column/12070/>
- Otsuka K. (2018). Kaizen as a Key Ingredient of Industrial Development Policy. In J. K. Otsuka K., *Applying the Kaizen in Africa* (pp. 199-223). Cham: Palgrave Macmillan.
- Oxford University Press. (1999). *Oxford Advanced American Dictionary*. New York, USA: Oxford University Press.
- Ramasamy K. (2005). *A Comparative Analysis of Management Accounting Systems on Lean Implementation (Master of Science Degree)*. University of Tennessee, Tennessee.
- Soobaroyen T. (2008). The effectiveness of management accounting systems. *Managerial Auditing Journal*, pp. 187-219. Retrieved January 5, 2021 from https://www.researchgate.net/publication/227429784_The_Effectiveness_of_Management_Accounting_Systems_-_Evidence_from_Functional_Managers_in_a_Developing_Country
- Tanahashi H. (2010). *Kaizen as a Tool for Management*. Bangkok: Technology Promotion Association (Thailand-Japan).
- Tanahashi H. (2012). *Kaizen International Seminar: Visualization*. Bangkok: Technology Promotion Association (Thailand-Japan).
- Tanahashi H. (2013). *Kaizen Presentation Bangkok Press*. Bangkok: Kaizen Professional Co., Ltd.
- Word Reference. (2021). *English-Spanish Dictionary*. Retrieved January 2, 2021 from www.wordreference.com: <https://www.wordreference.com/es/translation.asp?tranword=kaizen>.

มุมมองทางนิเวศการเรียนรู้ต่อประสบการณ์การเรียนรู้ในหลักสูตรฐานสมรรถนะ:
กรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
The Learning Ecosystem Perspective Toward the Learning Experience in Competency-Based
Curriculum: The Case Study of High School Students at Thammasat Secondary School¹

ภวิกา ทองสุข ณิชฐา นาวายนต์ และ สุวัฒน์ จิตเกษม²

บทคัดย่อ

งานวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์เรื่อง “ประสบการณ์การเรียนรู้ในหลักสูตรฐานสมรรถนะ” กิ่งโครงสร้าง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้ในหลักสูตรฐานสมรรถนะของผู้เรียนผ่านนิเวศการเรียนรู้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จังหวัดปทุมธานี ที่เรียนในระบบการศึกษาแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะจำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสบการณ์ของผู้เรียนเน้นการเรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียนแต่ละบุคคล 2. โรงเรียนมีระบบสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อสร้างศักยภาพสูงสุด เช่น ระบบให้คำปรึกษา ระบบบริหารด้านหลักสูตร ระบบสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียนและผู้ปกครองด้วยแนวคิดนิเวศการเรียนรู้ 3. ครอบครัวสนับสนุนให้อิสระในการเลือกเรียนตามความสนใจของผู้เรียนไม่บังคับและคอยแนะนำสิ่งผู้เรียนสนใจให้ชัดเจนมากขึ้น และ 4. สังคมในโรงเรียนมีส่วนสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนภายใต้วิถีคิดเรื่องนิเวศการเรียนรู้ซึ่งส่งผลต่อประสบการณ์ของผู้เรียนในการเรียนหลักสูตรฐานสมรรถนะ

คำสำคัญ: นิเวศการเรียนรู้ ประสบการณ์ หลักสูตรฐานสมรรถนะ การเรียนรู้ส่วนบุคคล

ABSTRACT

This research is a qualitative study that aims to investigate the learning experience of high school students at Thammasat Secondary School who studied in a competency-based program through the learning ecosystem perspective. Data was collected using a semi-structured interview with ten of the Grade 10 students who studied in the competency-based educational system at Thammasat Secondary School in Pathum Thani province.

Results show that (1) the learning experience is focused on the interests of individual learners; (2) the school has numerous system to support the students' learning to maximize their potential such as mentoring system, curriculum management system, and the system that encourages relationships among teachers, students, and their parents, using the concept of learning ecosystem; (3) the students' families give the students freedom to choose what they wish to study

¹บทความวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาการวิจัยทางการศึกษา วรศ.340

²นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

and provide them with constructive advice on what the learners are interested in; and (4) the school community plays an important role in fostering a school environment under the learning ecosystem concept, which affects the learners' experience in the competency-based curriculum.

KEYWORDS: Learning Ecosystem, Experience, Competency – Based Curriculum, Personalized Learning

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยให้ความสำคัญเรื่องการศึกษาเป็นอย่างมาก ทำให้หลายภาคส่วนให้ความสนใจกับการศึกษาและมีการพัฒนาให้การศึกษาไทยให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น แต่ก็ยังพบปัญหาในด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เพราะระบบการศึกษาในโรงเรียนส่วนใหญ่ยังมีการเรียนแบบท่องจำเพื่อนำไปสอบมากกว่าการสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นได้ด้วยตัวเอง ส่งผลให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถนำความรู้ ความเข้าใจ และทักษะต่างๆ ที่ตนเรียนมาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ทำให้ภาครัฐจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนรู้อันใหม่ โดยเปลี่ยนจากการเน้นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาเป็นหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะของผู้เรียนมุ่งไปยังพฤติกรรมผู้เรียนโดยตรง ยึดความสามารถที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติได้เป็นหลัก ผู้เรียนจะมีทักษะและความสามารถในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสมเมื่อผ่านการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning) ซึ่งเป็นการเรียนในรูปแบบที่มุ่งสนับสนุนผู้เรียนแต่ละคนให้ค้นพบความถนัด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ในระดับที่ตนสนใจ โดยไม่มีการปิดกั้นจากขอบเขตของการแบ่งสายการเรียนผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล รวมไปถึงความร่วมมือจากผู้ปกครองและเครือข่าย เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถพื้นฐานและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางจนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education) เป็นระบบการศึกษาที่สนับสนุนการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning) โดยดำเนินการจัดการศึกษาโดยเอาสมรรถนะของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง โดยใช้เวลาและวิธีการอย่างยืดหยุ่นตามธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยหลักสูตรมุ่งสนับสนุนผู้เรียนให้พัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดโดยผ่านการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โรงเรียน ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน และสังคม ซึ่งเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้ว่า “นิเวศการเรียนรู้” เป็นระบบที่จะเกื้อหนุนให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้เพื่อมุ่งเฉพาะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตามศักยภาพและความสนใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล (โรงเรียนสาธิตธรรมศาสตร์, 2563)

การศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับด้านอื่น ไม่ใช่การศึกษาประสบการณ์ของผู้เรียน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมองผ่านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบในนิเวศการเรียนรู้ในการเรียนในหลักสูตรฐานสมรรถนะ เพื่อเป็นการวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนของนักเรียนที่เรียนในหลักสูตรฐานสมรรถนะผ่านมุมมองนิเวศการเรียนรู้ ซึ่งผลการศึกษาสามารถนำไปขยายผลในด้านการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนในฐานสมรรถนะเพื่อพัฒนา ประยุกต์ และปรับใช้ให้เข้ากับตัวผู้เรียนได้มากขึ้นจริงในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์การเรียนในหลักสูตรฐานสมรรถนะของผู้เรียนผ่านนิเวศการเรียนรู้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องครอบคลุมการศึกษามุมมองทางระบบนิเวศการเรียนรู้ต่อประสบการณ์การเรียนรู้ในหลักสูตรฐานสมรรถนะ: กรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้วิจัยพบว่า การสอนที่ให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจและความถนัด รวมถึงให้ความสำคัญกับนิเวศการเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถส่งเสริมประสบการณ์ของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีสมรรถนะและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นได้ ดังที่ปรากฏในงานของสัทธามุติ รักสนิทสกุล (2557) แนวทางการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้อย่างมีความสุขของเด็กไร้สัญชาติ พบว่า

1. องค์ประกอบของการบริหารที่จะเสริมสร้างให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขของเด็กไร้สัญชาติ ผู้บริหารต้องดำเนินการตาม 8 องค์ประกอบ (การเลือกเรียนตามความถนัดและสนใจ ค้นคว้าเพิ่มเติมสิ่งที่สนใจด้วยตนเอง)
2. สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้อย่างมีความสุขของเด็กไร้สัญชาติ พบว่าการเลือกเรียนตามความถนัดและสนใจ ค้นคว้าเพิ่มเติมสิ่งที่สนใจด้วยตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และในบทความของเสาวภา วิชาติ (2563) รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนในมุมมองของทฤษฎีการเรียนรู้แบบประสบการณ์ บทความนี้กล่าวถึงความสำคัญของรูปแบบการเรียนรู้ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน กล่าวคืออาจารย์ผู้สอนควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทฤษฎีการเรียนรู้แบบประสบการณ์ที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์คุณลักษณะของผู้เรียน คือ ทฤษฎีวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb และทฤษฎีรูปแบบการเรียนรู้ของ Honey และ Mumford การที่ผู้สอนทราบรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนได้ ประโยชน์ของการสอนที่ยึดรูปแบบการเรียนรู้ นั่นคือ ทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนและมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

นิเวศการเรียนรู้ ระบบที่สนับสนุนผู้เรียนให้พัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุด โดยผ่านการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา พ่อแม่ผู้ปกครอง ผู้เรียน บุคลากรของมหาวิทยาลัย หน่วยงานภายนอก และสังคม “นิเวศการเรียนรู้” ของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงเป็นระบบที่จะเกื้อหนุนให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่อบอุ่น หล่อเลี้ยงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตาม 4 ศักยภาพและความสนใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งให้สมาชิกทุกคนได้พัฒนาตนเองร่วมกันประกอบด้วย องค์ประกอบ 5 ส่วนหลัก ดังนี้ องค์ประกอบของนิเวศการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 1: ผู้เรียนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สมาชิกส่วนอื่นของนิเวศการเรียนรู้มุ่งระดมการมีส่วนร่วม เพื่อสนับสนุนการเติบโตและการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม

องค์ประกอบที่ 2: ครอบครัวเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน มีบทบาทในการเป็นผู้ร่วมคิด และที่ปรึกษาชีวิต ร่วมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะค้นพบความชอบและความถนัด

องค์ประกอบที่ 3: โรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอดภัยแห่งการเติบโต ที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

องค์ประกอบที่ 4: ครูเป็นผู้เป็นผู้ที่เข้าใจศาสตร์ต่างๆ อย่างลึกซึ้งและเชื่อมโยง สามารถสร้างแรงบันดาลใจ และขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งให้คำแนะนำด้านต่างๆ

องค์ประกอบที่ 5: สังคมเป็นส่วนสนับสนุนทรัพยากรและประสบการณ์การเรียนรู้

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency – Based Curriculum: CBC)

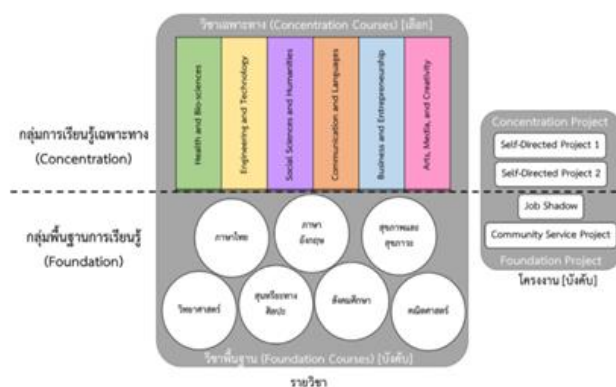
ศาสตราจารย์ ดร.อึ้ง บั้วศรี (2535) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะว่าเป็นหลักสูตรที่ยึดความสามารถของผู้เรียนเป็นหลัก การออกแบบหลักสูตรตามแนวคิดนี้จะมีการกำหนดเกณฑ์ความสามารถที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติได้ หลักสูตรที่เรียกว่าหลักสูตรเกณฑ์ความสามารถจัดทำขึ้นเพื่อประกันว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับหนึ่งๆ จะมีทักษะและความสามารถในด้านต่างๆ ตามที่ต้องการ เป็นหลักสูตรที่ไม่ได้มุ่งเรื่องความรู้ หรือเนื้อหาวิชาที่อาจมีความเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา แต่จะมุ่งพัฒนาในด้านทักษะ ความสามารถ เจตคติและค่านิยม อันจะมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน และอนาคตของผู้เรียนในอนาคต

ประสบการณ์

ความหมายของประสบการณ์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า ประสบการณ์ว่า ความชัดเจนที่เกิดจากการกระทำหรือได้พบเห็นมา

หลักสูตรโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2563

โครงสร้างหลักสูตร หลักสูตรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้เข้าใจและเชื่อมโยงพื้นฐานความรู้ที่หลากหลายต่อยอดลงลึกในศาสตร์ที่ตนสนใจ โดยผู้เรียนวางแผนและกำหนดเส้นทางการเรียนรู้ร่วมกับครูที่ปรึกษา จัดการเรียนการสอนแบบรายวิชา Block Course โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มพื้นฐานการเรียนรู้ (Foundation) และกลุ่มการเรียนรู้เฉพาะทาง (Concentration)

ภาพที่ 1: โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

กลุ่มวิชาพื้นฐานการเรียนรู้ (Foundation Courses) ประกอบด้วยรายวิชาพื้นฐาน โครงการพัฒนาชุมชน และเรียนรู้อาชีพ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพอย่างรอบด้านของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งทักษะชีวิต เทคโนโลยี และทักษะการเรียนรู้

กลุ่มการเรียนรู้เฉพาะทาง (Concentration) ประกอบด้วยรายวิชาเฉพาะทางและโครงการเฉพาะบุคคล เพื่อสนับสนุนการพัฒนาความสามารถทางวิชาการเชิงลึกของผู้เรียนเป็นรายบุคคลทั้งความรู้และทักษะเชิงลึก

วิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1. ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จังหวัดปทุมธานี โดยมีรูปแบบการเรียนในหลักสูตรฐานสมรรถนะ จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview Protocol) เพื่อเก็บรวบรวมประสบการณ์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และทำการสัมภาษณ์ผู้ถูกสัมภาษณ์จำนวน 10 คน โดยการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เล่าประสบการณ์การเรียนในหลักสูตรฐานสมรรถนะ นำข้อมูลที่ได้มาถอดบทสัมภาษณ์และทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มานั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการถอดบทสัมภาษณ์ มาแยกองค์ประกอบ และเลือกประเด็นที่สำคัญที่มีผลการวิจัยของผู้วิจัย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการถอดบทสัมภาษณ์ ต้องมีการแจกแจงประเด็นต่างๆให้เป็นหมวดหมู่ และนำประเด็นต่างๆ มาวิเคราะห์เพื่อหาจุดเชื่อมโยง จากกลุ่มเป้าหมายทั้ง 10 คน เพื่อข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ต่อไป

ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา

มีขอบเขตงานวิจัยครอบคลุมประเด็นประสบการณ์การเรียนในหลักสูตรฐานสมรรถนะของผู้เรียนผ่านนิเวศการเรียนรู้

ผลการวิจัย

จากการศึกษามุมมองทางนิเวศการเรียนรู้ต่อประสบการณ์การเรียนในหลักสูตรสมรรถนะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 10 คน ที่เรียนในระบบการศึกษาแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะผ่านการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลผลการวิจัยพบว่า

1. ประสบการณ์ของผู้เรียน เน้นการเรียนตามความสนใจของผู้เรียนแต่ละบุคคล โดยนักเรียนแต่ละคนมีความชอบในวิชาเรียนที่แตกต่างกัน และระดับความชอบของแต่ละวิชาไม่เท่ากัน ซึ่งหลักสูตรฐานสมรรถนะทำให้นักเรียนได้มีการจัดสรรเวลาเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมในสิ่งที่ตนเองสนใจ เห็นได้จากบทสัมภาษณ์ของนักเรียน

“หนูชอบภาษา หนูเก่งภาษา แต่สายอื่นหนูก็ชอบแต่ชอบบางเรื่องเท่านั้น รู้สึกว่าการเรียนแบบนี้ ทำให้ตัวเองได้มีการจัดการด้วยตัวเอง ทั้งการเรียน การจัดตารางเรียน ถ้าจัดสรรเวลาให้มีเวลาว่าง ก็จะมีเวลาตรงนี้ไปหาความรู้เพิ่มเติม”

(ด.ญ.ก, 2563)

แสดงให้เห็นว่าประสบการณ์ของผู้เรียนเกิดขึ้นจากการเลือกเรียนตามความสนใจของผู้เรียนแต่ละบุคคล

2. โรงเรียนมีระบบสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อสร้างศักยภาพสูงสุด เช่น ระบบให้คำปรึกษา ระบบบริหารด้านหลักสูตร ระบบสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียนและผู้ปกครองด้วยแนวคิดนิเวศการเรียนรู้ จากบทสัมภาษณ์ของนักเรียน

“เราสามารถคุยกับ Advisor ได้ทุกเรื่อง อัปเดตชีวิตประจำวัน บางคนกับอาจารย์สนิทกันมากกอดคอกอดไหล่กันได้เลย สามารถบอกให้ปรับปรุงแก้ไขได้เดี๋ยวนั้น”

(ด.ญ.ข, 2563)

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนค่อนข้างมีความสนิทสนม สามารถพูดคุยเรื่องต่างๆ ได้อย่างเปิดใจ แต่อยู่ในการให้เกียรติและเคารพกัน

3. ครอบครัวยังสนับสนุนให้อิสระในการเลือกเรียนตามความสนใจของผู้เรียน ไม่บังคับและคอยแนะนำสิ่งผู้เรียนสนใจให้ชัดมากขึ้น จากบทสัมภาษณ์ของนักเรียน

“เขาตามใจนะคะอยากเรียนอะไรเรียนได้ แต่เขาจะพยายามถามว่าเราจะไปตามที่เรารเลือกได้ไหม ไหวไหม แล้วก็ช่วยตัดสินใจว่าควรจะไปอย่างไรต่อ”

(ด.ญ.ข, 2563)

ครอบครัวจึงเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน มีบทบาทในการเป็นผู้ร่วมคิดและที่ปรึกษาชีวิต ร่วมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะค้นพบความชอบและความถนัด

4. สังคมในโรงเรียนมีส่วนสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนภายใต้วิถีคิดเรื่องนิเวศการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลต่อประสบการณ์ของผู้เรียนในการเรียนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนมีการจัดหลักสูตรที่ให้ความสนับสนุนเด็กนักเรียนในการทำสิ่งที่ตนเองสนใจ โดยไม่มีการปิดกั้นจากหลักสูตร ทำหน้าที่ในการช่วยสนับสนุนตามความต้องการของผู้เรียน

“โรงเรียนไม่มีสายการเรียนหลัก โรงเรียนเปิดโอกาสให้เราได้เลือกเรียนสิ่งที่เราชอบ”

(ด.ช.น, 2563)

ทำให้ผู้เรียนได้เลือกสร้างประสบการณ์ได้ด้วยตนเอง รวมถึงเป็นส่วนสนับสนุนทรัพยากรและประสบการณ์การเรียนรู้ในด้านอื่นๆ และสะดวกในการเลือกสร้างประสบการณ์ที่ตนสนใจ

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่าประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนในหลักสูตรฐานสมรรถนะมีความเกี่ยวข้องกับตนเองเป็นหลัก โดยอภิปรายผลผ่านนิเวศการเรียนรู้ได้ดังนี้

1. ประสบการณ์ของผู้เรียนจากการเรียนในรูปแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะมีผลต่อตัวผู้เรียนเป็นหลัก เนื่องจากการเรียนในรูปแบบที่มุ่งสนับสนุนผู้เรียนแต่ละคนให้ค้นพบความชอบ ความถนัด และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้และเลือกเรียนรู้อะไรที่ตนสนใจ โดยไม่มีการปิดกั้น มีความยืดหยุ่นในวิธีการและเป้าหมายของการเรียนรู้โดยขึ้นตามความสุขของผู้เรียน ผู้เรียนเลือกวิธีการเรียนรู้ที่ดีที่สุดสำหรับตนเองอย่างสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ ส่งผลให้จากการสัมภาษณ์ ผู้เรียนจึงให้ความสำคัญของการเรียนโดยขึ้นอยู่กับผู้เรียน

เป็นหลัก โดยผู้เรียนจะรู้สึกว่าได้เป็นเจ้าของการเรียนรู้ มีโอกาสได้ทำในสิ่งที่ตนสนใจโดยมีปัจจัยในการเรียนรู้ จากสิ่งที่ตนเองเลือก ส่งผลให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นอิสระ และเรียนบนพื้นฐานความสามารถของตนเอง นอกจากนี้ ในบาง คนยังสะท้อนถึงปัญหาของตัวผู้เรียนในการเรียนในหลักสูตรฐานสมรรถนะ เนื่องจากการเรียนขึ้นอยู่กับผู้เรียนเป็น หลัก ทำให้เกิดการบริหารตารางเรียนที่ผิดพลาดในครั้งแรก หรือในเรื่องของความกระตือรือร้นที่ไม่เท่ากันของแต่ละ คน อาจส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการเรียนในหลักสูตรฐานสมรรถนะ นอกจากนี้ ในบางวิชาผู้เรียนไม่ทราบถึงขอบเขต ความรู้ที่ตนหามาว่ามากเพียงพอหรือไม่ ส่งผลให้ผู้เรียนรู้สึกว่าตนเองยังเรียนรู้เพียงในด้านพื้นฐานยังไม่ลงลึกทางด้าน เนื้อหามากเท่าที่ควร

นอกจากนั้น การสนับสนุนการเรียนรู้และการให้คำปรึกษาที่เข้มแข็งโดยสนับสนุนผู้เรียนให้พัฒนาไปสู่ ศักยภาพสูงสุดผ่านการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยประกอบไปด้วยโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และสังคมที่มี บทบาทในการช่วยสนับสนุนผู้เรียนในด้านต่างๆ

2. ครู มีความสำคัญกับผู้เรียนมาก เนื่องจากบทบาทของครูมี 3 หน้าที่ คือ ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ และ กระบวนการ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง พร้อมรับฟังผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์ ที่ดีต่อครู มองครูว่าเป็นที่ปรึกษาและกล้าที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางด้านการเรียนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งช่วยส่งเสริม ให้ผู้เรียนในหลักสูตรฐานสมรรถนะมีความเข้าใจมากขึ้น กล้าที่จะถามหรือแสดงความคิดเห็นกับครูได้อย่างเต็มที่บน ความให้เกียรติและเคารพกัน

3. ครอบครัว นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวในการให้อิสระในการเลือกเรียนตามความ สนใจของผู้เรียน ไม่บังคับและคอยแนะนำสิ่งผู้เรียนสนใจให้ชัดเจนมากขึ้น แต่ในบางครอบครัว ผู้ปกครองยังไม่เข้าใจการ เรียนในหลักสูตร ส่งผลให้ไม่ได้สนับสนุนผู้เรียนอย่างเต็มที่ในทุกด้าน

4. โรงเรียน มีหน้าที่สนับสนุนผู้เรียนในด้านของการบริการทางด้านหลักสูตร โดยเป็นหลักสูตรที่ให้ความ สำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนในทุกด้าน เป็นพื้นที่ปลอดภัย แต่ส่วนของระยะเวลา ในตอนนี้การเรียนยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของนักเรียนชั้นมัธยมปลาย ทำให้เนื้อหายังเป็นการสอนในวิชาพื้นฐาน (Foundation Courses) ซึ่งยังไม่เห็นภาพของการเรียนตามกลุ่มการเรียนรู้เฉพาะทาง (Concentration)

5. สังคม สำหรับผู้เรียนเพื่อนถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียน แต่เนื่องจากผู้เรียน และเพื่อนเคยเรียนด้วยกันมาก่อน ทำให้ไม่ใช่เรื่องยากในการเรียนหรือการทำงานเพราะทุกคนรู้จักกันหมด แต่อาจมี บางวิชาที่ไม่ได้อยู่กับกลุ่มเพื่อนที่สนิท และทำให้ผู้เรียนไม่รู้ว่าตนควรนั่งเรียนหรือจับกลุ่มกับใคร หรือการส่งการบ้าน ที่ไม่พร้อมกันของแต่ละห้อง ทำให้ผู้เรียนและเพื่อนไม่สามารถเตือนกันได้ ต่างคนต่างต้องรับผิดชอบของตนเอง

สอดคล้องกับเสาวภา วิชาด (2563) รูปแบบการเรียนของผู้เรียนในมุมมองของทฤษฎีการเรียนรู้แบบ ประสบการณ์ กล่าวถึงความสำคัญของรูปแบบการเรียนที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน กล่าวคืออาจารย์ผู้สอนควร คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทฤษฎีการเรียนรู้แบบประสบการณ์ที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์คุณลักษณะของ ผู้เรียน ทำให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียน ได้ประโยชน์ของการสอนที่ยึดรูปแบบการ เรียนรู้นั้นคือทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนและมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้
 - 1.1 จากผลการวิจัยในด้านประสบการณ์ของผู้เรียน
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ผู้วิจัยควรกำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลให้เหมาะสม เนื่องจากนักเรียนยังเป็นรุ่นแรกของการเรียนในหลักสูตรฐานสมรรถนะ ทำให้ได้ข้อมูลไม่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
 - 2.2 ผู้วิจัยควรเพิ่มระยะเวลาในการเก็บข้อมูล เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นที่หลากหลาย
 - 2.3 ผู้วิจัยควรขยายกลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้มีความหลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมประเด็นที่นำมาใช้ในการวิจัย
 - 2.4 ผู้วิจัยควรกำหนดขอบเขตในการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย มุมมองทางนิเวศการเรียนรู้ต่อประสบการณ์การเรียนรู้ในหลักสูตรฐานสมรรถนะ : กรณีศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์และสนับสนุนจาก ดร.พุททชาติ อังณะกูร และ ดร.พลรพี ทุมมาพันธ์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ความรู้ แนะนำแนวทางการปฏิบัติ และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้จึงเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ ผู้บริหาร คณะอาจารย์โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ให้ความกรุณาอนุญาตในการสัมภาษณ์กลุ่มนักเรียนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 10 คน เพื่อเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัย สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้คงเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

- สัตถามุติ รักสนิทสกุล. (2557). *แนวทางการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้อย่างมีความสุขของเด็กไร้สัญชาติ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2563). *ความหมายของประสบการณ์*.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สกศ.
- เสาวภา วิชาดี. (2563). *รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนในมุมมองของทฤษฎีการเรียนรู้แบบประสบการณ์*. วารสารนักบริหาร มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ปีที่ 31(1), หน้า 175 – 180.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2561). *การเรียนรู้ส่วนบุคคล Personalized Learning*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- หลักสูตรโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2563. (2563).

แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการเทคโนโลยีสำหรับห้องเรียนภาษาคุณวินอมัล
Guide to Integrated Learning Using Technology for Language Classrooms in New Normal

พนิดา หนูทวี¹

บทคัดย่อ

เนื่องจากการเรียนการสอนในยุคของการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) อยู่ในรูปแบบออนไลน์ แต่พื้นฐานของผู้เรียนและความพร้อมในการเรียนรู้ที่ต่างกันของผู้เรียน อาจเป็นสาเหตุให้ผู้เรียนขาดความเข้าใจในการเรียน และไม่ได้ได้รับความรู้ตามวัตถุประสงค์และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ระบุในรายวิชา (Course Learning Outcome: CLO) บทความนี้จึงนำเสนอการใช้เทคโนโลยีสื่อประสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้นและสนุกสนานกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ SAMR Model และ Padagogoy Wheel กับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาทุกวิชาที่ใช้บทเรียนออนไลน์ซึ่งครูสร้างเอง ขั้นตอนแรกใช้ SAMR Model วิเคราะห์กิจกรรมที่เหมาะสมกับการออกแบบ CLO เมื่อวิเคราะห์กิจกรรมที่เหมาะสมแล้ว จึงสร้างกิจกรรมที่จะใช้ในบทเรียนขึ้นมา แล้วใช้ Padagogoy Wheel ช่วยวิเคราะห์อีกรอบหนึ่งเพื่อคัดเลือกนำกิจกรรมมาใช้ แล้วจะนำกิจกรรมดังกล่าวไปทดสอบแบบ pilot study กับผู้เรียนวิชาภาษาอังกฤษในภาคการศึกษาที่ 2/2563 ซึ่งผลของการใช้เครื่องมือทดสอบดังกล่าว คาดว่าผู้เรียนจะสามารถทำกิจกรรมได้สำเร็จตามผลลัพธ์การเรียนรู้ของรายวิชาที่ได้กำหนดไว้ โดยผู้เรียนสามารถเข้าไปฝึกฝนซ้ำกันหลายครั้งได้ ทำให้เข้าใจบทเรียน และช่วยปรับพื้นฐานและความพร้อมของผู้เรียนในการเรียนรู้

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ การเรียนในยุคคุณวินอมัล

ABSTRACT

Due to the online learning and teaching during the COVID-19 outbreak, which still has to comply with the course objectives and course learning outcome (CLO), the students may find it difficult in understanding the lessons and lack readiness in learning online. Therefore, this article presents the use of multimedia for teachers to create their learning materials to help learners understand the lessons better and enjoy learning activities. To begin with, SAMR Model will be used to design and analyze the activities which are suitable, complying with the CLO. After that, the Pedagogy Wheel method will be used to re-analyze and select the activities. Finally, the re-selected, appropriate activities will be piloted with the students who study English in the second semester of 2021. It is expected that the result of the pilot study will be satisfactory as to be reported by the teacher and the online evaluation system of the course, revealing the students' achievement in learning according to the course objectives and CLO. It can be also implied that these two methods will benefit virtual learning in the same way as actual learning in classroom as the students can

¹นักวิชาการคอมพิวเตอร์ (ผู้ชำนาญการพิเศษ) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

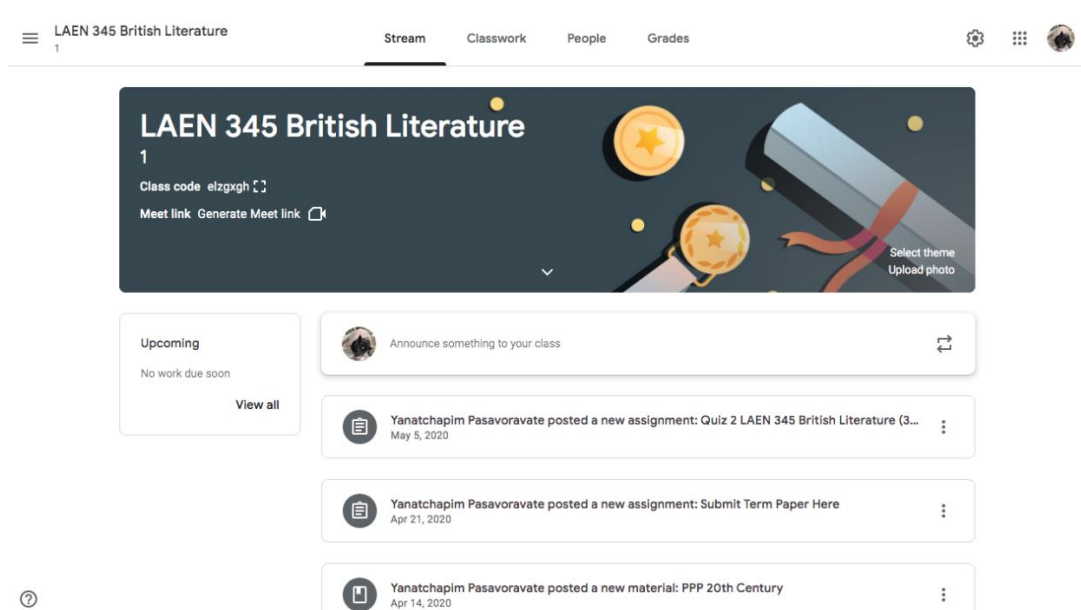
เว็บไซต์ยอดฮิตอย่าง Kahoot ที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในโรงเรียน หรือสถานศึกษาต่างๆ ในครั้งนี้ผู้เขียนบทความขอหยิบยก 3 โปรแกรมที่เป็นที่นิยมในปัจจุบันมาอธิบายขั้นตอนการใช้งาน และการนำมาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมต่างๆ อย่างเหมาะสม สร้างบรรยากาศการเรียนในห้องเรียนในยุค New Normal ไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย และมีความสุขกับการเรียนแบบออนไลน์จนกว่าจะกลับไปใช้ชีวิตได้ตามปกติ

เครื่องมือที่จะขอกกล่าวถึงในลำดับแรกคือ Google Classroom ในตัวของ Google Classroom นั้น ผู้ใช้งานสามารถสมัครเข้าใช้งานด้วยอีเมลของ Gmail หากยังไม่มีจำเป็นต้องสร้างบัญชีผู้ใช้ใหม่ก่อน โดยสามารถสมัครเข้าใช้งานได้ที่ www.google.com เมื่อสมัครเสร็จเรียบร้อยแล้ว เข้าไปเปิดใช้ Google Classroom ได้ที่ classroom.google.com เพื่อทำการสร้างชั้นเรียน

การทำงานของ Google Classroom นั้น ได้นำ application ต่างๆ ของ Google เข้ามารวมไว้ในที่เดียวกัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้งาน ได้แก่ ไฟล์เอกสารประเภทต่างๆ เช่น Doc Sheet และ Slide เป็นต้น และนำความสามารถของการแชร์พื้นที่ใช้งานร่วมกันได้แก่ Google Drive เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สอนสามารถรวบรวมชิ้นงานจากผู้เรียนได้ในที่เดียวกัน ในส่วนของกิจกรรมวัดและประเมินผลสามารถใช้งานร่วมกับ Google Form เช่น การสร้างแบบทดสอบชนิดหลายตัวเลือก ชนิดเติมคำ หรือจับคู่ และสามารถใช้สร้างแบบประเมินต่างๆ ได้ เพื่อเตรียมความพร้อม และความต้องการของผู้เรียน ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อถัดไป

ในส่วนของ Google Classroom นั้น ผู้สอนสามารถสร้างประกาศต่างๆ ในชั้นเรียนให้กับผู้เรียนได้ทราบข่าวสาร หรือกิจกรรมต่างๆ ในการมอบหมายงานหรือการบ้าน ผู้สอนสามารถติดตามว่าผู้เรียนคนใดส่งงานมาแล้ว หรือยังไม่ส่งงาน รวมถึงการให้คะแนนในชิ้นงานและส่งคำแนะนำกลับไปยังผู้เรียนได้ จะเห็นได้ว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนโดยตรง ทำให้ชั้นเรียนมีความหลากหลายไม่น่าเบื่อ ที่สำคัญยังสามารถใช้งานกับทุกแพลตฟอร์ม (Platform)

ตัวอย่างของ Google Classroom แสดงดังภาพด้านล่างตามลำดับ

ภาพที่ 1: ตัวอย่างห้องเรียนออนไลน์ที่สร้างด้วย Google Classroom

LAEN 345 British Literature

Stream Classwork People Grades

+ Create Meet Google Calendar Class Drive folder

All topics

Quiz 2

Term Paper

Quiz 1 (Romantic P...

Schedule & Adjuste...

1. Romantic Period

2. Victorian Period

3. 20th Century

Quiz 2

Quiz 2 LAEN 345 British Literature (30 marks) Due May 5, 2020, 10:40 PM

Term Paper

Submit Term Paper Here Posted Apr 21, 2020

Quiz 1 (Romantic Period)

Quiz 1: Romantic Period (15 marks) Due Apr 7, 2020, 11:00 AM

Schedule & Adjusted Evaluation

ภาพที่ 2: ตัวอย่างงานที่มอบหมายในชั้นเรียน

Quiz 1 (Romantic Period)

Quiz 1: Romantic Period (15 marks) Due Apr 7, 2020, 11:00 AM

Posted Apr 7, 2020

51 Turned in

0 Assigned

LAEN 345 Quiz 1 Google Forms

View assignment

Term Paper

Yanatchapim Pasavoravate posted a new assignment: Submit Term Paper Here

Posted Apr 21, 2020

Term paper should be submitted in 2 places:
 1. Here in this Google Classroom
 2. To my email: sj.yanatchapim@yahoo.com

The due date is Tuesday 5 May, 2020.

12 Turned in

39 Assigned

Add class comment...

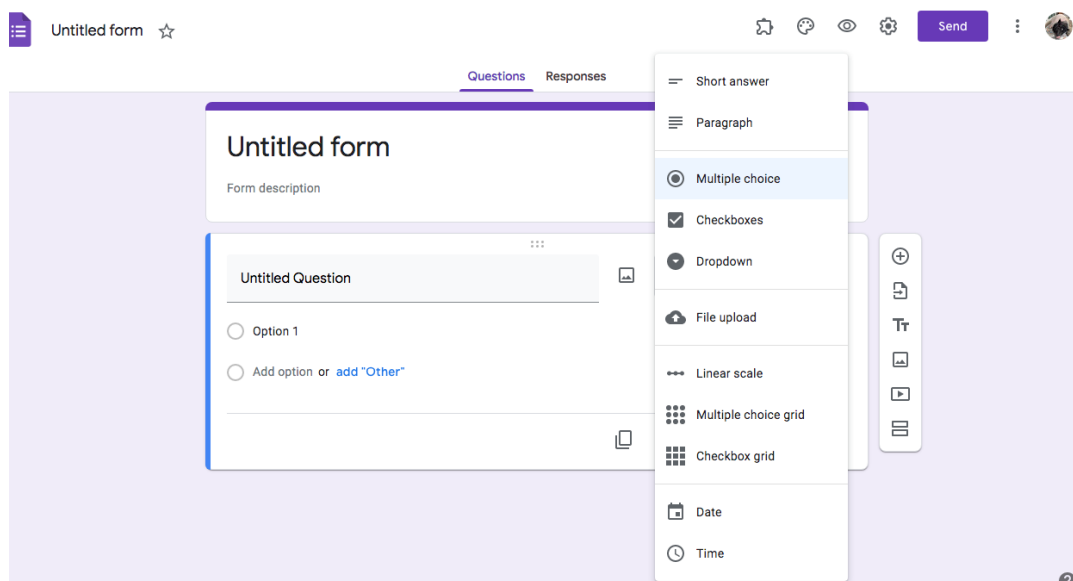
ภาพที่ 3: การตรวจรับงาน หรือการบ้านที่ผู้เรียนส่งมาในระบบ

เครื่องมือลำดับถัดมาคือ Google Form ซึ่งเป็นเครื่องมือที่อยู่ในชุดของ Google Docs ที่ช่วยในการสร้างแบบสอบถามออนไลน์ แบบสำรวจความคิดเห็นต่างๆ แบบประเมินผลความพึงพอใจ อีกทั้งยังสามารถสร้างกิจกรรมสำหรับทดสอบความรู้ในบทเรียนในรูปแบบของกิจกรรมถามตอบ การเลือกตอบ หรือการเติมคำ ทั้งนี้ ผู้ใช้งานสามารถนำไปประยุกต์การใช้งานให้เหมาะสมกับชั้นเรียนได้ ยกตัวอย่างเช่น สอบถามความต้องการของผู้เรียน หรือประเมินความรู้ของผู้เรียนก่อนเริ่มเรียน เพื่อนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์จัดการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน หรือนำมาใช้งานในด้านของการวัดและประเมินการเรียนรู้เช่น การทำ Pre-test และ Post-test

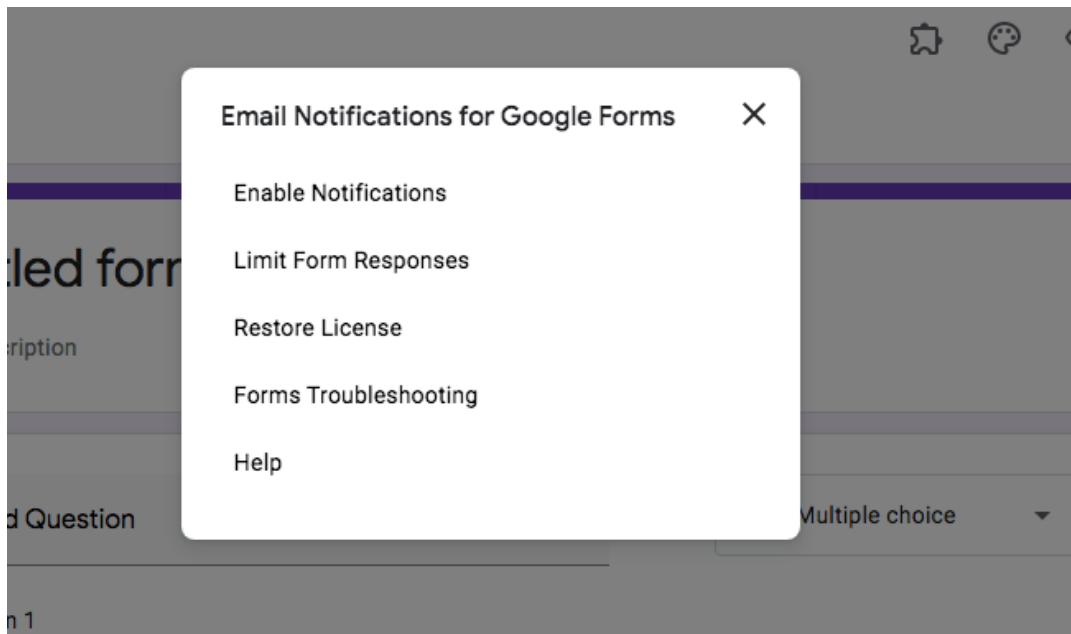
การนำ Google Form ไปใช้งานนั้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับ Google Classroom ได้ เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ในที่เดียวกัน ในส่วนของโปรแกรมเสริม (Add-on) ของ Google Form นั้นมีให้เลือกใช้งานได้ตามความเหมาะสมของการนำไปใช้งาน เช่น หากต้องการจับเวลาในการทำแบบทดสอบสามารถใช้ add-on Formlimiter ในการกำหนดช่วงระยะเวลาในการทำแบบทดสอบได้ การกำหนดคำตอบที่มากกว่าหนึ่งคำตอบ สามารถใช้งานได้ด้วย Choice Eliminator 2 หากต้องการใช้ทดสอบผู้เรียนจำนวนมากและต้องการตรวจคำตอบในคราวเดียวสามารถเลือกใช้ Fubaroo ในการจัดทำแบบทดสอบ การจัดกิจกรรมในรูปแบบของ Rubric สามารถนำ Form Mule มาใช้งานร่วมกันระหว่างผู้เรียนได้

การแสดงผลของ Google Form จะแสดงในรูปแบบของแผนภูมิที่ดูผลลัพธ์ได้ง่าย และสามารถแยกดูเป็นรายบุคคลหรือรายข้อได้ อีกทั้งยังสามารถดึงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบของ Excel เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ต่อการแบ่งปัน หรือการใช้งานร่วมกันนั้นสามารถนำลิงค์ url มาสร้างในรูปแบบ QR code เพื่อให้ง่ายต่อการใช้งาน และอีกหนึ่งความสามารถของ Google Form คือ สามารถจัดทำ Question bank เพื่อใช้งานร่วมกับ Google classroom ได้

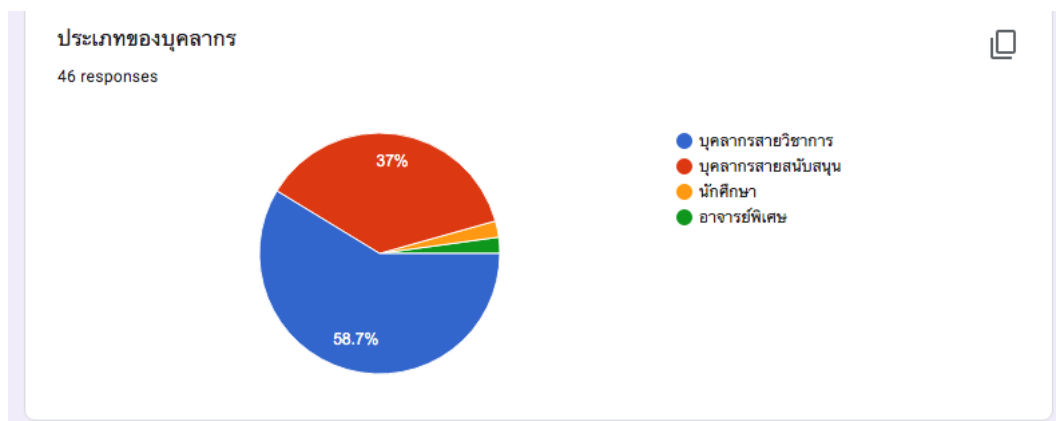
ตัวอย่างของการใช้งาน Google Form แสดงดังภาพด้านล่างตามลำดับ

ภาพที่ 4: หน้าต่างเริ่มต้นของ Google Form

ภาพที่ 5: ตัวอย่าง Add-ons ต่างๆ บน Google Form

ภาพที่ 6: ตัวอย่างแผนภูมิที่สร้างจากผลลัพธ์ใน Google Form

1. ข้อใดต่อไปนี้เป็นารเก็บข้อมูลในรูปแบบของคลาวด์ (Cloud) *

Drive

One Drive

Dropbox

ถูกทุกข้อ

2. เครื่องมือชนิดใดต่อไปนี้จะใช้ในการสร้างแบบสอบถามออนไลน์ *

Slide

Google Drive

Meet

Forms

ภาพที่ 7: ตัวอย่างแบบฝึกหัดแบบหลายตัวเลือก

เครื่องมือที่จะแนะนำต่อมาก็คือ Flipgrid เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดการสอน (Formative Assessment) ผ่านการสนทนาผ่านวิดีโอ โดยมีวิธีการที่ให้ผู้เรียนบันทึกวิดีโอสั้นๆ เพื่อแสดงความคิดเห็นในเนื้อหาที่ได้เรียนไปแล้วเพื่อดูความเข้าใจ และผู้สอนเองสามารถให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนได้ (Feedback) เพื่อให้เกิดการสื่อสารแบบสองทาง ทั้งนี้ เราไม่จำเป็นต้องทำในระบบ Offline อย่างเดียวเท่านั้น ผู้สอนสามารถตั้งคำถามก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยเป็นคำถามสั้นๆ เพียง 1 - 2 คำถามก็พอ เช่น การประเมินผู้เรียนก่อนเริ่มเรียนว่ารู้สึกอย่างไร และเมื่อเรียนไปแล้วเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ไปเข้าใจมากน้อยเพียงใด และเมื่อเรียนจบในแต่ละครั้งสามารถประเมินได้ว่าผู้เรียนต้องการอะไร และอยากให้ผู้สอนปรับปรุงการเรียนการสอนหรือมีเนื้อหาส่วนใดที่ไม่เข้าใจ เพื่อที่ผู้สอนจะได้ทำการปรับปรุงในครั้งถัดไป ตัวอย่างหัวข้อที่หยิบยกมาจากเทคนิคการเรียนรู้ดังนี้

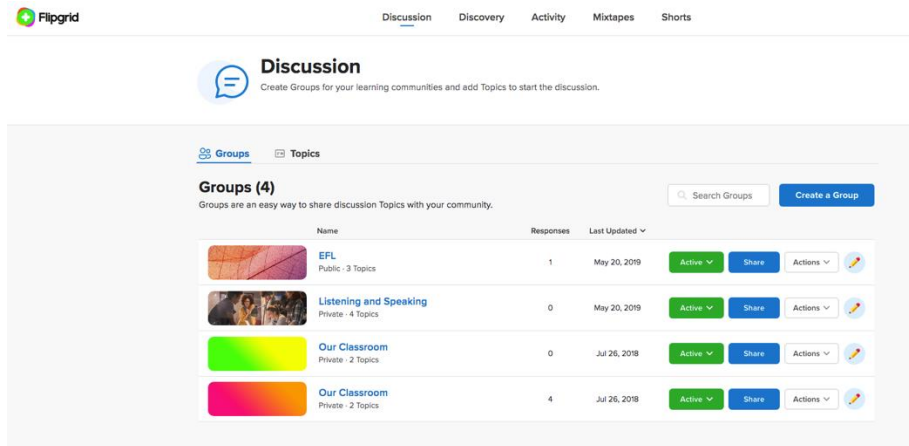
1. Make it Personal เชื่อมโยงหัวข้อที่นำเสนอให้เชื่อมโยงเข้ากับชีวิตประจำวันของผู้เรียน
2. Invite comparison เชื้อเชิญให้ผู้เรียนเปรียบเทียบแนวคิดหรือวิธีการต่างๆ
3. Find meaning ช่วยผู้เรียนตั้งคำถามหรือค้นหาสิ่งที่ต้องการตรวจสอบ
4. Be current เชื่อมโยงเข้ากับปัจจุบันโดยหาตัวอย่าง
5. Use visual ให้ผู้เรียนใช้สื่อ เช่น วัตถุ กราฟ สมการ ตารางข้อมูลที่แสดงผลและอธิบาย
6. Collaborate ให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันโดยการแชร์ข้อมูล

ประโยชน์ของ Flipgrid

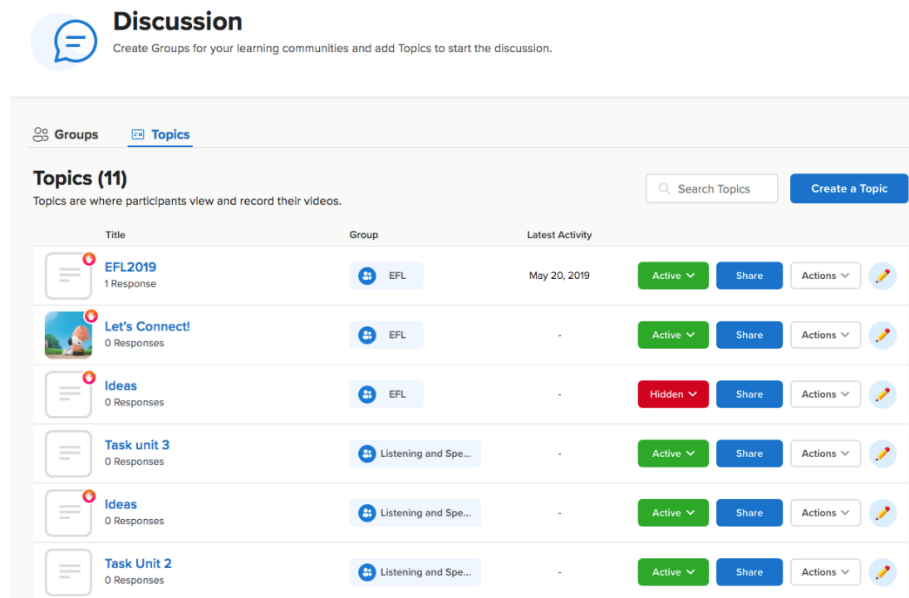
1. ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น
2. เพื่อการสร้างทักษะในยุคดิจิทัลของการสร้างและเผยแพร่เนื้อหาวิดีโอ

3. ใช้เป็นการตั้งคำถามในระหว่างเรียนในห้องได้
4. ผู้สอนได้ประเมิน Formative Assessment ของผู้เรียน

ตัวอย่างเครื่องมือ Flipgrid

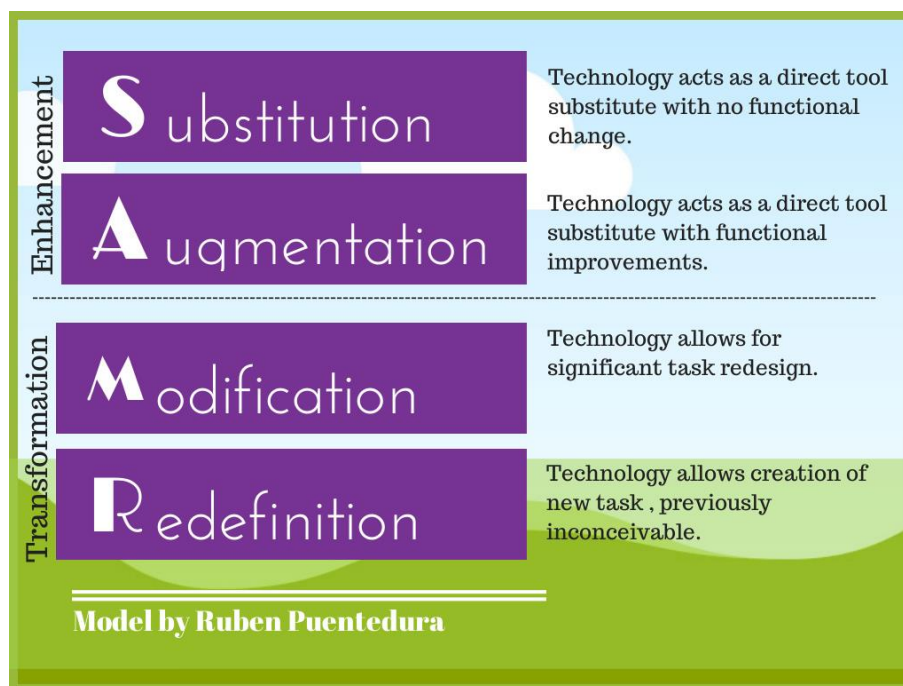
ภาพที่ 8: หน้า Dashboard ของโปรแกรม Flipgrid

ภาพที่ 9: หน้าต่างของหัวข้อเนื้อหาที่จะใช้สอน

จากตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเบื้องต้น ลำดับต่อมาจะขอนำมาเชื่อมโยงกับการออกแบบผลลัพธ์การเรียนรู้ (Course Learning Outcome: CLO) (กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ, 2560) ที่มี 3 ลักษณะที่แตกต่างกัน คือ การระบุงการกระทำที่ปฏิบัติโดยผู้เรียน การระบุงการกระทำโดยผู้เรียนโดยการสังเกต และการระบุงการกระทำโดยผู้เรียนด้วยการวัดประมาณ โดยการออกแบบ CLO นั้นจะต้องมองหากิจกรรมที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในที่นี้ผู้เขียนได้นำทฤษฎี SAMR Model ซึ่งเป็นแบบจำลองเกี่ยวกับการบูรณาการเทคโนโลยีเข้าไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน แบบจำลองดังกล่าวเป็นกรอบที่ใช้เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบในการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนนั้น มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงกระบวนการหรือ

รูปแบบในการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับ ทั้งนี้ Dr.Ruben Puentedura ผู้พัฒนาได้แบ่งรูปแบบการใช้เทคโนโลยีออกเป็น 4 ระดับคือ 1) Substitution คือ การนำเทคโนโลยีมาใช้แทนที่สิ่งที่มีอยู่เดิม โดยไม่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการและรูปแบบในการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) Augmentation คือ การนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อแทนที่สิ่งที่มีอยู่เดิม แต่มีการประยุกต์เอาคุณสมบัติของเครื่องมือเครื่องมื่อต่างๆ มาใช้เพื่อต่อยอดหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีและสะดวกขึ้น 3) Modification คือ การนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อปรับเปลี่ยนหรือดัดแปลงกระบวนการหรือวิธีในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ที่ดี และ 4) Redefinition คือ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อออกแบบหรือสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ขึ้นมา ซึ่งอาจจะไม่สามารถทำได้เลยหากปราศจากการใช้เทคโนโลยี

ภาพที่ 10: SAMR Model

จากทฤษฎีดังกล่าว Dr. Allan Carrington ได้นำมาพัฒนาเป็น Padagogy Wheel เพื่อช่วยเลือกกิจกรรมและเครื่องมือที่เหมาะสม ช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถทำได้ตามผลลัพธ์ของการเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในชั้นเรียน ผู้เขียนบทความขอหยิบยกตัวอย่างการเขียน CLO จากรายวิชาการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศมานำเสนอในตารางด้านล่างนี้เพื่อช่วยอธิบายให้ผู้อ่านบทความได้มองเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่างการเขียน CLO ร่วมกับ SAMR Model และ Padagogy Wheel

ตารางที่ 1: ตัวอย่างกิจกรรมที่เหมาะสมกับ CLO

ตัวอย่าง (CLO)	Action Verb	Activities	Tools
1. ฟังแล้วแยกเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยได้ถูกต้อง (Remember)	Listen, Memorise, Match, Recall, Repeat, Recognize	Introduction, Drill & Practice, Play game, Quiz/Test, Read,	Google Form, ThinkLink, Kahoot!
2. พุดออกเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยได้ถูกต้อง (Understand)	Interprete, Demonstrate, Explain, Summarize, Discuss	Summary, Definition, Category, Show&tell	Google Form Flipgrid Quizzes, Show & Tell, Google Translate, Padlet, Messenger
3. พุดสื่อสารประโยคภาษาไทยได้ถูกต้องตามโครงสร้างและไวยากรณ์พื้นฐานของภาษาไทย (Apply)	Demonstrate, Explain, Present, Display	Role plays, Presentation, Making Diary, Puzzle	Google slides, Quiz Make, Presentation Timer, Flashcard machine
4. สื่อสารภาษาไทยขั้นพื้นฐานในชีวิตประจำวันได้ด้วยทักษะการฟังและการพูด (Create)	Modify, Design, Role Play, Adapt, Write, Collaborate,	Storytelling, Song, Presentation, Multimedia Presentation	Kahoot!, YouTube Creator, Story maker, Kine Master
5. ตอบคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในวัฒนธรรมและประเพณีไทยได้ถูกต้อง (Analyze)	Link, Classify, Explain, Compare, Conclude, Question	Relationship mind map, Building questionnaires, Summaries	Padlet, Flipgrid, Google Doc, Google Sheet, SimpleMind, Evernote

จากตารางที่ 1 สามารถยกตัวอย่างกิจกรรมที่เหมาะสมกับ CLO ได้ดังนี้

1. ฟังแล้วแยกเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยได้ถูกต้อง จาก CLO นี้ ผู้สอนต้องการที่จะทราบว่าผู้เรียนชาวต่างชาตินั้นสามารถแยกเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ได้หรือไม่ ดังนั้น กิจกรรมที่นำมาวัดผล การเรียนรู้ ที่เหมาะสมสำหรับ CLO ที่ 1 นี้ คือ การฟังเพื่อแยกเสียง การจับคู่คำศัพท์กับความหมาย การจับคู่เสียงกับรูปพยัญชนะหรือวรรณยุกต์ ตัวอย่างกิจกรรมที่เหมาะสมเช่น ทำแบบฝึกหัดแบบอัตโนมัติ เล่นเกมจับคู่คำศัพท์ ทำแบบทดสอบ ตัวอย่างเครื่องมือที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้แก่ Kahoot! Google Form

2. พุดออกเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยได้ถูกต้อง CLO ในข้อนี้เน้นต้องการให้ผู้เรียนชาวต่างชาติสามารถพุดออกเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง ซึ่งผู้เรียนจะต้องจัดสื่อการสอนที่เป็นการแนะนำให้ผู้เรียนสามารถฝึกพุดตามได้ และจะต้องมีการฝึกจับคู่เสียงกับรูปพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ มีการอภิปรายในชั้นเรียนเพื่อความเข้าใจ และมีการฝึกการออกเสียง ดังนั้น กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับ CLO

2 คือ การอธิบายเสียงพยัญชนะ คลิปวิดีโอที่สอนการออกเสียง เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกพูดตาม ตัวอย่างกิจกรรมที่เหมาะสม เช่น คลิปอธิบายรูปพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และการออกเสียง เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกพูดตาม แบบฝึกหัดจับคู่เสียงกับรูปพยัญชนะ สระ การจับคู่กับเพื่อนในชั้นเรียนเพื่อฝึกฝนการออกเสียง ตัวอย่างเครื่องมือที่แนะนำสำหรับกิจกรรมนี้คือ YouTube, Flipgrid, Google Form และ Padlet เป็นต้น

3. พุดสื่อสารประโยคภาษาไทยได้ถูกต้องตามโครงสร้างและไวยากรณ์พื้นฐานของภาษาไทย CLO ในข้อนี้ต้องการให้ผู้เรียนชาวต่างชาติสามารถพุดสื่อสารภาษาได้ถูกต้องตามโครงสร้างพื้นฐานของภาษาไทย กิจกรรมจึงต้องใช้ความเข้าใจแล้วจึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ กิจกรรมเสริมบทเรียนนี้จะเป็นการอธิบายการพุดสื่อสารประโยคภาษาไทยในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ตัวอย่างกิจกรรมที่สามารถทำให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ได้ คือ การแสดงบทบาทสมมติ (Role play) การนำเสนอในชั้นเรียน ตัวอย่างเครื่องมือที่แนะนำสำหรับการทำกิจกรรมนี้ คือ Flipgrid, Google Slides เป็นต้น

4. สื่อสารภาษาไทยขั้นพื้นฐานในชีวิตประจำวันได้ด้วยทักษะการฟังและการพูด CLO ในข้อที่ 4 นั้นต้องการให้ผู้เรียนชาวต่างชาติสามารถสร้างประโยคที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถสนทนากับเจ้าของภาษาได้ กิจกรรมที่นำมาเสริมสร้างทักษะนี้ได้แก่การให้แสดงบทบาทสมมติจากสถานการณ์จำลองที่ผู้สอนสร้างขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์นั้นได้ เครื่องมือที่แนะนำสำหรับกิจกรรมนี้ได้แก่ Youtube, Kinemaster, Tiktok เป็นต้น

5. ตอบคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในวัฒนธรรมและประเพณีไทยได้ถูกต้อง CLO ในข้อสุดท้ายนี้ เป็นการวัดประเมินความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้ของผู้เรียน ดังนั้น กิจกรรมในข้อนี้สามารถทำได้หลากหลาย เช่น การถามตอบเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีไทย การอภิปรายหรือการนำเสนอในหัวข้อที่กำหนดให้ หรือการสรุปเนื้อหาการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนใช้ในการทบทวนเพื่อความเข้าใจ ตัวอย่างเครื่องมือที่แนะนำได้แก่ Padlet, Flipgrid, Kahoot! เป็นต้น

จากตัวอย่างการออกแบบผลลัพธ์การเรียนรู้ (Course Learning Outcome: CLO) และตัวอย่างการนำกิจกรรมมาประยุกต์ให้เข้ากับ CLO นั้น มีประโยชน์มากในยุคการศึกษาแบบ New Normal แม้ว่าการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์จะยังเป็นปัญหาแก่ผู้เรียนส่วนใหญ่ แต่การพัฒนาบทเรียนให้อยู่ในรูปแบบออนไลน์นั้น ควรคำนึงถึงประสิทธิภาพและความพร้อมของผู้เรียนเป็นหลัก การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ผู้สอนจะต้องมีการบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับผลลัพธ์การเรียนรู้ให้เป็นไปในทิศทางเดียว รวมถึงการนำเครื่องมือมาช่วยในการนำเสนอให้บทเรียนนั้นน่าสนใจและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถตอบสนองมีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียน สามารถเข้าใจและนำไปประยุกต์ได้เป็นสิ่งสำคัญ

บรรณานุกรม

กรรณิการ์ แสนสุภา และคณะ. (2563). การปรับตัวของนักศึกษาในสถานการณ์โควิด-19. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, ปีที่ 6(2), หน้า 79-92.

คณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา. (2563). ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเร่งด่วน ว่าด้วยการบริหารจัดการศึกษาในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่เหมาะสมกับสังคมไทย. *จดหมายข่าว*, 21(2563).

ธนัชพร ตั้งธรรมกุล. (2013). *การประเมินเพื่อการพัฒนา (Formative Assessment)*. สืบค้น 31 มีนาคม 2564 จาก <http://sorp16.blogspot.com/2013/08/formative-assessment.html>

สกล ธีระวีบุญ. (2559). *รีวิว Flipgrid*. สืบค้น 31 มีนาคม 2564 จาก <https://celt.li.kmutt.ac.th/km/index.php/ba2403zq5624xi/>.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ NQF ฉบับปรับปรุง 2560*. สืบค้น 2 เมษายน 2564 จาก http://ir.rmutsv.ac.th/sites/ir.rmutsv.ac.th/files/Thailand%20NQF_0.pdf.

อาจารย์จุฬาฯ แนะนำการใช้สื่อที่เหมาะสมกับนักเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในยุค New Normal. (2563) ข่าวสาร จุฬา 29 กรกฎาคม 2020 สืบค้น 26 มีนาคม 2564 จาก <https://www.chula.ac.th/news/33060/>.

Google Classroom คืออะไร. (ม.ป.ป.). สืบค้น 28 มีนาคม 2564 จาก https://www.rmutr.ac.th/wp-content/uploads/2020/03/rmutr_ARIT_Google-Classroom.pdf.

SiamEducation.net. (2016). *SAMR คืออะไร*. สืบค้น 31 มีนาคม 2564 จาก <https://www.facebook.com/siameducationdotnet/posts/593052077522532/>.

Adam Schoenbart. (2005). *The 5 Best Google Forms & Sheets Add-ons for Teachers*. Retrieve March 29, 2021 From <https://www.techlearning.com/tl-advisor-blog/9951>.

Allan Carrington. (2016). *The Pedagogy Wheel English V5*. Retrieved March 26, 2021 From <https://designing-outcomes.com/english-speaking-world-v5-0/>.

Siripon Saenboonsong. (2020). *Flipgrid*. Retrieved March 29, 2021 From <http://anyflip.com/sdrp/vsup/basic>.

UNESCO. (2020). *4 ways COVID-19 could change how we educate future generations*. Retrieved March 26, 2021 From <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/4-ways-covid-19-education-future-generations>.

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินของผู้ปฏิบัติงาน

ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

A Study for Recommendation on Improvement of the Recognition of Financial Regulations
by Staff of the Department of Mathematics, Faculty of Science, Mahidol University

นันทวรรณ กิ่งสวัสดิ์¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามประสิทธิผลการดำเนินงานกิจกรรมของภาควิชาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ตามข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาการรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและรายงานต่อภาควิชาไว้ในช่วงปี พ.ศ. 2560-2561 โดยเป็นการศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินของผู้ปฏิบัติงานในแต่ละประเด็นย่อยและในภาพรวม ก่อนและหลังการรับทราบผลการศึกษาดังกล่าว และศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการรับรู้เพิ่มเติม ที่อาจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ/ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานภาควิชา ณ เดือนมิถุนายน 2563 จำนวน 43 คน ในประชากรทั้งหมด 46 คน แล้วนำมา match กับข้อมูลจากการศึกษาครั้งแรก ได้ 42 คู่ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม R และ SPSS โดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ ส่วนการทดสอบสมมุติฐาน ซึ่งกระทำที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 สถิติเชิงอนุมานที่ใช้ คือ t-test, McNemar test และ McNemar-Bowker test

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานยังมีการแจกแจงเช่นเดิม ยกเว้นช่วงอายุงานซึ่งมีสัดส่วนของผู้ปฏิบัติงานที่มีอายุงานมากสูงขึ้น และพบว่าที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สัดส่วนการรับรู้ของผู้ปฏิบัติงานในแต่ละประเด็นที่ศึกษา ร้อยละของประเด็นที่ศึกษาซึ่งผู้ปฏิบัติงานรับรู้ และระดับการรับรู้โดยรวมของผู้ปฏิบัติงานไม่มีการเปลี่ยนแปลง อนึ่ง มีผู้ตอบแบบสอบถามราวร้อยละ 38 ที่ให้ข้อเสนอแนะ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการศึกษาครั้งแรก เช่น การจัดให้มีช่องทางสื่อสารอื่นๆ เช่น e-learning ในรูป infographic, flow chart หรือ video โดยมีแบบทดสอบความเข้าใจให้ทำ การเพิ่มประสิทธิผลการรับรู้ด้วยการกำหนดให้เป็นสมรรถนะที่บุคลากรต้องถูกประเมิน เป็นต้น

คำสำคัญ: การรับรู้ แนวปฏิบัติ การเงิน

ABSTRACT

The purposes of this research are to study the effectiveness of Department of Mathematics, Mahidol University's activities in response to the recommendations given in 2018 by the author's previous study on the recognition of financial regulations by department staffs in 2017, and to study additional suggestions concerning the improvement of the recognition level so that performance

¹ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

efficiency and reduction of errors and task completion time may be promoted. The comparison of the recognition of financial regulations by department staffs, both in specific issues and in the overall picture, are studied. As with the 2017 study, the data from 43 sampling units of the population consisting of 46 staffs of the Department of Mathematics, Mahidol University are collected in June 2020 using questionnaires and form 42 matched pairs with the data collected from the previous study. The frequencies and percentages are then analyzed and compared. Because of the nature of the data, t-test, McNemar test and McNemar-Bowker test are used via the SPSS and R programs.

Research results reveal the following: Except for the length of employment, for which higher numbers of staff are observed at higher years, the distributions of the other personal factors remain unchanged. Moreover, the analyses show that the proportion of staff recognizing each of the 10 studied issues, the percentage of recognized issues, as well as the overall recognition level also remain unchanged. As for the suggestions, 38% of the respondents have made suggestions. New suggestions include: to provide additional modes of communication such as e-learning in the form of infographics, flow charts or videos, with post-tests to evaluate the performance, and to increase the effectiveness of recognition enhancement by including this as an item in staff's competency list to be evaluated every year.

KEYWORDS: Recognition, Regulations, Finance

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การยกเลิกข้อบังคับ ระเบียบและประกาศต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการเงินของมหาวิทยาลัยมหิดลที่เคยใช้อยู่ก่อนการตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2550 และการบังคับใช้ข้อบังคับ ระเบียบและประกาศใหม่ภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าว เพื่อให้เกิดการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของการเปลี่ยนสถานภาพของมหาวิทยาลัย ส่งผลให้คณะวิทยาศาสตร์ และภาควิชาคณิตศาสตร์ ในฐานะส่วนงานและหน่วยงานในมหาวิทยาลัย ต้องมีการดำเนินการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการดำเนินงานด้านการเงิน ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยขับเคลื่อนองค์กรที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง และเป็นงานที่มีความละเอียด ซับซ้อน มีความเกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ ทุกตำแหน่งหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานด้านการเงินภายในภาควิชาเป็นไปอย่างรัดกุม โปร่งใส และถูกต้องตามข้อบังคับและประกาศที่เกี่ยวข้อง ภาควิชาคณิตศาสตร์ได้พัฒนาระบบจัดการด้านการเงิน และปรับปรุงแนวปฏิบัติในส่วนที่ภาควิชา สามารถดำเนินการได้มาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งมีหลักฐานปรากฏในงานวิจัยหลายชิ้นในระยะหลังๆ ว่า มีการปฏิบัติงานที่ไม่ถูกต้องของผู้ปฏิบัติงานในส่วนราชการอื่นๆ หรือแม้กระทั่งในคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล อันเนื่องมาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจในกฎระเบียบที่เปลี่ยนไป โดยอาจก่อให้เกิดความเสียหายตั้งแต่ระดับเล็กน้อย คือ ทำให้เกิดความล่าช้าเพราะต้องเสียเวลาในการแก้ไขจนถึงระดับสูง เช่น การพ้นจากตำแหน่งงานจากเหตุการณ์พิสดารวินัย เป็นต้น ซึ่งนำไปสู่การวิจัย routine-to-research เพื่อศึกษาการรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินการด้านการเงินภายในภาควิชา ของผู้ปฏิบัติงาน ณ เดือนเมษายน 2560 โดยผู้ทำการวิจัยได้รายงานผลการวิจัยต่อภาควิชา ไปเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2561 เพื่อให้ผู้บริหารภาควิชา นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานในเรื่องที่เกี่ยวกับงาน

ด้านการเงิน เพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ลดความผิดพลาดและระยะเวลาในการดำเนินงาน ตลอดจนการปรับปรุงแนวปฏิบัติในการดำเนินการด้านการเงินให้เหมาะสมยิ่งขึ้น บัดนี้ ภาควิชาฯ ได้รับรายงานผลการวิจัยดังกล่าวมาเป็นระยะเวลา 1 ปี เศษ การศึกษาการรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินของผู้ปฏิบัติงานภาควิชาฯ ณ ปัจจุบัน เพื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษารั้งแรก และวิเคราะห์ผลการศึกษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะ ย่อมเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารภาควิชาฯ ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ของสิ่งที่ภาควิชาฯ ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานในเรื่องที่เกี่ยวกับงานด้านการเงินดังกล่าว ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา และเป็นข้อมูลในการกำหนดหรือปรับเปลี่ยนทิศทางในการพัฒนาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินของผู้ปฏิบัติงานภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ณ เดือนมิถุนายน 2563
2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินของผู้ปฏิบัติงานภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ณ เดือนมิถุนายน 2563 กับผลการศึกษา ณ เดือนเมษายน 2560
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินของผู้ปฏิบัติงานภาควิชาฯ

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้ปฏิบัติงานภาควิชาฯ ณ เดือนมิถุนายน 2563 มีการรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินต่างจากเมื่อเดือนเมษายน 2560

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานเฉพาะด้านการเงินของผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานและในช่วงเวลาที่ศึกษา โดยเปรียบเทียบกับผลที่ได้จากการศึกษาในปี 2560 ในประเด็นต่างๆ 10 ประเด็น² และการรับรู้โดยรวม โดยในที่นี้การรับรู้หมายถึงการทราบถึงข้อปฏิบัติที่ตนต้องดำเนินการตามหน้าที่ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดกำหนดให้ถือปฏิบัติ ซึ่งวัดจากการตอบคำถามประเด็นต่างๆ ในแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการทดสอบการรับรู้ในงานวิจัยนี้ได้ถูกต้อง จำนวนคำตอบที่ถูกต้องของผู้ตอบแบบสอบถามจะถูกนำมาจำแนกระดับการรับรู้ต่อไป โดยระดับการรับรู้หมายถึงการแบ่งช่วงการรับรู้เป็นระดับต่างๆ ได้แก่ ระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ ซึ่งหมายถึง ผู้ปฏิบัติงานทราบข้อปฏิบัติโดยตอบคำถามได้ถูกต้องตั้งแต่สองในสามขึ้นไป ตั้งแต่หนึ่งในสามขึ้นไปแต่ไม่ถึงสองในสาม และต่ำกว่าหนึ่งในสาม จากจำนวนข้อปฏิบัติที่สอบถามทั้งหมด ตามลำดับ³

2. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาดำเนินการวิจัย 3 เดือน โดยแบ่งเป็นระยะจัดเตรียมแบบสอบถาม 1 เดือน การเก็บรวบรวมข้อมูล 1 เดือน และการวิเคราะห์ผลและจัดทำรายงานผลการวิจัย 1 เดือน

²เทียบกับงานวิจัยของนันทวรรณ กิ่งสวัสดิ์ (2561) ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ตัดประเด็นที่ไม่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติในปัจจุบันออก 1 ประเด็น

³เทียบกับงานวิจัยของนันทวรรณ กิ่งสวัสดิ์ (2561) ในงานวิจัยนี้มีการปรับวิธีการแบ่งระดับการรับรู้ จากห้าระดับเป็นสามระดับ เพื่อให้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ สอดคล้องตามเงื่อนไขของวิธีการทางสถิติที่ใช้ทดสอบ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การรับรู้ ตามที่กันยา สุวรรณแสง (2532) ได้ให้คำจำกัดความไว้ หมายถึง กระบวนการแปลความหมายของสิ่งเร้าที่มากกระทบประสาทสัมผัส แล้วแปลออกมาโดยการอาศัยประสบการณ์ในอดีตของแต่ละบุคคล โดยเทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2529) และพัชรารัตน์ พันธศิลาโรจน์ (2551) แบ่งปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ คุณสมบัติของผู้รับรู้ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา กับ ปัจจัยภายนอก เช่น คำแนะนำ คำสั่งสอน เป็นต้น ทั้งนี้ สิ่งเร้าในบริบทของงานวิจัยนี้ได้แก่ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติ ของมหาวิทยาลัยมหิดล คณะวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย และภาควิชาคณิตศาสตร์ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการด้านการเงิน ซึ่งนำเสนอต่อผู้รับสิ่งเร้า ซึ่งในงานวิจัยนี้เรียกรวมกันว่าแนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงิน ประกอบด้วยแนวปฏิบัติหลัก ได้แก่ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหิดล ว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการเงิน พ.ศ. 2551 ประกาศมหาวิทยาลัยมหิดล เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการรับเงิน การเก็บรักษาเงิน การเบิกเงิน การจ่ายเงิน และการควบคุมดูแลการจ่ายเงิน พ.ศ. 2551 ประกาศมหาวิทยาลัยมหิดล เรื่อง หลักเกณฑ์ และวิธีการยืมเงิน พ.ศ. 2551 และ ประกาศมหาวิทยาลัยมหิดล เรื่อง หลักเกณฑ์ และวิธีการจ่ายเงินทดรองจ่าย พ.ศ. 2551 นอกจากนี้ ยังมีแนวปฏิบัติที่คณะวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย และภาควิชาฯ กำหนดเพิ่มเติม ผลการศึกษาทั้งภายในและภายนอกคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มีความสอดคล้องตรงกันว่า หน่วยงานมักมีปัญหาความผิดพลาดและล่าช้าในการปฏิบัติงาน ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากความไม่เข้าใจและการขาดความรู้ในกฎ ข้อบังคับ ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยผู้ปฏิบัติงานยังถือปฏิบัติแบบเดิมอยู่ อาทิ ผลการวิจัยของปาวินัย เบนอะसार (2553) เกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการพัฒนาการเบิกจ่ายเงินขององค์การบริหารส่วนตำบลกะลุวอ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยของมาลัย พักเงิน (2553) เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานคลังขององค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ผลงานของชุตินา ลีตระกูล (2554) เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลวังจี้ใต้ อำเภอตงเจริญ จังหวัดพิจิตร และผลการศึกษาของณัฐินี สุริยวงศ์ (2558) เกี่ยวกับบทบาทของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงิน คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น

อนึ่ง ผลการศึกษาของนันทวรรณ กิ่งสวัสดิ์ (2561) เกี่ยวกับการรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินของผู้ปฏิบัติงาน ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ณ ช่วงเดือนเมษายน 2560 พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญของการรับรู้ระหว่างกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน ใน 10 ประเด็น จาก 11 ประเด็นการรับรู้ที่ศึกษา ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ในขณะที่การรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในของธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่ ศึกษาโดยอรรถันต์ เรืองจรัส (2555) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลส่งผลต่อการรับรู้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภายใน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ปฏิบัติงานภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ไม่รวมผู้วิจัย) ที่เริ่มปฏิบัติงานก่อนวันที่ 1 มิถุนายน 2563 (วันที่เริ่มการวิจัย)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปฏิบัติงานภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่เริ่มปฏิบัติงานก่อนวันที่ 1 มิถุนายน 2563 ที่เป็น matched pair กับ กลุ่มตัวอย่างของการศึกษา ณ เดือนเมษายน 2560

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม (ปัจจัยส่วนบุคคล) จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ข้อมูลสายการปฏิบัติงาน ภาวะการดำรงตำแหน่งบริหาร หน้าที่ที่ปฏิบัติ และช่วงอายุงาน ซึ่งนำมาใช้ในการสร้าง matched pairs กับข้อมูลที่เก็บได้เมื่อปี 2560 (2) ส่วนคำถามเกี่ยวกับการรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินภายในภาควิชาฯ จำนวน 10 ข้อ โดยคำถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) ร่วมกับแบบปลายเปิดในลักษณะคำตอบสั้น (short answer) บันทึกคำตอบในตัวแปรทวิภาค (ถูก-ผิด) และ (3) ส่วนข้อเสนอแนะ จำนวน 2 ข้อ โดยคำถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิดแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ได้รับความกรุณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบเพื่อปรับปรุงความเที่ยงตรง และทดสอบความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ จึงนำคำถามทุกข้อไปใช้

- การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรม R และ SPSS โดยหาค่าความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่รับรู้แนวปฏิบัติแต่ละประเด็น คำนวณร้อยละของประเด็นที่ศึกษาซึ่งผู้ปฏิบัติงานรับรู้ ระดับการรับรู้โดยรวม และคำนวณค่า p-value สำหรับการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ในแต่ละประเด็น ร้อยละของประเด็นที่ศึกษาซึ่งผู้ปฏิบัติงานรับรู้ และระดับการรับรู้โดยรวม กับข้อมูลจากการวิจัยในปี 2560 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สรุปผลการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนส่วนกลาง มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2563 (รหัสโครงการ MU-CIRB 2020/102.0105) ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 43 ชุด จากประชากร 46 คน ซึ่งมีความสมบูรณ์ทั้งหมด เมื่อนำมาจับคู่กับข้อมูลที่เก็บรวบรวมเมื่อปี 2560 โดยใช้โปรแกรม SPSS ได้ 42 คู่ ซึ่งเพียงพอที่จะทำให้ถือว่ากลุ่มตัวอย่างมีการแจกแจงปกติ สำหรับประชากรขนาด 46 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การแจกแจงของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานในปีพ.ศ. 2563 มีลักษณะใกล้เคียงกับผลการสำรวจในปีพ.ศ. 2560 ยกเว้นช่วงอายุงาน ซึ่งมีความเบ้ซ้ายมากขึ้น รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1: จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน / ปัจจัยส่วนบุคคลที่ใช้จำแนก	ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน 2560 / 2563	ร้อยละ 2560 / 2563
ผู้ปฏิบัติงานทั้งหมด / สายการปฏิบัติงาน	สายวิชาการ	34 / 34	80.95 / 80.95
	สายสนับสนุน	8 / 8	19.05 / 19.05
	รวม	42 / 42	100 / 100
ผู้ปฏิบัติงานทั้งหมด / ช่วงอายุงาน	น้อยกว่า 1 ปี	6 / 1	14.29 / 2.38
	1 ปีเต็ม แต่ไม่ถึง 3 ปี	11 / 9	26.19 / 21.43
	3 ปีเต็ม แต่ไม่ถึง 5 ปี	5 / 8	11.90 / 19.05
	5 ปีขึ้นไป	20 / 24	47.62 / 57.14

กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน / ปัจจัย ส่วนบุคคลที่ใช้จำแนก	ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
		2560 / 2563	2560 / 2563
	รวม	42 / 42	100 / 100
ผู้ปฏิบัติงานสายวิชาการ / ภาวะ การดำรงตำแหน่งบริหาร	ดำรงตำแหน่งฯ	12 / 11	35.29 / 32.35
	ไม่ได้ดำรงตำแหน่งฯ	22 / 23	64.71 / 67.65
	รวม	34 / 34	100 / 100
ผู้ปฏิบัติงานสายสนับสนุน / หน้าที่ ที่ปฏิบัติ	ปฏิบัติงานด้านการเงิน	2 / 2	25.00 / 25.00
	ปฏิบัติงานด้านอื่น	6 / 6	75.00 / 75.00
	รวม	8 / 8	100 / 100

2. ผลการวิเคราะห์การรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในจำนวนประเด็นการรับรู้ที่ศึกษา 10 ประเด็น ผลการแจกแจงและการคำนวณสัดส่วนผู้รับรู้ มีรายละเอียด
ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2: ความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่รับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินแต่ละประเด็น

ประเด็นการรับรู้	ความถี่ของการรับรู้			ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่รับรู้ 2560 / 2563		
	ทั้งหมด	เฉพาะกลุ่ม	เฉพาะกลุ่ม	เทียบกับทั้งหมด (n=42)	เทียบกับกลุ่มสาย วิชาการ (n=34)	เทียบกับกลุ่มสาย สนับสนุน (n=8)
		สาย วิชาการ	สาย สนับสนุน			
I-01 ผู้ปฏิบัติงานสายสนับสนุนที่ทำ หน้าที่ด้านการเงินของภาควิชาฯ	34 / 38	30 / 30	4 / 8	80.95/90.48	88.24/88.24	50.00/100.00
I-02 ผู้ปฏิบัติงานที่ทำหน้าที่ ตรวจสอบรายงานการเงินภาควิชาฯ	10 / 8	7 / 7	3 / 1	23.81/19.05	20.59/20.59	37.50/12.50
I-03 แหล่งเงินที่สามารถยืมสำหรับ สำรองจ่ายในกิจกรรมของภาควิชาฯ	5 / 13	4 / 11	1 / 2	11.90/30.95	11.76/32.35	12.50/25.00
I-04 เงื่อนไขเบื้องต้นในการยืมเงิน เพื่อใช้สำหรับสำรองจ่าย	27 / 32	20 / 26	7 / 6	64.29/76.19	58.82/76.47	87.50/75.00
I-05 ความเป็นไปได้ในการขออนุมัติ ใช้เงินพร้อมกับขออนุมัติยืมเงิน	12 / 18	10 / 12	2 / 6	28.57/42.86	29.41/35.29	25.00/75.00
I-06 แนวปฏิบัติในกรณีที่จำนวนเงิน ที่ต้องสำรองจ่ายจริงต่ำกว่าที่ยืมไว้	11 / 16	7 / 9	4 / 7	26.19/38.10	20.59/26.47	50.00/87.50
I-07 ผู้ตรวจสอบความถูกต้อง เมื่อ คณะ โอนเงินที่ได้ขออนุมัติเบิกไว้ เข้าบัญชีเงินฝากของผู้ปฏิบัติงาน	15 / 12	13 / 6	2 / 6	35.71/28.57	38.24/17.65	25.00/75.00

ประเด็นการรับรู้	ความถี่ของการรับรู้ 2560 / 2563			ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่รับรู้ 2560 / 2563		
	ทั้งหมด	เฉพาะกลุ่ม	เฉพาะกลุ่ม	เทียบกับทั้งหมด (n=42)	เทียบกับกลุ่มสาย วิชาการ (n=34)	เทียบกับกลุ่มสาย สนับสนุน (n=8)
		สาย วิชาการ	สาย สนับสนุน			
I-08 รายงานการรับ-จ่ายเงินรายได้ จัดสรรของภาคฯ ที่ภาคฯ จัดทำ	24 / 27	21 / 21	3 / 6	57.14/64.29	61.76/61.76	37.50/75.00
I-09 การรับทราบรายงานฯ ตามข้อ I-08	15 / 21	13 / 18	2 / 3	35.71/50.00	38.24/52.94	25.00/37.50
I-10 รายงานที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถ สำรองจ่ายด้วยเงินสดตัวไปก่อนได้	21 / 21	17 / 19	4 / 2	50.00/50.00	50.00/55.88	50.00/25.00

หากพิจารณาระดับการรับรู้รายบุคคลจากร้อยละของจำนวนประเด็นที่ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนรับรู้ โดยใช้เกณฑ์การแบ่งระดับเป็น 3 ระดับตามที่ระบุข้างต้น จะปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3: ความถี่และร้อยละของระดับการรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินโดยรวม⁴

ระดับการรับรู้	ความถี่ของแต่ละระดับการรับรู้ 2560 / 2563			ร้อยละในแต่ละระดับการรับรู้ 2560 / 2563		
	ทั้งหมด	เฉพาะกลุ่มสาย	เฉพาะกลุ่มสาย	เทียบกับทั้งหมด (n=42)	เทียบกับกลุ่มสาย วิชาการ (n=34)	เทียบกับกลุ่มสาย สนับสนุน (n=8)
		วิชาการ	สนับสนุน			
ระดับสูง	8 / 9	7 / 6	1 / 3	19.05/21.43	20.59/17.65	12.50/37.50
ระดับกลาง	19 / 23	15 / 18	4 / 5	45.24/54.76	44.12/52.94	50.00/62.50
ระดับต่ำ	15 / 10	12 / 10	3 / 0	35.71/23.81	35.29/29.41	37.50/0.00

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มสมมติฐานการวิจัยเป็น 3 กลุ่ม โดยกลุ่มแรก เป็นกลุ่มสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้แนวปฏิบัติในประเด็นต่างๆ จากการสำรวจปี 2560 และปี 2563 ซึ่งจะมี 10 สมมติฐานย่อย (ตามจำนวนประเด็นการรับรู้) ส่วนอีกสองกลุ่ม มีกลุ่มละ 1 สมมติฐาน ได้แก่ สมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างร้อยละของประเด็นที่ศึกษาซึ่งผู้ปฏิบัติงานรับรู้ และสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างระดับการรับรู้แนวปฏิบัติโดยรวม จากการสำรวจสองครั้งดังกล่าว

⁴ระดับการรับรู้ และความถี่ สำหรับปี 2560 ที่แสดงในตารางที่ 3 ไม่ตรงกับที่รายงานในนันทวรรณ กิ่งสวัสดิ์ (2561) เนื่องจากมีการตัดประเด็นการรับรู้ที่ไม่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติในปัจจุบันออก 1 ประเด็น และมีการปรับวิธีการแบ่งระดับการรับรู้ จากห้าระดับเป็นสามระดับ เพื่อให้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้สอดคล้องตามเงื่อนไขของวิธีการทางสถิติที่ใช้ทดสอบ

กลุ่มสมมุติฐานที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้แนวปฏิบัติในประเด็นต่างๆ จากการสำรวจปี 2560 และการรับรู้จากการสำรวจในปี 2563

สมมุติฐานย่อยที่ 1.1 (การรับรู้ในประเด็น I-01 จากการสำรวจในปี 2560 และปี 2563)

- สมมุติฐานทางการวิจัย การรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินในประเด็นผู้ปฏิบัติงานสายสนับสนุนที่ทำหน้าที่ด้านการเงินของภาควิชาฯ ในปี 2560 และในปี 2563 มีความแตกต่างกัน

- สมมุติฐานทางสถิติ

$H_0: p_1 = p_2$ (สัดส่วนจำนวนผู้ที่รับรู้เกี่ยวกับผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินในการสำรวจสองครั้งไม่มีความแตกต่างกัน)

$H_1: p_1 \neq p_2$ (สัดส่วนจำนวนผู้ที่รับรู้เกี่ยวกับผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินในการสำรวจสองครั้งมีความแตกต่างกัน)

เมื่อ p_1 และ p_2 แทนสัดส่วนจำนวนผู้ปฏิบัติงานที่รับรู้จากการสำรวจในปี 2560 และในปี 2563 ตามลำดับ ผลการแจกแจงและการทดสอบโดยใช้โปรแกรม SPSS แสดงในตารางที่ 4 และตารางที่ 5

ตารางที่ 4: ตารางการณักร สำหรับการทดสอบสมมุติฐานย่อยที่ 1.1

I-01 (2563) \ I-01 (2560)	0 (ไม่รับรู้)	1 (รับรู้)	รวม
0 (ไม่รับรู้)	0	4	4
1 (รับรู้)	8	30	38
รวม	8	34	42

ตารางที่ 5: ผลการทดสอบสมมุติฐานย่อยที่ 1.1 ด้วย McNemar test

	Test statistics ^a for I-01 (2563) & I-01 (2560)
N	42
Exact Sig. (2-tailed)	0.388 ^b

a. McNemar test.

b. Binomial distribution used.

ในการทดสอบสมมุติฐานย่อยที่ 1.1 ด้วย McNemar test ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% พบว่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.388 ซึ่งมากกว่าค่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ที่กำหนดไว้ จึงยอมรับสมมุติฐานหลัก H_0 นั่นคือ สรุปได้ว่า สัดส่วนผู้ปฏิบัติงานที่รับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินในประเด็นความรู้เกี่ยวกับผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินในปี 2560 และ 2563 ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

สำหรับสมมุติฐานย่อยที่ 1.2--1.10 (การรับรู้ในประเด็น I-02 ถึง I-10 จากการสำรวจในปี 2560 และปี 2563) ผลการทดสอบปรากฏค่า p-value ดังแสดงในตารางที่ 6 ซึ่งพบว่า p-value มีค่ามากกว่า 0.05 ทุกรายการ จึงยอมรับสมมุติฐานหลัก H_0 นั่นคือ สรุปได้ว่า ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สัดส่วนผู้ปฏิบัติงานที่รับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินในทุกประเด็นที่ศึกษา ในปี 2560 และ 2563 ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 6: ผลการทดสอบสมมุติฐานเปรียบเทียบสัดส่วนผู้ปฏิบัติงานที่รับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินแต่ละประเด็น จากการสำรวจ ปี 2560 และปี 2563

ประเด็น	I-01	I-02	I-03	I-04	I-05	I-06	I-07	I-08	I-09	I-10
p-value	0.388	0.791	0.096	0.302	0.263	0.332	0.607	0.581	0.210	1.000

กลุ่มสมมุติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างร้อยละของประเด็นที่ศึกษาซึ่งผู้ปฏิบัติงานรับรู้ จากการสำรวจในปี 2560 และปี 2563

ผลการทดสอบโดยใช้โปรแกรม SPSS ปรากฏดังตารางที่ 7 เนื่องจากในกรณีนี้ ตัวแปรที่ศึกษาเป็นตัวแปรสุ่มต่อเนื่อง จึงใช้ t-test ในการทดสอบสมมุติฐานนี้ ซึ่งพบว่า p-value ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% มีค่ามากกว่า 0.05 นั่นคือ สรุปได้ว่า ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ร้อยละของประเด็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินที่ผู้ปฏิบัติงานรับรู้ ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างปี 2560 และปี 2563

ตารางที่ 7: ผลการทดสอบสมมุติฐานเปรียบเทียบร้อยละของประเด็นที่ศึกษาซึ่งผู้ปฏิบัติงานรับรู้ จากการสำรวจในปี 2560 และปี 2563

	mean	SD	std. error mean	lower	upper	t	df	Sig. (2-tailed)
2563-2560 difference	7.619	26.943	4.157	-0.777	16.015	1.833	41	0.074

กลุ่มสมมุติฐานที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการรับรู้แนวปฏิบัติโดยรวมจากการสำรวจในปี 2560 และปี 2563

ในกรณีนี้ ตัวแปรที่ศึกษาเป็นตัวแปรที่ได้จากมาตรวัดแบบกลุ่มที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม จึงใช้ McNemar-Bowker test ในการทดสอบสมมุติฐานนี้ ซึ่งพบว่า p-value ที่ได้จากการทดสอบโดยใช้โปรแกรม R มีค่าเท่ากับ 0.644 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับสมมุติฐานหลัก H_0 นั่นคือ สรุปได้ว่า ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ระดับการรับรู้แนวปฏิบัติโดยรวมจากการสำรวจในปี 2560 และปี 2563 ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 8: ตารางการณัจร สำหรับการทดสอบกลุ่มสมมุติฐานที่ 3

ระดับ (2563) \ ระดับ (2560)	ระดับสูง	ระดับกลาง	ระดับต่ำ	รวม
ระดับสูง	3	4	2	9
ระดับกลาง	4	11	8	23
ระดับต่ำ	1	4	5	10
รวม	8	19	15	42

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป: ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามบ่งชี้ว่า เทคโนโลยีและรูปแบบใหม่ๆ ในการสื่อสาร อาจมีส่วนช่วยในการปรับปรุงระดับการรับรู้ดังกล่าว การศึกษาวิธีการที่เหมาะสมในการสื่อสาร อาจมีประโยชน์ในเลือกวิธีการในการปรับปรุงระดับการรับรู้ที่สามารถเพิ่มประสิทธิผลได้จริง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยมหิดล คณะวิทยาศาสตร์ และภาควิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้ทำงานวิจัย ขอบพระคุณผศ.ชัยวัฒน์ มณีสว่าง สำหรับคำแนะนำในฐานะที่ปรึกษาการวิจัย ขอบพระคุณ รศ.สมบูรณ์ ศิริสรธริรัญ และคณะวิทยากร สำหรับการอบรมเพื่อให้ความรู้ในการทำวิจัยในลักษณะ R2R และขอบพระคุณคณะผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ นางสาวณัฐินี สุริยวงค์นางสาวมฤดี ธรรมรงค์ และนางวันทนี ชูศิริโรจน์ ที่ได้กรุณาตรวจสอบและให้ความเห็นเกี่ยวกับเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จนสามารถนำไปใช้งานได้

บรรณานุกรม

- กันยา สุวรรณแสง. (2532). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น.
- ชุตินา ลีตระกูล. (2554). *การปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวังจี้ใต้ อำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ณัฐินี สุริยวงค์. (2558). บทบาทของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงิน คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. *การประชุมวิชาการสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ ครั้งที่ 9 ประจำปี พ.ศ. 2558 มหาวิทยาลัยมหิดล หัวข้อ ปฏิรูปประเทศไทย*. วันที่ 26-27 มีนาคม 2558 โรงแรมรอยัลริเวอร์. กรุงเทพฯ.
- เทพพนม เมืองแมน และสวีน สุวรรณ. (2529). *พฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นันทวรรณ กิ่งสวัสดิ์. (2560). การรับรู้แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านการเงินของผู้ปฏิบัติงานภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. *การประชุมวิชาการระดับชาติ “การบริหารปกครองของภูมิภาค รัฐชุมชน ท้องถิ่นในการขับเคลื่อนประเทศสู่ยุค Thailand 4.0”*. วันที่ 19-21 เมษายน 2561 โรงแรมดุสิตธานี หัวหิน. ประจวบคีรีขันธ์.
- ปาวินัย เบนอะสาร. (2553). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาการเบิกจ่ายเงินขององค์การบริหารส่วนตำบลกะลุวอ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส*. รายงานการศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พัชรวัล พันธ์ศิลาโรจน์. (2551). *ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- มาลัย พักเงิน และปริดา ธนสุกาญจน์. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานคลังขององค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร*. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อรรถัน เรืองจำรัส. (2555). *การรับรู้บทบาทของผู้ตรวจสอบภายในต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในของธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

โครงการ

การประชุมวิชาการระดับชาติ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2564

เรื่อง “ศิลปศาสตร์ในยุคดิจิทัล: ศิลปศาสตร์บูรณาการเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาชีพ”

(The 5th National Conference on Liberal Arts in the Digital Era:
Integrated Liberal Arts for Career Preparation)

1. ผู้รับผิดชอบโครงการ

- 1.1 หน่วยงานเจ้าของโครงการ งานวิจัยและวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
- 1.2 ชื่อผู้รับผิดชอบโครงการ รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พิศุมิวิธิ (รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิชาการ เพื่อสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล)

2. วันที่จัดกิจกรรม/โครงการ

วันจันทร์ที่ 2 สิงหาคม 2564 เวลา 09.00-16.30 น.

3. สถานที่จัดกิจกรรม/โครงการ

อาคารสิริวิทยา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา

4. วิทยากร

ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “การบูรณาการเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาชีพ”

โดย ดร.สิริก มณีรินทร์ นายกสภาสถาบันวิทยาลัยชุมชน และอดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

5. หลักการและเหตุผล

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ก่อตั้งขึ้นโดยมีพันธกิจสำคัญ คือ เพื่อเติมเต็มความรู้เชิงศิลปศาสตร์ให้แก่บัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหิดล และเพื่อผลิตบัณฑิตศิลปศาสตร์ที่รอบรู้ลึก คือ ต้องมีความรู้ครอบคลุมศาสตร์ทั้ง 3 ด้าน อันได้แก่ ด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ คณะฯ ยังมีพันธกิจด้านการผลิตผลงานวิจัย ผลงานวิชาการ และให้บริการวิชาการที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ตลอดจนเป็นต้นแบบของการสืบสานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จึงกำหนดจัดการประชุมวิชาการระดับชาติ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2564 เรื่อง “ศิลปศาสตร์ในยุคดิจิทัล: ศิลปศาสตร์บูรณาการเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาชีพ” (The 5th National Conference on Liberal Arts in the Digital Era: Integrated Liberal Arts for Career Preparation) โดยมีนักวิชาการผู้มีชื่อเสียงให้เกียรติเป็นองค์ปาฐกและวิทยากร โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้นักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป ได้นำเสนอผลงานและมีเวทีแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นการกระตุ้นสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญและบทบาทของ

การวิจัยและการศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่มีต่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน และการจัดประชุมวิชาการระดับชาตินี้ยังเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงและประชาสัมพันธ์คณะฯ เพื่อสร้างเครือข่ายทางวิชาการระหว่างคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กับสถาบันอื่นๆ ต่อไปในอนาคตด้วย

6. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้การวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเปิดโอกาสให้คณาจารย์ บุคลากรและนักศึกษาได้มีเวทีในการนำเสนอผลงานวิจัยและมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นทางวิชาการร่วมกันกับบุคลากรจากต่างสังกัด
3. เพื่อประสานความร่วมมือและสร้างเครือข่ายทางวิชาการระหว่างคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กับสถาบันอื่นๆ ต่อไป
4. เพื่อประชาสัมพันธ์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากขึ้น

7. ลักษณะ/ รูปแบบกิจกรรม

1. การปาฐกถาพิเศษโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
2. การนำเสนอผลงานวิจัยและผลงานวิชาการแบบบรรยาย โดยแบ่งเป็น 2 หมวดหลัก
(จำนวนประมาณ 35 บทความ) เวลาในการนำเสนอบทความและถามตอบ 20-30 นาที แบ่งออกเป็น

2.1 หมวดสังคมศาสตร์

- จิตวิทยา
- การศึกษา
- การบริหารการจัดการ
- การเมือง การปกครอง
- เศรษฐศาสตร์

2.2 หมวดมนุษยศาสตร์

- ภาษาและวรรณคดีไทย
- ภาษาและวรรณคดีอังกฤษ
- ภาษาและวรรณคดีภาษาต่างประเทศอื่นๆ เช่น ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเวียดนาม ภาษาพม่า ฯ
- ภาษาศาสตร์
- ประวัติศาสตร์
- ปรัชญาและศาสนา

หมายเหตุ: บทความขนาด 10 – 15 หน้า หรือบทความย่อ

8. ระยะเวลาดำเนินการ

- เปิดรับต้นฉบับบทความเพื่อรับการพิจารณา ตั้งแต่บัดนี้จนถึงวันที่ 12 มีนาคม 2564
- ลงทะเบียนพร้อมชำระเงินเข้าร่วมนำเสนอผลงาน ภายในวันที่ 12 มีนาคม 2564
- ประกาศผลการพิจารณาตอบรับบทความ ภายในวันที่ 1 พฤษภาคม 2564

- ส่งคืนบทความเพื่อปรับแก้ไข ตั้งแต่วันที่ 10 พฤษภาคม 2564
- ส่งบทความที่แก้ไขแล้วกลับมาที่ผู้จัดงาน ภายในวันที่ 25 มิถุนายน 2564
- ลงทะเบียนพร้อมชำระเงินเข้าร่วมประชุม โดยไม่นำเสนอผลงาน ภายในวันที่ 2 กรกฎาคม 2564
- ส่งไฟล์ที่จะใช้นำเสนอในวันงาน วันที่ 16 กรกฎาคม 2564
- วันประชุมวิชาการ วันที่ 2 สิงหาคม 2564

9. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คณาจารย์ บุคลากรและนักศึกษาได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้การวิจัยและบทความวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาองค์กร สังคมและประเทศชาติต่อไป
2. คณาจารย์ บุคลากรและนักศึกษาทั้งจากคณะศิลปศาสตร์และคณะต่างๆ มีเวทีในการนำเสนอผลงานวิจัยและวิชาการ และมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน
3. คณะศิลปศาสตร์มีช่องทางในการเผยแพร่ผลงานและประชาสัมพันธ์คณะฯ อันจะนำไปสู่การสร้างความรู้ร่วมมือระดับทวิภาคีหรือพหุภาคีได้

10. อัตราค่าลงทะเบียน

1. ผู้เข้าประชุมวิชาการและนำเสนอผลงาน (Presenter)

ประเภท	อัตราค่าลงทะเบียนคนละ (บาท)
นักศึกษา	800
บุคคลทั่วไป	1,500

2. ผู้เข้าประชุมวิชาการ (Participant)

ประเภท	อัตราค่าลงทะเบียนคนละ (บาท)
ลงทะเบียนและชำระค่าลงทะเบียนล่วงหน้า	900
ลงทะเบียนและชำระเงินค่าลงทะเบียนหน้างาน	1,200

* ค่าลงทะเบียนรวมเอกสารประกอบการประชุม อาหารว่าง และอาหารกลางวัน

**ข้าราชการ พนักงานรัฐ สามารถเบิกจ่ายค่าลงทะเบียนได้จากต้นสังกัด ตามระเบียบกระทรวงการคลัง

คำสั่ง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ที่ 153/2564

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการประชุมวิชาการระดับชาติ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ครั้งที่ 5 ประจำปี 2564

เรื่อง “ศิลปศาสตร์ในยุคดิจิทัล: ศิลปศาสตร์บูรณาการเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาชีพ” (แก้ไข)

(The 5th National Conference on Liberal Arts in the Digital Era:

Integrated Liberal Arts for Career Preparation)

ตามคำสั่งที่ 23/2564 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการประชุมวิชาการระดับชาติ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2564 เรื่อง “ศิลปศาสตร์ในยุคดิจิทัล: ศิลปศาสตร์บูรณาการเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาชีพ” (The 5th National Conference on Liberal Arts in the Digital Era: Integrated Liberal Arts for Career Preparation) ในวันที่ 2 สิงหาคม 2564 ณ โรงแรม เอส ดี อเวนิว ปิ่นเกล้า กรุงเทพมหานคร นั้น เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19) จึงมีการปรับรูปแบบเป็นการจัดการประชุมวิชาการในรูปแบบออนไลน์

ในการนี้ จึงขอยกเลิกคำสั่งที่ 23/2564 และขอแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการประชุมวิชาการระดับชาติ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2564 เรื่อง “ศิลปศาสตร์ในยุคดิจิทัล: ศิลปศาสตร์บูรณาการเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาชีพ” (The 5th National Conference on Liberal Arts in the Digital Era: Integrated Liberal Arts for Career Preparation) ขึ้นใหม่ ดังมีรายนามต่อไปนี้

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ จันทร์อยู่

คณบดีคณะศิลปศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปณิชา นิติสกุลวุฒิ

รองคณบดีฝ่ายบริหารและประกันคุณภาพ

อาจารย์ ดร.อัญชลี ภูษะกา

รองคณบดีฝ่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา

และนวัตกรรมการศึกษา

คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการและประสานงาน

1. รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิชาการเพื่อสังคม

ประธานกรรมการ

2. ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิจัยและวิชาการ

กรรมการ

3. นางสาวณัฐธิดา เดชมิตร

กรรมการ

4. นางสาวประภาศรี คำสอาด

กรรมการและเลขานุการ

5. นางสาวอนัญญา ธรรมเกษร

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ขอบเขตหน้าที่

- ดูแลงานด้านธุรการโครงการ เช่น จัดทำเอกสารขออนุมัติโครงการ เอกสารขอเปลี่ยนแปลงโครงการ สรุปผลค่าใช้จ่ายโครงการ และรายงานผลการดำเนินงานโครงการ ฯลฯ
- จัดทำหนังสือราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรดำเนินงาน
- อำนวยความสะดวกและประสานงานโครงการกับคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ
- ประสานงานด้านต่างๆ กับวิทยากรองค์ปาฐก และผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความ
- หน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายตามความเหมาะสม

คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ

1. รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิชาการเพื่อสังคม	ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิจัยและวิชาการ	กรรมการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ จันทร์อยู่	กรรมการ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งภัทร เรืองพิทยา	กรรมการ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล	กรรมการ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปณิชา นิติสกุลวุฒิ	กรรมการ
7. อาจารย์ ดร.อัญชลี ภูพะกา	กรรมการ
8. อาจารย์ ดร.ทานพร ตระการเถลิงศักดิ์	กรรมการ
9. อาจารย์ ดร.พิมพ์นิต คอนดี	กรรมการ
10. นางสาวประภาศรี คำสอาด	กรรมการ
11. นางสาวรัชนีกร นันทิกัญจนะ	กรรมการ
12. นางสาวสิริลาภ วิศาล	กรรมการ
13. นายสยาม สภานุชาติ	กรรมการ
14. นายสุรศักดิ์ สุโอสถ	กรรมการ
15. นางสาวพนิดา หนูทวี	กรรมการ
16. นางสาวณัฐธิดา เดชมิตร	กรรมการและเลขานุการ
17. นางสาวอนัญญา ธรรมเกษร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ขอบเขตหน้าที่

- พิจารณาทบทวน
- พิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาทบทวน
- ประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาทบทวน และผู้เขียนบทความ
- พิจารณาคัดเลือกบทความเพื่อนำเสนอ และแบ่ง session บทความเพื่อนำเสนอ
- พิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความ และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำ session
- จัดทำหนังสือ Program Book และเอกสารรายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการ (Proceedings) เพื่ออัปโหลดไฟล์ข้อมูลขึ้นเผยแพร่บนเว็บไซต์คณะฯ
- หน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายตามความเหมาะสม

คณะกรรมการฝ่ายประสานงานในวันประชุมวิชาการ

1. ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิจัยและวิชาการ	ประธานกรรมการ
2. รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิชาการเพื่อสังคม	กรรมการ
3. เลขานุการคณะฯ	กรรมการ
4. หัวหน้างานบริหารและธุรการ	กรรมการ
5. หัวหน้างานวิจัยและวิชาการ	กรรมการ
6. นางสาวสายพิน หมอนวดดี	กรรมการ
7. นางสาวพนิดา หนูทวี	กรรมการ
8. นายสุทธิพงษ์ ตะเกาทอง	กรรมการ
9. นายบุญฤทธิ์ พุ่มช้าง	กรรมการ
10. ว่าที่ร้อยตรีกิตติศักดิ์ สุขโข	กรรมการ
11. นางสาวสุภิดา สมานมิตร	กรรมการ
12. นางสาวรัชนีกร นันทิกานูจนะ	กรรมการ
13. นางสาวสิริลาภ วิศาล	กรรมการ
14. นางสาวณัฐรัชญา แห่งหน	กรรมการ
15. นางสาวฤทัย ชุมเปีย	กรรมการ
16. นางสาวปัฐมาภรณ์ เขาวนเมธา	กรรมการ
17. นางสาวณัฐธิดา เดชมิตร	กรรมการ
18. นายสยาม สภานุชาต	กรรมการ
19. นายสุรศักดิ์ สุโอสถ	กรรมการ
20. นางสาวอนัญญา ธรรมเกษร	กรรมการและเลขานุการ
21. นางสาวกรรณนิการ์ ปิ่นปาน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ขอบเขตหน้าที่

- ปฏิบัติหน้าที่พิธีกร หรือจัดหาผู้ปฏิบัติหน้าที่พิธีกร งานภาคเช้า
- จัดเตรียมข้อมูลค่ากล่าวรายงานและค่ากล่าวเปิดงาน
- จัดหาของที่ระลึกสำหรับวิทยากร และผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความ
- จัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับงานพิธีการ เช่น สมุดค่ากล่าว พานเชิญ ป้ายชื่อวิทยากร ฯลฯ
- จัดเตรียมอาหารว่าง อาหารกลางวันและเครื่องดื่ม สำหรับรับรองวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความ และคณะทำงาน
- ดูแลเรื่องการเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้กับวิทยากรและผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความ
- จัดทำประกาศนียบัตรสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความ และผู้นำเสนอผลงาน
- ควบคุม ดูแล กำกับเวที ตลอดการดำเนินงาน
- จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น โปสเตอร์ ไลน์ ฯลฯ และประชาสัมพันธ์โครงการ
- จัดเตรียมอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ เช่น ไมค์ ขาตั้งไมค์ โน้ตบุ๊ก เครื่องเสียง ฯลฯ
- ดูแลระบบการประชุมวิชาการออนไลน์ตลอดการดำเนินงาน

- บันทึกภาพทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ตลอดการจัดกิจกรรม
- หน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายตามความเหมาะสม

คณะอนุกรรมการฝ่ายการเงิน

1. รักษาการหัวหน้างานคลังและพัสดุ	ประธานกรรมการ
2. นางสาวฐิติวรดา วัฒนาร	กรรมการ
3. นางประภา จินดาวงษ์	กรรมการ
4. นางสาวณัฐภา บัวหลั่น	กรรมการ
5. นางสาวณิชภา ศรีลาจันทร์	กรรมการและเลขานุการ

ขอบเขตหน้าที่

- ออกใบเสร็จรับเงินการลงทะเบียนของผู้นำเสนอผลงานและผู้เข้าร่วมประชุมวิชาการ
- ประสานงานเรื่องการจัดซื้อจัดจ้าง และการจัดซื้อวัสดุ เพื่อใช้ในการดำเนินงานโครงการ
- หน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายตามความเหมาะสม

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป จนกว่าการดำเนินงานจะแล้วเสร็จ

สั่ง ณ วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2564

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ จันทรอยู่)

คณบดีคณะศิลปศาสตร์

คำสั่ง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ที่ 192/2564

เรื่อง แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการประเมินบทความย่อ บทความวิจัย และบทความวิชาการ
สำหรับการจัดประชุมวิชาการระดับชาติ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2564

เรื่อง “ศิลปศาสตร์ในยุคดิจิทัล: ศิลปศาสตร์บูรณาการเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาชีพ”

(The 5th National Conference on Liberal Arts in the Digital Era:
Integrated Liberal Arts for Career Preparation)

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

เพื่อให้การจัดประชุมวิชาการระดับชาติ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2564 เรื่อง “ศิลปศาสตร์ในยุคดิจิทัล: ศิลปศาสตร์บูรณาการเพื่อเตรียมความพร้อมสู่อาชีพ” (The 5th National Conference on Liberal Arts in the Digital Era: Integrated Liberal Arts for Career Preparation) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ดำเนินไปอย่างเรียบร้อย ในการนี้ จึงขอแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการประเมิน บทความย่อ บทความวิจัย และบทความวิชาการ ดังมีรายนามต่อไปนี้

1. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
 - 1.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พิศภูมิวิถิ
 - 1.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งภัทร เริงพิทยา
 - 1.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ณ เกษมผลกุล
 - 1.4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธาทิพย์ ฉิรคุณโกวิท
 - 1.5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศ วัฒนโกคากุล
 - 1.6 ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรสิริ พลเดช
 - 1.7 อาจารย์ ดร.กรศิริ บุญประกอบ
 - 1.8 อาจารย์ ดร.ฉันทรัฐช หงษ์บุญไตร
 - 1.9 อาจารย์ ดร.อัญชลี ภูษะกา
 - 1.10 อาจารย์ ดร.วรรณพร พงษ์เพ็ง
 - 1.11 อาจารย์ ดร.ณัฐกาญจน์ นาคนวนล
 - 1.12 อาจารย์ ดร.เขมฤทัย บุญวรรณ
 - 1.13 อาจารย์ ดร.ฐิติภา คุประเสริฐ
 - 1.14 อาจารย์ ดร.พิชณี โสทธิโยธิน
 - 1.15 อาจารย์ ดร.ธีระยุทธ สุริยะะ
 - 1.16 อาจารย์ ดร.พงษ์กรณ์ วีรพิพรรธน์

- 1.17 อาจารย์ ดร.ศุภชัย ชาญวรรณกุล
- 1.18 อาจารย์ ดร.รังสีมา นิลรัตน์
- 1.19 อาจารย์ ดร.วิชญา บวรวิวรรธน์
- 1.20 อาจารย์พิกุลกานต์ รุจิราภา
- 1.21 อาจารย์ศพิษา วิทยาศรีย
2. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
 - 2.1 รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ศิริสรธริรัญ
 - 2.2 รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทร์ พลอยแหวน
3. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
 - 3.1 อาจารย์ ดร.อิสระ ชุศรี
4. มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตนครสวรรค์
 - 4.1 อาจารย์ ดร.ชนกพร พัวพัฒนกุล
5. มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตกาญจนบุรี
 - 5.1 อาจารย์ ดร.ธีรพงษ์ เทียงสมพงษ์
6. คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 - 6.1 อาจารย์ ดร.ญาดา อรรถอนันต์
7. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 - 7.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ สายพันธ์
8. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 - 8.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีนทร์ นาคสิงห์
 - 8.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เปรมฤดี เพ็ชรกุล
 - 8.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงทิพย์ เกิดทรัพย์
9. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 - 9.1 รองศาสตราจารย์ ดร.สุติเทพ ศิริพิพัฒนกุล
10. คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
 - 10.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิพัฒน์ สุยะ
 - 10.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์คมกฤษ อยู่เต็กเค่ง
11. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
 - 11.1 รองศาสตราจารย์ ดร.เอกนถน บางท่าไม้
 - 11.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน
 - 11.3 อาจารย์ ดร.ศศิพัชร จำปา
12. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
 - 12.1 ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา
13. คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 - 13.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังวาน ยอดวิเศษศักดิ์

14. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 - 14.1 อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์
15. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 - 15.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ ลักษณะ
16. สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 - 16.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรสิริ เกษมสินธุ์ วิเวกเมธากร
17. คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
 - 17.1 อาจารย์ ดร.ประมาณ ทรัพย์ผดุงชนม์
18. โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
 - 18.1 อาจารย์ ดร.พัชรพรพรรณ นาคพงษ์
19. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
 - 19.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร ศรีญาณลักษณ์
 - 19.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีหทัย เวลล์ส
 - 19.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรืองวิทย์ ลิมปนาท
20. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 - 20.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิกัญจน์ ทิพยเกษร
21. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
 - 21.1 อาจารย์ ดร.สุรเดช ประยูรศักดิ์
22. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 - 22.1 รองศาสตราจารย์ ดร.อิสรา ก้านจักร
23. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 - 23.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาท เนื่องเฉลิม
24. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 - 24.1 อาจารย์ ดร.มัสดี แวดราแม
25. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
 - 25.1 ดร.นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ
26. นักวิชาการอิสระ
 - 26.1 ดร.แหวงไพลิน พันธุ์ภักดี

ทั้งนี้ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีหน้าที่ประเมินบทความย่อ บทความวิจัย และบทความวิชาการ ตั้งแต่บัดนี้จนกว่าจะ
แล้วเสร็จ

สั่ง ณ วันที่ 29 กรกฎาคม 2564

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ จันทร์อยู่)

คณบดีคณะศิลปศาสตร์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

999 ถนนพุทธมณฑลสาย 4 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170
โทรศัพท์ 0-2441 4401-8 โทรสาร 0-2441 4410
www.la.mahidol.ac.th